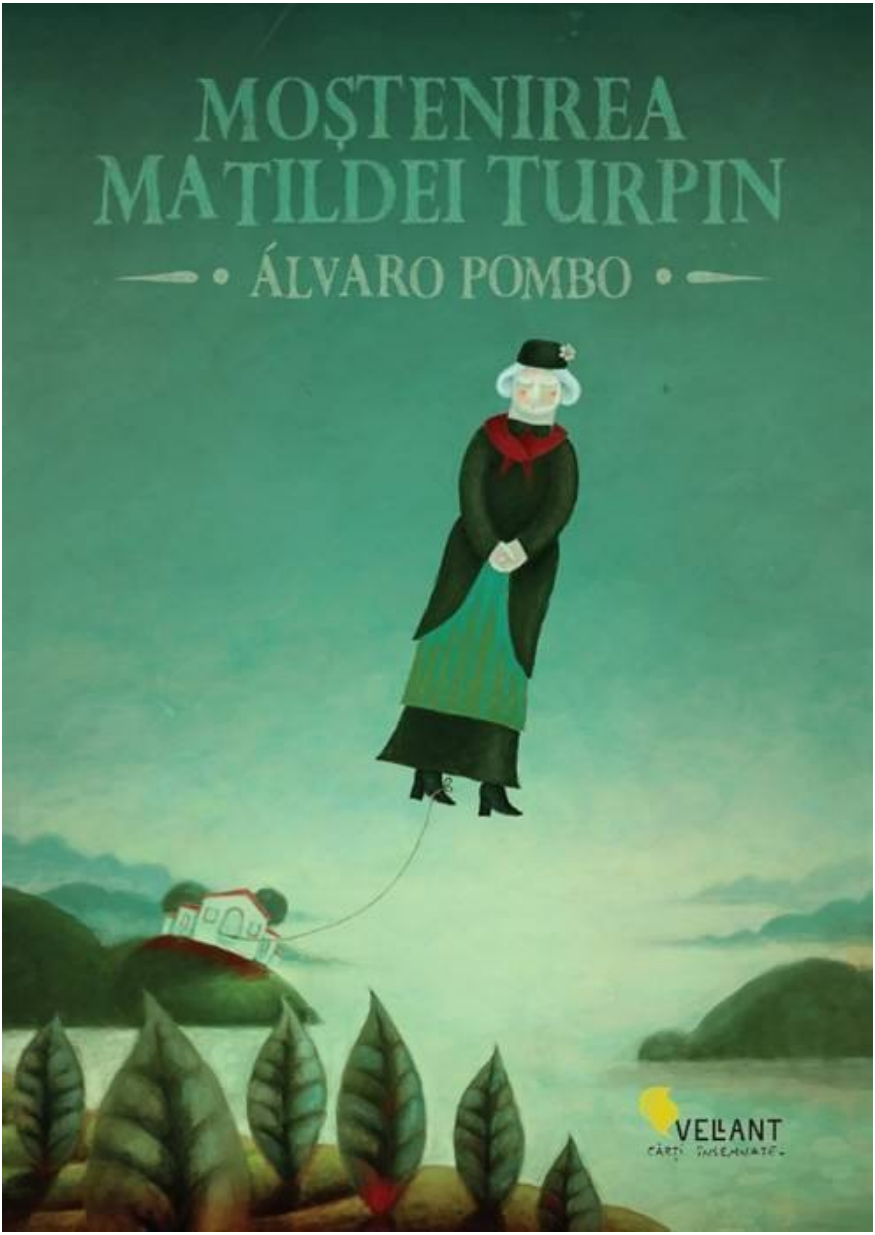
MOȘTENIREA
MATILDEI TURPIN
ÁLVARO POMBO
VELLANT
CĂRȚI ÎNSEMNATE

ÁLVARO

POMBO

Moştenirea Matildei Turpin

Traducere din limba spaniolă şi note
de Hinca Ilian

VELLANT
CĂRȚI ÎNSEMNATE.

Pentru José Antonio Marina,
în amintirea preacurajoasei sale cărţi,
Creaţia economică.

PRIMA PARTE

La Asubio

I

— Mă bucur că până la urmă te-ai hotărât să rămâi, zice Antonio, aflat la volan, accelerând ca să ţâşnească prin prima bucată a drumului pe şoseaua spre Lobreña, de acolo începând serpentinele drumului regional ce conduc în fine la ultimul tronson, drumul comunal care n-a fost niciodată asfaltat cum trebuie şi care duce la Asubio, domeniul căţărat pe faleze râpoase al lui sir Kenneth Turpin, tatăl Matildei.

— Oare Emilia o să se simtă bine acolo? întreabă Juan Campos, aşezat lângă Antonio Vega pe scaunul din faţă al încercatului Opel Senator.

— Emilia o să se obişnuiască sigur. Dar nu ştiu tu…

— Eu o să mă descurc.

— Nu-i de-ajuns să te descurci. Doar ştii şi tu. Acolo-i chiar sălbăticie şi acuma-i încă şi mai rău, cu iarna asta care se apropie vertiginos.

— N-aş putea să fac asta fără voi. Fără tine.

— Asta e evident.

— În plus, voi nu trebuie să rămâneţi tot timpul. Cel mai greu e rodajul, ştii tu, să te obişnuieşti cu casa. După aceea o să mă mai ajute Boni şi Balbi. Balbi e o bucătăreasă fantastică. Dacă mănânc bine o dată pe zi, mi-e mai mult decât suficient. Gustarea de seară se poate încropi din orice…

— Chiar o să rămâi aşa de mult timp, adică pentru totdeauna?

— Vreau o încheiere, Antonio. Zi-i cum vrei: o viaţă nouă. Ca să începi la vârsta mea o viaţă nouă, trebuie să dispară tot ce a fost înainte. De la moartea Matildei nu s-a mai întâmplat mare lucru şi eu nu mă văd îmbătrânind în apartamentul din Madrid.

— Asta aşa e. Nici eu nu te văd. Deocamdată arăţi la fel ca întotdeauna…

Juan Campos zâmbeşte. Şi Antonio. Amurgul înnorat se năpusteşte peste ei. Maşina a trebuit să încetinească din nou. Luminile din Lobreña pâlpâie în depărtare: un sătuc de pescari prin care nu trebuie să treacă. Rafale de ploaie pe parbriz. Juan Campos îl priveşte cu coada ochiului pe şofer. E simpatică – se gândeşte – fidelitatea asta a lui Antonio Vega, aşa de plăcută, aşa de nemeritată.

E o mutare pe care Juan Campos o plănuia de un an întreg şi pe care în sfârşit s-a hotărât s-o traducă în faptă la începutul lui octombrie. Gil Stauffer a golit apartamentul din Madrid, biblioteca lui Campos, care nu e imensă, dar tot are vreo patru mii de cărţi, toată camera de zi şi mobilierul din birou… A fost o mutare uşoară, dar Gil Stauffer a pretins un bonus considerabil din cauza destinaţiei deloc primitoare. De toate acestea s-au ocupat eficient Antonio şi Emilia. A fost vorba de dezmembrarea casei din Madrid şi de transformarea aproape radicală a casei din Asubio ca să devină locuibilă, şi toate astea au luat o vară întreagă. Dacă iei în considerare că prin testamentul Matildei are dreptul să dispună liber de o treime din avere, la care se adaugă patrimoniul discret pe care l-a adunat el însuşi, poţi să spui că Juan Campos e acum un văduv rezonabil de bogat. Ciudat că Matilda Turpin a lăsat puţine obiecte personale ca amintire: de hainele şi de caseta de bijuterii, redusă ca dimensiuni, s-a ocupat fiica lor Andrea. Succesiunile celor trei fii sunt mai mult decât considerabile. Au rămas bani cât să le şi prisosească tuturor. Toate amintirile de familie – care se presupune că sunt amintiri ale amândurora – sunt, acum că mutarea a făcut ca privirea lui Juan Campos să devină enumerativă, obiecte colecţionate de Juan, amintiri doar ale lui, pe care Matilda abia dacă le-a băgat de seamă. Bunurile mobile pe care Juan Campos le-a transportat la Asubio sunt doar ale lui în sensul că aproape unul câte unul au fost alese de el din cataloage sau vizite prin

anticariate. Matilda n-a avut niciodată chef să-şi decoreze casa şi luxul, ba chiar şi confortul, i-au fost tot timpul indiferente.

La modul confortabil se simte obosit Juan Campos. Cele cinci ore lungi în tren de la Madrid l-au moleşit: oboseala e mai mult o stare de spirit decât o senzaţie corporală. Toată această încheiere, incluzând aici hotărârea de a se retrage la Asubio, mutarea efectivă din apartamentul de la Madrid, călătoria cu trenul şi în sfârşit acest drum cu maşina, e în sine un proces hermeneutic. Să-şi spună „sunt obosit şi doresc această încheiere, această retragere" face parte dintr-o decizie conştientă pe care Juan Campos a început s-o alcătuiască în gând imediat după moartea soţiei lui.

Opelul, într-a doua, ia în piept acum urcuşul şerpuitor cu care începe sosirea la Asubio. E aproape noapte, vreme închisă şi ploioasă, consonantă cu inima lui Juan Campos. Nu încape nicio îndoială că am fost fericiţi! – meditează Juan Campos – ca şi cum ar răsfoi nesigur, foarte pe îndelete, filele unui album. A fost o fericire prevăzută în buget: cum să nu fim fericiţi Matilda şi cu mine! Juan Campos îşi permite uneori asemenea exclamaţii mentale care conţin, invariabil, un soi de gust remanent de dubiu şi ironie: o ironie uşoară precum senzaţia că îmbătrâneşti. Nu-i aşa că a existat, în dorinţa lui Juan Campos de a fi fericit, impregnându-se el de o dorinţă analogă a Matildei de a fi fericită, o creştere exponenţială a voinţei, o edificare a celor două vieţi ale lor, care a inclus mai apoi naşterea copiilor, dar şi, paradoxal, despărţirea traiectoriilor celor doi soţi? Traiectoria de intensitate joasă, de *low profile* academic a lui Campos, şi intensa carieră socială, financiară, de femeie de afaceri, a Matildei, nu s-au potenţat oare în disjuncţia lor tot atât cât s-au potenţat în joncţiunea lor pe vremea când s-au căsătorit din dragoste la douăzeci şi cinci de ani? Toate plăcerile maturităţii s-au maturizat – da sau nu? – deodată

pentru amândoi, chiar şi atunci când nu erau împreună şi vorbeau doar la telefon. Da, la început era emoţionant să o urmăreşti de la depărtare şi să asculţi la sfârşit de săptămână – deşi nu toate sfârşiturile de săptămână –, stând în faţa focului la Madrid sau la Asubio, relatările despre cumpărări şi vânzări, reflecţiile despre factorii care au stimulat în anii 70 creşterea numărului de inovaţii financiare. Ascultând enumerarea exaltată a Matildei privitoare la dezvoltările tehnologice rapide în domeniul abordării informaţiei sau legate de influenţa negativă asupra solvabilităţii bancare a crizelor cauzate de datoriile externe în ţările în curs de dezvoltare, Juan zâmbea. Încetul cu încetul, totuşi, a încetat să mai zâmbească şi să mai fie îndatoritor. În timp ce Opelul îl târâie la Asubio, spre locul său de retragere în calitate de văduv, Juan îşi aminteşte că până la urmă afacerile Matildei l-au plictisit… Şi a fost cumplită apariţia primelor simptome de cancer, diagnosticul categoric, nu foarte lunga boală şi moartea. Moartea Matildei a făcut lumea să se stingă. Şi m-a lăsat pe mine îndurerat şi liniştit. Şi ăsta e tot un comentariu ironic, e tot o expresie a unei mucalite reticenţe mentale? Căsnicia noastră – meditează acum Campos – n-a avut decât un singur defect: faptul că, relativ, i-am neglijat pe copii. Copiii. Imaginea celor trei copii: Jacobo, Andrea şi Femando mezinul, face să se clatine acum oboseala liniştită a lui Juan Campos şi îl neliniştеşte. Fiii – mai ales Femando – ar trebui să fie propria sa carte a neliniştii: aici probabil că va fi citit Juan Campos tot zbuciumul şi neliniştea necontenită pe care niciodată nu i le-au inspirat copiii lui şi nici soţia în timpul vieţii acestei soţii. Şi acum, ce? Acum neliniştea şi liniştea îşi dau una alteia hrană în pace.

Antonio a claxonat în faţa grilajului de la casa paznicilor: apare Bonifacio, Boni, schimbă câteva cuvinte între ei*: Bun venit, domnule.* Opelul porneşte şi în fine se opreşte în faţa

porţii de la Asubio. Emilia a aprins luminile de la intrare. Şi acolo străluceşte ea cu pulovărul ei pe gât şi cu blugii negri: ce tânără pare în înnoptarea ploioasă, ce singură, ce întunecată şi profundă!

II

Plăcerea vitezei. Beţia. Puternicul Porsche Boxster negru. Senzaţia încurajatoare că poţi să treci de la zis la făcut dintr-un salt. Femando s-a hotărât să-şi facă apariţia pe neanunţate la Asubio şi a şi pornit la drum. Aproape că a şi ajuns: Nu o să se retragă taică-meu în pace. N-o să-l las eu în pace. N-o să-mi scape el aşa… De mai multe ori, în cele patru ore de drum, a depăşit toate limitele posibile de viteză. Câteva zile deja de când Juan Campos s-a instalat la Asubio. Femando îşi propune să nu-l lase să-i tihnească Asubio câteva zile, cel puţin un sfârşit de săptămână. Ce poate fi mai uşor decât un weekend dezagreabil când pui în balanţă douăzeci şi ceva de ani de lipsă de iubire paternă? Femando Campos vibrează împreună cu maşina lui la viteza nebună a gândurilor pline de venin. Adolescenţa a venit peste el acum vreo treisprezece ani, a coincis cu avântul luat de Ma tilda şi claustrarea lui Juan Campos în biroul lui unde citea şi asculta muzica de cameră a lui Brahms, concertele pentru clarinet. Se aşeza la cină cu fiii lui şi părea adormit. Matilda suna din Zürich, din New York, din Londra. S-au iubit părinţii mei? îmi iubeam eu mama? O uram? Fernandito acesta de acum, aşa de băgat în viteză, nu-i capabil să mai decidă care-i una şi care-i alta. Acum nici nu mai are pretenţii la aşa ceva, dar atunci, în adolescenţă, avea nevoie să zăbovească asupra lucrurilor de genul ăsta: aveam nevoie să mi se dea timp. Cine a avut grijă de mine? Antonio Vega a avut grijă de Fernandito şi de Andrea şi de Jacobo. Ce e cel mai simplu acum e să se lase purtat de

înfierbântarea pe care i-o dă dorinţa de a-l agasa pe taică-său cel puţin un weekend. Spre deosebire de fiul risipitor rilkean – care n-a vrut să fie iubit –, Femando Campos a vrut să fie iubit şi n-a fost. Dar nici tratat cu dispreţ n-a fost şi nici maltratat. Pur şi simplu n-a fost iubit. Şi nici măcar nu şi-a dat seama de asta pe vremea când se întâmpla respectivul fapt. Şi-a dat seama după aceea, precum cineva care simte o neplăcere nedefinită în plex şi îşi aminteşte că a mâncat hamsii în oţet, cu prea mult oţet, noaptea trecută. Conexiunile cauzale ale mişcărilor sufletului se fixează întotdeauna *a posteriori*, de aceea aproape întotdeauna se denaturează. Îşi aminteşte acum, în mijlocul autostrăzii, textul unui heteronim al lui Pessoa, Alberto Caeiro: *Câmpul, la urma urmei, nu-i la fel de verde/pentru cei iubiţi şi pentru cei neiubiţi: a simţi înseamnă a fi distras.* Accelerează peste măsură din nou dând peste cap textul neliniştitor. Ce-a vrut să zică Pessoa? Femando Pessoa a vrut să spună că fiul lui Juan Campos, acest Femando Campos cu Porsche-ul lui negru, e mai apt să aprecieze verdele câmpiilor şi peisajele şi frumuseţea în general tocmai pentru că nu a fost iubit, pentru că a cunoscut lipsa iubirii. În schimb, drept premiu, o intensificare a sensibilităţii poetice şi erotice. Super bonus de rahat! Să dud la îndeplinire un proiect ca acesta al lui Fernandito – proiectul de a-i minitortura pe taică-tău care s-a retras la ţară, de a-l împiedica să se retragă fără bătaie de cap, măcar un weekend – necesită o înfocare puerilă. Aproape că e mai surprinzător aspectul ăsta pueril decât voinţa gravă de răzbunare pe care proiectul îl comportă deopotrivă. Ce se gândeşte Fernandito să facă? Poate fi perturbat Juan Campos? Fiul său cel mai mic şi-l aminteşte interiorizat. Aşa de interiorizat când era singur (sau împreună cu ceilalţi fii sau împreună doar cu Fernandito, care îl privea cu ochii lui pe atunci încă blajini ca ai unui câine), încât atenţia ne precupeţită cu care o trata pe

nevastă-sa când se reunea toată familia lui Femando Campos i s-a părut întotdeauna dubioasă. Orice faptă bună i se pare acum lui Femando prejudiciată de un curent subteran de duplicitate. În cazul particular al tatălui său, duplicitatea i se pare cu atât mai evidentă, cu cât e mai puţin capabil să o indice precis: de aceea merge la Asubio în seara asta ploioasă de octombrie riscându-şi viaţa sa şi pe-ale altora în Porsche-ul lui negru cu o sută şaizeci la oră: ca să dezdoaie duplicitatea, ca să desfacă îndoitura, să despăturească împăturită duplicitate, să-l demaşte pe tatăl ascuns după măşti, căsnicia ascunsă în spatele măştilor. Şi nu e mijloc mai bun să demaşti pe cineva decât să-i pui la încercare nervii. Dezaxaţii sar singuri în aer, izbucnesc şi scot totul din ei. Chiar el, însuşi Femando, pierzându-şi candoarea cu mulţi ani în urmă, în adolescenţă, şi-a pierdut cumpătul nu o dată. Tatăl său, parţial şi mama sa, l-au considerat un copil nervos, cel mai agitat dintre cei trei fraţi. Maică-sa îl lua peste picior când îl vedea nervos, aproape că-i plăcea la nebunie să-l scoată din sărite. Şi, deşi considerat cumva unic, a fost (asta-i de neiertat, asta-i neprescriptibil) tratat la fel, exact ca Andrea şi Jacopo cei ascultători şi dispuşi să-şi plece gâtul vieţii comode şi conformismului. Dar la ce fel de dovezi apelează Femando Campos când se referă la duplicitatea tatălui său, mai cu seamă a tatălui, mai mult decât a mamei? Poate fi vorba de dovadă dacă nu există şi un obiect corespunzător ei, vădit şi dovedit? Fernandito crede în posesia adevărului în ceea ce priveşte duplicitatea părinţilor lui. Dar, în douăzeci şi ceva de ani, n-a putut aduce nicio coroborare a ceea ce lui îi apare drept evident: de asta merge la Asubio: ca să obţină dovada că părinţii lui nu doar că nu l-au iubit pe el în particular, ci nici nu s-au iubit unul pe altul, şi că pretinsa dragoste conjugală a fost doar o manevră de imagine, o punere în scenă a unui gol interior profund care, în ce-l priveşte pe taică-său, când va fi luat cu forţa,

va dezvălui ceva încă şi mai grav, orice va fi să fie: o trădare ruşinoasă pe care de comun acord au ascuns-o, au negat-o, au tăinuit-o ca să continue să guste din aparenta lor fericire de oameni cu bani. Golul – decide Fernandito, căzut în extazul vitezei cu care înaintează Porsche-ul —: asta-i ceea e au vrut ei să ascundă, nonsensul vieţilor lor, existenţa lor fără sens. *Aceasta e forma extremă a nihilismului: nimicul, lipsa de sens eternă!*[1] Dar acest nimic al lipsei de sens e imprecis, prea de necuprins şi imprecis. Femando Campos începe să suspecteze acum, degustându-le pe îndelete, alte goluri mai mici, mai tăioase, mai sordide, în viaţa părinţilor lui. Iată ce temă elegantă are acest sfârşit de săptămână. Şi acum zâmbeşte. Recunoaşte peisajul acesta pe care-l traversează în viteză, cheile şi despicătura lor profundă şi râul de munte prăvălindu-se bolovănos, ciuruit cum e de ploaie şi de stâncile ascuţite, luat cu asalt de şuvoaiele fără mătci ale munţilor în iarnă. A trebuit să reducă viteza ca să nu se răstoarne pe şoseaua asta care încă are sens dublu. Să ia curbele precis, abia reducând viteza e una dintre plăcerile lui. Îl face să se simtă stăpân pe vehicul şi pe sine însuşi. Fernandito Campos ştie că o parte din meritul acestei precizii i se datorează mai mult maşinii decât lui: sistemele de stabilitate ale automobilului nu-l lasă să derapeze pe curbele astea pe care le ia cu o sută la oră. Zâmbeşte pentru că ştie că e nedrept cu părinţii lui. Zâmbeşte pentru că îşi propune să fie nedrept cu tatăl lui în acest weekend: scurt şi nedrept: în viteză nedrept. A fost o vreme a comunicării cu tatăl lui şi a exaltării alături de el. Nu a durat prea mult: a fost perioada care a precedat vârsta de şaisprezece ani, acest interval al primei clase de liceu, între paisprezece şi cincisprezece ani: acolo, în acest interval, s-a simţit iubit de tatăl său, admirat fizic,

1 Citat aproximativ din Nietzsche, *Opera postumă – Eterna Reîntoarcere.*

mângâiat cu privirea: îmbrăţişări viguroase, *gimme five* în meciurile de volei pe plajă în vara aceea. Mai ales acolo a simţit, în acea primă clasă de liceu, că tatăl lui îi admira inteligenţa rapidă. Pasiunea lui Fernandito pentru viteză, de îndată ce a avut prima lui maşină, la optsprezece ani, a fost doar o imagine mnemonică, chiar dacă vioiciunea deliberată se anchilozase în comparaţie cu senzaţia de-a fi mereu în stare de alertă în prezenţa tatălui său de fiecare dată când acesta făcea referinţă, vorbind cu alţii sau cu însuşi Femando, la inteligenţa rapidă a lui Fernandito, intuitiv şi rapid ca un rechin tânăr. Ce prostie! înduioşarea asta durează mai mult decât ar vrea Fernandito să dureze. Coincide cu atenţia pe care trebuie să o dea în momentul de faţă complexităţii cheilor mai întâi de toate, şi apoi drumurilor comunale. Aproape fără să-şi dea seama când şi cum, în faţa Porsche-ului se înalţă deja feroneriile gardurilor din Asubio. Claxonează, e aproape unsprezece noaptea. Plouă din belşug. Bonifacio se iveşte din casa paznicilor cu o umbrelă enormă. *Bine aţi venit acasă!* strigă Bonifacio. A ajuns. Mai claxonează o dată. Se aprind luminile de la intrare. Însuşi Juan Campos deschide uşa principală. În spatele lui, figura zveltă a lui Antonio. Asta e întoarcerea, şopteşte Fernandito şi îi zâmbeşte tatălui său.

III

Cu o noapte în urmă se făcuse târziu. Femando şi-a făcut apariţia fără să anunţe pe nimeni, la ora cea mai nepotrivită cu putinţă. Antonio recapitulează scenele iuţi din noaptea trecută: tot aşa corecta cu ani în urmă compunerile lui Femando, ale Andreei şi a lui Jacobo: scrisul plin de greşeli al celor trei. Fernando ştie prea bine că tatăl său se stinge, literalmente, după cină – *high tea*, cum îl numeşte el –, luată între şapte şi şapte şi jumătate. Stă şi citeşte sau dormitează în faţa şemineului din camera

de zi. Pe la unsprezece sau doisprezece îşi ia o carte şi se duce în pat. Lui Antonio rutina asta a lui Juan i se pare liniştitoare. El însuşi cinează cu Juan pe la şapte. Emilia, care pe vremuri nu-şi refuza niciodată plăcerea de a mânca, acum aproape că nu mai mănâncă seara: ronţăie câţiva pumni de caju şi bea whisky în faţa televizorului când se uită amândoi, Emilia şi Antonio, în apartamentul lor dintr-o latură a casei. Plouă. A plouat ieri toată după-amiaza, şi seara, şi noaptea. Porsche-ul negru parcă ar fi atras ploaia intensă care şfichiuieşte balcoanele şi terasele. S-a ridicat vântul posac care răscoleşte hornurile de la cele trei şeminee pe lemne din casă. Antonio a făcut focul în soba din dormitorul lui Juan. Bonifacio a telefonat din casa de jos să spună că Femando a ajuns chiar acum. De aceea Juan şi Antonio l-au aşteptat la poartă. Câte emoţii complicate îşi dau întâlnire în amiaza asta care urmează nopţii în care Femando Campos a venit la Asubio! Câte emoţii se ciocnesc cap în cap unele de altele agregând şi dezagregând această amiază ploioasă, Cantabrica, tufişurile şi pajiştile verzi plouate, cufundate în melancolia ceţii şi a mării, litania monotonă a mării, furia pietroasă a mării, marea, întrepătrunsă cu viaţa şi moartea! Ma tilda Turpin n-a avut niciodată vreo îndoială şi i-a dat din energia ei şi Emiliei: fără nicio îndoială au trăit amândouă până la moartea Matildei. Antonio recapitulează noaptea de ieri şi viaţa de dinainte ca un om care corectează caietele şcolarilor la lumina unei lămpi de examinare prinse de birou într-o amiază ploioasă, complicată, emotivă. E amiază, da: o amiază gri dezamăgită, care s-a ridicat odată cu ceaţa şi a continuat aşa, cătrănită, decepţionată.

Femando Campos se simţea mai plin de curaj ieri noapte când trecea prin chei la volanul Porsche-ului decât acum, stând la masa de prânz în faţa tatălui său, împreună cu Emilia şi Antonio. E ceva simplu, liniar, ermetic, în

prezenţa fizică a tatălui său – în tăcerile prea îndelungate ale tatălui său – şi în amabilitatea lui firească faţă de toţi, faţă de însuşi Fernandito, şi asta face anevoioasă agresiunea, face anevoioasă mai ales crearea sau menţinerea unei situaţii tensionate în care agresiunea să crească aşa cum ar înflori nişte plante veninoase. Femando Campos ştie familii care nu fac decât să se certe, ai căror membri – chiar dacă se iubesc şi nu pot trăi unii fără alţii – par totuşi să se afle într-o perpetuă stare de excitaţie agresivă, într-o necontenită înfruntare care câteodată frizează ridicolul, câteodată tragicul, deşi niciodată nu ajung la pumni şi totul se reduce la zâzanii cu urlete şi ţipete: infantilismul ăsta pe care Fernandito îl detestă. În astfel de medii, provocarea, agresiunea, e mereu ghemuită la pândă şi poate trece din potenţă la act cu orice pretext. În familia lui, în schimb, deja de pe vremea Matildei, de pe vremea celor mai îndepărtate amintiri din copilăria lui Femando, n-a existat nicio ceartă. De la bun început, Juan şi Matilda şi-au trăit viaţa de cuplu într-o interiorizare absentă, ca şi cum, întrucâtva, consecinţele acestui cuplu, viaţa de familie, copiii n-ar fi avut legătură cu ei. Şi acum? Acum era din nou la fel, fără Matilda, fără mama, dar la fel, ca şi cum s-ar trage linia la însumarea unor termeni odioşi. Femando are senzaţia că nu poate să focalizeze clar scena, de parcă tatăl lui, Antonio şi Emilia ar fi indefinibili. Şi el însuşi, care îi priveşte din perspectiva lui, ar fi, la rându-i, un element perturbator, un schimbător de căldură care falsifică totul, un fals, un falsificator *ego cogito* al cărui *cogitatum* ar fi, începând de la simpla intuiţie imediată până la propoziţiile generale, lipsit de orice precizie. Ceva ca un fel de flux de umilinţă îl face să nu zică nimic aproape tot timpul cât durează acest prânz, plin de simplitate de altfel. Femando Campos nu izbuteşte să focalizeze cu precizie acest prânz plin de simplitate în Asubio pentru că sentimentul de umilinţă, rana din

narcisismul lui infantil, sunt neprescriptibile. Îl iubesc, aceasta e una din datele problemei pe care Femando o învârteşte acum în cap ca o bilă pe o ruletă. Şi vrea să lase pe seama hazardului ruletei anihilante decizia de a-l leza sau de a-l iubi pe tatăl său. Aici sunt Antonio şi Emilia, atât de asemănători între ei, atât de ponderaţi ca întotdeauna, atât de neutri, chiar dacă au intervenit aşa de mult în viaţa lui Fernando când era mic. Pe amândoi a fost gelos Femando, şi în copilărie şi în adolescenţă. De ce părinţii lui au fost întotdeauna distanţi faţă de copii şi totuşi n-au păstrat nicio distanţă în relaţia lor cu Emilia şi Antonio? în această amiază ploioasă, aşa de tristă, aşa de plată, aşa de pe potriva unei inimi pustii – se gândeşte Femando –, aşa de pe potriva mea, eu care am venit aici ca să-mi urăsc tatăl şi mă trezesc, în schimb, cuprins de gelozie şi descopăr că-l iubesc, că vreau să-l îmbrăţişez. De ce nu mă apucă tata şi nu mă trage cu sine în sufletul lui, în camera lui de zi, în faţa şemineului lui, în faţa mării celei aspre şi bolovănoase şi ucigătoare? De ce tata nu mă apucă şi nu mă trage în inima lui ca să mă mângâie şi să mă iubească? Eu, atunci, aş fi bun, aş fi grandios. Dacă tata m-ar iubi, aş ajunge să fiu eu cel dintotdeauna, cel care n-am ajuns niciodată să fiu, pentru că nu mă iubeşte, şi nici dimpotrivă.

În felul său lent, minuţios – puţin rece deşi afectuos, delicat distanţat faţă de obiectul contemplaţiei şi chiar faţă de obiectul dorinţei –, reflectează Antonio în această amiază ploioasă, din nou, asupra actualului prânz în patru în acest Asubio de unde lipseşte Ma tilda Turpin. Familiaritatea bucătăriei de acasă: merluciu pané, salată verde cu roşii şi fără ceapă, brânză la desert, ceva fructe, un vin bun de Rioja, cafeaua care se va servi mai târziu în faţa şemineului din camera de zi… Ce e interesant – gândeşte Antonio – e ritualul dintotdeauna democratic al acestor prânzuri şi al acestor întruniri. Pe vremea Matildei

fiecare cobora dimineaţa să-şi pregătească micul dejun, şuncă cu ouă şi pâine prăjită. Se respectau obiceiurile englezeşti: un *elevenses,* pe la unsprezece dimineaţa, şi la apartamentul de la Madrid, şi la Asubio, şi când era Matilda, şi când era plecată. Organizarea întregului ansamblu de ritualuri domestice a fost întotdeauna sarcina Emiliei, în conformitate cu protocolul strict, deşi foarte simplu, pe care îl concepuse Matilda: cele două cupluri trebuiau să facă cu rândul la gătit, la servirea mesei şi la transportarea farfuriilor de la bufet la masă. La Madrid exista o bucătăreasă şi o menajeră, dar Matilda prefera să nu se vadă înconjurată de servitori. Ideea pe care Matilda o avea asupra vieţii, atât în anii în care a stat acasă, cât şi după aceea, era degajată: minime servicii indispensabile: toată lumea, inclusiv copiii, când o să crească, trebuia să fie în stare să facă orice treabă în casă. Relaţiile dintre toţi erau prietenoase, simple, clare. Chiar de la început (când Antonio şi Emilia s-au mutat în casa Matildei), senzaţia de viaţă dezinvoltă, clarificată, cu capul pe umeri, guverna orice acţiune a lor. Amândoi, Emilia şi Antonio, au învăţat în acelaşi timp, uimiţi, amuzaţi, curând entuziasmaţi, acel mod de trai al cuplului mai în vârstă, aşa de fără complicaţii, aşa de ultramodern, aşa de puţin convenţional sau de conservator. Faptul că era o moştenitoare bogată părea să se limiteze, în cazul Matildei, la posibilitatea de a deţine o graţie în plus, o aptitudine în plus, o piedică în minus. Ajungând în acest punct, Antonio nu poate să evite în după-amiaza aceasta urma insidioasă a melancoliei. După-amiaza asta cu burniţă, după-amiaza asta fără nicio semnificaţie precisă, după-amiaza asta în stare să anuleze totul. Matilda a fost sufletul a toate astea, sufletul nostru al tuturor… Au terminat de mâncat. Cei trei bărbaţi savurează vinul de Porto. Prin geamuri, Antonio priveşte spre cerul iernatic zorindu-se să cadă peste Asubio. Şi nu ştie cum să citească situaţia de faţă: nu ştie decât să

citească pe litere melancolia mereu crescândă a după-amiezii.

Antonio o priveşte acum pe Emilia aşezată în faţa lui, între Juan Campos şi Femando Campos, care stau aşa, faţă în faţă, la masa asta ovală. Toate mesele din toate sufrageriile Matildei au fost mereu ovale. Ura mesele lungi, care i se părea provinciale, cu criteriile lor ierarhice de aşezare şi cu doi capi de masă. Această contemplare a soţiei lui, tot mai frecventă după moartea Matildei, are în după-amiaza asta o acuitate aparte: Emilia pare obosită. E o femeie brunetă, foarte subţire, elegantă, înaltă, pe care Matilda a cunoscut-o foarte de tânără şi pe care a făcut-o asistenta ei personală. Emilia o însoţea pe Matilda peste tot. Matilda a murit la cincizeci şi şase de ani, iar Emilia a rămas răvăşită şi mai ales – gândeşte pentru a milioana oară Antonio în această după-amiază – a rămas mutilată, fără nimic de făcut, fără niciun proiect personal. Toate proiectele personale ale Emiliei în timpul vieţii Matildei erau proiectele Matildei. Emilia a rămas goală şi cu toate astea plină încă de o enormă cantitate de elan, care până acum s-a tot desfăşurat. Adevărata fiică a Matildei a fost Emilia, nu Andrea. Moartea Matildei a fost cumplită, moartea sa proprie a fost o agonie înverşunată. Cancerul, moartea au smuls-o pe Matilda foarte tânără încă, cu o doză imensă de chef de viaţă. Matilda n-a iertat lumii, celorlalţi, moartea aceea prematură, care o făcea să eşueze, care îi dădea peste cap ultimele planuri pe care le avea sub control, pentru că Matilda Turpin s-a îndârjit să se ocupe de ele personal chiar şi atunci când nu putea să-şi mai organizeze amănunţit afacerile.

Emilia e acum mişcarea reziduală, restul de acceleraţie pe care l-a lăsat imprimat în vieţile tuturor Matilda Turpin. Antonio nu e un personaj reflexiv: e un bărbat liniştit care se simte în largul lui îndeletnicindu-se cu ocupaţii secundare într-o familie, cu condiţia să se poarte bine

lumea cu el: a făcut-o şi pe şoferul, şi pe tâmplarul, şi pe administratorul şi, mai ales, de-a lungul întregii copilării şi a primei tinereţi a copiilor, a făcut-o pe preceptorul. Şi-a făcut educaţia cu Juan Campos, care la rândul lui a fost un fel de preceptor pentru Antonio. Chiar şi azi pe Antonio Vega îl caracterizează o amabilă acceptare a anonimatului, e mulţumit de viaţa lui, şi ar fi chiar fericit dacă decăderea Emiliei n-ar fi pe zi ce trece tot mai vădită.

Aproape că n-au vorbit deloc în timpul prânzului. Juan Campos suspină şi dă să se ridice. Rămâne totuşi pe scaun, mai privind câteva clipe cu ochii mijiţi această scenă finală a prânzului în Asubio care îşi ocupă şi el locul lui între alte mii de prânzuri asemănătoare în prezenţa Matildei. Acum, gândul acesta e deprimant. Dar Juan Campos nu se înfruntă niciodată deschis cu deprimarea, ca şi cum deprimarea ar fi un contur, o bordură neclară a vieţii. Juan e ferit de deprimare pentru că nu o neagă şi nici nu o afirmă. E de preferat atunci această Matildă absentă, moartă, destrămându-se în memoria scăpătândă a tuturor celor prezenţi, celeilalte Matilda, viguroase, fermecătoare, dar, în acelaşi timp, reci, agresive, care aproape că nu lua în seamă acele amănunte ale vieţii care nu o priveau în mod direct? A fost o tensiune în timpul prânzului, dar nu din cauza Matildei. E vorba doar de Fernandito care, poate, a venit la sfârşitul ăsta de săptămână – bănuieşte acum Juan şi zâmbeşte – doar ca să mă sâcâie puţin.

Emilia ia farfuriile de pe masă, lăsându-se ajutată de Antonio. Fernandito, aşezat încă, bea apă cu înghiţituri mici. Mereu s-a prevalat de privilegiul de a fi mezinul casei. Acum Antonio, ca şi cum ar trebui să rezume într-un singur rând un întreg episod sau o viaţă întreagă, se gândeşte: casa asta s-a sfârşit odată cu Matilda. Ce mai rămâne acum e umbra, coaja a ceea ce a fost. Dar tot Antonio îşi dă seama că să spui aşa ceva înseamnă totodată să spui un neadevăr, o absurditate: de bine de

rău, noi suntem încă aici, iar noi suntem fiinţe substanţiale. Ce-o să fie, ce-o să se aleagă de noi?

IV

— Ce maşină super! spune Emeterio. E amiaza de duminică, nu mai plouă, e frig, Porsche-ul negru în peisajul verde închis parcă sperie puţin, aşa cum stă parcat în faţa casei care, construită pe două niveluri, cu latura principală spre mare, privită din partea asta înfăţişează o faţadă cu un singur etaj şi pare o căsuţă deloc înaltă, nici măcar foarte mare. Vara e acoperită de iederă, iar iarna (sau pe vremea asta de sfârşit de toamnă) are aerul acela de dezolare pe care îl au casele acoperite cu plante agăţătoare cu frunze caduce.

— Eh, nu-i rea! răspunde Femando Campos, care tremură de frig îmbrăcat doar în cămaşă. Emeterio are o vestă groasă de fâş şi nişte cizme Panama Jack din piele brută. Are cam aceeaşi vârstă ca Femando, doar că e mult mai puternic, cu umerii mai laţi şi mai scump la vorbă. Femando şi el se cunosc de mici, se jucau împreună vara şi în vacanţele de Crăciun şi de Paşti.

— Nu-i rea, zici tu! Te-o fi costat vreo opt sute de milioane[2] sau mai mult! Cât te-a costat?

— Cam pe-acolo.

— Una peste alta, nouă milioane înmatricularea, cincizeci şi patru de mii de euro. E o maşină super.

— Vrei să dăm o tură? întreabă Femando sigur că Emeterio o să vrea. O să bea nişte bere la Lobreña, o să facă o sută de kilometri înainte de prânz, dus-întors. Femando intră să-şi ia puloverul şi se întoarce imediat.

— Hai! Vrei să conduci?

— Nu, băi, nu-mi trebuie, maşina asta-i prea tare pentru mine.

---

2 În Spania se continuă calcularea sumelor mari în pesetas.

Lasă în urmă domeniul sprintând rezonabil. Femando îl observă cu coada ochiului pe vânjosul lui tovarăş. E unicul om din zonă cu care a păstrat legătura în aceşti ani după moartea mamei lui. Emeterio sta în casa lui Femando când vine la Madrid.

— Optzeci la sută din piesele Porsche-ului ăstuia sunt noi, zice Femando, mai mult aşa, ca să zică ceva. Şi adaugă: Ce fabrică îşi mai poate permite să schimbe atâtea piese de la un model la altul!

— Cum se lipeşte de şosea, fir-ar el să fie. Nici nu se clinteşte! zice încet Emeterio.

A fost o greşeală să plece. Acum nu mai are ce face, se gândeşte Femando în timp ce scoate pe gură detalii peste detalii despre Porsche:

— Are 240 de cai putere şi 3200 de centimetri cubi.

— Trebuie să aibă o acceleraţie strong. Şi la urma urmei consumă trei litri şi ceva.

— Acum o să vezi, când urcăm la Turbón. Acolo să-l vezi. Trece de la zece la o sută în cinci secunde şi jumătate şi ajunge la 262 kilometri pe oră. Ce zici?

— Beton!

A fost o greşeală să plece – îşi repetă în gând Femando Campos în timp ce accelerează la deal până atinge culmea Peñalbardei şi începe să coboare după ce a demonstrat ce acceleraţie are maşina pe urcuşul de la Turbón. O greşeală să plece; dacă ieşi din Asubio nimic nu mai are relevanţă. De asta vorbim de Porsche. Nici măcar – se gândeşte Fernandito – trecutul nostru, al lui Emeterio şi al meu, atât de lizibil încă pentru noi, nu-i relevant dacă ieşi din Asubio. Aici în afară, în Porsche, suntem insubstanţial la fel, vârsta ne egalează, mai lat în umeri el decât mine, mai frumos, mai fragil eu decât el, mai inteligent decât el, la fel ca atunci când eram puşti, pe la zece şi unşpe şi doişpe, când era vară şi tot pe coclaurile astea urcam amândoi cu bicicleta şi după aceea, când am primit cadou o

motocicletă de motocros, care făcea un zgomot groaznic, vehement ca un amor imberb. Inutilă nostalgia.

Se opresc la o curbă a şoselei de unde se zăresc falezele în ceaţă. Marea plumburie ca şira spinării unui mutant străluceşte stins. Ce de timp a trecut, ce puţin timp a trecut! Au coborât amândoi din maşină şi s-au aşezat alături pe capotă privind imensul fundal marin. Femando se întoarce şi îl priveşte insolent pe prietenul lui.

— Ce te uiţi? întreabă Emeterio.

— Mă uit la tine. Nu mă mai iubeşti.

— Ei! Ai şi început?

— Ţi-ai tras prietenă şi una-două o să faci burtă. Nu te mai uiţi la mine decât pentru că am maşină.

— Ştii şi tu că nu-i aşa.

Acest ultim răspuns, aşa de banal, îi place la nebunie lui Femando, îl face să se simtă din nou tânăr şi plin de energie. Mereu s-a simţit aşa în compania lui Emeterio când ieşeau la pescuit în barca lui cu motor sau să facă baie la Plaja Englezului. Îşi aminteşte aceste după-amieze festive, cum stăteau izolaţi în vara maritimă, la capătul nisipişurilor şi dunelor, prea îndepărtate şi zgrunţuroase ca să atragă turiştii obişnuiţi. Acolo făceau baie goi şi după aceea, la întoarcere, cinau acasă la Boni şi Balbanuz, părinţii lui Emeterio: un fileu bun de vită cu ochiuri şi cartofi prăjiţi. Nu se uitau la televizor după aceea, ci urcau în camera lui Emeterio ca să se uite la colecţia de maşinuţe. Au aceeaşi vârstă, amândurora li s-au simplificat vieţile: lui Emeterio prin tendinţa spre o anume inarticulare, lui Femando prin tendinţa spre o excesivă articulare analitică a propriei existenţe şi mai ales prin înclinaţia spre o voinţă cu toane de răzbunare, voinţa asta care l-a adus la sfârşitul ăsta de săptămână la Asubio şi care acum, cum stă aşezat în faţa falezei mării împreună cu Emeterio, i se pare dintr-odată neverosimilă. Ce poate fi mai neverosimil decât să vrei sa te răzbuni pe un om ca

Juan Campos!

— Ce-a fost bun în viaţa noastră s-a terminat de mult. Ce-a fost bun în viaţa noastră – şuieră printre dinţi Femando.

— Termin-o.

— Doar atât? Termin-o? Asta-i tot ce simţi? Nu-ţi pare rău. Ţi-e indiferent.

— Nu mi-e indiferent.

— Dacă nu ţi-ar fi indiferent, s-ar observa. Eu aş observa-o. Dacă ţi-ar părea rău, eu m-aş bucura.

— Aha, deci aşa? Ce porc eşti.

— Acelaşi dintotdeauna.

— Tu te-ai schimbat mai mult decât mine, zice Emeterio după o pauză în timpul căreia zâmbeşte. Femando n-a putut niciodată să nu se simtă înduioşat la vederea zâmbetului timid al lui Emeterio.

— Cum m-am schimbat eu? întreabă Femando Campos. Jocul ăsta de întrebări şi răspunsuri i-a ajutat pe amândoi în aceşti ultimi ani să comunice între ei fără să cadă în sentimentalism. Mai ales Femando, cel mai articulat dintre ei doi, e cel care impune acest gen de scrimă care uneori mai şi răneşte, dar care poate fi şi emoţionantă şi minunată. Emeterio mereu s-a supus vehemenţei tovarăşului său.

— Ai o maşină bestială, nouă milioane bănuţul jos, că doar ai plătit-o cash!

— Exact.

— Vezi, îţi cumperi o maşină super tare, dar tot tu eşti vai de capul tău. Viaţa îţi surâde. Scârba asta de viaţă îţi surâde ţie, nu mie. Uite aşa te-ai schimbat.

— Şi acuma îmi scoţi ochii cu asta?

— Ştii bine că nu.

— Ba da, îmi scoţi ochii! repetă Femando pentru că ştie că adevărul e exact contrariul şi că îi place să asculte acelaşi refren monoton al dragostei sincere pe care i-o

poartă Emeterio.

— Ştii bine că nu.

— Atunci, de ce ţi-ai tras prietenă?

— Şi ce legătură are?

— Are legătură pentru că nu mă mai iubeşti.

— Ba da, te iubesc.

— Nu mă iubeşti.

— Ei. Gata, mucles! Şi apropo, tu eşti cel care nu ne mai iubeşti aşa de tare pe noi. Îmi zice maică-mea că ai ajuns ieri şi nici măcar nu te-ai dus s-o vezi. Păi cum vine asta?

— Nu vreau să mă întâlnesc cu curva aia care-i prietena ta… Scuze. N-am vrut să zic asta.

— Ba da, ai vrut. Tot aia-i… Maică-mea vrea să te vadă. Acum ne întoarcem şi mergem la ea.

E ora prânzului. Încă nu au mâncat. Le e foame la amândoi. Se întorc acasă la Emeterio. Nenorocita de prietenă nu o să fie acolo, prea bine ştie Femando că n-o să fie. Nu au mai vorbit deloc tot timpul cât a durat drumul de întoarcere. Balbanuz e o bucătăreasă aşa de bună! Chiftelele ei cu cartofi prăjiţi. Şi blândeţea din casă, că asta a fost casa lui încă de când era mic. Faţă în faţă, departe, sus, căsoiul din Asubio, casa pădureaţă, agrestă, necivilizată, nefamiliară în familiaritatea ei pătrăţoasă acoperită cu iederă, uscată acum, ca nişte gheare, montată în ghearele iederei pe înălţimea distantă a falezei cu cerni friguros drept fundal. De aceea nu a vrut niciodată ca dragostea fraternă plină de pasiune care l-a legat de Emeterio de când erau copii şi care îl leagă de el şi acum să se amestece cu culorile Madridului, să se vopsească cu boielile moftului madrilen pe care Femando Campos le ştie aşa de bine şi le urăşte, mai ales când se lasă pradă lor. Acum e rezumatul. S-au uitat o bună bucată de timp la televizor cu Boni şi cu Balbi şi, ca pe vremea copilăriei, au urcat în camera lui Emeterio ca să se trântească pe pat şi să vorbească. Patul era mare pentru ei doi când erau mici,

patul era vara un vapor ancorat în portul Lobreña cufundat în noapte, cu luminile lui de poziţie în jurul ancorelor, cu fluxurile şi refluxurile din toate ceasurile zilei şi ale nopţii. Acum patul a rămas prea mic pentru ei amândoi. Un răstimp ambii, culcaţi unul lângă altul, se uită tăcuţi în tavan. După aceea îşi schimbă poziţia. Fernando se aşază în fotoliul cel mic şi desfundat de pe vremea aceea. Tot ce a fost pe vremea aceea este şi de acum. Doar că înmulţit cu o mie, ca dragostea copiilor: o mie ori o mie, un milion.

E deja duminică după-masa. Aproape că s-a făcut şase seara. Şi răzbunarea? Unde a rămas răzbunarea? O să mai rămână Femando Campos încă o zi? O să-şi consacre o zi întreagă ca să se răzbune? Să-ţi dai seama că încă nu te-ai răzbunat, nu înseamnă oare că nu vrei să te răzbuni? Adevăratul răzbunător se prăvăleşte în lichidul amniotic al răzbunării, care îl hrăneşte. Niciodată nu-şi dă seama, pentru că doar răzbunarea constantă e de luat în seamă, fie că e dusă la capăt fie că nu, fie că e amintită sau e uitată momentan, însă ea e acolo mereu, subţire şi rezistentă ca un cordon ombilical. Aşa că e posibil ca Femando Campos, care se gândeşte să se răzbune pe tatăl lui, să dorească de fapt doar să fie iubit şi poate că orice gest de dragoste paternă l-ar linişti şi i-ar spulbera sentimentul infantil de abandon. Dar nu există, nu a existat poate niciodată – cel puţin din ce-şi aminteşte acum Femando – vreo urmă de dispreţ sau de ostilitate, nici vorbă, din partea tatălui său. Doar o bunăvoinţă moale, distantă, ca aceea pe care o ai faţă de lucrurile minore. Nu a existat ostilitate, deci nu a existat jignire, deci nici motiv de răzbunare. Atunci ce face Femando Campos aici? La ce-a venit? S-au trântit din nou amândoi, unul lângă altul, pe pat. Emeterio îl împinge brusc, prietenos, ca atunci. Aproape că-l dă jos din pat. Se luptau aşa când erau mici în pat sau în grădină, împingându-se; era o viaţă frumoasă. Frumuseţea asta l-a făcut să uite că în viaţa asta s-a

bucurat doar de dragostea-succedaneu pe care i-o dădeau Boni şi Balbi şi de dragostea imposibilă a lui Emeterio, şi că acum nici măcar pe-astea nu le mai are în întregime. Se gândeşte că duminica a trecut, că trebuie să se întoarcă la Madrid, iar tatăl său rămâne teafăr, la Asubio, fiindcă Fernando trebuie să se întoarcă la Madrid.

V

E deja luni. Fernando Campos nu s-a întors la Madrid. A dat telefon prefăcându-se răcit. Acest telefon a avut loc la prima oră a zilei de luni, înainte de opt dimineaţa. Cu o noapte înainte, după ce a luat decizia de a rămâne, întorcându-se foarte târziu la Asubio de la Emeterio, a vorbit cu un coleg de la serviciu pentru ca, independent de telefonul oficial, să vorbească el cu şeful, foarte dispus acesta, de altfel, să închidă ochii când e vorba de Femando. O răceală înseamnă nouă zile: trei, şase, nouă. Aşa că e timp. A coborât la micul dejun după ce a sunat la serviciu şi s-a întâlnit cu tatăl său care tocmai îşi terminase gustarea de dimineaţă şi care ascultă ştirile de la Radio Nacional. Şi acum, ce? La fel ca în seara când a ajuns la Asubio, prezenţa fizică a lui Juan Campos e prea sfredelitoare pentru ca Femando să aibă capacitatea de a-şi reactiva dorinţa de răzbunare. La fel, de altfel, şi toată ziua de ieri, toată duminica petrecută în compania lui Emeterio şi în casa părinţilor lui Emeterio l-a îmblânzit pe Femando Campos. Emeterio, acum, cu forţa lui corporală crescândă, ocupându-se toată ziua de Femando, ţinându-l în casa lui Boni şi Balbi, reprezintă pentru Femando binele: un soi de bunătate accesibilă, umană, înduioşătoare. Şi dizolvă, astfel, ceea ce e opus acesteia: sentimentele îngheţate, furia sufocată şi neîngropată, resentimentul ca o cocleală. Tatăl său îi zâmbeşte, dă şi mai încet radioul până ce zgomotul devine aproape

imperceptibil, îi dă o ceaşcă de cafea. Emilia intră în sufragerie şi ü întreabă dacă vrea ouă sau şuncă sau ambele, dar Fernandito nu vrea nimic. Emilia se aşază între ei doi, zice că o să coboare în sat să facă cumpărături pentru toată săptămâna. Rutina enunţată astfel îi înviorează chipul lui Juan Campos. Chiar el face nişte comenzi: lucruri de papetărie mai ales şi ziarele care au ajuns la Lobreña.

— Fernando o să rămână cu noi, zice Juan.

— Ah, excelent, răspunde Emilia, care e amabilă, dar nu prea vorbăreaţă.

Femando înţelege că acest tablou ilustrând exemplar rutina e ceea ce se va face bucăţi dacă într-adevăr vrea să se răzbune pe tatăl său. Un tablou domestic, paşnic, la micul dejun, cu această marcă (dintotdeauna un pic neliniştitoare, fără îndoială) a Emiliei luându-şi gustarea între Femando şi tatăl său, ca un membru în plus al familiei. Însă şi această nelinişte, ca un curent de aer, ca un fior de o clipită, face parte din genul de familiaritate al casei părinteşti: Emilia şi Antonio au fost mereu aici, în Madrid sau în Asubio şi chiar în călătorii când cei trei fraţi erau adolescenţi şi călătoreau în grup, cu părinţii lor şi cu Antonio şi cu Emilia – era un grup distractiv, trebuie să recunoască Femando acum – ca să meargă să vadă arta precolumbiană în Mexic, sau să navigheze pe Río de la Plata, mai bine zis pe ţărmurile argentiniene care îi aminteau Matildei de lumea tulbure din *Astillero* – *Şantierul fantomă* de Onetti. Acest perceptibil, deşi infinitezimal, grad de neverosimil datorat prezenţei familiare a lui Antonio şi a Emiliei, cu ciudăţenia cuplului lor cu tot, în mijlocul familiei sale l-a uimit mereu pe Fernandito Campos, şi iată-l prezent şi acum în această luni de toamnă la Asubio. Şi poate – meditează Femando – zvâcnirea straniului în familiar, faptul de a-i auzi pe Emilia şi pe tatăl său cum îşi vorbesc aşa de prietenos alcătuind

lista de cumpărături (oare o să găsească Emilia nişte peşte mai de soi la piaţa din Lobreña ca să facă merluciu pané azi la prânz?), această rutină plină de bunăvoinţă a unor persoane care mă acceptă, dar care nu mă iubesc, asta a fost ceea ce m-a alungat din casa asta şi din vieţile astea. Problema, acum şi mereu, e una singură, decide Fernando Campos: că aici sunt în plus. Circumstanţa agravantă – adaugă mental Femando – e că la o primă vedere nu sunt, părinţii mei nu m-au făcut niciodată să mă simt astfel, nici măcar nu şi-au dat seama ce efect aveau asupra mea: mereu am fost în plus în propria mea casă şi numai eu am ştiut asta mereu, ei, însă, vinovaţii, nici măcar n-au avut habar: nu asta e sursa resentimentului?

Juan Campos şi-a terminat micul dejun de ceva vreme şi, cu pretextul ştirilor de la radio, pe care l-a dat atât de încet încât aproape că nu se poate auzi nimic, îl observă pe fiul lui pe furiş şi se gândeşte, prin intermediul Matildei, la el însuşi şi la hotărârea lui fermă de a se retrage definitiv. Ce face Femando aici? De ce-a venit? Juan nu ghiceşte dorinţa de răzbunare, doar o oscilaţie între dragoste şi ură care îl descumpăneşte. Acum, după ce familiei ăsteia i s-a întâmplat tot ce era esenţial – se gândeşte Juan Campos –, acum, după ce toate au fost consumate şi toate, într-un fel, zise, definite şi încheiate, acum când el însuşi vrea cu toată puterea să reducă la nivelul minim durerea şi dragostea, acum irupe în conştiinţă nemulţumirea mezinului şi – de ce să nu recunoască? – propria lui nemulţumire, aproape niciodată formulată clar, şi pe care astăzi a crezut că o vede reflectată de un text dintr-o scrisoare a lui Hölderlin, citată de Arturo Leyte în cartea sa *Heidegger: E vorba, în ansamblu, de o autentică tragedie modernă* (Hölderlin se referă la *Ferdinand sau viaţa consacrată artei* de Böhlendorff, din 1802). Acest text i s-a întipărit în memorie şi nu încetează să-l urmărească de când a cumpărat cartea lui Leyte la Madrid, la sfârşitul lui septembrie. A asociat

imediat textul cu moartea Matildei Turpin. Nu reuşeşte să-şi dea seama de ce: *Pentru că tocmai în aceasta constă tragismul condiţiei noastre umane, în faptul că plecăm din lumea celor vii pe tăcute, băgaţi între nişte scânduri oarecare, şi nu altfel, plătind, mistuiţi de flăcări, pentru focul pe care n-am ştiut să-l stăpânim.* Citind această frază, s-a gândit imediat la Matilda. Moartea ei, din momentul în care a survenit, poate fi rezumată astfel: o plecare pe tăcute din lumea celor vii băgată între nişte scânduri oarecare: Matilda a fost numai şi numai asta în ultimele ei zile aici. Nu a vrut o înmormântare catolică. Nu a vrut să vină rudele şi prietenii la priveghi sau la crematoriu. A vrut, cel mult, să-i aibă aproape pe cei dintotdeauna: Emilia, Antonio, Juan. Nici măcar copiii. Totul a fost, în acele ceasuri, interior. Matilda a pătruns în interior şi a rămas înlăuntrul lăuntrului. Întotdeauna a avut oroare de doliu, de împrejurimile doliului. I-a cerut să promită, de îndată ce a simţit că-i bolnavă, că o să dea ascultare acestei porunci şi Juan Campos a dat ascultare poruncii: băgată între nişte scânduri oarecare a fost transportată la crematoriu şi incinerată în prezenţa Emiliei, a lui Antonio şi a lui Juan Campos. De bună seamă, printre rudele şi mai ales printre bănoasele prietenii ale Matildei, bancheri, oameni de afaceri, chiar şi politicieni, rudele familiei Turpin din Anglia, s-a iscat o mare agitaţie: ascultarea ordinului Matildei a declanşat multe telefoane şi multe neplăceri văduvului. Dar faţă de toate acestea s-a comportat la fel de sec şi discret cum se comportase întotdeauna vizavi de tot ceea ce ţinea de viaţa publică şi socială a soţiei lui. În cele din urmă, datorită soţului, Matilda Turpin a avut parte de incinerarea, de sfârşitul tăcut, anonim, pe care credea că îl merită. Concluzia e că Matilda dispăruse pe tăcute între nişte scânduri oarecare. Şi că, da, îndreptăţindu-l pe Hölderlin, nu murise mistuită de flăcările şi de focul unei vieţi ca aceea a ei pe care n-a

ştiut s-o stăpânească, ci a omorât-o un banal cancer de sân, diagnosticat prea târziu. Nu a pierit în flăcările focului aprins de Matilda… ce foc a aprins Matilda? Şi într-adevăr nu a ştiut să-l stăpânească?

În această dimineaţă de toamnă, dintr-odată tensionată de prezenţa mută şi sumbră a frumosului mezin, atât de strălucit, atât de enigmatic acum, Juan Campos îşi pune întrebări despre sensul vieţii soţiei lui. Focul pe care Matilda l-a aprins n-a fost oare pasiunea pentru afaceri, dorinţa ei de a participa şi de a triumfa pe scena imensă, de dimensiunile globului, a lumii financiare internaţionale? Afacerile Matildei Turpin, rapiditatea ei în negocieri, cel de-al şaselea simţ pe care-l avea pentru *leverage byouts,* acesta a fost focul pe care l-a aprins, un foc extrem de scăpărător, care l-a fascinat, cu rezervele de rigoare, pe însuşi Juan Campos. În comparaţie cu tihnita lui existenţă de profesor universitar de filosofie modernă, lumea Matildei a reprezentat viaţa arzând scăpărător, dar şi, în parte, – iar Juan mereu a gândit-o – vitalitatea banală a oamenilor de afaceri: Matilda s-a supus, savurându-l din plin, unui refuz sistematic al inactivităţii şi, pe jumătate, al dragostei şi, pe jumătate, al plăcerii sau plăcerilor minore, domestice, pentru a se înălţa din triumf în triumf. A ştiut sau nu a ştiut să stăpânească acest foc? Aceasta e o întrebare nouă în viaţa lui Juan Campos. Cât timp a trăit Matilda, Juan a considerat că soţia lui îşi stăpânea nu doar propria ei viaţă, ci avea sub control şi vieţile lui Juan şi ale copiilor lor. Şi străpungerea forţată a cancerului tăbărând din senin, cel puţin la început, se putea interpreta în termeni de luptă şi stăpânire: până foarte aproape de final, Matilda a luptat ca o fiară împotriva decadenţei ei fizice şi părea că-şi stăpâneşte propria moarte organizându-şi o incinerare austeră. Şi totuşi – se gândea Juan – nu a fost în stare să-şi pună în armonie toate planurile vieţii ei, cel privat şi cel public. Când băiatul cel mare se apropia de

vârsta de şaptesprezece ani şi Fernandito de treisprezece, ba chiar şi înainte de asta, a încetat să se mai ocupe de ei. Blând, fără îndoială, fără să-i rănească, oferindu-le toate avantajele economice şi sociale ale poziţiei ei, i-a lăsat în urmă.

Frapat de textul lui Hölderlin, Juan Campos a continuat să întoarcă pe-o parte şi pe alta scrisoarea în ansamblu. Paragrafele următoare sunt cât se poate de pline de pietate: *Şi în adevăr primul* (destinul terre-à-terre al Matildei) *mişcă străfunzimile sufletului la fel ca şi celălalt. Nu e un destin mai impunător, însă e desigur un destin mai profund, iar sufletul nobil însoţeşte şi pe un asemenea muribund sfâşiat între spaimă şi milă şi îi menţine spiritul sus, înălţat prin mânie.* Într-adevăr, spiritul lui Juan Campos se menţinuse tot timpul cât a durat boala soţiei şi la moartea ei înălţat prin mânie (dar mânia o simţea şi faţă de soţia lui pentru că pe măsură ce boala avansa îl respingea tot mai tare). Şi a fost sfâşiat Juan între spaima de durere şi mila faţă de soţia lui: a simţit mânie din pricina destinului, a ghinionului, a hazardului amar al suferinţelor canceroase care se năpustesc asupra noastră inopinat: care nu ne dau, uneori, nici măcar posibilitatea de a purta o bătălie care să ne înnobileze: făcuţi praf de boală ca Matilda, moartea cade asupra noastră, tăcută şi neagră, spulberându-ne toate orizonturile şi toate proiectele noastre strălucite – spulberând, mai ales, după părerea lui Juan Campos, posibilitatea unei retrageri tihnite, a unui final fericit pentru o existenţă neobosită cum a fost cea a Matildei şi a lui însuşi. Moartea prematură a soţiei îi dăduse lui Juan Campos toată viaţa peste cap şi de asemenea, poate iremediabil, şi viaţa Emiliei şi a lui Antonio. Apăsarea acestor reflecţii în dimineaţa aceasta de iarnă s-a făcut dintr-o dată prea mare. Juan Campos se ridică, stinge radioul, anunţă că o să iasă să se plimbe. Emilia plecase deja de câtva timp. Din

sufragerie au auzit scrâşnind pe pietriş cauciucurile breakului său, ieşind din curte, îndepărtându-se în direcţia Lobreñei.

Femando Campos şi-a terminat şi el micul dejun cu puţin timp în urmă. A rămas nemişcat pe scaun, uitându-se la tatăl lui, care dintr-o dată îi apare scăldat în lumina iernatică precum un melc care se închide înăuntrul lui, ca un animal introvertit, ca o pisică foindu-se şi răsucindu-se până ce îşi găseşte o poziţie convenabilă într-un fotoliu sau în locul cel mai trăsnit. Femando iubeşte pisicile şi acum, în momentele astea, îşi iubeşte şi tatăl uitându-se la el cum stă însingurat în faţa unei ceşti de cafea goale în sufrageria acestei case de ţară, aşa de inospitaliere şi în acelaşi timp aşa de primitoare, aşa de încăpătoare, de spaţioase şi de vechi în acelaşi timp. Femando simte apăsarea întregii case pe care mama lui niciodată n-a vrut s-o amenajeze aşa încât să aibă confortul vieţii moderne, care nu are încălzire centrală şi a cărei instalaţie electrică trepidează şi se scurtcircuitează la fiecare furtună. O casă cu sobe şi tandure şi focuri în şemineele din camere. Pe Femando l-a surprins plăcut – nu poate s-o nege – transfigurarea tatălui său care, pe măsură ce dădea mai încet radioul şi răsfoia un volum gros pe care îl avea în mâini, se dizolva parcă sau se micşora tot mai mult, afundându-se, ca o ţestoasă, în puloverul lui gros de lână: astfel, un lung răstimp, s-a uitat fix la ceaşca micului dejun, la farfurii, la cafetieră. Dă impresia că e în altă sferă, hipnotizat. Şi de asta se teme Femando Campos cel mai mult: ca nu cumva tatăl să-i scape pe această potecă adâncită în sine, pentru că aici nu doar că e inaccesibil, ci îl şi dezarmează complet. Se simte mic în faţa figurii adâncite în sine a tatălui său, întotdeauna puţin absent.

— Nu merg cu tine, sunt uşor răcit. Am guturai, anunţă Femando.

— Chiar ai guturai, Fernandito, băiete? Credeam că era

doar un pretext ca să rămâi câteva zile mai mult, lucru pe care-l preţuiesc…

— Bine, a fost un pretext, dar chiar am ceva simptome de guturai. De asta nu merg cu tine. Am răcit ieri acasă la Emeterio. Am mers pe faleză. Lui Emeterio îi place la nebunie noul meu Porsche.

— Ce bine! îmi place tare mult că stai cu Emeterio. Bun, la revedere…

Juan Campos iese pe terasă şi în grădină. De la fereastra salonului, înainte de a urca în camera lui care dă în cealaltă parte a casei, Femando îşi observă tatăl cum se stânjeneşte, se stinghereşte, se înfofoleşte, îşi ridică reverele jachetei cu două rânduri de nasturi, îşi îndeasă şapca cu cozoroc peste urechi şi se pierde în direcţia uşii care dă în grădină, în direcţia casei lui Boni şi Balbanuz, având chef probabil să facă o plimbare lungă pe falezele care înconjoară domeniul de la Asubio.

VI

Violenţa timpului. Lectura scrisorii lui Hölderlin l-a condus spre răceala heideggeriană care face să dispară eul substanţial. *Dasein* e existenţă şi e deja resimţit de oricine în mod individual, fiecare îl resimte pe al său. Şi, totuşi, el nu desemnează nimic individual, doar existenţa pură, care nu e individuală şi care nu e substanţă şi nici lucru. Cât de puţin heideggerian sunt! – se interpelează Juan Campos. A început să plouă, e burniţă: o să se plimbe oricum până ce umezeala o să pătrundă în blana din şapca lui cu cozoroc. Poate o jumătate de oră în linie dreaptă, în direcţia Lobreñei, în jos. Poate ajung la Lobreña şi telefonez de la bar, să vină după mine Antonio. Toate se învârtesc acum în jurul Matildei şi a morţii ei şi a sensului vieţii amândurora. Matilda era mai heideggeriană decât mine, se gândeşte: nu iubea obiectele de uz curent. Exista cu o energie de care

Campos n-a fost niciodată capabil. Nu a lăsat nimic s-o oprească, nu a lăsat pe nimeni să o transforme în lucru. Nu iubea obiectele curente, nici luxul, nici bibelourile elegante pe care, totuşi, Juan Campos le strângea în secret în numele Matildei pentru propria lui plăcere. Juan, în ceea ce-l priveşte, chiar iubea lumea substanţială, vulgarizată, lumea timpului succesiv, indefinit. Lucrurile, cerurile fugarnice ivindu-se din ţesătura de ramuri la Madrid şi în martie. Iubea tablourile baroce care reprezentau fâşii de cer, şi chiar pe Watteau, cu microscopica lui irealitate a unor vieţi galante în peisaje imaginare. Dar şi peisajele lui Patinir care dezvăluiau lumea. Şi iubea Asubio, casa de vacanţă pe care Matilda a moştenit-o de la tatăl său. Lipsa de confort din Asubio era consecinţa statutului său de domeniu unde să vii vara sau cel mult în weekend, da, refugiu, scăpare pentru amândoi, că asta înseamnă *asubio.* Şi, de asemenea, când s-au făcut mai mari, scăpare pentru fii (chiar dacă aveau grijă să nu apară pe-acolo părinţi şi copii în acelaşi weekend). Fernandito e, poate, cel care iubeşte cel mai mult casa asta, grădina asta. Nimic nu îi rămâne ascuns lui Juan Campos în ceea ce-l priveşte pe fiul lui cel mai mic (deşi n-a fost capabil să observe dorinţa lui ambiguă de răzbunare). În ciuda stării materiale înfloritoare pe care au ajuns să o aibă, cel mai logic – din punctul din vedere al Matildei –, cel mai poetic, cel mai contrar simţului comun, cel mai anti-natural a fost să nu amenajeze casa, să o lase şi iarna la fel de rece şi goală ca şi vara, însorită şi ninsă în acelaşi timp: aşa încât ploaia din nord şi schimbătoarele ceruri albastre-cenuşii să intre şi să iasă pe ferestrele şi pe uşile din geamuri mereu deschise care dublează porţile fără vizor, cu perdele din creton ponosite după atâţia ani şi care nu trebuiau schimbate niciodată, nici măcar spălate şi călcate: în felul acesta casa întreagă făcea parte din emoţie, din viaţa pasionată de lucru între lucruri, de lucru aflat mereu la

îndemână. Burniţa se face mai densă şi Juan Campos îşi mai pierde curajul: a mers încet fără să-şi dea seama şi acum, dintr-odată, burniţa densificată îi pătrunde în pielea plină de păr, în jumătatea de jos a pantalonilor. Nu a ajuns încă, mai are încă pe atât, vreo trei kilometri ca să ajungă la Lobreña şi încă trei în urcuş după aceea, ca să se întoarcă la Asubio. Oare n-o să-i treacă prin cap lui Fernandito să vină după mine? A văzut că am ieşit fără umbrelă şi fără impermeabil. N-o să-i treacă prin cap să vină după mine?

Femando Campos nu a ieşit din salon, a observat că ploaia s-a înteţit, a băgat de seamă sălbăticia bruscă a burniţei compacte ca un tăpşan de iarbă proaspătă, ca un câmp de lucernă, ca o pădure deasă de simboluri care îl observă învrăjbite. Inima învrăjbită. Inima mea înveninată. Îmi urăsc tatăl: o să mă duc după el, n-o să mă duc după el. Şi, deodată, dinspre bucătărie se aude zgomotul uşilor care se deschid şi se închid şi intră Emeterio şi Antonio: Antonio zâmbitor:

— Ai musafiri, Femando. Emeterio a tulit-o de la atelier ca să vină la tine.

Şi dispare Antonio şi iată-l pe Emeterio în faţa lui, ud leoarcă: corpul lui puternic, poate ceva mai mătăhălos în ultimii ani. Miroase a transpiraţie şi a grăsime vârtoasă. Fernandito uită de tatăl lui. Urcă amândoi în dormitorul lui Fernandito la etajul de sus al casei. După jumătate de oră Juan Campos se întoarce ud până la oase. Antonio – ştiind prea bine că ieşise la plimbare fără umbrelă şi fără impermeabil şi că o să se ude până la oase – nu a vrut să meargă după el. Face parte din complexa viaţă în comun acest mod al lui Antonio de a-l proteja pe Juan Campos fără să-l protejeze vreodată. *Fiinţa e lucrul cel mai de încredere şi în acelaşi timp e abisul.*

VII

Antonio s-a întors în apartamentul lui. În comparaţie cu noianul de obiecte de valoare pe care Juan Campos le-a luat cu el din apartamentul din Madrid, partea de casă a lui Antonio şi a Emiliei pare ascetică. La început, decoraţiunile (lipsa de decoraţiuni, pentru că aceasta era concepţia Matildei despre decoraţiunile interioare) erau identice. Cele două cupluri şi-au împărţit mobilierul estival al tatălui Matildei în părţi egale. Acum partea Matildei şi a lui Juan a dobândit un aer de frumuseţe istorică, aproape muzeistică, ce îl cam deranjează pe Antonio Vega. Emilia l-a introdus pe Antonio Vega în casa Campos. Pe vremuri, Emilia şi Matilda s-au cunoscut într-o bancă importantă din Madrid, la departamentul de credite documentare, unde Matilda şi-a făcut practica şi Emilia făcea parte din personalul auxiliar din administraţie, cu un contract temporar. Diferenţa de clasă nu a fost un obstacol între ele. Matilda era deja căsătorită pe vremea aceea, s-au apropiat imediat. Matilda a fascinat-o pe acea Emilia de douăzeci şi unu de ani, atât de obscură şi de inteligentă în acelaşi timp. Pe Emilia o uimea faptul că Matilda avea deja un fiu la vremea aceea şi era hotărâtă să meargă mai departe în linia ambelor vocaţii, familie şi profesie.

— Nu o să poţi, o să oboseşti, o să te laşi.

— Nu cred, zicea Matilda.

Emilia era încă de tânără foarte tăcută, dar prietenia Matildei îi făcea o plăcere nemărginită: se simţea nu doar apreciată pentru competenţa ei ca funcţionară la bancă, ci mai ales admirată ca femeie. Matilda a încurajat-o să se îngrijească mai mult, să se îmbrace mai bine. Alături de Matilda Emilia s-a simţit pentru prima oară recunoscută într-o lume în care femeile încă mai trebuiau să lupte pentru recunoaşterea lor profesională, aici incluzându-se şi recunoaşterea lor ca figuri publice, pe picior de egalitate cu bărbaţii. Discuţia care le-a unit la început – pe lângă

faptul că erau amândouă la fel de elegante şi de frumoase – a fost marea discuţie specifică timpurilor acelora legată de rolul femeii competente din punct de vedere profesional care e sfâşiată între ceea ce Emilia numea *cerinţele băloase ale maternităţii* şi afirmarea de sine, propria realizare.

— Nu-ţi face iluzii, fiindcă mereu o să fii mai puţin tu însăţi ca femeie căsătorită decât ca femeie liberă. O să fii jumătate de Matilda.

— Dar eu sunt deja căsătorită, răspundea pe jumătate ofensată şi pe jumătate amuzată Matilda Turpin.

— Şi o să te scufunzi din cauza asta. Căsătoria asta o să-ţi fută viaţa, toate au păţit-o.

Limbajul acesta pitoresc al fetei mascul, cu care-şi garnisea conversaţiile prima Emilie, s-a schimbat pe măsură ce Matilda şi Emilia s-au apropiat mai mult. Matilda tocmai citise *Al doilea sex* al Simonei de Beauvoir în ediţia engleză şi amândouă au comentat cu înfocare problemele pe care le ridica această carte admirabilă. Începând de aici, Emilia s-a transformat într-un satelit al Matildei şi au devenit de nedespărţit. Pe atunci i-a cunoscut Emilia pe Juan şi pe Jacobito şi a asistat la sarcina şi la naşterea Andreei. Şi a plecat de la bancă. A fost o decizie bruscă, nu lipsită de riscuri, bazată numai şi numai pe încrederea pe care i-o inspira Matilda: „Stai cu mine să mă ajuţi cu copiii. Am să-ţi dau un salariu…” Părea un act nebunesc, şi totuşi Emilia nu a resimţit niciodată decizia ei hazardată ca un act nebunesc, ci mai degrabă ca o eliberare. Matilda nu avea dubii şi nici Emilia n-a mai avut. Emilia, în plus, a devenit indispensabilă. Cum a apărut Antonio Vega? Asta era o întrebare haioasă după părerea Matildei. Matilda se prefăcea, sau poate că nu se prefăcea, că nu-şi aminteşte: poate, de fapt, dată fiind tendinţa ei de a trece în zbor peste particularităţile fiinţărilor din această lume (ramura din economie care îi

plăcea Matildei Turpin de tânără era macroeconomia, o ştiinţă de o abstracţiune cum greu găseşti), nu-şi amintea de ceea ce n-a recunoscut niciodată ca existând până ce nu a dat năvală în viaţa ei, aşa că poate că era sinceră de fiecare dată când se întreba când naiba şi cum o fi apărut Antonio Vega printre ei. În ceea ce o privea pe Emilia, aceasta obişnuia să-i ţină isonul prietenei şi mentorului ei în aceste treburi minore – un caz curios de adaptare liberă, de supunere liberă dacă o iei aşa, a unei voinţe ferme faţă de o altă voinţă fermă (pentru că Emilia era o tânără extrem de fermă), fără ca asta să ştirbească nimic din caracterul niciuneia dintre ele şi fără efort sau înfruntări. Amândouă, Emilia şi Matilda, au susţinut mereu că, în ceea ce le priveşte, nu existau chestiuni mari şi chestiuni mărunte, pentru că totul era întotdeauna mare, nemăsurat, exaltant, şi în acelaşi timp tangibil. Nu micşorat artificial, ci adaptat la voinţa de putere a acelor două femei care îşi îndreptaseră voinţa spre identitate, spre identificare reciprocă, iar nu spre diferenţă. Funcţionau, aşadar, ca un singur intelect agent, ca o executivitate bimembră, o dublă voinţă unică. Până la apariţia Emiliei, toate acestea aparţineau categoriei irealizabilului, trans vizibilului, pentru Matilda Turpin. Ceva de acest gen înţelesese, fără îndoială, graţie relaţiei strânse pe care a avut-o mereu cu tatăl ei: identificarea voluntară, hotărâtă, îndrăzneala, luciditatea intensă, unificarea intenţiei paterne şi filiale. Toate acestea o fascinau pe Matilda Turpin în adolescenţă şi tinereţe, când îl însoţea pe tatăl ei prin toată lumea, când petrecea ore şi ore cu el în biroul lui de la domeniul andaluz în weekenduri hibernale, sau vara la Asubio. Bărbat, totuşi, Mr. Turpin, distrat în consecinţă, imprecis, lăsa neisprăvită nepermis de mult o parte, şi chiar cea mai energică, a acestei unificări. Om practic, om de afaceri, el se amuza pe seama talentului înnăscut pentru afaceri, pe seama vicleniei, mâinii stângi, machiavelismului

adolescent al fiicei, şi nu reuşea să înţeleagă ceea ce în intenţia filială era serios, deliberat şi strict la modul abil. Astfel că lucrurile rămâneau mereu cumva atenuate în cele din urmă, fără să fie rezolvate până la capăt. Afectele ferme dar necoagulate complet, voinţa de identitate şi de fuziune a fiicei. Cu Emilia, în schimb, empatia enormă a celor două femei încă tinere s-a format în mutualitate şi s-a tradus simultan în crearea unei singure voinţe pornind de la două voinţe în act. Aşa stând lucrurile, ce rol jucau aici bărbaţii, Juan Campos mai întâi, şi Antonio Vega după aceea?

— Eu Û iubesc enorm pe Juan, el e datul cel mai clar din viaţa mea. Fii nu, soţ da, aceasta e deviza vieţii mele, însă tu?

— Pentru mine toţi bărbaţii sunt accidentali, nu o să mă mărit niciodată. Şi apropo, ce poţi să-mi spui de fiii tăi? Cu ei ce se întâmplă?

— Nimic. Ce să se întâmple? E firesc să am copii, nu? E ireproşabil. Ei nu sunt o povară.

Şi totuşi Emilia i-a făcut loc lui Antonio Vega, tânărul acela frumos care o trata cu admiraţie şi deferenţă. S-au cunoscut la bancă, unde şi Antonio era tot cadru auxiliar în administraţie la departamentul de credite documentare. Stăteau de vorbă la automatul de cafea, pe coridoare. Mergeau la băut împreună după program. Antonio a fost târât de Emilia după ea înainte ca vreunul dintre ei să-şi dea seama de asta. Şi-au dat de mai multe ori întâlnire, Emilia era virgină atunci. Antonio părea să o iubească în pace, lăsând-o în ale ei, făcând pe coada cometei pentru sufletul energic al Emiliei. Nici măcar nu erau oficial iubiţi când Emilia l-a prezentat pe Antonio Vega cuplului Campos. Antonio era un băiat simplu şi ager la minte. Matilda şi Juan, poate că el şi mai mult, au creat în tânăra pereche o legătură indisolubilă, i-au căsătorit ca să zicem aşa. Antonio a rămas la bancă încă vreo doi-trei ani până

ce a urmat-o pe Emilia la familia Campos. Juan Campos s-a obişnuit cu Antonio Vega, probabil prin analogie cu relaţia stabilă dintre Emilia şi Matilda. Şi o dată întemeiate cele două perechi, niciunul dintre cei patru nu şi-a mai pus întrebări vizavi de respectivele moduri în care s-au format perechile. Şi de ce nu? Pentru că făcea parte integrantă din voinţa de a coincide, de a nu se afla niciodată în discrepanţă, voinţa de a nu sfărâma sau de a fisura în vreun fel ceea ce fusese constituit în chip indisolubil. E greu de ştiut în momentul de faţă dacă temperamentul celor patru luaţi individual, cele patru temperamente diferite, a fost ceea ce s-a îmbucat perfect, sau voinţa de a se îmbina în mod indisolubil a precedat îmbinării şi a făcut să se ajungă extrem de rapid la configuraţia finală, la forma unificată pe care au ajuns s-o aibă în cele din urmă.

Antonio Vega e neliniştit. Îl nelinişteşte prezenţa lui Femando în casă şi îl nelinişteşte introversiunea tot mai pronunţată a lui Juan Campos. Faptul că şi-a luat cu el atâta amar de obiecte de valoare, care acum învelesc ca un covor tot spaţiul din Asubio, îl face să stea în alertă: ca şi cum obiectele, lucrurile au devenit pentru Juan un soi de aparat ortopedic într-o viaţă pe care nu ştie cum să o ducă mai departe. Adevărul adevărat e că nu face nimic la Asubio, gândeşte Antonio: e doar o retragere, e ceva ca o stingere a lumii exterioare, iese regulat la plimbare pe faleze, dar nu se uită la peisaj, ci trece prin el cu capul în piept, într-un ritm lent care aminteşte de mersul unui om mult mai bătrân. Cealaltă sursă a neliniştii lui Antonio Vega e Emilia. A trecut deja un an lung de la moartea Matildei şi Emilia nu a luat nicio iniţiativă, nu a mai vorbit de niciun proiect propriu: a cedat unui rol imaginar de chelăreasă care va fi aproape inutil în casa asta unde nu vor fi decât ei trei în cea mai mare parte a timpului. Şi lui Antonio nu îi e uşor să comunice acum cu Emilia. Mereu s-au iubit, alături fiind sau la distanţă. Şi totuşi, în anii când

afacerile Matildei au luat avânt, separarea, cel puţin fizică, a fost o dificultate. Dar nu a fost o dificultate insurmontabilă. Singurul lucru care într-adevăr s-a schimbat odată cu moartea Matildei e că acum, în casă, abia dacă mai există activitate. Câtă vreme au locuit la Madrid şi Juan îşi mai ţinea orele, această lipsă de activitate era mai puţin vizibilă, şi în plus într-un oraş ca Madridul apăreau mai multe obligaţii, chiar şi mai multe vizite. Juan ieşea mai des în oraş. Însă acum, la Asubio, e pe punctul de a se produce un efect constând în închiderea etanşă, o monadă fără uşi şi fără ferestre, pentru că viaţa la ţară şi peisajul de iarnă sunt galerii care duc conştiinţa către ea însăşi. Dintr-odată, Antonio se simte de parcă tocmai i s-ar fi făcut o anestezie locală la dentist (ca şi cum ar percepe colosalele operaţii nedureroase efectuate asupra gingiilor lui, perforaţiile unei freze implacabile care l-ar face să urle şi care acum abia de e o presiune surdă pe undeva pe lângă vălul palatin, exact la buza tremurândă a limbii): astfel că neliniştea lui Antonio Vega are în parte ca sursă liniştea excesivă care pare a-i învălui. Deodată, niciunul dintre ei trei nu pare dispus să ia vreo iniţiativă. Prezenţa lui Fernandito, în linii mari, subliniază lipsa de iniţiativă a lor, cu improvizatele lui iniţiative juvenile care constau în general în a-şi petrece ziua cu Emeterio sau să dea o raită cu Porsche-ul prin împrejurimi şi să ia cina acasă la Boni şi Balbanuz. Şi Fernandito – după părerea lui Antonio Vega, o părere pe care şi-o recunoaşte în parte deformată – se află aici pe post de martor nedorit, de contemplator rece, de judecător străin ce stă şi judecă tot ce se petrece în casă. Femando Campos, după părerea lui Antonio, face ca tot ce se petrece în casă, tot ce nu se petrece, să devină şi mai nefiresc, mai solitar, mai neliniştit decât dacă ar fi văzut doar de ochii binevoitori ai lui Antonio Vega.

VIII

În noaptea asta Emilia e singură în apartamentul din partea lor din casă. E singură şi îşi aminteşte cum a început totul. E, de fapt, un moment liniştit, echivalent cu suprimarea temporară a unei dureri intense şi continue, datorată unui calmant. Impresia pe care o are Emilia e că amintirile ei despre ce s-a întâmplat la început, persoanele de atunci, Antonio cel de atunci, Juan cel de atunci, Ma tilda însăşi, se succed în conştiinţa ei, la distanţă şi totodată aproape, cu precizia pe care o au anumite vise. Emilia nu e foarte sigură că e capabilă, doar prin forţele ei, să califice în vreun fel această clară aducere-aminte căreia i se consacră acum. Are impresia, totuşi, că o succesiune ordonată de imagini îndepărtate dar şi clarificate, se prezintă în faţa conştiinţei ei: are senzaţia unui curs anume, ca atunci când visăm: are impresia că asistă mental la o poveste care i se pare familiară – în ciuda anumitor variante curioase sau de neînţeles – şi care se suprapune mai mult sau mai puţin exact peste ceea ce a simţit în prima etapă a relaţiei ei cu Matilda şi cu familia Campos. Emilia nu e ieşit din comun de reflexivă şi intelectuală şi, de aceea, relaţia ei cu trecutul aminteşte puţin de povestirile pe care le spun oamenii de la ţară (de fapt, Emilia tinde, în conversaţiile ei cu Antonio, să garanteze că amintirile ei sunt precise: îi garanta asta şi pe vremea când trăia Matilda, uneori se şi certau din cauza asta). Matilda întreba adesea: cum s-a întâmplat cutare şi cutare? De exemplu: ce i-am dăruit Andreei când a împlinit doisprezece ani? Emilia era mereu sigură că poate să spună cu exactitate în ce a constat respectivul cadou. Era încăpăţânată în ceea ce priveşte memoria şi înclinată să procedeze cu un soi de îndărătnicie ţărănească şi Matilda sau Antonio sau Juan puneau la îndoială exactitatea rememorărilor ei. Odată, Juan a declarat: e

aproape imposibil să-ţi aminteşti, Emilia, orice ai zice… doar dacă ţi-ai făcut însemnări, ai scris într-un jurnal despre ce s-a întâmplat. Memoria îşi modifică în întregime şi constant conţinutul. Uitarea e datul cel mai indiscutabil al memoriei noastre. Juan a propus ideea aceasta cu oarecare însufleţire: a susţinut vehement că trecutul personal este esenţialmente modificabil, dovadă că, în momentul în care amintirile oricăruia dintre noi sunt confruntate cu o ipotetică cronologie, mereu se descoperă că memoria e infidelă. Juan a mai adăugat atunci că era un punct de vedere banal însă adeverit de nenumărate ori: amintirile sunt construcţii care se fac din prezent către trecut şi niciodată nu sunt întocmai cu realitatea. Emilia a păstrat o tăcere respectuoasă în acel moment, dar i-a picat foarte rău declaraţia lui Juan. I-a spus lui Antonio noaptea: Uite, am toată stima pentru Juan, dar aici greşeşte. Spune chestia asta despre memoria proastă pentru că el are multe lucruri în cap. Dar noi nu. Nici maică-mea, nici bunică-mea nu aveau mare lucru în cap şi niciodată nu se întâmpla mai nimic în viaţa lor: însă puţinul care se întâmpla şi-l aminteau cuvânt cu cuvânt. Şi eu la fel. Pe Antonio l-a surprins această declaraţie, mai ales că Emilia nu făcea decât rareori referire la satul ei, un sătuc în Picos de Europa, la limita cu Asturias, de unde a plecat ca să studieze dactilografie şi contabilitate la Madrid şi să dea un concurs pentru un post la bancă. În noaptea asta, Emilia nu se mai ceartă cu nimeni, şi cu Juan cu atât mai puţin. Se simte de parcă ar fi anesteziată, ca şi cum s-ar fi trezit şi ar fi adormit la loc şi visează cât se poate de desluşit o scenă foarte puternică şi precisă, care îi aminteşte scene din viaţa ei trecută. Are impresia că tot ceea ce e reprezentat oniric se întâmplă cu adevărat în afara visului. Aşadar, Emilia în noaptea asta, o bună bucată de vreme – Antonio, care a stat mai toată seara cu ea, ca de obicei, dintr-un motiv oarecare a plecat, poate l-a

chemat Juan cum face el uneori –, e singură, cu ochii întredeschişi, îşi aminteşte cum a fost la început. Şi ceea ce-şi aminteşte este, dintr-odată, dotat cu evidenţa imbatabilă ce corespunde unei percepţii din prezent: parcă ar vedea totul din nou: Emilia s-a angajat la bancă având un contract temporar de şase luni pentru o campanie de vară la departamentul de cecuri de călătorie. A fost considerată o fată foarte isteaţă, cu mult peste media altor colegi şi colege care au avut acelaşi contract temporar: a crezut la sfârşitul campaniei că o să i se ofere un contract pe termen nelimitat. Emilia avea cât de cât spate în banca aceea pentru că unul dintre angajaţii de la serviciul de pază era fratele mamei ei şi se ducea câteodată, duminica, să mănânce la el acasă. După cele şase luni s-a terminat contractul şi Emilia a ajuns în stradă. A rămas destul de descumpănită pentru că nu credea că merită să fie concediată şi, de asemenea, întrucât crezuse că şefii, juristul împuternicit cu cecuri de călătorie, ceilalţi şefi şi directori din departament, o apreciau foarte mult. Tuturor, dacă-i să spui adevărul le-a părut tare rău că trebuie să plece. Dar nu stătea în puterea lor să intervină cu nimic. Deciziile privitoare la personalul angajat veneau de la serviciul personal, de la Centrală, şi erau irevocabile. Singura consolare a fost că Emilia a fost pusă pe o listă şi a primit asigurări că se găsea pe primele locuri (se pare că era o listă pe bază de puncte). Dacă nu punea la socoteală familia portarului de la bancă, nu ştia pe nimeni la Madrid. S-a băgat într-o tură la Burger King, o tură foarte proastă, care începea la opt seara şi dura până la două noaptea. A răbdat cât a putut acolo. Au angajat-o din nou la bancă după şase luni. Din nou şi-a făcut iluzii. Şi contractul s-a încheiat fără să i se facă un nou contract pe termen nelimitat. Atunci l-a cunoscut pe Antonio Vega. Tot atunci s-a întâlnit cu Matilda, care îşi făcea practica la bancă. Întâmplarea a făcut că au lucrat amândouă aproape o lună

la acelaşi departament, cel de credite documentare. Matilda trecea prin toate departamentele băncii şi toţi colegii ştiau că e o fata bogată care învăţa meseria pornind de la bază. Matilda şi Emilia s-au plăcut. Emilia a rămas fascinată: aceasta e senzaţia verosimilului, senzaţia adevărului, impresia actuală de evidenţă pe care au dobândit-o rememorările Emiliei în această noapte: nu mai cunoscuse în viaţa ei o fiinţă ca Matilda. Acel *glamour* al Matildei i s-a părut Emiliei o calitate mistică a noii sale prietene: nu ţinea de hainele ei perfect croite, de faptul că vorbea atât de bine engleza şi franceza deopotrivă, de simţul umorului sau de rapiditatea cu care învăţa care-s dedesubturile departamentelor, toate acele credite de import şi export, nenumăraţii Incoterms, hârţogăraia plicticoasă. Dexteritatea cu care redacta telexuri care apoi se aliniau ca nişte fundiţe comice, în ordinea urgenţei, pe o masă, ca să fie apoi trimise la destinaţiile lor, pe-atunci faimoasele *ticker-tape.* Matilda părea născută în acel mediu. Era bine dispusă mereu. Emilia nu mai cunoscuse pe nimeni ca ea. Au trecut cele şase luni şi Emilia a trebuit să se întoarcă în stradă. Matilda îşi făcea practica mai departe la bancă. Se întâlneau uneori, după-amiezile, la o cafea. Atunci a fost când au vorbit de Simone de Beauvoir, de proiectele Matildei. Şi tot atunci Emilia şi-a dezvăluit disperarea legată de locurile de muncă, ce o reducea la condiţia de mână de lucru aproape necalificată care poate fi oricând înlocuită de oricine altcineva şi care putea fi momită cu promisiuni pe care nimeni, după aceea, nu avea puterea să le respecte. A continuat să se întâlnească cu Antonio care era deja cadru auxiliar în administraţie. Când Matilda şi-a terminat practica fiind însărcinată cu Jacobo, primul ei fiu, Emilia era iarăşi, pentru a câta oară, disponibilizată. Şi Matilda i-a oferit o slujbă la ea acasă. Va trebui să mă ajuţi la toate, să faci de toate. Va trebui să speli vasele şi să speli şi să calci, mai mult sau mai puţin

cot la cot cu mine. Ce îţi ofer eu e o slujbă în serviciul domestic, Emilia, a spus Matilda cât se poate de clar. Nu ai de ce să te consideri legată de slujba asta. Ia-o ca un înlocuitor ceva mai puţin stupid decât cea de la Burger King. Emilia n-a stat pe gânduri. Şi s-a făcut că şi după ce au trecut şase luni şi aştepta să fie sunată din nou, se simţea tot mai puţin înclinată să-şi schimbe serviciul nu puţin solicitant din casa Campos pe slujba temporară de la bancă. Şi s-a mai făcut că de această dată, a treia, nu au mai trecut şase, ci zece luni. N-are rost, Matilda, rămân cu tine, a zis. Şi amândouă au izbucnit în râs. Aşa s-au scurs trei ani şi ceva. Pe atunci – şi mereu îmboldită de Matilda – s-a creat un fel de logodnă între Emilia şi Antonio. Matilda nu a avut îndoieli niciodată: erau făcuţi unul pentru celălalt. Şi Emilia trebuia să recunoască că Antonio era un tip ca lumea din toate punctele de vedere. Era frumos, era liniştit, era foarte muncitor şi o iubea. Îşi petreceau împreună sfârşiturile de săptămână. Emilia s-a obişnuit să-l considere pe Antonio perechea ei.

În noaptea asta Emilia zâmbeşte de una singură, cu ochii pe jumătate închişi, expresivitatea acestei percepţii cvasiprezente o face să zâmbească. Şi Emilia îşi aminteşte acum cu extremă intensitate că sentimentul predominant în acei ani a fost gratitudinea şi admiraţia faţă de Matilda. Matilda i s-a părut o fiinţă cerească, lipsită de toate aderenţele la ceresc sau la fabulos sau la iluzoriu: Ma tilda avea claritatea lucrurilor reale, a oamenilor autentici, a prieteniilor trainice şi profunde. Şi aceste sentimentele ale Emiliei au răzbătut cu încetul şi în sufletul lui Antonio Vega, care era foarte bine văzut la bancă, era un competent cadru auxiliar în administraţie, cu foarte reduse posibilităţi să facă o carieră, nici măcar una modestă, la bancă. E nevoie de patru trienii ca să obţii un post de conducere într-un departament, asta înseamnă doisprezece ani, a zis într-o zi Antonio. Era într-o duminică după-

amiaza. Erau aşezaţi la masa din bucătărie din apartamentul de la Madrid, Emilia, Matilda şi Antonio. Juan lucra în birou. Era momentul acela de relaş între şase şi şapte care preceda baia de seara şi trimiterea copiilor la culcare. Apartamentul familiei Campos din Madrid avea pe vremea aceea un aer vădit de *nursery* şi de tabără de tineret. Juan Campos îşi vedea de studiul lui şi nu ajuta niciodată la treburile casnice, Matilda şi Emilia făceau totul. Emilia considera că aceia au fost anii cei mai fericiţi din viaţa ei. Şi Antonio s-a văzut, încetul cu încetul, integrat în ritmul senin şi vesel al celor două femei şi al copiilor. Cu altă ocazie Antonio a repetat de parcă ar fi gândit cu voce tare: cu puţin noroc, peste doisprezece ani o să am un post de conducere într-un departament. Şi toţi trei au izbucnit în râs, Antonio cel mai tare. Şi exclamă: Ce carieră strălucită mă aşteaptă! Cam pe atunci a început Antonio să-şi pună problema unui alt destin posibil, dacă s-ar angaja şi el la familia Campos. Dar ca să facă ce? Toată povestea a rămas în suspensie.

Emilia îşi mai aminteşte în noaptea asta încă ceva: chiar acum şi-a adus aminte de ceea ce era cel mai important: ce era fascinant la Matilda, la acea Matilda de atunci, era că în ciuda specificului ei *glamour* de fată bogată şi cu studii strălucite se ocupa foarte eficient de treburile monotone şi rutinare, precum creşterea copiilor şi grija faţă de familie. Acest contra-*glamour,* acest contrapunct atât de viu, pe care Matilda îl cultiva fără să-i dea nici cea mai mică atenţie, a fost ceea ce a consfinţit admiraţia, din acel moment definitivă, pe care Emilia o simţea faţă de ea. Dacă Matilda s-ar fi plâns de treburile gospodăreşti, dacă ar fi călătorit excesiv sau ar fi dat semne vreodată că regretă destinul ei, ce părea la un moment dat iremediabil trasat, convenţional, de femeie căsătorită în stil spaniol, Emilia ar fi suferit o decepţie. Dar Matilda nu dădea greş niciodată, nu se îndoia niciodată. Credea cu fervoare în

ceea ce făcea. Şi era în stare, pe deasupra, să vorbească despre asta cu Emilia şi cu Antonio, precum şi cu Juan când mâncau toţi patru împreună, plasând într-un cadru teoretic rolul femeii în societatea contemporană. Matildei nu i-a fost niciodată frică de nimic. Nici de oboseală, nici de contradicţii, nici de plictiseală, nici, optsprezece ani mai târziu, de lansarea, în urma morţii tatălui ei, în afaceri.

În noaptea asta noaptea-i un furnicar. Acum doliul Emiliei e în întregime făcut din alinare. Absenţa Matildei iscă în noaptea asta ceva ca o percepţie prezentă a Matildei din primii ani. Conştiinţa forfotitoare ca un furnicar a Emiliei cheamă memoria, face aproape perceptibilă memoria referitoare la acea Matilda Turpin de treizeci de ani care nu era câtuşi de puţin spaniolă. Matilda a fost prima străină pe care a cunoscut-o Emilia şi prin intermediul Matildei a venit pentru prima dată în contact, la modul temeinic, cu engleza, cu franceza, cu călătoriile prin Europa, la Londra mai ales, unde o însoţea pe Matilda pentru ca sir Kenneth să-şi vadă nepoţii şi cu neîndemânare să-i urce pe ponei şi să le spună exorbitante poveşti vânătoreşti şi pescăreşti în engleza lui aspră de băutor şi *bon viveur.* Faptul că Matilda era din cap până-n picioare spanioloaică (mama ei, moartă foarte tânără, provenea dintr-o ilustră familie din Málaga, una din acele vechi familii rurale din inima Andaluziei) făcea şi mai remarcabilă, în viziunea Emiliei, profunda ei deosebire faţă de femeia spaniolă clasică. Chiar de la începutul contractului făcut cu Matilda, când a scos pe tapet perimata expresie *serviciu domestic,* Matilda s-a grăbit să adauge: Să mă înţelegi bine, Emilia! Eu n-am nevoie în casa mea de slujnicuţe filipineze din alea supuse. Slujba pe care ţi-o ofer nu e de femeie în casă (puţine lucruri detest mai mult decât noţiunea asta de a sluji pe cineva). Nici tu n-o să fii o servitoare şi nici eu n-o să fiu o cucoană din alea de-i plină Spania de ele! Matilda a spus toate astea

foarte înfierbântată şi după aceea a izbucnit în râs. Construită la viitor, fraza avea un caracter programatic, o declaraţie de principii domestice. Emilia îşi aminteşte că, o vreme, Matilda i-a explicat toate astea în detaliu. Îi plăcea la nebunie să-şi crească copiii, să aibă grijă de soţul ei, de casă. Dar voia să o facă în mod hotărât: ideea asta de a trăi în mod hotărât era importantă pentru Matilda: orice numai să nu se înnămolească în mieroşeniile sclifosite ale casnicelor. Să rezolvi în două-trei ore tot ce se poate rezolva în timpul acesta şi să-ţi dedici restul timpului miilor de lucruri interesante care se pot face într-o viaţă: unul dintre lucrurile interesante pe care Matilda considera că Emilia trebuia să-l facă era să înveţe engleză, altul era să-şi ia carnetul de conducere. Matilda a garantat că, judecând după uşurinţa pe care Emilia deja o dovedea, în câţiva ani o să vorbească engleza fluent. Şi aşa a fost. Emiliei înseşi nu-i venea să creadă: încrederea pe care Matilda i-a acordat-o a făcut minuni. Dacă tu crezi că sunt în stare să fac asta, o fac, spunea. Şi aşa a fost. În noaptea asta lucidă şi subterană de repetiţie a vieţii, Emilia se gândeşte cum a zburat timpul în acei ani: optsprezece ani au trecut fulgerător, pentru că *inima celor iuţi nu are greutate*[3] şi pentru că în casa Campos cele două femei, cei trei copii – şi poate chiar Juan însuşi, deşi asta nu-i chiar aşa de sigur – trăiau într-o stare de rutinară exaltare.

O parte din viaţa domestică a Matildei consta în a face oficiile de secretară a lui Juan. Trei-patru seri pe săptămână, începând de la opt, copiii fiind deja culcaţi, Matilda se închidea cu Juan în birou şi trecea pe curat notiţele lui, conferinţele, rezumatele de cărţi, articolele lui pentru reviste de filosofie. Avea măsuţa ei într-un colţ al biroului şi scria acolo la maşină. Mai zicea câteodată, în glumă, că merge pe urmele celor două faimoase femei

3 Vers din poezia *Unei bicicliste* a poetului modernist José Antonio Muñoz Rojas (n. 1909).

spaniole care au fost secretarele faimoşilor intelectuali spanioli, Zenobia Camprubí şi Carmen Castro[4]. Acest comentariu nu i se părea amuzant lui Juan, care se mulţumea să zică, de fiecare dată când se pomenea de ele, că, în ceea ce îl priveşte, e departe de a semăna cu Zubiri sau cu Juan Ramón. La început, Emilia nu înţelegea aluziile astea: le-a înţeles cu timpul, după aceea. Un lucru, însă, l-a înţeles chiar de la început: că prezenţa Matildei în birou bătând la maşină şi interesându-se de temele filosofiei îl irita, şi chiar foarte mult, pe Juan. Şi pe Emilia o surprindea această iritare – care producea o stranie nervozitate în timpul cinei, după ce se termina programul din birou – fiindcă Juan dădea impresia unui om liniştit. Nu era nicio explicaţie, sau cel puţin Emiliei nu-i trecea prin cap niciuna. Însă era ciudat să observi, în timpul cinei sau când se întâmpla, ocazional, să intre Emilia în birou ca să-l anunţe ceva, că Juan nu citea aproape deloc cât timp stătea soţia lui în birou şi că se chinuia să-şi bată singur articolele la vechea lui Underwood. Juan Campos nu era deloc îndemânatic. De obicei, scria totul de mână, cu un scris încâlcit, pe care doar Matilda era în stare să-l înţeleagă dintr-o privire. Matilda îl lua uneori peste picior: de ce te chinui să scrii la maşină dacă scriu eu? Doar nu-i un campionat. O fac de o mie de ori mai bine ca tine, ce rost au copilăriile astea? Şi Juan zâmbea şi nu răspundea. Iar scena iritării şi a nervozităţii se repeta din nou. Contrar tuturor aşteptărilor, Juan Campos a acceptat fără multe discuţii ca Antonio Vega să-şi consacre o parte din timpul liber, sâmbăta şi duminica, dactilografierii notiţelor. Femeile glumeau între ele: e clar, bărbaţii cu bărbaţii! Şi adevărul e că părea că lucrurile stau chiar aşa în cazul lui Juan. Antonio era, evident, un dactilograf extrem de rapid, mult mai sprinten şi mai iute decât Matilda, deşi

4 Soţia marelui poet Juan Ramón Jiménez, respectiv a filosofului Xavier Zubiri.

descifrarea scrisului lui Juan i-a pus la început ceva probleme. Juan a descoperit atunci că era mai comod pentru el să-i dicteze textele decât să le scrie de mână. Antonio primea un mic salariu pentru activitatea lui de sâmbătă şi duminica. Însă această activitate a ajuns până la urmă să ocupe aproape toate după-amiezile respectivelor zile. Şi aşa a ajuns Antonio să nu mai aibă timp de odihnă la sfârşit de săptămână. Şi aşa au ajuns să dezbată în patru dacă ar fi bine sau nu pentru Antonio să plece de la bancă. Salariul nu era un impediment, şi nici asigurarea socială. Problema părea să fie, mai degrabă, conţinutul firav al unei asemenea slujbe: Antonio era obişnuit să muncească din greu la bancă. Ziua de lucru de opt ore era o treabă serioasă. Iar Juan Campos avea nevoie de maximum două ore pe zi pentru dictare. Dacă Antonio ar fi fost hotărât să facă o carieră de bancher lucrurile ar fi rămas la fel. Însă Antonio nu se vedea nici el evoluând cine ştie ce în serviciul lui de la bancă. Aşa că încetul cu încetul cei patru au început să se obişnuiască cu gândul că până la urmă Antonio o să se instaleze în casa familiei Campos şi-o să-i ajute, în calitate *de factotum,* pe de o parte pe Juan şi pe de altă parte pe ele la creşterea copiilor. Copiii creşteau: toţi trei dădeau senzaţia că se molipsiseră de viteza de crucişător a Matildei şi a Emiliei. Antonio a fost cel care a sugerat că el ar fi putut să se ocupe de diverse activităţi complementare, cum ar fi sportul sau excursiile. Şi aşa a ajuns, încetul cu încetul, ca Antonio să se instaleze în casa Campos. Organizarea spaţiului celor două cupluri: o parte din apartamentul din Madrid, cu bucătărie şi baie, în întregime pentru un cuplu, cealaltă parte, în întregime, pentru celălalt. Această organizare a spaţiului a rămas aceeaşi până la sfârşit. Iar organizarea în acest fel a vieţii domestice i-a fost pe plac lui Juan Campos, care dispunea acum de un secretar permanent şi nu mai trebuia să suporte prezenţa în calitate de secretară – mereu cam prea

agasantă această prezenţă – a Matildei. Când cuplurile au fost definitiv instalate, s-au produs două tendinţe pedagogice paralele: Emilia a învăţat de la Matilda să se îmbrace simplu şi elegant, să vorbească engleză cu un accent bun, să citească ziarele şi să se apuce de citit cărţi, să se intereseze de ce se întâmplă în lume, în lumea largă. La rândul lui, Antonio s-a dovedit un student silitor. Tot ascultând şi dactilografiind texte filosofice a început să fie tot mai aplecat spre lectură. Şi Juan Campos se oferea cu plăcere, fără să se grăbească, să joace rolul unui soi de maestru. Era o relaţie amabilă, familiară, a tuturor celor patru, care deveneau rând pe rând maeştri şi discipoli unii altora: pentru că, fără îndoială, şi Antonio avea ce să-i înveţe pe patronii lui: plăcerile vieţii în aer liber în cazul lui Juan, sau sporturile sau lungile plimbări după masă pe care Juan Campos la început le detesta. În plus, pentru cineva atât de ostil când se punea problema să înveţe lucruri noi cum era Juan, însăşi naivitatea şi dorinţa de a învăţa a lui Antonio erau deja în sine o lecţie, după părerea Matildei. Şi copiii creşteau: acesta era faptul cel mai simpatic dintre toate. Când s-a petrecut moartea lui sir Kenneth şi lansarea în afaceri a Matildei, structura familială de bază era deja solid implantată în familia Campos.

Noaptea asta, forfotitoare ca un furnicar datorită intensităţii amintirilor, a reuşit până la urmă să o destindă pe Emilia, care a adormit. Antonio o găseşte dormind când se întoarce, aproape că zâmbeşte în somn. Înainte de a adormi, aproape zâmbind în somn, Emilia a făcut un bilanţ sentimental global al trecutului ei ¿daturi de Matilda: în comparaţie cu atonia vieţii infantile, în comparaţie cu precaritatea tinereţii de angajată la bancă, Matilda a fost pentru Emilia elementul cel mai fiabil. Matilda a fost baza înţelegerii realităţii aşa cum o percepea Emilia. Şi apoi, când a venit boala, când a venit moartea, Matilda continua

să fie elementul cel mai fiabil şi, în acelaşi timp, abisul.

IX

Acum plouă. Ploaia închide casa aşa cum o face o limbă străină. Antonio Vega se simte de parcă s-ar afla în acelaşi timp în afara casei şi captiv în interiorul ei. Aşa cum s-a simţit când era foarte tânăr, într-o călătorie la Londra, captivat de fascinaţia noii limbi pe care o vedea vorbită la televizor sau la cinema, pe care o auzea la radio, pe care încerca să o descifreze pe afişele din metrou sau în titlurile ziarelor, simţindu-se gângav înainte de a deschide gura, când încerca să întrebe unde-i cutare adresă, cutare brutărie sau cutare staţie de autobuz şi uita dintr-odată că *bus* nu se pronunţă „bus”, nici *table* „table”. Înăuntru limitelor limbii, prins în interiorul neînţelegerii ei şi afară, ca această după-amiază ploioasă care, izolând casa de restul lumii, ştergând deopotrivă contururile grădinii şi mării şi falezelor, şterge şi contururile camerelor, ricoşează în memorie dezorientând-o, micşorând-o, împiedicându-l dintr-odată pe Antonio Vega să-şi amintească reperele simple ale existenţei lui monotone. Treizeci din cei cincizeci de ani ai lui i-a petrecut cu familia Campos la Asubio sau la Madrid. Copiii au crescut. Sarcinile lui Antonio în casă au virat de la uşurinţa şi veselia începuturilor la lentoarea asta de acum şi la atenţia îndreptată mai ales asupra lui Juan Campos. A trecut prin moartea cumplită a Matildei Turpin. Trece chiar în după-amiaza asta prin decăderea tot atât de evidentă pe cât e de ascunsă a Emiliei. Când sarcinile domestice, obligaţiile se termină – şi asta se întâmplă de obicei când s-au strâns farfuriile de la prânz – Emiliei îi rămâne întreaga după-amiază obturată în faţă, neutră şi identică tuturor după-amiezelor obturate care au urmat decesului Matildei. S-a refugiat în dragostea lui Antonio. Emilia n-a respins

nicicând tandreţea soţului ei: nici în epoca trepidantă a călătoriilor de afaceri, nici în perioada feroce a cancerului Matildei, nici în ultimele săptămâni, nici după aceea. Consumată dintr-odată, pierzându-şi mult din greutate şi toată culoarea de pe chip, îmbătrânită, aproape gârbovită, s-a refugiat în tandreţea lui Antonio. Şi totuşi, n-a fost de ajuns. Acum plouă. Antonio profită de aceste zile, aceste după-amieze ploioase, ca să cotrobăie prin garaj de la patru până la ora ceaiului, pe la şapte, ceai pe care îl bea acum aproape întotdeauna în apartamentul lui, după ce a urcat să-i ducă o tavă cu sendvişuri şi o bere lui Juan Campos, care, la rândul lui, se chirceşte, se contractă parcă, în aceste după-amieze ploioase: abia de se ridică din fotoliul cu spătar concav, stând în faţa focului de lemne care trosneşte, frumos şi distant ca un foc imaginar. Acum plouă şi Antonio e incapabil să se înţeleagă sau să înţeleagă casa sau să o consoleze pe Emilia, să înceapă o conversaţie însufleţită sau serioasă sau superficială sau indiferentă cu Juan Campos. Incapabil se simte să vorbească şi cu Fernandito, care în după-amiaza asta ploioasă s-a întors la Asubio curând după ce a prânzit cu Emeterio şi cu părinţii lui Emeterio în vale şi s-a închis în camera lui. Aşa de paralizat se simte în după-amiaza asta Antonio Vega, aşa de tulburat de ploaia tot mai deasă – rafale de vânt zgâlţâie dafinii şi bambusul de la intrare –, încât iese din garaj şi se duce pe scări în sus la camera lui Femando. Bate la uşă. Femando nu răspunde. Pentru un moment, Antonio Vega crede că tânărul a ieşit din casă fără ca el să-l observe. Şi când e pe punctul de a pleca, Femando deschide uşa şi fără să zică nimic se uită la Antonio.

— Iartă-mă, credeam că nu eşti în cameră, spune Antonio, inexplicabil intimidat.

— Uite că eram. După cum vezi. Ce voiai?

— Nimic. Să stăm de vorbă. Mă termină ploaia asta.

— E deprimantă, într-adevăr. Intră dacă vrei.

— Nu vreau să te deranjez.

— Haide, intră.

Femando se dă la o parte şi Antonio intră în camera băiatului. Femando şi-a păstrat camera aşa cum era când avea cincisprezece sau şaisprezece ani. Un poster cu Real Madrid din epoca Quinta del Buitre[5]. Antonio simte cum îl săgetează o melancolie clarificatoare. La urma urmei, Fernandito a fost fratele lui mai mic. Sentimentele lui Antonio faţă de fiii Matildei şi ai lui Juan s-au schimbat prea puţin de pe vremea când el era preceptorul lor sportiv. Negreşit acum, în ultima perioadă, bănuind ostilitatea lui Fernandito vizavi de tatăl lui, chiar dacă deocamdată nu percepe dorinţa de răzbunare, Antonio s-a simţit nelinişti şi chiar iritat în prezenţa lui Femando. Dar de fiecare dată când îl are în faţa lui, cum se întâmplă în după-amiaza asta când a urcat la el aproape fără să-şi dea seama, vechiul sentiment fratern se trezeşte din nou.

— N-am vorbit mai deloc… de când ai venit.

— Ei! Păi ne-am zis tot ce aveam de zis.

— Doar ştii că nu-i aşa. Înainte, când vorbeam, nu ziceai asta niciodată… Sau nici nu-ţi mai aminteşti?

— Ce nu ziceam?

— Că ne-am zis tot ce aveam de zis. Aşa ceva se spune când oamenii încetează să mai vorbească unii cu alţii. Cuplurile, soţii… şi-au zis tot ce aveau de zis şi gata, nu mai vorbesc. Ni se întâmplă nouă, Femando, aşa ceva, mie şi ţie?

— Ai venit să mă înduioşezi? Ce, vii să-mi zici că ţi-e dor de mine, că ţi-e dor de conversaţiile pe care le purtai cu mine? Nu vorbeşti despre toate cu taică-meu? Nu că taică-

5 Quinta del Buitre (Cvinta Vulturului) este numele unei generaţii de fotbalişti de la Real Madrid care a dominat anii ’80, numele provenind de la porecla dată jucătorului celui mai carismatic, Emilio Butragueño, ceilalţi patru jucători fiind Miguel Pardeza, Manolo Sanchis, Michel şi Martín Vázquez.

meu ar fi foarte vorbăreţ, sau că tu ai fi. Voi comunicaţi fără vorbe, în tăcere, ca, în mă-sa, îngerii, de la specie la specie.

— Şi asta ce mai e?

Antonio s-a aşezat pe scaunul de la masa care-i servea drept birou lui Femando. E aceeaşi masă pe care o avea când era elev şi pe care Fernando a adus-o la Asubio în urmă cu nişte ani (Antonio nu-şi aminteşte care a fost motivul acestui transport absurd, având în vedere că Femando nu mai vine pentru perioade lungi la Asubio şi cu atât mai puţin stă în camera lui când vine). Surprins de tonul agresiv al băiatului, Antonio îşi fereşte privirea şi se gândeşte că masa ar putea fi la fel de bine pentru Femando o bucată din barca scufundată a tinereţii lui, pe care o salvează aducând masa asta într-un loc sigur, la adăpost în Asubio. La urma urmei – îi trece fulgerător un gând lui Antonio – toată camera lui Fernandito degajă o atmosferă de nostalgie: Quinta del Buitre, masa, colecţia completă a cărţilor lui Salgari, de la editura Bruguera, manualele din gimnaziu, câteva fotografii de sfârşit de an înrămate, medaliile de la concursurile de atletism aranjate în ordinea importanţei. Camera, care nu s-a mai zugrăvit de câţiva ani, mai are încă tapetul cu desene originar, mobila estivală nu foarte solidă din bambus, iar pereţii goi bat în verde acum, cu ploaia de afară. E frig în încăperea asta. E foarte frig.

— Nu ţi-e frig? întreabă Antonio. E foarte frig aici.

— Ţi-e frig ţie? Să dau drumul la căldură.

Femando dă drumul la căldură. Acest gest împrăştie tonul tensionat. Amândoi se destind. Şi ploaia se năpusteşte în geamuri ca o semnificaţie fulgerătoare, ca un impuls fulgerător, aproape ca o îmbrăţişare, şi accentuează liniştea dinăuntru, tinereţea înmugurind lăsată în urmă, nostalgia ca o mâzgălitură indescifrabilă.

— Ce-o să zică şefii de la birou? O să te dea afară!

— Sunt răcit…!

— De ce, totuşi? Doar e clar că nu eşti răcit!

— A, nu-s răcit?

— Nu. Nu ştiu ce ai, dar sigur nu o răceală.

— Aveam chef să stau câteva zile în casa părintească, cu bunul meu tată. Asta sună mai credibil decât o răceala urâtă?

— Ar fi credibil, minunat, dacă n-ar fi totuşi din cauză că…

— Din cauză că nu ţi se pare credibil, aşa-i?

— Cred că da.

— Atunci nu ţi se pare credibil pretextul ăsta al răcelii ca să stau câteva zile cu bunul meu tată, care s-a retras, pensionându-se anticipat… vrei să zici că nu-s un fiu bun? Că nu ţi se par credibil în rolul de fiu bun?

— Femando, ştii prea bine că nu vreau să zic nimic de genul ăsta. Am urcat la tine fiindcă plouă. Plouă şi e frig şi eu m-am gândit că erai singur şi mai ales m-am gândit la mine că sunt singur. Şi tatăl tău e singur şi Emilia e singură şi casa asta se dărâmă peste mine. Şi pentru că sunt neliniştit, pentru că tu şi cu mine nu mai vorbim ca pe vremuri.

— Pe vremuri vorbeam mai mult, nu? şopteşte Femando.

— Vorbeam mult.

— Când tu ai venit la noi, îmi spuneai poveşti. Şi după aceea ne spuneai poveşti lui Emeterio şi mie, îţi aminteşti de asta?

— Sigur că da. De asta am urcat la tine. Cum te vedeam că vii şi pleci zilele astea, că nu stai niciodată acasă… Nu ştiu. Aproape că nu vorbeşti cu mine. Ca şi cum nu ţi-ai aduce aminte de timpul pe care l-am petrecut împreună, Emeterio, tu, eu, fraţii tăi, tatăl tău.

— Emeterio îşi aduce mai bine aminte. Eu n-am inimă. Pe măsură ce trece timpul, am tot mai puţină inimă.

— Eh, prostii!

— În plus, tu te-ai dat de partea lui taică-meu.

— Dar ce vorbeşti?

— Tu nu mă mai iubeşti. Emeterio mă iubeşte. De asta stau cu el. Tu eşti de partea lui taică-meu, ticălosul…

— Dar ce vorbeşti, Femando!

— Te-am lovit în punctul sensibil! Vezi? Taică-meu, nu cumva să se atingă cineva de el, tot ce face el e bine. Te-ai dat de partea lui, de asta nu vorbesc cu tine, la ce bun?

Antonio Vega are impresia că se apropie încet de un punct aflat în adevăr, de formularea unei plângeri, care, totuşi, s-ar putea să nu fie un punct de plecare. Are o senzaţie de vertij, ca şi cum ar fi obligat să rezolve o problemă care îl depăşeşte cu mult. E adevărat că e de partea lui Juan Campos, dar nu e adevărat că asta ar însemna că e împotriva lui Fernando Campos. Această formulare a lui Fernandito i-a dezvăluit, în plus, o ostilitate pe care până acum o percepea doar imprecis.

— Nu ştiu de unde scoţi tu astea: doar nu se pune problema că tu eşti de-o parte şi tatăl tău de alta. E adevărat că te găsesc cam ciudat în ultima vreme, că mă nelinişteşte faptul că te văd cam neliniştit, nu ştiu, agresiv parcă. Şi nici măcar nu înţeleg pe de-a-ntregul de ce ai venit aici. Pricepe: mi se pare mai mult decât excelent că eşti aici, dar e ca şi cum în acelaşi timp n-ai vrea să fii… Iar treaba-i că azi n-am venit în camera ta pentru tine, ci pentru mine. Mă simţeam confuz şi melancolic, cu toată ploaia asta şi cu casa asta singuratică. Şi în plus, Emilia şi tatăl tău, atât de stinşi. Mi-ar plăcea să vorbesc despre toate astea cu tine… dacă vrei. Şi mai aminteşte-ţi că noi doi vorbeam despre ceilalţi de când erai abia un puşti, când erau probleme cu sora ta sau cu tatăl tău sau cu mama ta, noi doi vorbeam primii. Aşa că azi am venit să fac ceea ce am făcut dintotdeauna, ceea ce obişnuiam să fac, să vorbesc despre toate astea cu tine.

— Nu mai sunt cel care eram, nu mai am chef să vorbesc

despre nimeni, nu mai e nimic de vorbit. Totul s-a sfârşit.

Ploaia a încetat, ploaia asta din nord care nu se opreşte, care vine şi pleacă. Ca şi cum ne-ar spune ceva, se înteţeşte şi se domoleşte, în legea ei, cadenţându-ne, lăsându-ne să vorbim şi întrerupându-ne, amuţindu-ne când e puternică şi potenţându-ne elocvenţa şi intimitatea când slăbeşte şi pare că se duce. Acum ploaia s-a dus şi e deja noapte sau pare că e noapte, iar soba electrică, singura lumină din încăpere, îi lasă pe Antonio şi pe Femando în umbră la acest ceas de mărturisiri şi miracole. Antonio se gândeşte dintr-odată că e nevoie de un miracol ca să facă lumină în inimă şi să o îmblânzească, dar Antonio nu crede în miracole. Nu există miracole, insistă Juan Campos: oamenii cred în miracole pentru că nu există şi uneori invocăm cerul, zeii, însă o invocaţie nu e un act de cunoaştere şi nu ne spune nimic despre ceea ce invocăm. Ar fi mai bine – a spus odată Juan Campos, când moartea Matildei era de-acum iminentă – dacă am putea să ne refugiem în speranţa profund înrădăcinată în inima oamenilor că imposibilul e posibil şi că se va împlini dacă îl invocăm. De aceea îl invocăm, iar speranţa noastră se dizolvă cu fiecare invocaţie… La fel şi cu ploaia – se gândeşte Antonio acum. Ploaia parcă s-a dizolvat, parcă ar fi tăcut ca să ne putem auzi mai bine eu şi Fernandito.

— Dar tu erai strălucit, Femando, atât de strălucit, cel mai deştept dintre noi toţi! Cât te mai iubea Juan! Şi eu!…

— A, şi tu?

— Bineînţeles. Şi eu. Eu cel mai tare.

Femando e mulţumit acum. Totdeauna conversaţiile cu Antonio se sfârşeau aşa, rămânând mulţumit la sfârşit. Ploaia venind în rafale se înteţeşte şi îl întunecă din nou pe Fernandito. Contrastul acut dintre calitatea naivă a afecţiunii pe care i-o poartă Antonio şi ceea ce poartă el înlăuntru: ciuda vâscoasă îl face să pălească la faţă şi să devină compact precum ceaţa într-o seară potopită de o

negura asurzită. Şi ce se întâmplă de fapt e că Fernandito crede în această afecţiune, aşa cum crede cineva în soliditatea uscatului când se îmbarcă şi pleacă la pescuit calamari într-o seară de vară. Şi când s-a oprit barca cu motor deasupra presupusului banc de calamari *manganos,* mirosul de benzină impregnează tot aerul din barcă dându-ne o uşoara stare de ameţeală. Şi legănarea pe marea întinsă, unduirea turgidă a valurilor groase şi rotunjite, profund albastre precum colnicele, şopotul apei lovindu-se de bord, balansul, uscatul, molul portului la întoarcere, primejduirea mării şi siguranţa uscatului departe. Astfel, Fernando crede în afecţiunea pe care i-o poartă Antonio, dar faţa i se înnegurează, gesturile i se înnegurează amintindu-şi motivul pentru care a venit la Asubio în seara aceea, impulsul urii care adună şi înmulţeşte toate amintirile fade, toată negativitatea prefăcută într-un pâlc, compactă şi tare şi strălucitoare precum căcărezele de oaie. Şi Antonio îşi dă seama pe jumătate ce se petrece cu interlocutorul lui. Şi are impresia că a vorbi în seara asta cu Fernandito e ca şi cum ai agita un presse-papier cu model de ninsoare, aşa încât când îl răstorni ninge peste un sătuc zgribulit şi când iarăşi îl întorci la loc în poziţia lui şi când zăpada s-a aşternut şi sătucul aproape că s-a scufundat în ea, când s-a limpezit cerul transparent în formă de sferă, poţi să te gândeşti la căminele calde şi la oalele în care şopoteşte mâncarea cea îmbietoare de fasole şi slănina lucioasă. De aceea, Antonio Vega reia conversaţia pe care a întrerupt-o, hiatul pe care l-a lăsat ploaia, pe care l-a lăsat absenţa, trebuie să umpli golul, intervalul dintre cele spuse şi cele nespuse, dintre cele gândite şi cele de negândit sau negândite încă:

— I-ar face tare bine tatălui tău să-l iei cu tine şi să daţi o raită cu maşina, să mergeţi amândoi la Lobreña de pildă şi să beţi ceva. Îţi aminteşti cum coboram noi cu toţii la Lobreña, voi eraţi copii încă sau tot copii încă şi beaţi

Fanta de portocale şi lămâie şi tu voiai să guşti berea şi eu te lăsam să tragi o duşcă bună din berea mea?

— Da, îmi amintesc. Sigur că îmi amintesc, dar îmi mai amintesc pe deasupra că tu nu contai. Tot ce făceai tu era indiferent, că mă iubeai era tot una, fiindcă de afecţiunea ta eram sigur şi puteam să n-o mai pun la socoteală. În schimb, nu puteam să fiu sigur de taică-meu.

— Cum să nu! Sigur că puteai!

— Nu puteam să fiu sigur de taică-meu. O vreme l-a distrat faptul că eram vioi şi isteţ şi şmecheros. Îţi aminteşti că se distra când vedea că trişam la ţintar şi la macao? îţi aminteşti de asta?

— Sigur. Cum să nu-mi amintesc: îl făceai să râdă tare mult.

— Îl distrau răutăţile mele. Îmi amintesc că zicea: e leit maică-sa, şi eu eram mic de tot, şi cu cât îl auzeam mai mult că zice aşa, cu atât voiam să fiu mai rău, mai rău decât rău…

— Erai un mare potlogar, Wilhelm Poznaşul. Asta erai, Wilhelm Poznaşul.

— Da, tu ne citeai cărţile alea de Richmal Crompton, îţi aminteşti? Wilhelm Cuceritorul, Wilhelm Poznaşul. Eu am vrut să fiu până şi Uci-kiki, fata cea obraznică din povestirile Celiei. Toate astea pentru că voiam să-l fac să râdă pe tata, voiam să râdă la poantele mele. Şi astea s-au sfârşit. Toate s-au sfârşit, acum trebuie să i se dea fiecăruia ce i se cuvine, de asta am venit, să-i dau ce merită.

Antonio Vega simte un fior. S-a înnoptat. *Mane nobiscum Domine quoniam advesperascit.* Rămâi cu noi, Doamne, că este spre seară şi s-a dus ziua. E noapte deja şi ploaia e acum noaptea tunătoare, exigentă, răzbunătoare, fără înţelegere pentru pielea caldă a cârtiţelor şi a şoriceilor de câmp, fără simţuri pentru înfiorările celor străbătuţi de valuri de înfiorare, pentru starea de rău a

celor care, uzi până la piele, se pun la adăpost şi fac un foc din lemne de stejar, sau îl aprind în sobiţe mici sau mai toarnă jăratec în tăviţele din tandure. Ploaia urăşte focul şi căldura şi chibzuinţă şi judecata cu capul pe umeri şi prăpădeşte tăria din inimi şi trimite boală, răceală copilaşilor mici. Şi pisicile o urăsc: odioasa ploaie virginală, înaltă şi dură şi monotonă şi intensă şi crudă şi strălucitoare şi îndârjită, îndărătnică şi îndârjită, care potopeşte putregăirile din morminte, face praf atlazurile sicrielor sub pământ, face neînsemnata inimă să se înece şi, laolaltă cu ea, tot ce ţine de dragoste şi dragostea însăşi…

Fernandito l-a privit în tăcere pe Antonio. Ploaia s-a ocupat ea însăşi de încăpere şi de ei doi. Nu au ajuns la nicio concluzie. Iar pe Fernandito nu l-a apucat înduioşarea şi nici nu s-a deschis. Acum spune sec:

— Cum vezi şi tu, dragul şi bunul meu Antonio, aşa de prost de bun ca întotdeauna, nu se poate trage nicio concluzie, nimic nu poate să mă transforme, să mă modifice, să mă îndrepte, să mă convingă, să mă îmblânzească, să mă refacă la loc cum eram, nimic nu se mai poate recupera acum, şi singurul sentiment final, singurul dat absolut, e resentimentul faţă de tata şi cumva şi faţă de tine, deşi nu s-ar zice.

X

Câteodată, în Statele Unite, printre lesbiene, erau întrebate: voi sunteţi iubite? Directoare frumoase, subţiri, haioase, purtând în lenjeria intimă, mai vie ca oricând, tandreţea insolită a Lesbosului. Mereu a negat. Niciodată n-a fost crezută. Se chinuiau degeaba când le vedeau împreună. Ar fi fost verosimil: agresivelor *newyorkers* de pe Wall Street tocmai contrariul li s-a părut neverosimil. Şi totuşi, acesta a fost adevărul. Matilda spunea: imaginea

noastră există în acţiune. Poetica noastră e acţiunea. Amândouă iubim acţiunea. Aşa cum, la vremea lor, bărbaţii au iubit viaţa activă, afacerile: acum e rândul nostru. Iar acţiunea e forma absolută de salvare, e eliberarea cea mai profundă a femeii: prin acţiune ne inventăm. Nicio definiţie, nicio fotografie nu ne va mai prinde în capcană. Nicio definiţie de roluri convenţionale sau nu, niciun antecedent nu va mai determina ceea ce are să vină cu timpul, în viitor. Noi am inventat viitorul şi, de aceea, am inventat deopotrivă şi trecutul. Nu suntem nimic, tu şi eu, nimic altceva decât acţiune. Capacitatea noastră de a acţiona, de a declanşa mereu tot mai multe şi mai multe noi acţiuni, aceasta e siguranţa noastră, asigurările noastre, titlurile noastre, portofoliul nostru de valori. Şi adăuga Matilda Turpin: iar aceste imagini calchiate după cele ale bursei sunt, doar o ştim amândouă, adevărate şi banale, superficiale, fără îndoială. Nişte instantanee verbale bune de folosit şi aruncat imediat, pentru că, în acţiune, tu şi eu ajungem să ne situăm întotdeauna dincolo, reînnoite, relansate şi câtuşi de puţin atinse de noianul de teorii şi de înduioşări ale colegelor noastre lesbiene, ale colegilor noştri machişti. Lucrurile astea pe care Matilda Turpin ie zicea parcă în grabă. În timp ce vorbea despre problemele palpabile, în vreme ce calcula şansele unei afaceri, avantajele şi inconvenientele unei investiţii sau aprecia gradul de încredere ori neîncredere cu care trebuia tratat cutare individ, în mod circumstanţial prieten sau duşman, când era vorba de un credit pe termen lung sau de un contract a cărui miză se joacă pe trei sau patru sau cinci fronturi. Era o filosofie elementară. Ca textul de la baza unei fotografii, ca acele *headlines* de efect din *Financial Times.* Toate conversaţiile care se purtau între ele două dobândeau tonalitatea asta de conjunctură, accidentală. Şi în ciuda faptului că Emilia, de-a lungul anilor, ajunsese să detecteze câteva repetiţii

curioase în cadrul acestei gigantice teme cu variaţiuni care, încetul cu încetul, devenise sistemul ei de viaţă, nu a îndrăznit niciodată să le scoată în relief sau să le enunţe clar în cuvinte, niciodată nu i s-a părut oportun să le discute în termeni precişi cu Matilda, nici măcar în momentele cele mai intime. Şi nu existau, dacă stai mai bine să te gândeşti, ceea ce s-ar numi momente intime între ele: era mai degrabă un fel de intimitate reconfirmată, înrădăcinată ferm în coincidenţa intenţiilor pe care le nutreau amândouă. Intelectul agent comun. Profesionalismul, eficienţa admirabilă. Dâra albă şi strălucitoare pe care reactorul atât de îndepărtat o lăsa în urma sa, pe firmament, deasupra oraşelor şi a necuprinselor stepe ale lumii, urma de arhanghel. Lumea Matildei şi a Emiliei se diviza în două părţi: acţiune şi contemplaţie sau, altfel spus, ceea ce se făcea şi ceea ce se contempla în regatul lor bine protejat acolo în Spania, la Madrid sau la Asubio. Fidelitatea nu îşi avea sursa în amintirea trecutului, ci în viitorul necontenit instantaneu, desăvârşită posesiune menţinută ca un bloc compact în faţa ochilor intenţiei, în acţiune. Drept urmare, nu existau niciodată frici, spaime, rezerve sau îndoieli. Matilda Turpin nu se îndoia niciodată. Iar Emilia a învăţat să nu se îndoiască şi să deteste îndoielile şi şovăiala. Matilda ţinea să amintească [şi aceasta chiar era o amintire, pe care Matilda întotdeauna o asocia, razant, atingând duioşia, cu Juan şi cu primele zile ale îndrăgostirii] nişte versuri din a zecea *Elegie duineză* [era o amintire verbală cu un comentariu inclus la pachet – şi Matilda sublinia întotdeauna că respectivul comentariu nu era original, ci pur şi simplu o parafrazare a comentariului pe care l-a făcut Juan când i-a citit prima dată Matildei versurile acelea —:]

V-a zămislit ştiinţa noptatecă a femeilor, duioşia de mamă, din feşe şi ginecee aţi fost plămădite şi, fără să o

tăgăduiţi sau să o puneţi la-ndoială, ieşind din cercul acestei sumbre ştiinţe urcaţi fericite până la înălţimile îngerilor afirmativi: să nu dea greş, Matilda, pe strunele moi, şovăielnice sau prea încordate, niciuna dintre bătăile clare-ale inimii[6]*.* Acesta era textul, comentariul, amintirea lui Juan *şi* a exaltatei perioade de început a dragostei dintre ei doi, care a condus apoi la căsătorie şi la cei trei copii iar, mai târziu, la marea lansare a Matildei, marele zbor ascendent, tăriile sus, îngerul afirmativ, ca un reactor preaputernic, un intelect agent care le includea pe amândouă, Matilda şi Emilia, şi care nu tăgăduia nimic din ce lăsase în urmă pentru că nu existau strune moi sau şovăielnice sau prea încordate.

În anumite zile când seara e luminoasă, Emilia iese în grădina de la Asubio şi, însoţită de Antonio, sau adesea singură, stă şi priveşte dârele în mii de culori lăsate în aer de incredibilele avioane cu reacţie din aluminiu. Aceasta e imaginea ei despre Matilda. Îi e cu neputinţă în asemenea seri, când se întoarce acasă, când se reazemă de tandreţea lui Antonio, de veridicitatea lui Antonio, de existenţa ei domolită acum după moartea Matildei, să-şi regăsească bucuria. Sau să-şi regăsească, dintr-o perspectivă mai smerită, liniştea, rutina, mica împăcare făcută din uitări. Ceva din răzvrătirea distructivă a Matildei muribunde i-a rămas incrustată Emiliei în conştiinţă, cumva ca un herpes la buză care ba apare, ba dispare ca să apară apoi din nou şi care nu poate fi stopat nicicum. Această răzvrătire care ia forma melancoliei şi a secretului nu afectează câtuşi de puţin eficienţa Emiliei în ceea ce priveşte menajul, cumpărăturile, rezolvarea problemelor administrative. Acum toată strălucirea s-a dus. Numai detaliile domestice ale familiei restrânse întrunite acum la Asubio depind de

6 Comentariul lui Juan precedă textul lui Rilke, respectiv cele două versuri din *A zecea elegie duineză,* adaptată aici după traducerea Mariei Banuş, în Rainer Maria Rilke, *Versuri,* ELU, Bucureşti, 1969.

iscusinţa Emiliei, de energia ei în cele practice moştenite de la Ma tilda Turpin, iar aceasta, ca o fantomă plină de chibzuinţă, face să nu se înţepenească mecanismul vieţii de zi cu zi. Însă Matilda e şi altă fantomă, un suflet chinuit (ca în versurile unui poet al cărui nume nu-l ştie Emilia: după aceea sufletul va luneca fără zgomot, fără pajişte, fără stăpân /gingăşie el în neclintita tărie a unui vaiet pe care nimeni…). Ce absurdă e noţiunea asta de suflet chinuit, ce profundă! Nu mai e chin acum, nici bucurie pentru Matilda care nu există. Tot chinul acum e al Emiliei şi nu poate fi pronunţat fără să nu devină o jignire, nu poate fi consolat fără să nu însemne o rană, nu poate fi alinat fără să nu provoace un sentiment de culpabilitate. Doar moartea alină moartea. Dar noţiunea de alinare (conceptul ăsta ridicol burghez de alin*are a doliului!) e*ra străină tăriei de caracter a Matildei. Problemele erau soluţionate, ce nu se putea rezolva era lichidat. Şi chinul? Emilia, acum, fără Matilda, nu ştie ce să facă cu acest chin despre care ştie totuşi că nu-şi poate îngădui să-l simtă fără să nesocotească adevărul Matildei, minunata tărie de caracter a arhanghelului afirmativ. Iar ultimul recurs al tuturor recursurilor ultime, trucul tuturor trucurilor, a devenit acum imposibil de pus în practică: Emilia, acum, fără Matilda, şi-a pierdut simţul umorului. Şi se simte diformă. Şi se simte, mai ales, rea de fiecare dată când Antonio o mângâie cu atâta tandreţe. Şi nu pentru că nu l-ar iubi, nu pentru că n-ar preţui din toată inima aceste mângâieri, nu pentru că nu ar fi hotărâtă să continue viaţa lor de cuplu, mai mult chiar, nu pentru că nu ar fi dispusă să uite şi să îngroape şi să distrugă spectrul sacru al Matildei: atunci de ce? Aici e problema: că Emilia nu poate să spună – nu poate şti, fie că ar spune-o sau nu – de ce nu se mai poate mulţumi cu simpla continuare a vieţii şi a dragostei alături de cel pe care îl iubeşte şi pe care întotdeauna, şi pe vremea Matildei, i-a iubit fără rezerve.

Poate sau nu s-o ştie? în caz că Emilia ar putea, prin introspecţie sau, mai firesc, vorbind despre asta cu Antonio, să se înţeleagă pe sine, să înţeleagă în ce sens acest doliu purtat pentru Matilda o va secătui, fără ca prin aceasta doliul să devină mai bine trăit şi nici, poate, doliul pe care Matilda, ipotetic vorbind, îl va fi aşteptat, ce ar trebui să facă? Ar trebui să se lase dusă pur şi simplu şi poate, mai ales, să o lase pe Matilda să se ducă înspre nimic, acest abţibild alb al nimicului adormit care e moartea din urmă, cea albă, cea dulce, cea fără doliu şi fără întoarcere şi fără glas şi fără fiinţă. Dar nu e aceasta chiar formula infidelităţii? Nu, nu e. Emilia are o datorie faţă de iubirea lui Antonio, faţă de dragostea lor împărtăşită, şi încă, de asemenea, timp de mulţi ani, are o datorie faţă de sine, faţă de bunăstarea ei, faţă de fericirea căminului, faţă de progresul ei spiritual… sau, ce? Nu mai e nimic de făcut, de învăţat, de simţit? Nu mai e niciun oraş de vizitat, niciun muzeu, nu mai e nicio carte de citit? Cum să nu mai fie lalele ai căror bulbi trebuie semănaţi şi îngrijiţi din octombrie în martie, pentru a le vedea înflorind pe la mijlocul lui martie, băţoase, violete, galbene, alburii, cu eleganţa lor serioasă de guler alb la reverendă, cu prezenţa lor floral academică şi celestă, în rondurile din grădină, în jardinierele de pe terase? Nu-şi poate reveni Emilia? Sau oare, dacă ar putea să intre în contact cu Emilia, nu i-ar cere oare acea Matilda de dinaintea Matildei bolnave şi muribunde să-şi revină şi să se adune şi să pună în locul doliului viaţa adevărată?

Emilia e în stare să se ocupe de tot felul de lucruri. Preferă, de fapt, acum, să-şi ocupe timpul cu activităţile cele mai simple, să ţină rânduiala casei, a meselor, să le angajeze pe menajerele care vin de la Lobreña sau să-i ceară lui Balbanuz să facă cumpărăturile pe o săptămână. S-a scurs un an şi ceva de când a murit Matilda. În acest răstimp, Emilia s-a supus unei cotidianităţi lipsite de

bucurie cu ajutorul lui Antonio. În ultimul an a organizat, cu ajutorul lui Antonio, lucrările de renovare şi reamenajare de la Asubio, unde Juan Campos a hotărât să se instaleze definitiv. Emilia abia dacă a observat în acest răstimp persoanele din jur: în primul rând pe Juan Campos, al cărui doliu în principiu nu se deosebeşte prea mult de interiorizarea lui obişnuită. Juan Campos pare acum şi mai interiorizat, dacă e cu putinţă aşa ceva, decât înainte de moartea soţiei lui: dar nu mai trist, nu dezorientat, cum se întâmplă cu Emilia. De fapt, Juan Campos s-a adaptat bine noii vieţi retrase, se va adapta vieţii la ţară şi lipsei distracţiilor şi prietenilor. Spre deosebire de Antonio, pe care progresiva izolare a lui Juan îl nelinişteşte, Emilia nu simte niciun fel de îngrijorare în ceea ce-l priveşte pe Juan, şi nici în privinţa lui Antonio. E în continuare tăcută, eficientă, amabilă şi, dacă te gândeşti bine, distantă. Soţul ei nu reuşeşte acum să lege cu ea nicio conversaţie mai serioasă, nu fac decât să comenteze incidentele zilnice şi se uită seara împreună la televizor. Amintirea pe care Emilia o are despre Matilda e foarte precisă, dar nu se sprijină pe obiecte exterioare, pe amintiri palpabile, pe haine ale celei plecate sau pe cărţi de-ale ei. Abia dacă au mai rămas urme materiale ale Matildei. Mereu s-a mândrit cu faptul că nu posedă nimic special: nici bijuterii, nici cărţi, nici discuri, nici fotografii, nici scrieri, nici scrisori: toate le ştia pe de rost şi, azi, în epoca calculatoarelor, toate activităţile de care s-au ocupat sunt organizate în dosare virtuale: când se finalizau, afacerile trebuiau arhivate. Matilda nu păstra însemnări personale privitoare la – uneori foarte complicatele – relaţii de afaceri pe care le stabileau: nu ar fi putut scrie, de pildă, niciun fel de naraţiune memorialistică, nicio expunere cu caracter autobiografic referitor la activităţile pe care le bifau pe rând. Această renunţare a Matildei care putea fi confundată cu un gen de ascetism, sau poate chiar

era aşa ceva (ca şi cum felul ăsta de viaţă-acţiune i-ar fi consumat toate energiile), a uimit-o la început foarte tare pe Emilia. De mirare erau, mai ales, dimensiunile extrem de reduse ale bagajului pe care îl lua cu ea şi cu toate astea nu mai puţin admirabil era felul în care reuşea să strălucească întotdeauna în taioarele ei sobre, croite perfect, după ultima modă. Iar în această absenţă a mărcilor personale Matilda se potrivea perfect, şi asta chiar de la început, cu Emilia (nici Emilia nu avea nimic în urma ei, despre familia ei mic-burgheză neînsemnată păstrase puţine amintiri. Toată energia şi-o concentrase în dorinţa de a lucra la o bancă, oricum şi orice, chiar cu contract temporar, şi asta până a apărut Matilda). Nici măcar căsătoria cu Antonio nu a avut la început pentru Emilia vreo semnificaţie de mare profunzime, era mai degrabă o camaraderie veselă, senzuală. Era excelent să se întâlnească cu Antonio la întoarcerea din călătorie, era excelent că el nu dădea niciodată semne că ar fi nemulţumit sau gelos şi că nu punea niciodată întrebări în exces. Toate acestea i se păreau Emiliei un sinonim al bogăţiei, al purităţii, al sfinţeniei. Pentru Emilia această detaşare nu era un semn al lipsei de dragoste, ci, dimpotrivă, însemna un amestec de agerime şi libertate. Îl iubea pe Antonio cu atât mai mult cu cât o lăsa mai independentă, mai liberă să facă ce vrea. Astfel că acum Emilia şi-o aminteşte pe Matilda aşa cum cineva şi-ar aminti de un impuls însemnat, de un catalizator chimic. Chiar modul de folosire a propriului corp de către Emilia, tampoanele, menstruaţiile, mirosul corporal, toate astea se rezolvau iute, aşa cum le rezolva Matilda: ca pe nişte formalităţi efectuate în modul cel mai curat. Acum însă Emilia se simte obosită adesea şi i se întâmplă nu de puţine ori să o pornească singură la plimbare pe domeniu în puţinele ore libere pe care le are. Acum fumează cam prea mult, aproape un pachet pe zi. Cu Matilda se

obişnuise să nu fumeze, să bea Martini sec însoţit de câteva migdale. Toate se rezolvau fără greutate, *Inima celor iuţi nu are greutate.* Însă există o prezenţă a Matildei în Emilia care acum cântăreşte greu fără a avea greutate, o prezenţă făcută din absenţă, faptul că nu o poate uita. De aceea iese în grădină să fumeze şi să se uite la cer, de aceea se duce pe faleză să asculte marea: vuietul fără odihnă, violenţa suicidară pe care i le evocă stâncile ascuţite şi abrupte, imaginea unui corp care se prăbuşeşte în mare, molipsit de vehemenţa asasină, imagini ale unei vehemenţe fără corp în rafalele de vânt, în salturile pe care le face vântul de la un cvadrant la altul, şi depărtarea în care se pierd petrolierele uriaşe evocând o călătorie fără sfârşit, călătoria în moarte (precum la Farul din Cabo Mayor). Cele mai groaznice sunt nopţile. Acum nu mai doarme. Se ridică cu mare grijă să nu-l trezească pe Antonio. Toată casa se închide comod în jurul Emiliei ca un cleşte, cu luxoasele ei apartamente puse la punct, cu mobilierul adus de la Madrid şi de unde Matilda lipseşte cu desăvârşire. Violenţa Matildei la sfârşit, numai piele şi os, urându-l (dacă aceea era ură) pe Juan Campos, insultându-l, ca de altfel şi pe Antonio Vega, pe care îl îngrozea să o vadă pe Matilda în halul acela. Emilia era singura tovărăşie pe care o suporta. Toată durerea amintirii se concentrează în aceste luni finale.

Aceasta e seara când Antonio a urcat în camera lui Femando Campos să vorbească cu el. Aceasta e seara ploioasă, sacadată, seara de penitenţă afară, în grădina potopită de bălţi, în copacii loviţi şi în laurii din grădina de la Asubio. Se aude marea, plângerea mării în întinderea ei care nu se vede din casă. E deja noapte şi pescăruşii s-au retras în cuiburile lor, în cuiburile lor cocoţate pe creştetele stâncilor din insula farului. Se scufundă în pământ muşuroaiele de cârtiţă şi labirinticele refugii ale şoarecilor de câmp. E o linişte anelidă şi larvară care

neagă tot ceea ce ar fi foc în inima roasă, viermănoasă, exaltată. Toate sentimentele sufocate ale muritorilor confirmă acum mortalitatea de nestăvilit, disoluţia de necrezut, moartea golaşă a osuarelor. Din fericire – se gândeşte Emilia în noaptea asta – am eliberat-o pe Matilda de acest destin terestru şi am transformat-o într-o făptură cerească. Înţelepciunea focului a transformat-o în foc. De la pământ la cer în tovărăşia nemuritorilor. Dar, cum se întâmplă de obicei, ăsta nu e decât un fel de-a spune care traduce un gând pe care Emilia, de fapt, nu-l gândeşte, pentru că Emilia e o fată de la bancă, practică, nu cu prea multă imaginaţie şi nu foarte cultivată. Nu a auzit de *nemuritorul adăpost*[7] şi totuşi trăieşte această imagine clară a lui fray Luis de León: nemuritorul adăpost. Emilia nu poate gândi acel lucru ce nu poate fi gândit – nici de Emilia şi nici de nimeni – fără cârjele interpretărilor şi ale codurilor care ne ajută să trăim în această lume interpretată. Pentru a-l putea gândi ar trebui să gândească întocmai ceea ce nu ştie: cum poate să gândească aceste imagini ignee ale corpurilor glorioase care au devenit în întregime suflet şi de aceea zboară şi se mişcă neobosit în vârtejurile transformărilor: *in der Verklärung*? Ciudat, aceste imagini, aceste mituri nu sunt produsul sofisticăriilor teologice, ci al jinduirii de nepotolit a muritorilor. Din această cauză e verosimil ca Emilia – fără să le cuprindă cu mintea, fără să ştie să le folosească, fără să le cunoască – să le trăiască pur şi simplu ca pe dorinţele înseşi ale inimii ei, şi de aceea e la fel de verosimil să le poată înţelege rapid, poate răstălmăcindu-le puţin, dacă i le explică cineva. Aşa trece noaptea, somnul mai mult veghe al rozătoarelor punctat de bocetul crabilor, este în aer o chemare nemângâiată către tatăl luminii, către luminozitatea luminii, către nestricăciunea a ceea ce am fost, a ceea ce au fost, a celor pe care i-am iubit şi a căror

7 Aluzie la versul lui Fray Luis de León din poemul *En la ascensión.*

pierdere de neiertat şi de nerecuperat strânge inima în cleştele implacabil al raţiunii, al cunoaşterii empirice şi al imposibilităţii de a dovedi şi de a crede că *ne vom întoarce la viaţă înveşmântaţi în trup şi în pielea care ne acoperea.* De aceea, după noaptea impură şi udă şi pustiită de vântul purtând ploaia, biciuită de nemângâiere, Emilia, a doua zi, după prânz, ca un suflet chinuit, cu mişcările uşor ţepene, de parcă ar fi fost sub efectul somniferelor sau al hipnozei, pătrunde în reduta unde se ascunde Juan Campos, în biroul lui din Asubio şi declară:

— Nu se poate ca Matilda să nu mai existe deloc, asta nu se poate, Juan!

XI

Juan Campos, văzând-o pe Emilia dintr-odată în faţa lui (Emilia a bătut la uşă destul de zorită şi a intrat fără să aştepte invitaţia de a intra, lucru destul de frecvent de altfel în familia Campos), s-a gândit că Emilia vine, ca de atâtea ori în aceste ultime luni, să-l întrebe ceva legat de treburile domestice. De multă vreme Juan nu se mai aşază la biroul lui de lucru, ci într-un fotoliu cu spătar concav în faţa focului. Astfel petrece ore întregi citind sau dormitând, ca şi cum ar suferi de o hipersomie datorată respingerii mediului ambiant, chiar dacă acest mediu ambiant îi este familiar şi e chiar mediul ales de el în toate detaliile (încă o dovadă că până şi în plan somatic atitudinea lui Juan Campos e contradictorie sau ambiguă: s-a adaptat mediului său confortabil şi în acelaşi timp moţăie şi adoarme cu uşurinţă pentru că vrea să fugă de el însuşi. Durerea indoloră a lui Juan Campos a fost presimţită cât se poate de clar de Kirkegaard în *Conceptul de anxietate*: îl înspăimântă lipsa lui de spaimă, îl doare lipsa de durere: în acelaşi timp îl caută şi îl respinge într-o singură mişcare a sensibilităţii lui). Deoarece consideră că

Emilia şi-a asumat pe deplin rolul de chelăreasă, scoate din calcul orice posibilitate ca în Emilia să existe profunzime sau durere: Emilia, în faţa lui, cum stă în picioare, şi-a zis fraza, Juan Campos a rămas doar cu finalul acesteia, cu *Asta nu se poate*, *Juan.* De aceea întreabă:

— Ce anume nu se poate, Emilia?

— Nu se poate ca Matilda să fi murit.

Absurdul cras al acestei fraze îl scoate pe Juan din interiorizarea lui. Dintr-odată realizează că moartea Matildei înseamnă două lucruri diferite pentru Emilia şi pentru el: moartea însăşi a persoanei iubite este singurul lucru pe care îl au în comun. Termenul comun este absenţa Matildei: moartea ei. Şi în faţa unui asemenea lucru, Juan Campos intră iniţial în defensivă: ce se poate spune fără să fie insipid şi inutil? Nu se poate vedea în rolul de văduv care îi consolează pe prietenii răposatei sale soţii cu vorbe care exprimă înţelegerea şi afecţiunea. Nu se vede, de fapt, în niciun alt rol în afară de cel de fiinţă interiorizată şi evitantă:

— Din păcate, da, a murit, Emilia. Înţeleg ce vrei să spui: că pare imposibil. Şi mie mi se pare uneori imposibil. Dar a murit.

— Dar spuneau că nu…

— Cine zicea că nu?

— Preoţii, Biserica. Mereu au zis asta, că moartea… nu-i ce pare. Pare că totul se sfârşeşte, dar nu-i adevărat, aşa zic. Învierea, se vorbeşte de înviere, nu?

— Tu crezi în înviere?

— Eu? Ce contează ce cred eu? Eu spun ce spun ei. Dacă Isus a înviat, şi ceilalţi, şi Matilda. Explică-mi învierea. Pentru că nu se poate ca Matilda să fi murit de tot…

Juan Campos se răsuceşte în fotoliul lui. Nu ştie dacă trebuie să se simtă agresat, se simte agresat, deşi atitudinea lui autocritică, acest obicei însuşit în mulţi ani, îl împiedică să se simtă agresat de această femeie

nefericită, care arată acum ca o nebună, care se năpusteşte asupra lui şi îi trânteşte o temă care nici măcar nu i-a trecut prin cap lui Juan Campos: moartea soţiei lui a dat naştere la tot felul de frământări în conştiinţa lui, i-a exacerbat interiorizarea până ce a ajuns ca acum, mai închis ca niciodată. Şi finalul a fost cumplit. Lipsa de răzvrătire a lui Juan Campos a fost un contrapunct al răzvrătirii feroce a Matildei Turpin în faţa propriei sale morţi. Încă şi acum, în anumite zile, reînvie groaza acestui final. Violenţa, pierderea autocontrolului din partea Matildei, ca şi cum, pentru că nu putea să moară de o moarte proprie, Matilda nu ar fi fost în stare să aleagă niciun alt mod de a muri, nu ar fi fost capabilă să accepte niciuna dintre morţi. A rămas fără resurse. Moartea, pentru Matilda Turpin, a fost, dintr-odată, inacţiune: în toiul activităţii sale vitale, lipsa resurselor, lipsa spaţiului, lipsa aerului, lipsa timpului, lipsa, mai ales, a afecţiunii. Dintr-odată, la acea limită a bolii necruţătoare Matilda a rămas fără dragoste, fără capacitatea de a primi dragostea, neprecupeţirea, atenţiile pe care soţul poate că ar fi fost dispus să i le dea. S-a întors împotriva lui. În seara aceasta, odată cu intrarea bruscă a Emiliei în biroul său, intrare care l-a scos din interiorizarea lui, juan Campos se află din nou în faţa morţii soţiei lui ca în faţa unui labirint; rămâne mut: voluptuoasa violenţă a răzvrătirii Matildei a fost mai cu seamă verbală: scheletică în cămaşa ei de mătase, sprijinită cu spatele de pernele mari pe care Emilia încontinuu i le aranja şi netezea. Ochii îi erau enormi, orice cerea, cerea ţipând, uneori prin ţipete nearticulate. Juan Campos a resimţit dureros atitudinea soţiei lui la final şi s-a simţit rănit, nedumerit, brutalizat, nedreptăţit. Nu s-a lăsat intimidat, în sensul că nu a încetat să se prezinte punctual în camera soţiei, a rămas în continuare lângă ea (în zilele în care Matilda nici măcar nu-i permitea să intre în camera ei de muribundă). Şi cu

toate astea, s-a simţit indignat: compasiunea şi indignarea se întretăiau în atitudinea lui ca nişte tiranţi de oţel. Situaţia asta n-a durat mult timp, poate zece zile, ultimele zile (Matilda a murit până la urmă în somn, poate de la un infarct cauzat de o minimă supradoză de morfină, i se făceau injecţii pentru a-i calma durerile): compasiunea îndreptăţită, compasiunea pe care a simţit-o chiar în momentul în care, cu un an înainte, medicii i-au declarat metastaza de neoprit, compasiunea firească având sursa în fidelitatea pe care i-a purtat-o atâţia ani şi în dragostea şi admiraţia pe care le-a simţit mereu pentru Matilda, această compasiune a fost luată prin surprindere de indignare, ca şi cum ar fi fost un vas frumos din porţelan spart pe nepusă masă şi pe care ar fi trebuit să-l repari în graba mare şi care, în ciuda calităţii ireproşabile a cleiului, tot nu-şi poate ascunde de tot fisurile, cioburile pierdute. Crăpăturile reparate se înnegresc uşor, se îngălbenesc, sunt vizibile: e o vază spartă, deosebit de frumoasă şi în acelaşi timp spartă. Scandalos a fost că s-a simţit brutalizat pe nedrept, făcut deodată responsabil pentru ceva, de boala aceea mortală, care, fără nici cea mai infimă urmă de îndoială, nu apăruse din vina lui. Matilda a ales să facă din acest final o judecată din urmă a căsniciei lor. Acum, în această cameră potopită de înserare şi în faţa focului, în prezenţa Emiliei, care nu s-a aşezat şi care abia dacă a mai făcut un pas, Emilia care îi aminteşte acum de o servitoare, de o chelăreasă care aşteaptă instrucţiunile, Juan Campos simte cum îl străbate un fior, un fior care îi înfăţişează cu ce vijelie înfiorătoare ar trebui să dea piept dacă nu s-ar afla încontinuu cufundat în interiorizarea lui protectoare. Acolo, în teritoriul lăuntric al doliului său, Juan Campos se simte în stare să-şi lângă rănile – pentru că violenţa Matildei i-a lăsat răni cumplite – şi, dacă nu se simte în stare să-şi refacă viaţa, măcar să fie capabil să şi-o continue în registrul călduţ. Drept care, acum, ce va

spune? Sunt morţi pe care doar moartea le vindecă: Juan Campos nu e de fapt acum un văduv îndurerat. Refugierea lui la Asubio are în mare parte o motivaţie care pare a fi mai degrabă dorinţa de a se ascunde: nu vrea să fie luat sub observaţie de rude sau de puţinii prieteni comuni pe care i-au avut împreună şi care, dacă l-ar vedea îndeaproape sau frecvent, ar observa, poate, durerea lui indoloră. Vizita lui Femando zilele astea l-a speriat în primul rând pentru că îi e teamă că Femando, a cărui atitudine el personal n-o înţelege, ar putea descoperi această ciudată lipsă de durere care în acelaşi timp este durere, dar durere de neînţeles. Şi acum Emilia care, bineînţeles, nu întreabă nimic, nu pune la îndoială legitimitatea doliului lui Juan Campos, nu pune la îndoială poziţia specială a lui Juan Campos în casă, iat-o că apare totuşi cuprinsă de o nelinişte vădită ce se concentrează toată, ca un cuib de viermi, în această declaraţie cu care a început: nu se poate ca Matilda să fi murit.

— Aşază-te lângă mine, Emilia, şi vorbim despre toate astea dacă vrei. Nu sta acolo în picioare. Deşi nu ştiu dacă e bine sau rău să vorbim, nu ştiu dacă ce pot eu să-ţi spun o să-ţi fie sau nu de folos. Nu e mare lucru…

— Tu eşti foarte deştept, Juan, tu te pricepi la lucruri din astea, ai citit mult. Tu mă cunoşti, ne cunoaştem de mult timp. Eram obişnuită cu Matilda, ştii şi tu cum era ea. Nu trebuia să gândeşti prea mult, era de-ajuns să munceşti din greu, să fii foarte atent la toate, tu ştii cum era. Şi acum nu se mai întâmplă nimic, şi mi-e dor de ea. Şi ţie ţi-e dor de ea, nu-i aşa?

— Şi mie, da, şi mie.

Emilia s-a aşezat pe un scaun lângă Juan Campos, lângă foc. Amândoi se uită la foc. E mijlocul după-amiezii. O după-amiază întunecată. Juan Campos are senzaţia că focul nu degajă căldură, ci doar o luminozitate neliniştitoare. Trosnetul lemnelor nu evocă deloc căldura

unui cămin, ci distrugerea, nimicirea abrazivă a existenţei. Şi chiar mai mult, Emilia, aşa cum stă acum, îi aminteşte de o servitoare, o figură, dacă nu ostilă, în orice caz cumplit de îndepărtată: Emilia a venit, de fapt, să-i ceară din nou instrucţiuni: doar că acum instrucţiunile pe care le solicită Emilia nu mai privesc viaţa de zi cu zi, ci viaţa cealaltă, inexistenta viaţă de dincolo de viaţă. Juan Campos s-a întors către Emilia din fotoliu. I-ar plăcea să-şi întindă mâna şi să-i mângâie mâna Emiliei. Dar senzaţia de frig îl stăpâneşte ca o negativitate de care nu poate scăpa. E ca un fel de timiditate îngheţată, ca un fel de respingere erotică a unui trup omenesc: Juan Campos nu vrea să mângâie sau să fie mângâiat. O voinţă, aproape agresivă, de distanţare i se încurcă în picioarele cuvintelor aşa cum se încurcă cineva în rădăcinile crescute la suprafaţă ale copacilor mari dintr-o pădure: e obligat să privească pământul pe care calcă, să calculeze rezistenţa solului scobit dintre rădăcini, îl cuprinde o senzaţie de fragilitate umedă, o stare de disconfort care în anumite clipe devine silă, tăcere. Juan Campos a rămas tăcut. Şi Emilia rupe tăcerea dintr-odată: – N-am crezut niciodată că o să fie aşa, că vreodată o să ni se întâmple ce ni se întâmplă acum. Credeam că Matilda o să trăiască tot atât cât mine, cât tine şi cât Antonio, că o să ne retragem toţi patru să trăim în casa asta, că o să îmbătrânim împreună, că eu o să am grijă de voi toţi, de toţi trei, şi de asemenea de copii, de Fernandito, de Jacobo şi de Andrea, şi de copiii lor când o să vină în vacanţă. Mă gândeam, ştii tu Juan, eram aşa de bucuroasă şi mă gândeam: fără mine nu o să se descurce. Eu am să am grijă de toate, casa, nevoile, confortul tuturor. Matilda îmi spunea uneori că i-ar plăcea, când o să se retragă, să aibă o grădină frumoasă, şi de asemenea că i-ar plăcea să călătorească mult. Eu îi spuneam: se pot face ambele lucruri. Nu-i nevoie să călătoreşti tot timpul, e obositor. Mai bine combini

călătoriile cu odihna aici, la Asubio. Şi ea zicea că da, că am dreptate şi că de fapt pentru ea, când o să se retragă, călătoriile nu or să mai aibă niciun rost. Să mai faci poate câteva călătorii bine alese şi gândite. Asta da, era drăguţ. Şi eu mă şi vedeam aici cu mai multe riduri, cu o mulţime de riduri şi păr alb, mergând încoace şi încolo cu tot felul de treburi, şi eram fericiţi. Nu că aş fi zis de prea multe ori lucrurile astea. Matildei nu-i plăcea de fapt să vorbească despre lucruri care nu se făceau chiar în clipa aceea, trebuia să trăieşti clipa, mă rog, eu trăiam clipa. Eram fericită. Aceea a fost într-adevăr fericire. Şi când petreceam câteva zile acasă cu Antonio şi cu voi doi îmi ziceam: aşa va fi fericirea. Ştiu că e puţin absurd pentru că poate voi doi aţi fi vrut să mergeţi singuri în călătorie, dar nu-mi păsa de asta. Totul mi se părea bine. Mie mi-era indiferent, Juan, tu ştii. Să o ajut pe Matilda în afaceri şi să-i duc hârtiile şi agendele cu milioanele ei de întâlniri şi documentele informatice… dar mi-ar fi fost totuna dacă n-aş fi mers nicăieri şi am fi rămas aici. Adevărul e că voiam să vină momentul retragerii şi să rămânem acasă şi chiar dacă noi doi nu vorbeam mult, Juan, ne înţelegeam bine, aşa-i că ne înţelegeam bine? Şi încă ne mai înţelegem bine, sau nu mai e aşa?

— Bineînţeles, Emilia, cum să nu ne înţelegem bine?

— Sigur că ne înţelegem bine. Doamne, eu nu pot înţelege ce se întâmplă cu noi acum. Şi ţie ţi se întâmplă la fel, nu-i aşa? Deodată s-a prăbuşit totul şi în după-amiaza asta totul se prăbuşeşte. Şi uite că mai vin şi eu şi te întreb despre înviere. Tu crezi în înviere, Juan? Ştii, ce se spunea în Crezul, când ne rugam în gimnaziu, cu călugăriţele. Şi aştept învierea morţilor, se zicea în Crezul. Tu aştepţi învierea morţilor?

— Eu nu, Emilia.

— Tu nu? Şi Matilda, atunci?

— Nu ştiu.

— Însă tu ştii ce spun ei, ce se spune. Ce spun ei e că da, sau nu-i aşa?

— Ei spun că singurul lucru care are continuitate este Dumnezeu, nu indivizii.

Pe chipul Emiliei se reflectă o profundă descumpănire Dacă imaginea unui suflet chinuit a avut vreodată un sens, acum îl are în chipul cel mai clar. Suferinţa contractă faţa Emiliei, infantilizând-o, îşi deschide ochii larg şi întredeschide gura de parcă ar vrea să spună ceva şi n-ar şti ce. Îi tremură buzele. Juan simte brusc o compasiune reflexă. Hotărăşte că trebuie să mintă. Trebuie să dea o explicaţie, oricare, şi trebuie să o dea acum. Trebuie să afirme existenţa Matildei după moarte, ca să facă demnă de trăit existenţa Emiliei înainte de moarte. Se hotărăşte atunci să facă un efort, să spună povestea pe care o ştie, pe care a auzit-o de atâtea ori. Se hotărăşte să înşiruie, ca mărgelele pe aţă sau boabele pe rozariu, lunga poveste tradiţională, cea ortodoxă, cea cu viaţa după moarte, fie ce-o fi, măcar să-i dea un sprijin pentru speranţă acestei făpturi nevinovate ale cărei mâini, strânse în poală, tremură uşor. Hotărârea aceasta îl incomodează totuşi. Şi adaugă o rezervă mentală: ce e bine aici e intenţia; intenţia aceasta e bună. Dar sunt eu – eu însumi – în stare să o pun în practică? îmi pasă suficient de mult de durerea Emiliei? Juan se recunoaşte întru totul, de la A la Z, în această rezervă mentală. E rezerva dintotdeauna: pot să o fac eu? între intenţie şi realizarea ei s-a deschis întotdeauna pentru Juan o prăpastie de umbră, de şovăială. Încă o dată, acum, hotărăşte că doar intenţia, singură, nu-i de-ajuns. Iar acţiunea – chiar şi această minusculă acţiune constând în a consola pe cineva – este prea complexă, prea divizibilă în termeni la rândul lor divizibili, precum continuumul lui Zenon din Elea, pentru a fi într-adevăr cu putinţă să faci un pas, să ajungi la timp.

XII

Antonio a trebuit să coboare în sat după masa de prânz. A coborât ca de obicei cu vechiul său Opel Senator. Când s-a întors trecuse de şase. A băgat maşina în garaj şi s-a dus direct în apartamentul lui. Era ora gustării, pe care Antonio Vega obişnuia să o respecte cu plăcere: o ceaşcă de cafea cu lapte şi pâine cu unt, uneori cu puţină miere. L-a surprins că nu a găsit-o pe Emilia, ca de obicei la ora asta, citind romane poliţiste sau, cum se întâmpla în ultimul timp, vreun roman istoric: bestselleruri… A început să-şi pregătească cafeaua în cafetiera italiană, după ce a aprins focul. Totuşi, înainte să înceapă apa să fiarbă, a închis gazul propan cu care era alimentată casa, îngrijorat. Antonio Vega ştie bine că nu e nimic special de făcut la ora asta în casă, dar absenţa Emiliei îl sperie. Ştie că Emilia şi-a luat obiceiul în ultima vreme să iasă în grădină la orele cele mai negândite, chiar dacă plouă sau furtuna e în toi. E aproape noapte, se hotărăşte să o caute mai întâi prin casă, la parter, ba chiar să îl întrebe pe Juan Campos dacă a văzut-o după-amiaza asta pe Emilia. Agitaţia care a pus dintr-odată stăpânire pe el îl face să meargă direct în biroul lui Juan Campos şi să-l întrebe de Emilia. Şi acolo se întâlneşte cu Emilia, aşezată în faţa focului, lângă Juan Campos, care stă în fotoliul lui concav: cei doi privesc fix focul. Antonio intră, după ce a bătut la uşă. Doar Juan se întoarce. Antonio zâmbeşte uşurat.

— Emilia, ce m-am speriat că nu te-am găsit.

— Vorbeam şi noi puţin, aici, spune Juan Campos.

— Sunt aici… da, zice Emilia.

Antonio Vega are impresia că soţia lui e foarte palidă şi parcă gârbovită în seara asta, dar scena e atât de familiară, focul aprins, camera tapetată de cărţi, rafturile din lemn deschis la culoare, peisaje frumoase în ulei pictate în stilul peisagiştilor anglosaxoni pe care Juan

Campos îi apreciază atât de mult… imposibil să nu te simţi în siguranţă, să nu simţi bunăstarea, pacea pe care întotdeauna i-o inspiră camera asta şi însuşi Juan Campos. De aceea, uşurării că a găsit-o pe Emilia atât de repede i se adaugă o altă uşurare, cea produsă de lumina difuză şi de trosnetul focului.

— Dacă aveţi ceva de vorbit voi doi, plec şi vin mai târziu, zice Antonio şi dă să plece.

— Nu pleca, stai, vorbeam de Matilda, spune Juan Campos.

Antonio se aşază într-un fotoliu scund lângă cămin, cuvântul Matilda nu are conotaţii speciale pentru el acum, e bucuros aici la lumina focului, ba chiar se gândeşte puţin cu regret la gustarea pe care nu a luat-o şi pe care o să şi-o pregătească mai târziu. Poate că acum e prilejul, se gândeşte Antonio, să vorbim despre toate astea în prezenţa lui Juan. La urma urmei toţi trei sunt foarte apropiaţi acum, la Asubio. Da – se gândeşte Antonio –, e un bun prilej acum să vorbim sau să tăcem împreună despre Matilda sau despre noi înşine, poate chiar acum, în seara asta, totul poate deveni clar şi să ne liniştim cu toţii.

— Tocmai am terminat, Antonio, spune Emilia, mai bine să mergem şi să-l lăsăm în pace pe Juan…

— Nu plecaţi, e aşa de bine cum stăm toţi trei aici, uneori mă simt cam singur, şi mie mi-e dor de Matilda! Staţi şi, uite, bem un whisky.

— Excelent, exclamă Antonio, bucuros de întorsătura pe care o iau lucrurile.

Nu e prima dată când se adună ca să bea ceva (la fel făceau şi în vremurile bune cu Matilda), după cină sau în zilele de sărbătoare. Relaţia dintre ei nu şi-a pierdut supleţea după moartea Matildei, se comportă în continuare ca nişte prieteni buni, fiecare cu rolul lui bine stabilit în casă. Singurul lucru, totuşi, pe care îl atrage după sine absenţa Matildei – şi chiar şi acum, în acest moment al

serii – este un grad considerabil de reticenţă sau de prudenţă când se întâlnesc toţi trei: să nu facă referire în mod direct la Matilda şi mai ales la moartea ei. Toţi trei subînţeleg (sau fiecare dintre cei trei presupune că ceilalţi doi subînţeleg) că Matilda se află în ei înşişi, în memoria lor, în inima lor, în viaţa lor, dar că amintirea ei trebuie să rămână în reticenţa fiecăruia. Negreşit, întâlnirea din seara asta poate fi amabilă şi flexibilă.

— Mai bine plec, zice Emilia ridicându-se. Simt cam obosită şi nu cred că mi-ar pica bine un pahar de whisky acum, mai bine altă dată…

Cei doi bărbaţi s-au ridicat în picioare ca s-o conducă pe Emilia. În forul lui interior Juan Campos se bucură că această întrunire nu are loc: Antonio, în schimb, regretă în sinea lui că întrunirea nu are loc. Cei trei se privesc nehotărâţi: dintr-odată se deschide uşa biroului. Intră Femando Campos:

— Nu-i nimeni acasă, futu-i? Unde v-aţi băgat cu toţii? spune răstit.

Antonio Vega se gândeşte că Fernandito a băut sau e drogat: înjurătura, tonul lui Fernandito sunt, fără dubiu, exagerate. Antonio se hotărăşte – ca în alte dăţi – să rezolve el situaţia: la urma urmei Fernandito a fost întotdeauna elevul lui.

— Suntem cu toţii aici, Femando. Pe noi trei, ştii bine, Femando, ne găseşti în general cam în aceleaşi locuri.

Tonul lui Antonio Vega e calm, cu inflexiuni profesorale. Este de asemenea un ton afectuos, deloc patern. Femando nu se uită la el. Antonio adaugă:

— Tocmai voiam să bem un whisky cu tatăl tău.

— A, ce bine, asta-i chiar foarte bine. O să beau şi eu un whisky cu bunul meu tată.

Antonio e convins acum, simţind tonul fals şi declamator din ultima frază rostită de Fernandito, că, din cine ştie ce cauză, băiatul nu-i capabil să se controleze. Antonio se

gândeşte din nou că o fi băut sau poate, cine ştie, a fumat nişte jointuri, deşi jointurile mai degrabă au efecte soporifice. Antonio se apropie de Femando şi îl împinge fără să-l bruscheze spre minibarul din biroul lui Juan, unde poţi găsi întotdeauna pusă în funcţiune maşina de făcut gheaţă şi tot acolo, o sticlă de apă, precum şi sifon. Biroul e mare şi acest minibar se află într-un colţ, astfel că acum într-o parte a încăperii se află Antonio şi Femando şi în partea cealaltă, la câţiva metri, în faţa căminului, Juan şi Emilia. Antonio Vega îi observă cu coada ochiului în timp ce-l conduce pe Femando spre minibar. După cât se pare, Emilia stăruie în ideea ei de a pleca. Juan o conduce până la uşa biroului şi acolo – deja Emilia nu mai e în raza vizuală a lui Antonio – Juan îi spune:

— Trebuie să revenim asupra celor vorbite, Emilia. Toate astea sunt, bineînţeles, un mister, tu mă înţelegi. Nu, nu se poate spune că ştim ce există şi ce nu există după moarte, înţelegi tu? Toate ipotezele noastre sunt la fel de bune sau de rele. Aş vrea să-ţi vorbesc despre consolarea cea mai mare. Matilda e acum în mâinile noastre, e îngropată în noi, în amintirile noastre…

(Lui Antonio nu-i vine să-şi creadă urechilor. E uimit de iritarea pe care i-o produce Juan Campos când pronunţă vorbele astea care, în ciuda celor cinci sau şase metri care îi separă, sunt perfect inteligibile. Antonio bănuieşte chiar că Juan Campos dinadins a ridicat puţin vocea, poate cu intenţia de a fi ascultat de Antonio). Scena în clarobscur Emilia plecând, invizibilă deja, de cealaltă parte a uşii biroului, şi de partea asta Juan Campos, vizibil mulţumit de frazarea ultimei propoziţii, care închide încet uşa, se întoarce în fotoliul lui din faţa focului, dar înainte le spune lui Antonio şi lui Femando că vrea un whisky cu puţin whisky şi multă apă şi gheaţă are, în detaliile ei microfizice, coloritul unei comedii benaventine[8]: o

8 Jacinto Benavente (1866–1954, premiul Nobel în 1922), cunoscut

murdărie specifică, precum strălucitoarea murdărie a imposturii care le dă fiori celor săraci cu duhul, cum e şi Antonio Vega. Toate acestea le-a absorbit Fernandito ca un burete deştept. Simte că acum o să vină ceasul lui rău. A băut în după-amiaza asta. A coborât la Lobreña devreme şi a mâncat acolo oareşice însoţit de câteva pahare de gin tonic şi după aceea s-a dus să-l aştepte pe Emeterio la sfârşitul programului la atelier ca să meargă cu el să stea o oră bună în maşină, pe faleză. I-a plăcut întotdeauna să pună stăpânire pe Emeterio. Să îl facă să uite de prietenuţa din Lobreña cu care se plictiseşte sau spune că se plictiseşte. A fost o după-amiază ambiguă, împărţită în aceeaşi măsură între afecţiune şi răceală. Fernandito îşi dă seama că nu ar putea trăi fără afecţiunea, uşor inarticulată, a lui Emeterio. Şi adevărul e că e mult mai gelos pe prietena din Lobreña decât lasă să se vadă. Nu-i adevărat că Fernandito, când a ajuns, i-a căutat peste tot prin casă pe cei trei. Tocmai ajunsese acasă când a exclamat fraza aceea cu *futu-i* imprimat în ea ca un scuipat. Se simte de parcă s-ar fi gătit şi dichisit în straie de ură şi spleen, furios şi dulceag ca imaginea unei vipere enorme. Nu e el asta, dar uneori o imită foarte bine, aşa cum din când în când cu toţii imităm răul pentru că binele e deja făcut sau cel puţin aşa ni se pare în ceasurile cele proaste. De aceea îi şopteşte acum lui Antonio turnându-i în urechea candidă cu limba lui mânjită de ebrietate vanitoasă:

— Ce mă-sa de tâmpenii zice boul! Ăsta minte mai mult decât vorbeşte, şi tu ţii la el, tu, prostul, da sau nu? Nu vreau gheaţă, în mă-sa.

— Du-te la culcare, hai, că ai băut, îi şopteşte afectuos, la rândul lui, Antonio Vega.

— Nu mă duc!

Antonio se apropie de cămin ducând paharul lui Juan

---

pentru comediile sale burgheze realiste.

Campos, cu whisky foarte slab, şi pe al său. Îl urmează Fernandito, care ar vrea să fie mult mai beat decât e. A băut destul de-a lungul acestei după-amieze, dar dragostea lui Emeterio şi frigul serii l-au trezit şi acum se preface că-i beat pentru că, fără beţie, ceea ce are de gând e greu de dus la îndeplinire. Şi ce are de gând? Nici Fernandito nu ştie sau, mai bine zis, e conştient că are de gând să-i provoace tatălui său un rău mai mare decât se poate concepe, dar nu ştie cum să-l facă sau cum să-l vadă şi, pe deasupra, dacă tatăl lui, Juan Campos, va opune cât de cât rezistenţă, Fernandito o să se împotmolească în dragoste şi o să uite de toată ura şi o să eşueze în apă dulce şi o să se înduioşeze el însuşi de atâta dragoste filială. Dar Juan Campos nu e în stare în seara asta să se ocupe de problema nu foarte complexă a lui Femando Campos. E mult mai puţin complexă decât o crede fiul său, pentru că e vorba doar de dorinţa de a fi acceptat şi iubit, de a nu fi judecat, ci doar alintat: o versiune paternă, neerotică, a dragostei lui Emeterio.

Juan Campos s-a aşezat din nou în fotoliul lui. Antonio s-a aşezat pe scaunul pe care a stat Emilia, şi Fernandito rămâne în picioare, plimbându-se prin cameră. E când în faţa focului, când – special ca să fie uşor iritant – în spatele celor doi bărbaţi aşezaţi. Acum e în spatele lor. Antonio Vega are senzaţia că vocea lui, ajungând până la ei ca dintr-un plan mai înalt, e o voce păstoasă, uşor deformată, ca şi cum Femando ar vorbi cu gura plină sau şi-ar acoperi gura cu mâna:

— Suntem toţi trei acum, şi mai ales voi doi, uite cum staţi, umăr la umăr. *Împreună zboară umăr la umăr*[9], împreună vorbesc umăr la umăr. E drăguţ, nu? Ca un dialog platonic minor, nu spuneai tu aşa, tata? Sigur pe

9 Versul final al poemului din folclor *Romance del Conde Olinos,* unde se regăseşte motivul metamorfozei post-mortem a îndrăgostiţilor nefericiţi în două păsări ce îşi iau zborul împreună.

tine te-am auzit zicând asta, că filosofia e înainte de toate o *meditativ mortis.* Foarte drăguţ, nu? Şi cu toate astea stai bine mersi, profitând de tot luxul şi bogăţia adunată în absenţa soţiei tale moarte, ca să îţi ascunzi faţă de tine absenţa ei, în primul rând, şi în al doilea rând ca să o negi. În măsura în care acest lux nu e proprietate a obiectelor posedate, biblioteca ta elegantă, covoarele, tablourile astea în stilul peisagiştilor englezi sau masa ta de mahon cu scaunul în acelaşi ton, ci o calitate a posesiunii, luxul ăsta te descoperă pe tine, te arată în toată goliciunea ta, te despoaie în loc să te înveşmânteze aşa cum ai vrea tu, în loc să te ascundă…

— Bravo, Femando! exclamă calm Juan Campos. Bravo! într-adevăr, luxul te descoperă şi pe tine, te dezvăluie, cât a costat Porsche-ul tău, de pildă? Zece milioane?

— Aha, cu de-astea venim? Iată atacul pervers al Preaînalt Paternităţii Sale. Sau oare cum ar trebui să se spună: Preaînalt Paternitatea Mea sau Preaînalt Paternitatea Ta?

— De ce spui toate astea, Femando? întreabă Antonio Vega uitându-se în podea.

— De-aia. Suntem într-o situaţie de doliu şi suferinţă, într-o *meditatio mortis* cum greu mai găseşti. Şi eu meditez la plinurile pe care le-a lăsat mama mea prin dispariţia ei, în loc să meditez la golurile care, dat fiind că nu sunt, pot fi obiectivate în faţa facultăţii de judecată.

Acum Femando se duce către minibar ca şi cum după fraza lui bombastică – de parcă ar fi lăsat activată o bombă – ar vrea să observe efectul distructiv de la distanţă, în siguranţă. Antonio Vega îl observă cu coada ochiului pe Juan Campos, deliberează mental dacă să schimbe discuţia (deşi nu crede că ar fi posibil, dată fiind starea lui Femando) sau să se retragă de pe câmpul de luptă. E vorba fără doar şi poate de o bătălie deschisă, consideră Antonio, care se va purta în aceşti termeni abstracţi pe

care Juan Campos îi foloseşte frecvent şi cu care Antonio Vega, în timp, s-a obişnuit şi pe care acum Fernandito, graţie fantasticului său talent imitativ, îi pastişează ca să-şi jignească tatăl. Antonio Vega n-ar putea să nege că folosirea aşa de pe nepusă masă şi aşa de agresivă a acestui semijargon filosofic cu care-şi imită tatăl nu i-a produs lui, ca om simplu, laolaltă cu mâhnirea, şi destulă admiraţie.

Ochiul tău să fie curat, acest precept evanghelic devine mai mult decât necesar aici pentru a salva situaţia, dar oare e nevoie să fie salvată situaţia? în felul său simplu şi *curat* – ce bine e zis! –, Antonio Vega intuieşte că, măcar pentru moment, nu trebuie să se retragă din încăpere lăsându-i singuri pe tată şi pe fiu şi nici nu trebuie să regrete întru totul faptul că s-a produs această situaţie tensionată. Nu poate şti, evident, cum se va termina. E foarte probabil să rămână în coadă de peşte, dar la fel de bine se poate ca, sprijinindu-se semiconştient pe prezenţa mută a lui Antonio ca pe-un teren sigur, tatăl şi fiul să-şi poată vorbi în sfârşit fără ocolişuri, să se deschidă unul în faţa altuia în aceasta dialectică a vindecării prin cuvânt care e de fapt temelia oricărei discuţii profunde în familie, a oricărei adevărate discuţii între prieteni şi chiar a oricărei ciocniri între temperamente diferite.

— Limbajul tău filosofic şi felul cum îl utilizezi, Femando, sunt mai mult decât admirabile. Păcat că te foloseşti de el mai ales ca să mă răneşti. Fiindcă înţeleg, din tonul tău, că îmi vorbeşti în termeni de război, sau mă înşel?

— Hai să sărbătorim în pace! spune Antonio Vega, care se uită mai departe în pământ şi în continuare se simte neliniştit şi parcă străbătut de fiori, de parcă tocmai ar fi pescuit o răceală.

— Sărbătoarea în pace! exclamă Femando. Visul tuturor laşilor, pacea: cea mai sterilă dintre toate iluziile, pacea:

pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă. Nu cred că mama ne-ar lăsa pacea sau ne-ar da-o vreodată. Nu ne-a dat decât bătaie de cap, de aceea, la sfârşit, v-a urât pe voi doi, cei doi laşi, care, cu coada-ntre picioare, nu aşteptaţi decât să dispară ca să vă redobândiţi pacea pe care ea nu v-a dat-o niciodată şi pe care n-o meritaţi!

Se lasă un moment de tăcere. Ca şi cum toţi trei deodată, laolaltă cu încăperea, ar fi rămas fără suflare şi trebuie să-şi recapete suflul. În această pauză, Femando nu face altceva decât să se bucure pentru ceea ce consideră a fi marele efect de zguduire al vorbelor lui: a plasat material explozibil, materialul a explodat şi acum are ocazia să îi observe efectele, dar nu poate să le observe în întregime, pentru că exact când a terminat de vorbit s-a simţit speriat chiar de propriile cuvinte. La urma urmei Femando îl iubeşte pe Juan Campos: dacă nu l-ar iubi, n-ar putea în acelaşi timp să-l urască. Dar nu vrea şi nici nu poate să dea înapoi: simte că nu trebuie să-şi retragă cuvintele, având în vedere că el crede că a spus adevărul. Pe de altă parte, îi pare rău că l-a rănit în treacăt şi pe Antonio Vega, a cărui coloană vertebrală, la urma urmei, este sprijinul lui; vehemenţa lui Fernandito, toată vehemenţa asta e acum în inima lui: de asta a venit, ca să dinamiteze, ca să facă să sară în aer pacea paternă, refugiul. Dar nu-i poate plăcea întru totul violenţa pe care o doreşte. Aşa că, fără să vrea, se întoarce către Antonio Vega care, ghemuit în scaunul lui, îl priveşte cu ochii larg deschişi, fără urmă de reproş sau de aprobare, cum ne-ar privi un animal domestic dacă ne-ar vedea cu ochii lui celeşti inteligenţi, fără ca el să se ştie inteligent sau uman. La rândul lui, Juan Campos a trecut de la perplexitate la ironie şi la un fel de bucurie interioară – nu foarte diferită de bucuria lui Fernandito – în faţa situaţiei explozive. Se simte aproape întinerit, readus la viaţă şi, pentru o clipă, se simte de parcă tocmai ar fi făcut un duş după micul

dejun, cumva în maximă formă, în caz că această imagine i-ar putea fi aplicată lui Juan Campos:

— Hai să vedem, Femando, n-o să mă apăr de ce mă acuzi tu, deşi, bineînţeles, e foarte nedrept să îl acuzi de acelaşi lucru şi pe Antonio, care a fost întotdeauna prietenul tău cel mai bun şi care mereu a avut grijă de noi toţi, inclusiv de mama ta, ca de familia lui. Dar ar fi tâmpit şi vulgar să nu ne amintim că boala i-a distrus mamei tale sufletul în mult mai mare măsură decât corpul. Nu, nu te strâmba. Boala a făcut-o pe mama ta o străină faţă de ea însăşi. Nimic din ce-a zis, sărăcuţa, în ultimele zile nu poate fi luat în considerare, fiindcă n-o zicea ea: era teama, groaza, suferinţa fizică pe care o îndura. Boala îi schimbă pe oameni, îi face nebuni. Mai trebuie să-ţi aminteşti că mama ta se afla mereu sub efectul medicamentelor: chimioterapia, pe de o parte, pe de altă parte morfina, somniferele… La sfârşit era un schelet ambulant, nu un corp omenesc, nu un suflet de om, aproape că nici nu ne mai recunoştea, eu cred…

— Pe tine te-a recunoscut, însă, după cât am putut să-mi dau seama! Te-a insultat sau nu? exclamă Fernandito.

— Da, m-a insultat… Ne-a insultat pe toţi, biata de ea.

Femando Campos, brusc, se întoarce pe călcâie şi iese din cameră trântind uşa. Juan Campos se uită fix la focul ce străluceşte fără vreo semnificaţie, ca focul împietrit dintr-un tablou realist, poate focul dintr-un pseudocămin american cu buşteni de mucava luminaţi de un bec ascuns, care ar imita flăcările pâlpâitoare. Antonio Vega îşi lasă din nou privirile în pământ, copleşit de scenă, fără să ştie ce să zică şi – trebuie să o recunoaştem – puţin ruşinat de faptul că prietenul şi maestrul lui, Juan Campos cel plin de noblеţe, a recurs la ideea nebuniei ca explicaţie a atitudinii Matildei Turpin. Antonio Vega nu ar îndrăzni să-l contrazică cu voce tare pe Juan, dar tare i-e teamă că a recurge – în răspunsul pe care i l-a dat lui Femando – la

nebunia sau dezechilibrul mental al unei bolnave în fază terminală – chiar dacă, din punctul de vedere al lui Antonio, asta-i realitatea – nu e doar contraproductiv şi inutil pentru calmarea lui Fernandito, al cărui zbucium abia acum, dintr-o dată, Antonio Vega îl înţelege şi şi-l aproprie, ci e chiar o impostură.

XIII

Nu mai plouă. Acum e frig, cerul e înnorat, uneori deosebit de frumos. Marea străluceşte în nuanţe gri-albastre. Acum se aude marea mai mult decât în zilele ploioase. E un răsunet cavernos acolo jos, un vuiet constant. În acelaşi timp, o senzaţie respiratorie. După scena din birou, Antonio Vega are senzaţia că locuitorii din Asubio s-au răzleţit. Femando nu mai dă semne de viaţă de câteva zile. Nici măcar nu mai doarme acasă. Asta nu-l îngrijorează pe Antonio, care e sigur că stă cu Emeterio în casa părinţilor acestuia. Emilia s-a întors la activităţile ei cu aceeaşi eficienţă şi muţenie dintotdeauna. Emilia e acum marea preocupare a lui Antonio. E clar că nu s-a rezolvat nimic prin discuţia pe care a avut-o cu Juan Campos. Şi că, mai mult, gândurile sumbre, durerea care au împins-o să meargă în biroul lui Juan Campos au devenit şi mai intense. Antonio Vega ar dori să poată vorbi despre toate astea cu Emilia: între ei doi nu s-a schimbat nimic, îi uneşte aceeaşi încredere de zi cu zi ca întotdeauna. Dar această încredere nu presupune acum – şi nu a presupus niciodată – o prea mare doză de comunicare verbală. Niciodată nu au vorbit prea mult. Pe vremea Matildei nu era nevoie să vorbească fiindcă viaţa era trepidantă şi Emilia era bucuroasă, bucuroasă cu discreţie. În timpul bolii Matildei, Antonio şi Emilia nu vorbeau cine ştie ce pentru că îngrijirile date bolnavei o acaparau cu totul. După moartea Matildei a început faza

actuală, care nu a adus mai multă comunicare, dar nici mai puţină. Lui Antonio Vega i-a fost la început de-ajuns să ştie că Emilia era liniştită în compania lui, deşi tristă. Tristeţea nu putea fi vindecată, dar Antonio se gândea că se va potoli cu timpul. Antonio credea într-o domolire a doliului purtat Matildei şi care, în cazul Emiliei, n-ar fi fost câtuşi de puţin incompatibil cu o amintire foarte pură a răposatei, care – spera Antonio – nu va conţine elemente autodistructive şi nu va implica, de pildă, disperarea. Asta nu pare să se fi produs. Eficienţa domestică a Emiliei nu s-a micşorat, însă aspectul ei s-a înrăutăţit serios. Abia mănâncă şi doarme foarte rău. Antonio Vega se gândeşte că atâta vreme cât rămâne lângă Emilia şi stă cu ea zi de zi, noapte de noapte, cel puţin o să fie în stare să împiedice ce e mai rău, agravarea – pentru că Antonio Vega a ajuns să aibă temeri serioase în ceea ce priveşte sănătatea mentală a soţiei lui: îl îngrijorează posibilitatea unei tentative de sinucidere. Şi îl îngrijorează imposibilitatea de a vorbi despre toate astea cu Emilia, în modul cel mai clar. Nu ştie de unde să înceapă. De câteva ori a încercat. Şi de fiecare dată Emilia, cu delicateţe, l-a făcut să renunţe:

— Nu-ţi face griji. Tu să nu-ţi faci griji pentru mine. Nu-ţi face şi mai multe griji decât cele pe care ţi le faci deja. Eu mă simt bine cu tine şi nu-i nimic în neregulă cu mine şi doar îmi fac griji că tu îţi faci griji. Lasă, nu te mai îngrijora. Ce s-a întâmplat cu Matilda a fost foarte trist pentru toţi. Tu ştii cum a fost. Nu se mai poate face nimic şi nu trebuie să-şi facă nimeni griji, iar tu mai puţin ca oricine. Ştiu că eşti îngrijorat şi te văd şi atunci îmi fac şi eu griji şi aşa e şi mai rău.

Antonio a reţinut acest *nu te îngrijora că mă îngrijorezi* ca un fel de avertizare, de dojană, ceva gen „asta nu se face”, „asta înrăutăţeşte lucrurile”, o atenţionare că atitudinea asta, chiar dacă e de înţeles şi e datorată interesului şi iubirii, în linii mari e totuşi enervantă şi, pe

termen lung, insuportabilă. Antonio acceptă că Emilia încearcă, cu amabilitate, să-l mustre când se bagă prea tare în treburi de care nici Emilia nu poate să se scuture prea uşor. Antonio decide aşadar să nu-i reproşeze Emiliei tăcerea sau grijile ei privitoare la Matilda, ci să se obişnuiască cu situaţia asta taciturnă şi sumbră şi să aştepte ca timpul – din nou timpul – să le potolească pe toate şi dulcea uitare să vină: *confuza povestea şi clară suferinţa* – ca în poemul lui Jorge Guillén[10].

Celălalt element al situaţiei e Juan Campos şi reacţia lui începând de la întâlnirea cu Emilia şi cu Fernandito în biroul lui. Această reacţie îl surprinde peste măsură pe Antonio Vega. Aici, în cazul lui Juan, chiar că nu mai există niciun fel de comunicare verbală – exact ca şi în ceea ce o priveşte pe Emilia –, dar, spre deosebire de Emilia, Juan Campos nu dă semne că ar fi trist sau disperat. Poate doar la fel de interiorizat ca întotdeauna. Ceva mai absent ca de obicei, deşi Antonio Vega recunoaşte că e greu de stabilit gradaţii în aceste stări de absenţă, de neatenţie sau de interiorizare ale lui Juan: e greu de zis când sunt mai intense sau mai lungi sau mai profunde pentru că, în măsura în care sunt atât de obişnuite, sunt parte integrantă a felului normal de a fi al lui Juan Campos în sânul familiei. Nu se arată mai avântat în unele zile şi mai abătut în altele. Mai degrabă e un fel de scădere a temperaturii generale, o răcire, sau o încetinire a reacţiilor şi a emoţiilor. Şi aici Antonio Vega chiar poate să observe variaţii în comparaţie cu vremea în care Matilda trăia. Pe vremea aceea adevăru-i că Juan nu se manifesta cu mai mult avânt când Matilda era prezentă sau absentă, dar felul lui rezervat de a fi era, în cadrul general al rezervei, mai avântat; de pildă, vorbea mai mult cu Antonio despre filosofie: comentau romane pe care le citeau amândoi sau, în plimbările pe care le făceau cu maşina sau pe jos, aveau

10 Pistă falsă: aluzie la un vers al lui Antonio Machado.

conversaţii mai variate, nu neapărat mai profunde. Era mai mult *small talk.* Ce s-a pierdut în conversaţia celor doi e plăcerea pe care i-o dădea lui Juan Campos – plăcerea pe care i-a transmis-o lui Antonio de-a lungul anilor – conversaţia lipsită de mize mari. Mare parte din farmecul prieteniei dintre doi oameni egali constă în plăcerea pe care o provoacă conversaţiile fără importanţă: a nu vorbi despre nimic important e la fel de important uneori, ba chiar mai important, ca a vorbi despre lucruri importante. Nu a pierdut, însă, plăcerea pe care i-o dă prezenţa fizică a lui Antonio. Antonio Vega e sensibil la genul ăsta de emoţii. Şi simte că există un flux continuu de înţelegere care circulă între cei doi când sunt împreună, chiar dacă acum vorbesc mult mai puţin decât o făceau pe vremuri.

Nu a trecut nicio săptămână şi Juan Campos, într-o dimineaţă la micul dejun, anunţă că Andrea şi Jacobo, independent unul de altul, şi-au anunţat vizita la Asubio. Asta înseamnă că se va umple până la refuz casa. Andrea poate c-o să-i aducă pe cei doi copii mici, băiatul şi fata, şi o persoană sau două pentru ajutor la treburi, în plus faţă de soţ. Iar Jacobo şi soţia lui Angélica mereu ocupă mult spaţiu, chiar dacă încă nu au copii. Aşa că Juan îi comunică aceste veşti în mod special Emiliei pentru că prezenţa iminentă în următorul weekend a celor două cupluri, a copiilor şi a ajutoarelor presupune o creştere cu în jur de opt persoane a numărului de locuitori ai casei, cu nevoile corespunzătoarele: dormitoare, spălat de rufe, mic dejun, prânz şi cină… Se consideră de la sine înţeles că în acest weekend prelungit, pe care cele două cupluri au hotărât să îl petreacă la Asubio (şi se pare că fiecare a luat decizia în mod independent), se vor instala aici fără să-şi pună nici cea mai mică problemă şi să se întrebe dacă nu cumva prezenţa lor deranjează pe cineva. Obiceiul casei a fost întotdeauna acela ca invitaţii, mai ales cei din familie, să vină să stea cu cine vor şi cât vor. Aşa era pe vremea

Matildei. Ce ciudat e – gândeşte Antonio Vega – că acest weekend va fi primul de la moartea Matildei când cei trei fii vor sta cu tatăl lor în acelaşi loc vreme de patru-cinci zile. Nici măcar după înmormântare nu a avut loc o asemenea întrunire. Cererile insistente ale Matildei de a nu se organiza funeralii cu mare tam-tam i-au intimidat pe toţi şi în zilele acelea aproape că n-au fost acasă decât Juan, Antonio şi Emilia, dacă nu se pun la socoteală telefoanele sporadice şi vizitele intempestive ale fiilor. Dar acum se pare că în sfârşit va avea loc întâlnirea. Antonio Vega are o intensă senzaţie de voluminozitate, de reprezentaţie teatrală, ca şi cum dintr-odată această simplă întrunire de familie ar căpăta un aer carnavalesc.

Lui Antonio Vega i-ar plăcea acum să aibă ocazia să îşi compare reacţia pe care i-o produce iminenta vizită cu reacţia lui Juan Campos faţă de acelaşi eveniment. Şi totuşi, deşi prietenia dintre Antonio şi Juan nu s-a răcit câtuşi de puţin, de la întâlnirea cu Emilia în birou, lui Antonio Vega i se pare că Juan e mai tăcut ca niciodată. Sau poate că Antonio, care s-a lăsat pradă unei nelinişti difuze în ultimele luni, e cel care refuză să se angajeze prea direct în nişte exerciţii comparative. Ce ar vrea Antonio să compare, dacă ar îndrăzni să o facă în faţa lui Juan, este senzaţia lui că această creştere subită a numărului de oameni în casă va produce o creştere pe măsură a sentimentului de gol în obişnuiţii casei de la Asubio. Lui Antonio Vega, care îi cunoaşte bine şi îi iubeşte pe Jacobo şi pe Andrea, îi e teamă totuşi să nu se comporte cu prea mare lipsă de sensibilitate, în alte circumstanţe, o anume doză de insensibilitate (un fel de a fi, în mod natural, câtuşi de puţin hipersensibil) ar fi binevenit, ar atenua tensiunea pe care Antonio o percepe la Asubio. Acum însă (având în vedere că e prima oară când familia se întruneşte după moartea Matildei), poate că nu va fi suficient să fii non-emoţional, flegmatic sau cam prostănac,

sau cam sec, cum e cazul celor doi copii mai mari ai lui Juan şi ai Matildei, ci va fi nevoie de o anume calitate pozitivă de înţelegere – se gândeşte Antonio. Aşa că zilele premergătoare sosirii lor trec, cel puţin pentru Antonio Vega, într-un fel de calm neliniştit sau de aşteptare neliniştită pe care, în orice caz, Antonio se simte obligat să le disimuleze ca să nu-i alarmeze şi pe ceilalţi. Şi într-adevăr, i-ar plăcea să ştie mai amănunţit cum trăieşte Juan pregătirile acestei vizite. Dar Juan Campos, după ce a anunţat-o pe Emilia că vor sosi cele două cupluri, dă impresia că nu-l mai interesează respectiva problemă. Femando, în ceea ce-i priveşte, s-a limitat la un comentariu caustic:

— Se întoarce lumea bună! O să fie aici, cu noi, cu kilogramele lor în plus şi cu somnolenţa lor congenitală. Se întoarce clasa bunei-cuviinţe… bine că eu o s-o şterg!

— Femando! comentă Antonio Vega auzindu-l. Înainte îi iubeai! Plângeai când se termina vacanţa şi plecau fraţii tăi fiecare la colegiul lui!

Apar intempestiv. Năvala lor e cantitativă ca propriile bagaje, valize, crocodili mecanici, biciclete, o întreagă bibliotecă de cărţi pentru copii, un munte de pampers pentru micuţa Babi. Copiii şi adulţii formează un tumult zgomotos din primul moment, ceea ce îl amuză pe Antonio Vega. De fapt, Antonio e cel care organizează şi reorganizează acum viaţa la Asubio în ceea ce priveşte orarul de masă, drumurile dus-întors la Lobreña şi Letona. Vânzoleala îl îndepărtează pe Fernandito (care în prima zi i-a studiat cu un fel de curiozitate maliţioasă pe cei doi nepoţi), îl lasă aproape indiferent pe Juan Campos şi aproape că nu produce nicio schimbare în comportamentul eficient al Emiliei. Au venit două menajere de la Lobreña, verişoare de-ale lui Emeterio, nepoate de-ale lui Balbanuz, care fac curat şi ordine în casă, cu nelipsitele căşti de la mp3 player înfundate în urechi, ca nişte agenţi secreţi, ca

nişte marţiene surde ce îşi deschid ochii imenşi şi verzi de fiecare dată când Antonio le întreabă câte ceva.

XIV

În sufragerie, în prima seară, cina se prelungeşte. A revenit furtuna, dar fără ploaie, e un răpăit sec în obloanele din lemn vopsit în verde care reneagă toamna, iarna. S-a scos masa mare ovală pe care a adus-o Matilda la Asubio şi care abia dacă a fost folosită în ultimii ani. Toţi sunt prezenţi: cele două cupluri, Emilia şi Antonio, Femando şi Juan Campos. Opt persoane în total: copiii s-au culcat deja, erau obosiţi după drum. Cele două fete cu care a venit Andrea se uită la televizor în *office.* Balbanuz a urcat la Asubio după-amiază să pregătească bibanul pe sare pe care îl mănâncă acum şi maioneza. Una dintre nepoatele ei stă cu ea şi o ajută să strângă farfuriile şi să aducă altele, ajutate şi de Emilia în momentele mai complicate. Pare într-adevăr o cină *selfservice.* Se serveşte biban şi câteva salate. La desert va fi salată de fructe şi un *kirsch* foarte bun pe care l-a scos Emilia din bufet şi pe care l-au adus din Austria într-una dintre ultimele călătorii cu Matilda. Şi o să mai fie un platou mare cu brânzeturi din zonă şi cafea şi digestive.

Jacobo şi Andrea şi-au pierdut farmecul, se gândeşte Femando Campos uitându-se la ei, deşi nici el aproape că n-a scos un cuvânt cât a durat cina. Apare un fel de desfigurare corporală la bărbaţi şi la femei după ce se căsătoresc. După treizeci de ani, ceea ce înainte se numea curba fericirii – se gândeşte Fernandito – s-a transformat acum, în aceste vremuri ale dietei, sălilor de gimnastică şi pilates, într-o adipozitate de bavură. Niciunul dintre fraţii lui nu e ceea ce s-ar numi gras, dar burta lui Jacobo cade peste curea, iar Andreei i s-au lăsat coapsele şi i-a crescut fundul. E adevărat ce a zis Antonio deunăzi: când erau

tineri, copii, îi iubea pe fraţii lui. Schimbarea bruscă a venit după, când Matilda i-a răsfirat prin Europa, animată de cele mai bune intenţii. Nu s-au mai iubit, nu s-au mai admirat între ei. Ce s-a întrerupt, mai ales, a fost comunicarea. Când a murit Matilda, Jacobo şi Andrea, secondaţi de soţi, au mimat – consideră Femando – o durere pe care nu o simţeau. El, în ceea ce-l priveşte, s-a prefăcut la înmormântare că nu simte nicio durere. Testamentul, al cărui conţinut s-a ştiut de la bun început, i-a mulţumit pe toţi trei, deşi José Luis şi Angélica, cumnaţii lui, au cam strâmbat din nas aflând că el, care nu era însurat, primea o parte egală cu fraţii lui. De ce au venit acum, chiar acum? se întreabă Fernandito.

De cealaltă parte a mesei ovale, ceva asemănător se întreabă şi Antonio Vega, fiindcă niciunul dintre cupluri nu pare să fi venit la Asubio dintr-un motiv anume: s-ar zice că i-a luat pe sus weekendul prelungit datorat zilelor libere de Ziua Morţilor şi a Tuturor Sfinţilor, de parcă un vânt idiot i-a mânat în direcţia Asubio ca pe nişte pagini de ziar. Dar asta, bineînţeles, e de necrezut. Nimeni nu-şi poate închipui că au apărut aici cu maşini, copii, servitoare, chiar în zilele astea libere, dacă n-ar fi vrut. Aceste reflecţii îl fac pe Antonio să zâmbească. După atâta vreme de când n-au călcat nici pe la apartamentul din Madrid, nici pe la Asubio, după ce luni întregi n-au făcut decât să dea decât un telefon din an în paşti, acum, dintr-odată, eclozează de parcă ar fi vărsaţi în chipul cel mai comic din lume de intenţii şi motive pe care poate că nici ei nu le ştiu. E posibil să aibă vreo motivaţie pe care Antonio, la rândul lui, să n-o ştie, dar aparenta lipsă de motivaţie e comică în sine.

La rândul său, Femando s-a plasat el însuşi în această maşinărie de emitere a sentimentului de comic controlat care îi cuprinde (răcindu-i, mecanizându-i bergsonian) pe fraţii lui şi pe soţii lor, aşa cum stau aşezaţi în jurul mesei

ovale, drept obiect al purei contemplaţii. Exact ca Antonio, nici Fernandito nu reuşeşte să găsească motivaţia concretă care să explice prezenţa fraţilor lui la Asubio: Antonio Vega, apropo, în timp ce conversează amabil cu Angélica, aşezată la stânga lui, a decis în sinea sa că, în modul cam zănatic al familiei Campos şi Turpin, copiii s-au întors la casa părintească din dragoste filială. E foarte posibil – hotărăşte Antonio – ca Andrea şi José Luis să fi dorit să-i aducă bunicului pe nepoţii care sunt acum aşa de zâmbitori şi de haioşi la vârsta lor de trei, respectiv cinci ani. Dar chiar şi binevoitorul Antonio se întreabă: şi ceilalţi doi, Jacobo şi Angélica, care nu au copii şi care, după câte s-ar părea, nici nu vor să aibă vreodată? E o încrucişare aeriană, neformulată, între gândurile lui Antonio Vega şi Femando Campos privitoare la Angélica şi Jacobo. Jacobo Campos este acum, din perspectiva fratelui său mai mic, un obiect ridicol. Fernandito înfăşoară mental ridicolul ca nişte viţe inflexibile de sirop: Jacobito e acum un tată fără copii în aceeaşi măsură (chipurile admirativă) în care soţia lui, Angélica lui, e o soţie de o ilustră infertilitate. Faptul de a-nu-avea-copii din partea acestui cuplu reprezintă, din punctul de vedere al lui Femando, un fel de vocaţie originală, mai mult încă: un fel de *touch of class* al cărui *esse* constă în respectivul său *percipi.* Dacă n-ar fi percepută, această decizie conjugală de nu a avea copii ar fi lipsită de fiinţare, şi cuplul însuşi, ca o masă pliabilă oarecare, ar colapsa încontinuu sub ochii tuturor. Pentru a nu se dărâma, ambii soţi, de comun – şi poate pe jumătate conştient – acord, resping public maternitatea/ paternitatea cu aceeaşi energie scandalizată cu care unii resping un viciu. Având în vedere că e o reprezentaţie pentru public, al cărei scop e acela de fi văzuţi ca un strălucit cuplu fără urmaşi, trebuie să declare în mod repetat decizia lor de a nu avea copii. Şi fac asta deoarece, pare-se, pentru ei, faptul de a nu avea copii e o prioritate

la fel de mare ca faptul de a avea copii pentru alte cupluri: un imperativ categoric în ambele cazuri, al cărui fundament e convenţional. A-nu-avea-copii – se gândeşte cu ironie Fernandito – a căpătat în plus, după moartea Matildei (care a avut copii, dar a neglijat în parte creşterea lor), o fiinţare cvasiflorală ca tribut *post mortem,* ca omagiu adus virtuţilor nematerne ale răposatei sale mame; Jacobo, dar şi soţia lui, se declară ambii sterili în mod voluntar, cu simplitatea unui medaliat olimpic care, în ceea ce-l priveşte, omite să-şi menţioneze medaliile de bronz, argint şi aur, însă nu le permite nici în ruptul capului simplilor muritori să le uite.

Fernandito face o trecere în revistă mentală a tot ce a gândit mai înainte cu o bucurie răutăcioasă, dar simţindu-se în fond obosit. Cina durează prea mult. Cuplul pe care îl formează Andrea şi José Luis a fost avantajat, din punctul de vedere al lui Fernando, în timpul acestei cine, de micile incidente prilejuite de copii: băiatul a coborât în pijama în sufragerie, Andrea a trebuit să-l ducă din nou în pat, iar fata a căzut din pat. Andrea a coborât în sufragerie şi a povestit întâmplările cu pricina, drept care José Luis a urcat cu o anume gravitate greoaie de tată responsabil să se asigure el însuşi că – deşi soţia lui l-a asigurat că totul e în regulă şi copiii dorm – totul e în regulă şi copiii dorm. Foiala asta de cuplu cu copii are mai puţină incisivitate comică decât teoria cuplului fără copii format din Jacobo şi Angélica care, dacă tot veni vorba, observând solicitudinea cumnaţilor ei, nu a putut evita să îi facă un semn lui Jacobo şi să comenteze cu Antonio Vega, care era aşezat la dreapta ei, că viaţa unui cuplu cu copii comportă atâta eticitate încât aproape că dă în dulcegărie.

— Sincer, Antonio, nu mă văd ajungând acasă şi trebuind să schimb scutece sau să suport scâncetele unui plod, a declarat Angélica zâmbind.

— Bănuiesc că e greu, într-adevăr, a răspuns Antonio

politicos. Eu provin dintr-o familie numeroasă şi nu prea bogată. Mama mea a trebuit să schimbe multe scutece şi să le spele şi noi, cei mari, trebuia să ne ocupăm de cei mici, şi chiar pe bune. Ne iubeam foarte mult, asta clar, dar recunosc şi eu că o familie ca a mea ar scoate din sărite pe oricine.

Antonio Vega se uită acum la Emilia. Abia dacă a mâncat. După ce a ajutat-o pe nepoata lui Balbanuz să aşeze cum trebuie farfuriile şi platourile, Emilia se odihneşte acum în faţa lui Antonio, sorbind din ceaşca de cafea. Şi-a aprins o ţigară. Dintr-odată Antonio se simte copleşit de tristeţea Emiliei: imensul sentiment de culpabilitate pe care, în inima lui, Antonio nu şi-l poate totuşi asuma în întregime el singur. N-au renunţat şi ei, Emilia şi Antonio, la bucuria gălăgioasă a copiilor pe care Antonio tocmai i-a descris-o Angélicăi? Tristeţea care o apasă acum pe Emilia, slăbiciunea ei, paloarea, frumuseţea ei osoasă şi îmbătrânită, nu fac parte toate astea dintr-o decizie greşită pe care Emilia a luat-o la sfatul Matildei sau din dragoste pentru Matilda şi pe care Antonio a acceptat-o din dragoste pentru Emilia, poate pentru că a cedat în faţa unei pasivităţi vinovate, aidoma celei a lui Juan Campos?

De ce n-au avut copii? Dacă ar fi avut, ar fi crescut toţi laolaltă. Cei trei ai Matildei şi cei ai Emiliei. Ar fi fost ca nişte veri săraci şi ar fi schimbat complet viaţa celor două familii. De ce nu a fost aşa? Pe Antonio îl încearcă din nou acum un sentiment mutant de vinovăţie: nu a făcut destul, a fost laş, a fost slab, a fost moale, a fost convenţional. Ce am fost şi nu vreau să recunosc acum în faţa mea? Antonio Vega se retrage acum ca un melc, se bagă în străfundul cochiliei ca să-şi pună întrebarea cea mai amară, cea mai greu formulabilă, cea mai arzătoare dintre toate: M-am comportat ca un resentimentar: ar fi trebuit să nu mă las, să nu cedez? Ar fi trebuit să-i spun Emiliei, Matildei, lui

Juan: îmi plac copiii. Vreau şi eu să am copii. De ce n-am zis? Dacă el ar fi luat decizia asta, Emilia şi el ar fi avut copii, cel puţin doi, care acum ar studia la cine ştie ce colegiu, ar vrea să schimbe lumea, le-ar da dureri de cap. Şi fata ar vrea să-şi taie nişte şuviţe sau să şi le lase să crească. Băiatul poate că ar fi corijent la chimie sau la matematică… Emilia le-ar fi scos pe toate la capăt şi nu i-ar fi fost atât de dor de Matilda. Acum, în acest tărâm pustiu nimeni nu poate supravieţui. Moartea e singurul lucru care există. Faptul de a avea copii ar fi alungat din inima Emiliei singurătatea, osuarul, sinuciderea. Antonio o priveşte pe soţia lui, cum stă acolo aproape, în lumina lumânărilor. Şi asta e o amintire a Matildei: Matilda voia ca toate cinele să fie luate la lumina lumânărilor, iar focul lumânărilor transforma ceara de albine în calde degete artritice: atunci străluceşte noaptea la lumina sfeşnicelor, şi cu ea marile emoţii amuţite, tot ce n-a fost să fie. Şi în noaptea asta când, în fine, Balbanuz şi nepoata ei s-au retras şi se pare că sus, în dormitoarele copiilor e linişte şi pace, e o întindere inteligibilă, luminoasă, ireală, care cuprinde şi faţa de masă albă brodată, paharele din cristal, sticla de Porto care circulă în jurul mesei. În jurul mesei ovale stau opt membri ai familiei şi din *Granfather Clock* pe care Matilda l-a adus din Londra ca dar pentru Juan cu ocazia unei aniversări cad peste ei douăsprezece bătăi, care îl sperie pe Antonio. Se simte ruşinat, neliniştit. Ar avea nevoie să fie consolat. Acuzarea cea mai dură, propria lui conştiinţă, judecata cea mai dură, ce ar fi putut să fie şi n-a fost. Îşi aminteşte versurile unui poet al cărui nume l-a uitat: *Ce-am fost şi ce n-am fost se răsfrânge în ceştile de ceai lângă foc/ Fotolii din alte case, tablouri pe care nimeni nu le mai priveşte şi care, lăţite, inundă fundalul salonului cu retorici încremenite.* Există o retorică încremenită despre care Antonio n-ar putea să spună dacă pâlpâie odată cu tremurul flăcărilor de la lumânări în afara

conştiinţei lui sau odată cu tremurul sentimentului său de vinovăţie şi spaimă.

N-ar putea spune de ce, dar Antonio se simte în noaptea asta desprins de toate: sau, poate, mai legat ca niciodată de Emilia, legat cu o legătură care îl separă, dintr-odată, de Juan Campos şi, prin Juan, de restul convivilor şi de întreaga casă. E un sentiment nou pentru Antonio. E, fără îndoială, parte integrantă a sentimentului de culpabilitate care l-a cuprins de curând văzând-o pe Emilia aşa de stinsă (iar sentimentul ăsta, la rândul lui, nu e, în sine, nou): ce e nou este refuzul brusc de a mai aprecia fără rezerve legătura lui obişnuită cu Juan, prietenul său de-o viaţă. Dintr-odată, ca zborul razant al unui cârd de ciori care croncăne şi dau din aripile lor negre din hârtie metalizată, Antonio se simte izolat şi neajutorat. Ce-o să fie dacă starea Emiliei o să se înrăutăţească? Pentru că Emilia ar putea să pice într-o depresie profundă – poate chiar e deja aici – fără ca Antonio să-şi dea seama la timp: obiceiul ei însuşit de atâţia ani de a se concentra asupra treburilor administrative şi organizatorice a făcut-o pe Emilia parţial impenetrabilă, chiar şi pentru Antonio. Niciodată nu e bolnavă, niciodată nu are dureri, nu răceşte, nu are guturai. Niciodată – de când a cunoscut-o Antonio – Emilia nu a cerut să i se acorde o grijă individuală. Cât timp a trăit Matilda a existat o sănătate împărtăşită în doi, un dispreţ energic al celor două femei pentru mâţâielile şi cârâielile pe care le stârneşte majorităţii oamenilor grija pentru cele fiziologice şi pentru starea de spirit. Toate se rezolvau seara cu o baie fierbinte şi un pahar de whisky. Spre deosebire de Matilda, care părea agresiv de sănătoasă, Emilia dădea pur şi simplu impresia că e o fată puternică şi sănătoasă care nu se îngrijea de ea. Cât a trăit Matilda, capacitatea ei de a rezista la târâială a şters orice urmă de disconfort fizic sau mental. Şi acum e la fel: doar că Emilia se înnegurează tot mai mult şi a slăbit foarte

tare. Acum, eficienţa ei mai degrabă scoate în relief decât ascunde pentru Antonio disconfortul interior. De mai multe ori, Antonio a făcut propunerea ca amândoi, şi el, evident, să-şi facă nişte analize amănunţite, în speranţa că o examinare clinică serioasă o să scoată la iveală ceva, vreo anemie la Emilia, o carenţă de vitamine, o problemă ginecologică, sperând aşadar că asta va constitui, în obiectivitatea şi evidenţa sa medicală, un punct de plecare pentru ca Emilia să se lasă cât de cât îngrijită. Ce bine ar fi dacă Antonio ar putea-o convinge să facă amândoi o călătorie plăcută, măcar o vizită la familia lui Antonio, răspândită prin Spania în locurile cele mai însorite! Dar nu au vorbit niciodată despre asta. Şi acum, uitându-se la ea cum fumează a treia ţigară, nu poate să scape de sentimentul de îngrijorare. Angélica i-a spus ceva acum o clipă, vreun comentariu glumeţ despre cuplurile fără copii, ceva în engleză şi cu un accent foarte prost, ceva despre *growing closer and closer apart,* care l-a făcut să tresară şi care, astfel, l-a introdus din nou în circuitul conversaţiei generale. Antonio face un efort să zâmbească şi i-a răspuns ceva vag care probabil că Angélicăi i-a sunat ca un fel de aprobare la ceea ce a spus, orice o fi fost. Angélica nu obişnuieşte să dea prea multă atenţie răspunsurilor pe care le dau ceilalţi şi o face doar dacă cineva o contrazice direct: dacă aşa ceva se întâmplă, atunci deschide ochii larg, îşi ridică sprâncenele şi se ia la harţă cu opozantul. Nu e prea interesată de răspunsuri şi nici, după un răstimp, de conversaţia însăşi. Aşa că Antonio iese din încurcătură netrebuind să facă altceva decât să zâmbească. Adunarea se stinge încetul cu încetul. Jacobo s-a ridicat şi se plimbă gânditor în jurul mesei: tocmai a făcut un comentariu despre ploaie sau despre lipsa ploii. Emilia la rândul ei s-a ridicat să ia cafetiera care a fost lăsată pe bufet. Antonio priveşte acum locul lăsat gol. Urmând calea deschisă de acest gol momentan, Antonio

ajunge să observe atitudinea gânditoare a lui Juan Campos, care stă mai departe în capul mesei şi dă impresia că e de acord cu tot ce i se spune fără să dea importanţă la nimic. Când te gândeşti că Emilia, aşa de decăzută cum e acum, l-a făcut pe Antonio să se desprindă pentru o clipă de legătura de zi cu zi pe care, de-a lungul anilor, a avut-o mereu cu Juan. Antonio e conştient că acum, aproape fără voia lui, gândurile pe care şi le face în legătură cu Emilia îl îndepărtează de Juan. Iar interiorizarea lui Juan i se pare acum, dintr-odată, când se gândeşte la Emilia, cumva obeză, vâscoasă. Iar astea sunt sentimente ciudate pentru Antonio, care niciodată nu şi-a pus întrebări vizavi de Juan Campos.

La urma urmei, Juan Campos nu e atât de adâncit în sine pe cât îi pare lui Antonio. Din punctul de vedere al lui Jacobo şi Andrea, precum şi al ginerelui şi al nurorii lui, el e doar distrat şi reprezintă, aşa cum Juan Campos o ştie prea bine, întruchiparea bărbatului pe punctul de „a se moşnegi”, odată cu depresia pensionării. Aşadar, atitudinea lui Juan Campos care rămâne nemişcat, distrat, ascultând amabil discuţia fără să ia parte la ea, e în avantajul celor patru. E sigur în rolul lui de bunic retras, de profesor universitar de filosofie retras din activitate, de personaj meditativ care vorbeşte puţin. Pe de altă parte, Juan se bazează pe faptul că tendinţa lui spre interiorizare va fi judecată cu respect şi afecţiune de către Antonio. Astfel că şi în favoarea lui Antonio Vega îşi joacă interiorizarea pe care o trăieşte. O exagerează puţin… La rândul lui, Fernandito… Ce se întâmplă cu Fernandito? Aici, Juan Campos nu reuşeşte să înţeleagă cum îl vede fiul său cel mic sau cum ar vrea el să fie văzut de fiul său cel mic. O anume dorinţă de sinceritate paternă a început să pună stăpânire pe el la momentul cafelei şi al vinului de Porto: a observat, zilele astea, fluctuaţiile conştiinţei lui Fernandito între ostilitate şi afecţiune faţă de tatăl său.

Sau poate că Juan a ajuns să gândească în termeni de dragoste-ură: de fapt, înclină mai degrabă spre o interpretare mai puţin riscantă, îşi imaginează o mişcare pendulară în Femando care merge de la ostilitate la amintirea entuziasmului pe care i l-a inspirat cândva tatăl său. Juan Campos bănuieşte că fiului său încă îi mai sunt vii aceste amintiri, care şi pentru Juan Campos sunt extrem de intense. Diferenţa dintre cei doi, totuşi, constă în faptul că Fernandito e conştient că afecţiunea lui discontinuă pentru tatăl său e infectată de o dorinţă de răzbunare: vrea să-l facă să plătească pentru răceala de care îl face doar pe el răspunzător, nu şi pe mama lui. Singurul lucru pe care nu reuşeşte Juan Campos să-l înţeleagă în noaptea asta este seriozitatea resentimentului; nici să-l stăvilească nu ştie cum, chiar dacă şi-ar propune asta acum. Juan nu e obişnuit să stăvilească nimic, după cum nu e obişnuit să corecteze ceva. Nu crede că e posibil, nu crede că are energie suficientă. Antonio, în schimb, după discuţia în trei din birou, intuieşte destul de clar ce se petrece în sufletul lui Femando. Dar Juan se opreşte aici. Să meargă mai departe ar însemna să intre în câmpul estimărilor lui Juan, pentru care Antonio nu e încă pregătit.

Unul dintre motivele care îl împiedică pe Juan Campos să-şi dea seama de ostilitatea pe care fiul său o simte faţă de el provine dintr-un fel de vanitate reziduală, subliminală, specifică omului obişnuit să pară înţelegător şi bun în ochii celorlalţi, începând chiar cu Matilda în urmă cu mult timp. Această imagine de om bun şi înţelegător, care îl avantajează aşa de mult, îi place la nebunie lui Juan Campos. E precum una dintre acele fotografii în care ne vedem aşa cum ne-ar plăcea să ne vedem întotdeauna. Îi place acest instantaneu, fotogenic, al lui însuşi, unde apare ca un om bun şi înţelept, întristat de moartea soţiei lui, tăcut, care e reţinut dar deopotrivă preţuieşte mult

conversaţia şi compania prietenilor apropiaţi. E o fotografie fără deformări, e contrariul unei caricaturi: Juan Campos urăşte caricaturile când e vorba de el însuşi şi i-a fost întotdeauna frică de capacitatea lui Femando de a caricaturiza. Îi e frică să se vadă urât, îi e frică să se vadă rău, îi e frică să se vadă într-o lumină nefavorabilă. Şi ce lumină poate fi mai nefavorabilă decât privirea răzbunătoare a fiului său? De aceea, nu doar pe vremea Matildei, ci şi cu ocazia tărăgănării morţii ei, în acele luni cumplite, şi mai ales după moartea ei şi chiar acum, Juan Campos a păstrat ca pe o comoară instantaneul care îl favorizează, instantaneul continuu, solid, uman, înţelegător, cu care privirea lui Antonio Vega îl ilumineză mereu. E o privire afectuoasă, dar cu o afecţiune pe care Juan Campos, uneori, în sinea lui, a îndrăznit s-o numească infantilă: faptul că un om matur ca Antonio îl vede într-o lumină atât de bună, atât de interiorizat, atât de nobil, îi place întotdeauna lui Juan Campos. Şi se bucură când se gândeşte – cu o strâmbătură plină de cinism – că nu merită asta, pentru că nu e dispus să renunţe la efectul de satisfacţie pe care i-l stârneşte. Chiar şi aşa, nu poate totuşi să nu ia deloc în seamă semnele de nemulţumire, de dezaprobare şi reproş pe care Antonio Vega le emite uneori. De aceea Juan Campos face eforturi, când Antonio e de faţă, să semene cu imaginea bunului Juan Campos, nobil şi adâncit în sine, pe care Antonio Vega, ca un copil, l-a considerat întotdeauna prietenul lui mai mare.

Fernandito s-a hotărât să rămână până la sfârşitul cinei, al adunării, oricât ar dura. Hotărârea asta s-a format în conştiinţa lui de-a lungul întregii seri. La început l-a îmboldit curiozitatea să vadă cum o să reacţioneze fraţii lui. I-a studiat răuvoitor pe ei şi pe soţii lor. S-a bucurat de fâţâiala cu copii şi cu comentariile pseudointeligente ale Angélicăi şi cu engleza ei oribilă. A observat şi el ce rău arată Emilia. S-a simţit mişcat în seara asta în faţa vizibilei

dezolări a lui Antonio, în faţa neputinţei lui. Poate că acest tablou al unui om bun şi bine intenţionat a fost ceea ce l-a oprit să plece imediat ce s-a terminat cina sau să îi atace verbal pe tatăl şi pe fraţii lui. Antonio Vega – a decis Fernandito – trebuie respectat, mai întâi şi mai ales de mine. Această consideraţie face să slăbească ostilitatea pe care o are faţă de tatăl său, iar acum, când e aproape unu noaptea, Femando se simte obosit şi fără chef de ceartă. Mâine va fi o nouă zi. Se uită la tatăl lui înainte de a se ridica, deja se ridică toţi de la masă, şi îl cuprinde o tristeţe abstractă, ca şi cum ar plânge pentru fragilitatea existenţei în general: nihilizarea inevitabilă a oricărei existenţe, a lui inclusiv. De aceea ultima imagine a tatălui său e vaporoasă şi deloc ostilă: priveşte imaginea tatălui său atenuat, nihilizat, ca într-o fotografie veche, ca într-o amintire neclară, cam în felul în care, ca tineri, admiram fără prea multă ironie figura studioasă a anumitor personaje sedentare care, la urma urmei, la bilanţ, patruzeci de ani mai târziu, au scris şi au publicat puţin şi nu dau impresia că au studiat aşa de mult pe cât părea.

XV

Copiii schimbă complet înfăţişarea casei. Iar copiii lui Jacobo şi ai Andreei sunt iscoditori şi gălăgioşi, scormonesc peste tot, se ascund după uşi la o deloc originală de-a v-aţi ascunselea care se sfârşeşte invariabil cu plânsete. Cea mică, de trei ani, încă mai face pipi şi caca în pampers. Şi Andrea, nedormită ca lumea, îşi face apariţia foarte devreme prin casă. Jucăriile sunt aruncate peste tot. În plus, în casa asta, aşa cum a fost renovată, nu există o cameră de joacă pentru copii. Este un dormitor, unde dorm cei mari. Babi se trezeşte noaptea şi plânge. Copiii contagiază întreaga casă – aşa gândesc, fiecare din perspectiva proprie, Angélica şi Femando Campos. José

Luis şi Jacobo se duc foarte devreme la noul teren de golf din Lobreña. Această proliferare a terenurilor de golf în toată provincia dă o senzaţie foarte 2006. Juan Campos se baricadează în biroul lui. Antonio Vega se instalează, ca de obicei, în garaj. Copiii ocupă întreaga casă ca un dispozitiv militar.

— O să rămâneţi mai mult timp? a întrebat-o Fernandito pe sora lui.

— De ce? Te deranjăm?

— Normal. Sunteţi întruchiparea deranjului.

— Holtei obraznic ce eşti. Şi, apropo, tu mai stai mult? Nu mai lucrezi? Te-au dat afară?

Fernandito a zâmbit răutăcios şi a plecat fără să-i răspundă surorii lui. Nu luase în calcul acest *Kindergarden* obiectivat. Nu-şi văzuse niciodată sora materializată în asemenea grad: semnele exterioare ale maternităţii Andreei îl atrag pe Fernandito aşa cum semnele exterioare ale bogăţiei îi atrag pe inspectorii de la fisc. Femando Campos zumzăie la modul cel mai literal în jurul nepoţilor şi al surorii şi al femeilor de serviciu şi al celor două bone. Nu se joacă cu nepoţii, nu. Îi sperie. Le ia jucăriile şi le pune pe dulap. Îl face să plângă pe cel mai mare. Stă în salon şi nu se mişcă atunci când, după toate aparenţele, îşi sparg capul căzând de pe un fotoliu sau rostogolindu-se pe scări. Felul lui de a-i observa pe nepoţii săi fără să intervină niciodată a devenit celebru printre cei ai casei. Această supraadăugată vizibilitate a lui Fernandito nu a scăpat ochiului dojenitor al lui José Luis şi al Angélicăi, cumnaţii lui.

— Frate, ai putea şi tu să te mişti să-i ajuţi, a izbucnit José Luis într-o seară, o seară anostă cu burniţă, când nu mai ştia ce să mai facă cu copiii.

Femando a afişat acelaşi zâmbet acru şi a rămas mai departe nemişcat. Începând din seara aceea s-a format tabăra anti-Fernandito, ale cărei baze fuseseră puse de

atitudinea lui nesuferită şi care acum îşi găsise şefii în Andrea şi José Luis. Asta aduce casei un plus de dinamism banal. Se pot percepe curenţi subacvatici la suprafaţa rutinei de zi cu zi, înainte şi după micul dejun, la orele dimineţii, înainte şi după prânz, după-amiaza, şi aceştia constau în faptul că perechile îl observă pe Femando de la distanţă şi şuşotesc.

Andrea a aprins scânteia ostilităţii de grup prin comentariile ei vizavi de faptul că nu pricepe cum de-a ajuns Femando să stea la Asubio.

— Cum să nu te enervezi dacă te întreabă dacă ai de gând să stai mai mult timp? Dar i-am răspuns şi eu: tu ce te bagi?

— Eu ţi-o spun fără înconjur, Andrea. Sigur că-i fratele tău, a intervenit José Luis în stilul lui grăbit de bărbat înalt şi nu prea frumos: are un post interesant la Banca Centrală. Poartă stilul City of London, cămăşi cu dungi şi costum elegant în zilele de lucru şi haine ostentativ *sportish* la ţară, cu un aer de clubul pescarilor şi vânătorilor cu cizme Track and Field. Fratele-i frate, normal, dar, Andrea, eu pe fratele tău Femando nu-l văd că ar fi. El e mereu *the odd man out* şi îi place la nebunie rolul ăsta. Ce mai, mă cam scoate de sărite!

Şi Andrea, secondată de Jacobo, i-a luat apărarea lui Fernandito fără prea multă convingere. Apărându-l, i-au trecut prin minte ca nişte cârduri de egrete imaginile din alte vremuri: copilăria şi adolescenţa la Asubio şi plajele din nord: Lobreña, Oyambre, San Pedro del Mar… ploaia, drumurile înfundate, duminicile luminoase, cerurile ca malţul în amurg, gingaşele acuarele, poveştile pe care Antonio Vega le citea celor trei, jocurile de şeptică şi popa-prostu şi de şah chinezesc pe care le jucau în camerele de sus sau în bucătăria lui Boni şi a lui Balbi… Şi toate astea poartă atât de pregnant eticheta a-fost-pe-vremuri, au-existat-cândva, s-au-dus şi nu-mai-vin, sau, dacă mai vin,

apar numai ca rafale scurte în memorie, care fiindcă sunt atât de neajutorate şi de prizărite, o înduioşează fără voia ei, încât au stăvilit primul acces de violenţă faţă de Fernandito pe care José Luis începea să-l manifeste vehement şi pe care şi ea, la rândul ei, începuse să-l manifeste. Se simţise rănită de întrebarea lui Fernandito şi i-a răspuns cum i-ar răspunde orice femeie măritată, cu copii şi cu responsabilităţi, care trebuie să-l înfrunte pe un tinerel ambiguu care, după părerea Andreei, s-a schimbat aşa de mult în ultimii ani, încât nu mai e de recunoscut. Şi chiar din primul moment al conflictului a putut să observe reacţia lui jacobito, fratele cel mare, pe care Fernandito îl adora. Andrea a fost surprinsă să descopere pe faţa fratelui ei o imobilitate plină de reproş, ca de mască, pe care nu o observase niciodată până atunci, ca şi cum ascensiunea lui constantă la banca din Madrid l-ar fi făcut imun faţă de prostiile fratelui celui zvăpăiat şi isteţ pe care, pe vremurile acelea de foarte de demult, când erau cu toţii la Asubio, tatăl cel mereu îngândurat, Juan Campos de atunci, îl lăuda fără reţineri şi îl compara plin de admiraţie cu spiritul ştrengăresc şi cu agresivitatea intelectuală a Matildei, mama a cărei absenţă devenise cronică. Toate astea s-au petrecut într-o clipită. Fiecare din cei doi fraţi aparţin, de când s-au căsătorit, propriei sale perechi, şi ambele cupluri formează un motor în patru timpi care declară implicit sau explicit ce trebuie şi ce nu trebuie să se facă, ce şi cum trebuie să fii sau să nu fii. Şi în plus acum, tangenţial, ce înseamnă şi ce nu înseamnă trecutul, privit deja din perspectiva unui prezent îndreptat spre viitor al noilor familii, al noilor prietenii madrilene şi… şi asta de asemenea: al criticii nu foarte discrete vizavi de decizia testamentară a Matildei şi faţă de reacţia post *mortem a t*atălui. Pentru că e clar, Angélica şi José Luis, fiecare în parte, în aparteurile cu respectivele perechi, şi acum tot mai des de fiecare dată când se adună toţi patru,

tind să reducă tot ce ţine de lumea socială de la Asubio – iar pe faţă li se aşterne o emoţie care îmbină neverosimil de bine dulceaţa şi acreala – într-un singur cuvânt ce apare inevitabil când se întâlnesc toţi patru: disc*utabil. Tot* ce se întâmplă la Asubio este, prin definiţie, discutabil. Dar bineînţeles că este discutabil! Cine ar putea să nege aşa ceva? Problema e că această – de altfel doar formală – noţiune de disc*utabil (or*ice lucru din spaţiu-timp are laturi nenumărate, orice fapt real are faţete, poate fi judecat din diferite puncte de vedere şi e, de aceea, discutabil) ar fi neutră moral dacă ar fi folosită în sensul ei cel mai abstract: când însă José Luis şi Angélica o aplică domeniului de la Asubio şi locuitorilor lui obişnuiţi ea are o conotaţie negativă, prohibitorie, ca şi cum ar zice: e discutabil, nu e de încredere, nu e cu totul în regulă, e rău sau dăunător în fond.

S-au terminat deja zilele libere, a trecut Ziua Morţilor. Trebuie să se întoarcă la Madrid. Nu trebuie să se întoarcă la Madrid. Trebuie să se întoarcă la Madrid? Nu e prea clar. E un du-te-vino între ne întoarcem-nu ne întoarcem, o indispoziţie, parţial comică, parţial logistică, un *impasse,* o aporie domestică. Cine nu se întoarce? Şi cine poate la fel de bine să se întoarcă sau să nu se întoarcă? E clar cine nu o să se întoarcă şi o să rămână pe loc. Nici Juan Campos, nici Antonio Vega, nici Emilia nu o să plece nicăieri. Zilele libere de la începutul lui noiembrie au fost o simplă bătaie de cap pe care fiecare dintre cei trei a suportat-o sau a petrecut-o cu plăcere în felul său. Nu se ştie dacă Emilia a perceput neplăcerile pe care le pricinuiesc prezenţa copiilor şi a celor opt persoane la masă, dimineaţă, prânz şi seară. Faţa ei subţire cu un aer de supraveghetor a rămas neschimbată, impasibilă, absentă. Juan Campos a fost amabil şi distrat sau adâncit în ale lui cât timp a durat scurta vacanţă. Nu a vorbit cu nimeni foarte mult, nu a evitat pe nimeni, nimeni nu s-a apropiat de el prea tare,

nici măcar fiii cei mari. Ginerele şi nora lui l-au privit de la depărtare, dojenitori şi cu ochii goi ca nişte musafiri impersonali care dispar fericiţi, fără să lase vreo urmă. Antonio Vega s-a simţit în largul lui cu copiii. A vorbit cu Andreíta în limba ei stâlcită de copil şi s-a jucat cu Jacobito de-a cavalerii medievali şi de-a Spiderman, uneori Antonio fiind Octopus, alteori fiind Octopus Jacobito, schimbându-şi veseli rolurile în după-amiezile ploioase. Şi tot ei doi răpind-o, în chip de piei roşii, pe Babi, ca să o vândă la bursa neagră de copii albi. Antonio Vega a fost recunoscător pentru prezenţa copiilor. Şi Fernandito, el? O să se întoarcă la Madrid? Sfârşitul scurtei vacanţe e un sfârşit fără Fernandito. Aşa că motorul în patru timpi se adună în dormitor – iar adunarea lor pare o întrunire de proprietari – ca să decidă ce şi cum. Şi mai ales ca să hotărască cine rămâne şi cine pleacă. Pentru că iată că din experienţa cvadruplă a celor două cupluri a ţâşnit, ca inflorescenţa de neoprit a unei garoafe, o concluzie pe jumătate comică: cineva trebuie să rămână să mai arunce din când în când o privire, să stea puţin de veghe, să vadă ce se întâmplă, pentru că, aici toţi sunt de acord: ceva o să se întâmple, sigur, negreşit, o să se întâmple ceva. Risipirea familiei, dezbinarea Spaniei, haosul nenorocit care o să survină dacă pleacă toţi şi nu rămâne nimeni să controleze ceea ce e incontrolabil, să evalueze daunele şi pierderile, să facă tabelul cu argumentele pro şi contra ale unei situaţii pe care nimeni, niciunul dintre cei patru, nu o aprobă şi nu o înţelege. Dar adevărul e – fie spus în favoarea reuniunii cvadripartite – că situaţia în sine nu doar că nu-i uşor de înţeles şi de aprobat, ci chiar să-i determini existenţa e greu. Există la Asubio o situaţie potenţial explozivă? Adevărul e că toate aceste zile libere au fost marcate de o excelentă sincronizare domestică datorată Emiliei, cu ajutorul complementar al lui Antonio Vega în orele când ploua şi trebuia să le dai ceva de făcut

copiilor. Singura necunoscută a situaţiei e Fernandito, care a dispărut chiar spre sfârşitul scurtei vacanţe. Oricine altcineva, având în vedere cele întâmplate, şi care-s nimic, ar fi ajuns la concluzia că nu e nimic de fapt şi că toţi patru pot să se întoarcă bine mersi la Madrid. Aici intervine Angélica, dobândind ea astfel o importanţă şi o semnificaţie ieşite din comun. Din punctul de vedere al Angélicăi, există o periculoasă sciziune în Asubio între ceea ce Bradley, bătrânul neohegelian englez, numeşte *Realitate şi aparenţă.*

Angélica preia conducerea. O să rămână Angélica cu o maşină, a ei, şi o să se întoarcă la Madrid Jacobo şi José Luis cu copiii şi bonele. Dar, evident, Angélica nu-i nimeni la Asubio fără Jacobo. Iar Jacobo nu poate să rămână cu ea. Nu rămâne disponibilă decât Andrea. Iar Andreei i se întredeschide o perspectivă interesantă dacă mai stă şi mai amână, astfel, măcar o săptămână, obligaţiile ei nutritive faţă de copii, activitate pe care o va supraveghea José Luis seara şi care va rămâne pe umerii competenţi ai personalului domestic în restul timpului. Astfel că Andrea, după efectuarea gesturilor şi circumlocuţiilor corespunzătoare unei maternităţi responsabile, rămâne pentru a legitima prezenţa Angélicăi, fiindcă de fapt ea este cea care ştie ce o să se întâmple la Asubio.

Angélica e o fată deşteaptă. A terminat Facultatea de Drept cum scrie la carte şi s-a obişnuit să se considere o persoană responsabilă faţă de propria ei viaţă: o reprezentantă a noii generaţii, acum în jur de treizeci de ani, care e conştientă că, în calitatea ei de femeie, poate să aibă aspiraţii mai înalte decât să se transforme într-o casnică oarecare. Căsătoria cu Jacobo i-a dat speranţe mai mari decât i le putea împlini realitatea: bunăstarea materială a familiei din partea mamei a lui Jacobo, în combinaţie cu prestigiul academic al lui Juan Campos, i s-au părut fascinante la început şi s-a hotărât să se mărite.

Erau ultimii ani străluciţi din cariera Matildei, cei mai străluciţi, dar, de asemenea, spre final, cei mai ambigui, pentru că Matilda a aflat chiar în acei ani că boala ei era incurabilă. Astfel că toată activitatea ei a sporit la umbra certitudinii în privinţa inexorabilului ei sfârşit. Faptul că nu a recunoscut că-i bolnavă a fost esenţial pentru Matilda, că nu a recunoscut-o în faţa celorlalţi, în faţa ei înseşi. Dar era o încercare vană: în scurt timp, boala nemiloasă le-a risipit majoritatea îndoielilor atât celei direct interesate, cât şi datornicilor ei. În aceste împrejurări, Matilda nu mai oferea scenariul de viaţă socială visat, pe care Angélica a crezut că l-a atins prin căsătoria ei cu Jacobo. Angélica s-a simţit pur şi simplu trasă pe sfoară. Să o spui în aceşti termeni e absurd şi nici ea nu o spunea în aceşti termeni. Ea zicea doar că simte o enormă compasiune faţă de situaţia în care se află soacra ei. Dar nici soacra, nici familia soacrei nu păreau să aibă nevoie de compasiune. Familia Campos nu se lăsa căinată. Nu se lăsa căinată nici Matilda, nici fiul ei Jacobo, molipsit poate şi el de infatuarea mamei. În aceste condiţii, rolul unei nurori se reduce, practic, la zero. Persoana însăşi, Angélica, pare, în virtutea dezactivării rolului, dezactivată ea însăşi ca atare. Angélica s-a simţit scoasă pe tuşă, diminuată, omisă şi, pe de altă parte, indispensabilă în ceea ce-l priveşte pe propriul ei soţ, Jacobo, care avea nevoie de ea ca să-i explice situaţia: una dintre caracteristicile cele mai ciudate ale acestei relaţii consta în faptul că Jacobo considera ca de la sine înţeles că Angélica e marele interpret al lumii şi al societăţii aflate dincolo de ansamblul redus de preocupări care-l priveau direct, în calitatea lui de înalt funcţionar la bancă. În afară de bancă, pentru tot restul, vocea autorizată era Angélica. Drept care şi în privinţa bolii soacrei ei, a opiniilor vizavi de căsnicia părinţilor soţului ei şi în general vizavi de toată familia Campos, Angélica a devenit autoritatea numărul unu, cel

puţin din punctul de vedere al soţului ei.

— Şi tu ce crezi, Angélica? întreba tot timpul Jacobo.

Şi Angélica răspundea cu lux de amănunte: singurul inconvenient era că descrierile şi aprecierile ei apropo de situaţia din familie nu erau valabile în afara minusculului cerc pe care îl forma acest cuplu ciudat. Angélica îşi emitea opinia, pe care Jacobo o reţinea şi o aprecia cu gravitate, fără ca asta să dea naştere vreunui gen de acţiune clar conturate. Opiniile Angélicăi ricoşau fără consecinţe ca nişte mingi de ping-pong pe o masă de ping-pong. Nu jucau un meci, nu puteau să se strângă două tabere, unii de partea, şi alţii împotriva Angélicăi. Era ca şi cum ar fi jucat împotriva ei înseşi. Un fel de ping-pong la perete, peretele fiind, de fapt, Jacobo, iar Angélica, alternativ, singura jucătoare şi mingea care e lansată şi relansată iarăşi şi iarăşi. Angélica ar fi vrut să fie utilă, ar fi vrut ca, de pildă, Matilda să aibă nevoie de ea. Sau ca Juan Campos să aibă nevoie de ea. Sau ca însuşi Jacobo, dacă ar fi fost cumplit de descumpănit şi de îndurerat, să aibă nevoie de doze mari de consolare. Dar Jacobo nu dădea impresia că e atât de îndurerat pe cât, poate, ar fi trebuit să fie: obişnuinţa de a nu o avea lângă el pe mama lui, Matilda, obişnuinţă însuşită de-a lungul multor ani, din copilărie şi toată perioada adolescenţei, de a socoti că mama lui n-are nevoie de absolut nimeni ca să-şi rezolve problemele, tocea acum ascuţimea suferinţei. Într-un fel, la scurt timp după intrarea ei în sânul familiei Campos, Angélica a fost izbită de o dublă consternare: consternarea că soacra ei nu are nevoie de ea, că soacra ei îşi e autosuficientă chiar şi bolnavă şi, în mult mai mare măsură, consternarea că nici soţul ei, fiul Matildei, nu are nevoie de ea ca să fie consolat pentru boala gravă a mamei lui. Nu că lui Jacobo nu i-ar fi părut rău şi n-ar fi deplâns boala mamei sale: fapt e că Angélica nu reuşea să identifice în totalitate această durere: ce recunoştea uneori

era, desigur, tristeţea fiului în faţa ireparabilului, dar alteori era ceva asemănător cu surprinderea combinată cu o mare doză de neîncredere: pentru Jacobo gravitatea bolii mamei lui nu putea fi verosimilă întru totul şi acest caracter neverosimil se datora parţial faptului că de îndată ce Matilda a căzut la pat, a creat în jurul ei o adevărată blocadă inexpugnabilă unde, de fapt, doar Emilia putea să pătrundă. Cei din jur aveau cunoaşterea gravităţii stării Matildei, dar nu şi intuiţia sensibilă a acesteia. Semnul exterior sensibil cel mai constant al Matildei bolnave a fost iritabilitatea: pe Matilda o oboseau foarte repede vizitele şi se enerva din orice fleac: Angélica s-a simţit respinsă într-un dublu sens: pe de o parte soacra ei nu avea nevoie de ea, pe de altă parte nu putea să-şi consoleze soţul mai mult decât în raport cu suferinţa pe care acesta o manifesta în exterior şi care, la urma urmei, nu părea să fie prea mare. Iar când Angélica, în fine, a scos toate astea pe tapet, cumva în genul unei neveste care ia taurul de coame şi descoperă infidelitatea soţului, Jacobo s-a limitat să comenteze că toţi cei care purtau numele Campos Turpin erau nişte oameni rezerv aţi şi imuni la melodramatismul consolărilor. Angélicăi asta i s-a părut cumplit. Şi poate chiar era, deşi deopotrivă ar fi fost de înţeles, dată fiind educaţia bazată pe distanţă pe care fiii lui Juan Campos şi ai Matildei Turpin au primit-o din copilărie. Mereu a fost păstrată distanţa ca să nu se sufoce unii pe alţii şi acum distanţa păstrată atâta vreme congela întregul peisaj pe care-l formau copiii şi părinţii aflaţi la distanţă unii de alţii. În Angélica s-a născut atunci un fel de resentiment vag faţă de soacra ei, ceea ce se numeşte de obicei animozitate, o uşoară pornire, aşa cum simţim faţă de un om foarte gras aşezat pe scaunul alăturat în avion, sau faţă de cineva răcit a cărui prezenţă nu o putem evita pentru o bucată considerabilă de timp. După înfruntarea cu Jacobo – echivalentă descoperirii unei infidelităţi conjugale – şi

după respingerea din partea Matildei, Angélica a ajuns să exclame:

— Mama ta nici nu mă ia în seamă şi nici nu-i pasă că am şi eu un loc în familia asta, Jacobo! Ăsta-i adevărul! Nici nu ştiu cum de accept aşa ceva.

Şi zicând asta, era clar că o lua pe arătură, cum i-o dovedea descumpănirea iritată a lui Jacobo:

— Mama mea nu e proprietatea noastră, a niciunuia dintre fiii ei şi a nimănui. Ea îşi aparţine doar sieşi. Eu n-am acces privilegiat la ea, şi nici fraţii mei, nici tatăl meu, iar tu cu atât mai puţin. E normal să nu te ia în seamă. De ce-ar trebui să te ia în seamă?

— Pentru că sunt soţia ta, nu-i de-ajuns?

— Fireşte că în alte cazuri e de-ajuns, dar nu şi în ăsta, nu cred că-şi aminteşte că exişti, scuză-mă. Asta-i situaţia!

Acestea au fost vorbele cele mai tăioase pe care le-a auzit vreodată de la Jacobo. Jacobo era un soţ agreabil, cu o anume tendinţă spre absenţă şi plictis pentru conversaţii lungi, lucru explicabil, pentru că se întorcea târziu de la bancă şi în general îşi aducea de lucru acasă. Angélica a avut, deci, impresia că, plângându-se de atitudinea Matildei, scosese la iveală o rană veche care, într-un fel, afecta relaţiile dintre copii şi părinţi în casa Campos: această impresie a ajutat-o să-şi întărească şi mai mult convingerea că se întâmpla ceva grav şi ascuns în sânul familiei, deşi Angélica nu desluşea prea clar ce era acest ceva. Această idee a unui secret de familie, a unui impas intrinsec al relaţiilor dintre părinţi şi copii în familia Campos, i-a atenuat parţial senzaţia de ofensare. În schimb i-a sporit curiozitatea adăugându-i un strop de răutate. Toate astea se întâmplau în ultimii ani de viaţă ai Matildei. Se terminaseră marile călătorii, care fuseseră înlocuite acum cu şederi lungi la Houston mai întâi şi apoi în Elveţia şi la Madrid. Pe atunci Angélica împlinise treizeci şi doi de ani: problema descendenţei, dacă să aibă sau nu, fusese

tranşată de ceva vreme. Însă pentru Angélica, ciudata respingere din partea soacrei ei a reprezentat o nouă confirmare a dreptăţii pe care a avut-o când şi-a impus să nu aducă pe lume copii.

— Nu pot să înţeleg de ce mama ta, dacă nu i-a păsat niciodată de voi, a ţinut să vă facă, a declarat Angélica într-o conversaţie mai mult sau mai puţin intimă cu Andrea. Andrea, pe vremea aceea, născuse de două ori şi trăia cufundată în desişul compact al maternităţii. Era evident că Andrea nu avea nici cea mai mică vocaţie pentru rolul de femeie modernă, niciun proiect personal în afară de a-şi creşte progeniturile. Dar era mai sentimentală decât Jacobo. Andrea apără poziţia mamei ei în nişte termeni foarte teoretici, care erau totuşi extrem de adecvaţi:

— A fi mamă e o nevoie a femeilor, a aproape tuturor femeilor, aşa cred. Când însă copiii au crescut, o femeie poate simţi că vrea să se realizeze ea însăşi. Mama mea e foarte inteligentă, foarte pragmatică. Ne iubea în felul ei, în felul ei individualist, european, tipic clasei superioare. Copiii au grijă singuri de ei. Există şi maternitatea mediteraneană, eu sunt o mamă mediteraneană, care se ocupă singură de mâncărica pasată şi de lecţiile pentru şcoală. Mama mea e o europeană bogată care deleagă *the nurses* pentru astfel de treburi. Mie mi se pare o alegere bună. Şi mama era fascinantă când eram mici, Angélica. Asta nu trebuie să uiţi. Călătoream mult cu ea şi cu tata. Mergeam să ne întâlnim cu ea, noi trei şi tata, la Roma şi Londra şi Orlando. Îmi amintesc de călătoria la Orlando, când ne-am dus la Disneyland, a fost formidabil. Era o femeie energică şi veselă, iar acum e bolnavă.

Când în cele din urmă moartea a luat-o pe Matilda, Andrea a părut, dintre cei trei fraţi, cea mai îndurerată. Nu a putut să se apropie de patul muribundei mai mult decât putuseră să o facă fraţii ei, dar nu a părut prea afectată

din cauza asta. Angélica avea senzaţia că pentru fii şi pentru cei apropiaţi era mai important să se supună voinţei Matildei decât ar fi putut să fie orice iniţiativă proprie care ar fi diferit de această voinţă. Matilda nu admitea în jurul ei, mai ales spre sfârşit, voinţe mai puternice decât a ei sau diferite de a ei. Într-un fel, privit din exterior, asta părea revoltător. Văzut din interior, din interiorul propriei familii, părea absolut firesc.

Între Andrea şi Angélica s-a creat în vremea aceea o ciudată relaţie materno-filială: Angélica era mai mare, dar, neavând copii, păstra un aer celibatar, o lejeritate adolescentină care, în schimb, fusese înlocuită în cazul Andreei de o gravitate de matroană, chiar dacă Andrea era mai tânără. Cumnata ei îi părea Andreei mai deşteaptă decât ea, însă mai puţin priceputa la treburile practice, mai puţin chibzuită, mai ireală, tocmai din cauză că nu a avut copii. Astfel că între cele două femei s-a legat o prietenie ce putea fi considerată un gen de protecţie inversată: cea mai tânără o proteja pe cea mai mare în treburile de zi cu zi, iar cea mai în vârstă îi oferea celei mai tinere cultura generală: Angélica era la curent cu ce cărţi se publicau, cu expoziţiile de pictură modernă şi contemporană, cu conferinţele de la Fundaţia Juan March, cu seratele de muzică de cameră nord-americană, cu expresionismul german. Datorită influenţei Angélicăi, chiar şi dezbaterile feministelor au pătruns în conversaţiile Andreei. Chiar şi *Al doilea sex* al Simonei de Beauvoir a pătruns în repertoriul ei ideologic, chiar dacă într-o formă redusă şi diminuată. După moartea Matildei, dispersarea familiei a fost exagerată, mai cu seamă în ceea ce-l priveşte pe Fernandito, care abia dacă se mai vedea cu fraţii lui, şi în cazul lui Juan Campos, care abia dacă se mai lăsa văzut. Cele două cupluri, care se întâlneau mai des, au încetat şi ele să se mai viziteze, ca şi cum le-ar fi lipsit temele comune de dezbatere, acum că Matilda murise. De

fapt, întrunirea la Asubio cu ocazia acestei scurte vacanţe de Ziua Morţilor a fost rodul întâmplării. Fiecare dintre cele două cupluri a luat hotărârea de a merge la Asubio pe cont propriu. Când s-au regăsit acolo, pentru fiecare, prezenţa celuilalt cuplu a fost reconfortantă. Şi aşa se face că Angélica şi Andrea şi-au reluat relaţia materno-filială dublată de relaţia profesoară-elevă. Astfel că atunci când Angélica şi-a declarat îngrijorarea vizavi de aparenta îngândurare şi însingurare în care trăia Juan Campos, nu i-a fost greu să o convingă pe Andrea să rămână mai mult timp cu ea ca să supravegheze situaţia, după părerea Angélicăi, potenţial explozivă.

Angélica, totuşi, a avut o reţinere mentală: a hotărât să nu-i împărtăşească Andreei în amănunţime ce bănuieşte ea că se petrece cu Fernandito. De fapt, Angélica consideră că ăsta e marele ei atu, marele ei moment, marele ei joc: aceste expresii joacă în conştiinţa Angélicăi ca o trupă de saltimbanci. Amintesc puţin de cei doi tineri care în *Castelul* lui Kafka conferă un aer indecent, comic, necugetat, destinului agrimensorului. Nu sunt personaje, ci doar concepte bulboase, noţiuni proliferante, intuiţii pe care realitatea pe jumătate le confirmă şi pe jumătate le infirmă. Există oare un joc în joc? Trebuie oare Angélica să facă un pariu *pascalian* referitor la existenţa sau seriozitatea unui fapt cumplit care se petrece în casă, referitor, să zicem, la posibilitatea apariţiei bruşte în scenă a unui diavol sau a unui zeu? Pe de altă parte, de ce se bagă Angélica în această încâlcită afacere de familie? Angélica a considerat ca de la sine înţeles faptul că există o afacere de familie încâlcită, deşi nu poate nici ea să-şi dea seama în ce constă exact această încâlceală. Oare nu inventează ea totul de la un cap la altul? Angélica a fost o studentă deşteaptă. A simţit o sinceră curiozitate pentru anumite aspecte ale politicii şi culturii. Îşi dă seama că poziţia ei în casă e ciudată. Chiar dacă e soţia fiului celui

mai mare, Matilda nu i-a dat nici cea mai mică importanţă. Se simte ca *the governess* din *The Turn of the Screw.*

Încrucişarea asta de figuri din literatură şi de proiecte personale în persoana Angélicăi e întotdeauna pe jumătate comică. Se simte în pragul unei viziuni şi se întreabă: văd într-adevăr ceea ce văd sau eu o provoc? La urma urmei, totuşi – atât în cazul în care vede, cât şi în cazul în care inventează –, se simte protagonista unui eveniment unic. În sfârşit căsnicia ei îi dă ceea ce la început nu i-a dat şi nu părea să-i dea vreodată. A fost nevoie să moară Matilda, să se retragă Juan Campos la Asubio, să vină Femando la Asubio lăsându-şi în felul ăsta postul lui de la Madrid. Până la urmă, uite totuşi că înfloreşte situaţia cu vâscozitatea unei uriaşe verze: imense frunze situaţionale se lăţesc în toate părţile, brăzdate de limacşi şi viermi: imaginile horticole uşor respingătoare i se par acum Angélicăi expresive pentru situaţia care se extinde în faţa ei ca nişte enorme frunze alb-verzui de varză portugheză. Şi toate astea nu le poate împărtăşi în întregime cu Andrea din cauza cuiului din chestiunea Fernandito. Angélica a ajuns la concluzia că toată ciudăţenia situaţiei în care se găseşte familia Campos, toţi membrii ei fără deosebire, se concentrează acum în Fernandito ca într-o gaură neagră: Fernandito suge fără curmare toată energia familiei. Asta nu ar trebui să fie nici rău, nici bine, dar e ceva nu ştiinţific, ci mitopoetic, în acest concept de gaură neagră, care atrage ca un magnet imaginaţia Angélicăi. Aşa cum moartea Matildei a rămas neterminată în familia asta – se gândeşte Angélica –, la fel Fernandito reprezintă neterminatul canal de scurgere al acestei familii, semnificaţia ei postulată şi irealizabilă, negarea negării ei, prăbuşirea ei. Şi trebuie să existe o prăbuşire – întrezăreşte Angélica acum – fie şi numai ca să supracompenseze dispreţul cu care a fost tratată ea de ei toţi, inclusiv de propriul ei soţ. Când se gândeşte la lucruri

din astea se simte perfidă şi rea. Însă, mai înainte de toate şi mai ales, simte că spune adevărul. Iar a simţi că spui adevărul e ca o beţie care acum o stăpâneşte necurmat pe Angélica şi îi permite să tolereze la prânz şi cină conversaţiile serbede, monosilabice, ale lui Juan Campos sau comentariile acerbe ale lui Fernandito, când Fernandito catadicseşte să apară pe-acasă. Timpul zboară şi nu se întâmplă nimic. Şi dacă nu o să se întâmple nimic? La urma urmei, Angélica, şi bineînţeles nici Andrea, nu ar putea să-şi prelungească pe termen nelimitat şederea la Asubio. Ceva trebuie să se întâmple dintr-o clipă în alta, azi, mâine sau poimâine. Cum spune proverbul: pune răul în faţă şi o să reuşeşti, Angélica – aşa îşi zice în sinea ei Angélica.

XVI

Juan Campos s-a eschivat cu totul în faţa situaţiei create. Asubio în aceste zile cu vânt izbind obloanele, cu ploaie necurmată şi nesfârşita singurătate a mării, marea cu litania ei neîncetată, cu profunzimea ei metalică, cu indiferenţa ei mortală, şi apoi cerul nămolos, secretul, eşecul, totalitatea de necuprins a lui *Eu sunt,* întinsa mlaştină a lui pentru-sine, toate acestea îi aduc pacea. În toate acestea se adânceşte Juan Campos ca într-un labirint hedonic: iată că s-a salvat, iată că s-a eliberat de moarte, el este marele martor, marea mărturie, martirul. În loc să alerge nebuneşte spre moarte, Juan Campos se dă la o parte şi se salvează. Doamne! Cine vrea să moară, să se împrăştie, să se desprindă de această lume interpretată, plină ochi de semnificaţii mustoase? Juan Campos nu vrea să moară, înaintea sa, în faţa lui Juan Campos, se întinde viaţa ca un teritoriu inefabil, ferit, ca o mare dezvinovăţire, ca o justificare. Ce ar fi putut Juan Campos să facă mai mult decât a făcut? Ghemuit în fotoliul său în faţa focului

se simte bine, se simte viu. Se bucură de sine însuşi, există în sine, se ne-cunoaşte. Morţii cu morţii şi viii cu viii. Toţi s-au înşelat. Şi totuşi Juan Campos nu s-a înşelat. Citeşte acum poemele recente ale tinerilor poeţi din Valencia. Tocmai citeşte, de pildă, *Primeşte-ţi preajma/ ca pe un iubit.* Nu e minunat? Acolo, în Valencia, nişte tineri editori şi poeţi au făcut o revistă fără nume, unde nu figurează autorii, ci doar poemele, doar textele. Juan Campos le primeşte plin de bucurie în minunata lui casă de la Asubio. Îi citeşte, necunoscuţi, aşa cum se trăieşte el însuşi pe sine în penumbra benefică a purei sale subiectivităţi. Cine vrea să moară? Cine se gândeşte la moarte? repetă: *Primeşte-ţi preajma/ ca pe un iubit... O carte de haiku-uri deschisa la întâmplare trebuie să prilejuiască imediat o percepţie neaşteptată a unui crâmpei de lume: un ascunziş neştiut până acum, de* a*cum scos la lumină. Ast*fel, Juan Campos se vede pe sine transformat în licurici, în semnificaţie instantanee care apare deodată, străluceşte şi dispare: Eu sunt, eu nu sunt. Secvenţialitatea existenţei i se pare vulgară, atonia, lipsa de semnificaţie a marilor semnificaţii, soţia, fiii... El s-a salvat, Juan Campos s-a salvat. Viaţa va dura tot atâţia ani cât durează aceste iluminaţii, aceste haiku-uri fulgerătoare. Cum de îndrăzneşte Emilia să se năpustească în biroul lui cu atâta violenţă, aducând iz de moarte, amintind de moarte? A urât-o pe Emilia în seara aceea... Ea pretinde că-i prima. El e primul şi ultimul. Nu va fi laş: nu va da înapoi acum că a reuşit, teafăr, să ajungă la adăpost: nu va permite ca un sentiment falsificat de culpabilitate provenind de la o conştiinţă străină – de pildă, de la conştiinţa lui Antonio Vega – să-l perturbe. Cine are dreptul să-l judece? Lucrurile s-au petrecut de la sine. Floarea vieţii s-a deschis de la sine. Juan Campos n-a putut să evite lucrul ăsta. Ar fi putut oare să se opună sau chiar să interfereze în urieşească desfăşurare a Matildei, în acea gigantomahie absurdă a afacerilor, călătoriilor,

metropolelor, centrelor financiare ale lumii globalizate? Matilda n-a avut îndoieli, şi nici Juan Campos. Trebuia să i se dea fiecăruia ce avea nevoie. Matilda a obţinut ce avea nevo*ie şi Juan Cam*pos de asemenea. Cine îndrăzneşte acum să contabilizeze câştigurile şi pierderile fiecăruia? Noaptea e neliniştitoare, ploaia e neliniştitoare, neliniştitor vântul venind dinspre mare şi farul departe, imprevizibil, inutil poate, e neliniştitor. În miezul redutei conştiinţei lui Juan Campos neliniştitorul se iveşte ca o dragoste imposibilă. Bine! – îşi zice Juan Campos –, Matilda nu a fost o dragoste imposibilă. Nu am iubit-o pe cât aş fi putut s-o iubesc. Dacă aş fi iubit-o încă şi mai mult, aş fi făcut-o mai fericită? Ar fi murit mai fericită Matilda dacă Juan Campos ar fi iubit-o încă şi mai mult? Matilda avea măsura lucrurilor. A cuantificat dragostea şi efortul. Nu a vrut să fie iubită peste măsură. Juan Campos a făcut ce a putut: a iubit-o suficient de mult. Mai degrabă Matilda a fost cea care nu l-a iubit suficient de mult pe el. Nu mai poate să mâzgălească acum caietul cu desene copilăreşti ale amintirii. Chiar dacă ar vrea să şteargă castelul şi cavalerul medieval, să facă mâzgăliturі peste prinţesă, inorog şi centaur, nu ar putea. Să smulgă foaia, să o arunce în foc. Dar… Şi dacă a căzut singur în groapa tragicomică pe care şi-a săpat-o? I-a tras pe toţi pe sfoară. Da sau nu? Nu trebuie să mă gândesc – îşi zice Juan Campos – prea în amănunţime la ceea ce ar putea să mă rănească dacă aş gândi prea în amănunţime. Juan Campos nu trebuie să-şi imagineze în detaliu ce anume l-ar răni dacă dintr-odată, în toiul nopţii, ar apărea în faţa lui, ca un hoţ, vreun huligan, vreun drogoman… Să ne imaginăm că de la Lobreña ar veni un tânăr oarecare făcut praştie, drogat, care are nevoie urgentă de bani, şi că ar da năvală în camera asta mângâietoare, ar sparge geamurile (la urma urmei, e doar un geam, cu draperii din catifea grea, care-l desparte de furtună)… L-ar putea omorî chiar aici, l-

ar putea lăsa fără nimic. E la adăpost aici pentru că îl apără Antonio Vega şi Bonifacio şi Balbanuz. E la adăpost pentru că Matilda a murit şi nu se mai poate întoarce şi nu-i mai poate reproşa nimic şi nu-l mai poate lua la rost. Dintr-odată îi e frică, îi e frică. Îi poate telefona lui Antonio (există o linie internă între apartamentul lui şi cel al lui Antonio şi al Emiliei...) Juan Campos se simte dintr-odată cumplit de înfricoşat. S-a speriat singur. Îl sună pe Antonio. E unu noaptea. Juan Campos şi Antonio Vega beau whisky cu gheaţă la lumina molcomă a focului. Antonio Vega nu a spus la telefon decât: Vin acum. Juan Campos nu a dat explicaţii, cum e normal. S-a limitat să spună încet: ai putea să vii puţin, dacă nu te-ai culcat? Antonio Vega a răspuns: Vin acum. Din această clipă, spaima fulgerătoare a început să dea înapoi. A rămas sub pojghiţa conştiinţei lui Juan Campos, care a putut să se cufunde din nou în obiectele liniştite ale biroului lui, ale camerei sale de zi cu zi: acum îşi primeşte preajma ca pe un iubit. Antonio Vega bate acum la uşă şi intră. S-a sfârşit. Antonio toarnă whisky în pahare, se mişcă încet, cu siguranţa matură care-l caracterizează, cu acel cumpăt care se degajă din tot corpul lui, cu inocenţa lui specifică. Atâţia ani împreună, abia dacă a îmbătrânit, amândoi se uită la foc. Se aude clinchetul gheţii în pahare şi clinchetul vântului de afară lovind în vase ca o frază binevenită, amabilă, arhicunoscută. Odată cu Antonio se reîntoarce pacea conştiinţei non-obiectivante: acum Juan Campos nu se simte judecat, dedublat, smuls din sine însuşi. În acest moment, între conştiinţa de sine a lui Juan Campos şi prezenţa lui Antonio nu există distanţă, nu există nicio breşă prin care ar putea să se strecoare actele de judecată, privirile celorlalţi, ceilalţi. În prezenţa lui Antonio, Juan Campos se răspândeşte ca aroma unei ceşti de cafea, ca mirosul reconfortant al pâinii prăjite în aparat. Antonio – care nu e rudă cu el – îndepărtează familiaritatea odioasă

autoinstituită ca instanţă de judecată a familiei Campos şi nu-i îngăduie sub niciun chip să se apropie, o duce în împrejurimile stâncoase ale grădinii de pe coasta cantabrică, dincolo de Lobreña, spre muntele beat de pâcla amară şi de mirosul groaznic al şoproanelor. Pentru o clipă Juan Campos se gândeşte cu teamă că Antonio o să-l întrebe de ce l-a sunat. Ar fi, la urma urmei, o întrebare firească având în vedere ora neobişnuită. Pentru un moment Juan ia în calcul posibilitatea de a-i pune câteva întrebări – cu o amabilitate de formă – dacă l-a trezit cumva, dacă îl deranjează că l-a sunat la o oră aşa de târzie. Şi mai ales dacă nu i se pare ciudat că, sosind aici, Juan nu pare dispus să-i dea niciun fel de explicaţie. Dar se opreşte: nu reuşeşte nici măcar să formuleze această posibilitate: obişnuinţa de a sta împreună în tăcere salvează situaţia. Antonio e încă, la cei cincizeci de ani ai lui, tânărul care respectă tăcerea profesorului de filosofie, a omului rezervat şi profund, aşa cum o făcea şi în tinereţe. E oare posibil ca Antonio Vega să nu fie câtuşi de puţin curios acum? Juan Campos se strânge în sine ca un melc. Orice întrebare, oricât de discretă, ar putea să producă o fisură în obişnuinţa de ani şi ani şi să o destrame. Ritualul whisky-ului – chiar şi la ore nepotrivite – este foarte vechi. Antonio s-a obişnuit cu whisky-ul datorită lui. Şi tot datorită lui cu focul de lemne, cu lampa înaltă, cu abajurul de pergament, cu camerele confortabile, cu obiectele delicate care pe rafturi se aliniază magic printre cotoarele de cărţi. Camerele lui Juan Campos, în Madrid şi la Asubio, au spus întotdeauna acelaşi lucru: eu sunt. Şi, mai încet, de asemenea: tu eşti eu acum aici cu mine. N-a existat nicio fisură în această intimitate duală. Există acum? Juan Campos nu are deloc intenţia să verifice acest lucru în momentul de faţă. Astfel încât întrebarea pe care dintr-odată Antonio Vega i-o pune îi explodează în faţă:

— Te simţeai rău? M-am speriat când te-am auzit aşa, deodată.

— Iartă-mă, poate dormeaţi.

— Nu, nu. Nu-i asta. Emilia abia dacă închide ochii zilele astea. Ne place să stăm ghemuiţi unul în altul, cum să-ţi zic. Să ne uităm la televizor fără să vedem mare lucru. E momentul cel mai bun din zi, chiar dacă nu dormim.

Prea lung. Prea mult despre Emilia. Prea multă precizie. Prea multă intimitate străină. Prea multă distanţă. Juan Campos şi-a simţit trupul străbătut de un fior fierbinte, ca un puseu de furie. Ia o înghiţitură de whisky. Ce o să spună? Faptul că Emilia nu doarme zilele astea e o informaţie agresivă. După cele întâmplate deunăzi în birou, de la Emilia te poţi aştepta la orice, la orice tip de agresiune. Emilia îi apare dintr-odată lui Juan Campos ca larvele albe care se înmulţesc greţos sub o piatră ridicată la întâmplare pe o pajişte. În locul unei pietre uscate şi netede, uşor umezite la baza ei, o întreagă proliferare larvară, albicioasă, multiplă, periculoasă, vie. Emilia insomniacă, ghemuită în Antonio care moţăie, uitându-se la televizor fără să vadă ceva – televizor la care, apropo, nu se prind în Asubio decât vreo jumătate din canale…

— Ar trebui s-o duci la doctor. Poate că nu-i nevoie decât de un Diazepam administrat cu prudenţă înainte de culcare ca să iasă din faza asta urâtă… Vocea lui Juan Campos e lentă şi liniştită, vocea amabilă a unui intelectual, a unui om plin de compasiune. Amândoi se uită la foc. Focul e plin de compasiune. Acum butucii incandescenţi sunt ca o inimă retorică într-o încăpere poetică, îndepărtată, a unui pictor olandez specializat în scene de interior. Totul e curat şi liniştit iar focul e ca o inimă plină de bunăvoinţă.

— Da, Diazepam. Ce-i mai prost e că anxietatea Emiliei nu are de-a face doar cu fiziologia. Tu ştii ce e, Juan. Emilia a avut dintotdeauna o constituţie puternică,

echilibrată şi puternică, şi eu aş duce-o bucuros la doctor. Dar în acelaşi timp mi-e silă să mă gândesc la doctori şi medicamente. Nu-i demn de Emilia să ne gândim la doctori şi pastile. Ce se întâmplă cu ea ştii şi tu la fel de bine ca mine.

Din nou tăcere. De data asta calitatea tăcerii e foarte diferită. Dintr-odată Juan Campos simte cuvintele pe care tocmai le-a auzit ca o privire aruncată asupra lui şi care-l distanţează de sine. Camera plăcută a devenit incomodă. Focul are o strălucire cristalină care îl face să transpire uşor şi nu-l adăposteşte. Disconfort.

— Îmi pare tare rău. În seara aceea, ştii, Emilia mi-a dat impresia că e foarte rău ce se întâmplă cu ea. Recunosc că n-am ştiut ce să-i spun… ar trebui să se stăpânească, ştiu că e dur să vorbeşti aşa. Toţi trebuie… – vocea blândă a lui Juan Campos devine şovăitoare şi Juan îl observă cu coada ochiului pe Antonio, care şi-a întors capul spre el şi îl priveşte fix. E o senzaţie foarte dezagreabilă, foarte clar definită. Se simte judecat. Hotărăşte să continue cu acelaşi subiect care i se încurcă printre fraze ca o viperă —… toţi ar trebui, Antonio, să ne stăpânim. A trebuit, fiecare cum a putut, să o facem când a murit Matilda. Durerea e individuală, ştii lucrul ăsta prea bine. Iar manifestarea durerii, doliul fiecăruia, e atât de diferit de la om la om, încât consolarea devine aproape cu neputinţă. Doliul îl izolează pe fiecare. Manifestarea durerii pe care o simte fiecare îl izolează de toţi ceilalţi… Mi-e teamă că n-am fost atunci la înălţimea pe care o cereau împrejurările, tare mi-e teamă…

— De data asta Emilia are nevoie de tine, nu de mine, Juan. Vocea lui Antonio Vega, care acum nu-l mai priveşte şi se uită, cu ochii întredeschişi, la foc, e foarte înceată, foarte tinerească. Aminteşte de tânărul absurd de inocent care a sosit împreună cu Emilia, la invitaţia Matildei, cu douăzeci de ani în urmă, în apartamentul familiei Campos

la Madrid. Tu eşti cel care ştii ce trebuie să se ştie aici şi acum, tu ştii semnificaţia, toate semnificaţiile. Noi nu. Emilia şi eu nu înţelegem ce semnificaţie are moartea. Înţelegem dragostea şi viaţa şi devotamentul şi fidelitatea şi pasiunea şi fidelitatea – Antonio repetă cuvântul ăsta ca pe un descântec –, dar nu şi moartea. Emilia nu ştie ce să facă cu moartea Matildei. Şi eu nu ştiu ce să fac cu Emilia. Ţie îţi revine sarcina asta, Juan, maestrul nostru, singurul nostru prieten, dragul nostru prieten, să ne spui ce înseamnă toate astea. Ce s-a întâmplat? Ce s-a întâmplat cu Matilda? Ce înseamnă faptul că Matilda, dintr-odată, când viaţa era în toi, ne-a părăsit…?

Tremurul din vocea lui Antonio Vega e atât de puternic la sfârşit, atât de mişcător, atât de lipsit de agresivitate, atât de pur, încât Juan Campos îşi întoarce din nou privirea către el: Antonio Vega priveşte focul fix, rigid, şi faţa lui tăbăcită, colţuroasă, aşa de tânără deocamdată, e inundată de lacrimi.

Poziţia lui rigidă contribuie la impresia că Antonio s-a transformat într-un lucru. Da, faţa lui udă apare ca inundată de lacrimi, dar faţa însăşi, devenită dintr-odată un lucru în faţa privirii lui Juan, nu exprimă nimic. Juan Campos strânge în grabă argumentări tăcute, fragmente de argumente academice, care să-i permită să nu se simtă înduioşat. Ajunge chiar să se întrebe: plânge pentru că e trist sau e trist pentru că plânge? Cu orice preţ, compasiunea trebuie stăvilită. Dacă ar năvăli compasiunea, ce-ar mai rămâne din Juan Campos? Problema e gravă sau, mai bine zis, problema ar fi gravă dacă situaţia prezentă ar necesita o decizie din partea lui Juan, dacă ar trebui să declare că, începând din clipa asta, o să se ocupe el de Emilia. Ce-ar putea să însemne o asemenea declaraţie? Cum poate Juan Campos să se ocupe de Emilia? Ar însemna, dacă stai să te gândeşti bine, să se amestece în viaţa de cuplu a Emiliei şi a lui Antonio. Durerea e de

înţeles. Doliul pentru Matilda e şi problema lui: Juan Campos ia în calcul pentru o clipă posibilitatea de a-i aminti lui Antonio că primul care e afectat de acest doliu e chiar el, soţul Matildei. Sau ce, doliul agresiv, durerea îndârjită a Emiliei o să pună acum în balanţă cine, ce şi cât suferă în acest grup de familie? Pentru că e vorba de un grup de familie. Aşa a fost de la bun început, au format cu toţii un grup de familie: o familie atipică formată din două cupluri, una foarte tânără pe atunci, Emilia şi Antonio, cealaltă matură, deşi încă tânără, Matilda şi Juan. Matilda i-a adus grupului trei copii. Juan a adus seninătatea lui, toleranţa, bunul simţ. Mai mult încă, Juan i-a conferit proiectului comun pe care îl aveau cei patru legitimitatea cea mai pură: Juan a vrut ca Matilda, cu sprijinul Emiliei, să-şi ia zborul peste lume, să-şi desfăşoare larg talentul pentru finanţe, iniţiativa ei în domeniul practic, umorul, sociabilitatea, strălucirea. Juan a vrut ca nimic să nu stea în calea dezvoltării acestei femei de tip nou, cu totul egală bărbatului, care trebuia să se ştie scutită de treburile mizere ale casei după ce şi-a dus la îndeplinire în mod satisfăcător funcţia de procreaţie. De alimentarea progeniturilor se puteau ocupa succesivele *nurses* şi însuşi Juan Campos, care, evident, s-a oferit de la bun început să-şi împartă timpul între preocupările academice şi grija pentru casă şi copii. Toate cele ce-au fost au fost posibile pentru că Juan Campos le-a făcut posibile. Juan Campos şi-a luat instantaneu în seara asta locul care i se cuvine, şi l-a reluat: dacă a suferit cineva, dacă s-a aflat cineva la originea inventării Matildei, şi de la Matilda, la inventarea Emiliei şi a tuturor celorlalţi, acesta e Juan Campos. Drept care, de unde până unde vine Emilia cu vâscoasa ei ştire îndurerată, cu vâscozitatea unui doliu excesiv? Şi mai ales, cum să-i ierţi credinciosului Antonio că dintr-odată s-a pus de partea nevestei lui neurastenice care îşi revendică o parte mai însemnată din doliu decât cea care îi revine de

drept? Această expresie ridicolă, *credinciosul Antonio*, îl remontează pe Juan Campos. I se pare că e prima notă de umor care, măcar mental, a reuşit să-l scoată din situaţia incomodă în care se află. Nu e plin de umor, până la urmă, că din plânsul ciudat care i-a udat ca o rafală de ploaie faţa lui Antonio Vega nu a mai rămas acum, când Campos îl priveşte din profil, nicio urmă? Doar o anume rigiditate: percepe doar profilul frumos al lui Antonio, acum un bărbat în puterea vârstei, brunet, osos, pietrificat. Însă, fără îndoială, fericita expresie *credinciosul Antonio* a rămas în conştiinţa lui Campos ca un indicator rutier temporar scos din circulaţie şi aruncat la întâmplare pe undeva. Expresia *credinciosul Antonio* ar fi mai potrivită pentru a numi un servitor, o slugă: cu greu poate fi aplicată cuiva care, precum Antonio faţă de Juan sau Emilia faţă de Matilda, a făcut parte integrantă din viaţa cuplului mai în vârstă. Sigur că au fost credincioşi, sigur că au fost fideli: însuşi Antonio Vega, de fapt, în ciudatul lui monolog ţinut în urmă cu câteva minute, a făcut referinţă de două ori la *fidelitate. A* pus în legătură fidelitatea cu viaţa şi a lansat ambele calităţi ridicându-le împotriva morţii Matildei, ca şi cum ar fi propus o contradicţie insurmontabilă. Ce e surprinzător e faptul că, după tăcerea prelungită în care au rămas cei doi bărbaţi în camera asta confortabilă de la Asubio, luminată de pâlpâitul focului, singurul lucru pe care Juan Campos continuă să-l considere imposibil de asimilat e nemişcarea lui Antonio Vega: e atât de totală, încât acum, când lacrimile i s-au evaporat de pe faţă, nu pare să fi plâns pentru că nu s-a mişcat. Ca şi cum plânsul ar atrage după sine un repertoriu de gesturi implicit pe care cine plânge îl pune inconştient în joc pentru a arăta că plânge: de aceea aştepta Juan Campos (poate tot inconştient) ca plânsul neaşteptat al lui Antonio să antreneze o gesticulaţie complementară, o frază sau o explicaţie, vreun semnal

care să arate fără echivoc că plânge pentru că vrea şi nu pentru că nu se poate abţine sau pentru că lacrimile *n* curg ca un fel de flatulenţă după o digestie proastă.

— Antonio, crede-mă, o să fac tot ce pot. Treaba-i că nu ştiu dacă se poate face într-adevăr ceva pentru Emilia sau pentru oricine altcineva. Nu ştiu, chiar nu ştiu, dacă oamenii au acces la consolare. Uneori îmi vine să cred că nu…

— Nu te înţeleg, Juan. Ce spui acum, o spui în general? E o teorie sau ceva de genul ăsta? Poate că ai dreptate, presupun. Singurul lucru pe care îl ştiu e că Emilia are acum nevoie de ajutor, nu de pastile. Are nevoie să vorbească despre Matilda şi despre moartea ei şi eu nu-i sunt suficient, orice aş face şi oricât de mult aş vorbi. Emilia şi eu suntem acelaşi lucru. Emilia ar vrea să vorbească cu tine, să-i spui ceva, orice, dar să i-o spui tu. Chiar şi ceva cumplit. Spune-i adevărul, spune-i ce crezi tu cu adevărat că e moartea. Asta-i mai mult decât nimic. Emilia are nevoie de tine, ăsta-i singurul lucru pe care ţi-l spun în noaptea asta. Şi iartă-mi îndrăzneala, de fapt tu voiai să mă vezi pe mine din cine ştie ce motiv, iar eu voiam să te văd ca să-ţi spun ce ţi-am spus… Serios, chiar a fost un noroc că m-ai sunat în noaptea asta.

„Bine, şi asta-i tot?” era pe punctul de a întreba Juan Campos. Dar s-a oprit în ultimul moment.

Ar vrea să fie în stare să întrebe dacă asta-i tot. Dacă tot ce-a fost spus înainte e totul, un fel de rezumat. Dar brusc îl îngrozeşte ideea că termenul acesta banal şi abstract, *tot,* ar putea să încurce totul, să implice totul: îl înspăimântă imaginea unei metastaze spontane a totalităţii implicite capabile să reactiveze, dincolo de întrebarea simplă, toată situaţia de necuprins. Pentru că, e clar – decide mental Juan Campos –, că aceste puţine fraze de tânguire şi de implorare în favoarea Emiliei, pe care Antonio le-a pronunţat la această întâlnire neprevăzută,

sunt de fapt sinecdoca unei situaţii complexe – procesul total al doliului pentru Matilda, care, departe de a se limita la durerea Emiliei sau la teama lui Antonio pentru sănătatea soţiei lui, îl atinge chiar pe Juan Campos. Mai mult chiar: are de-a face cu proiectul iniţial al celor două cupluri de acum douăzeci de ani, astfel încât cu ocazia totalităţii zgândărite şi a acestor puţine fraze ale lui Antonio, *totul* ar redeschide brusc trecutul şi viitorul deopotrivă, ar evoca nu doar acţiunile observabile, exterioare ale celor patru, ci şi ceea ce e inobservabil, interior, în intenţiile lor formulate ori neformulate, succesele şi eşecurile acestor ultimi douăzeci de ani (care ar include eşecurile trăite ca succese şi succesele trăite ca eşecuri). Ce s-ar întâmpla dacă, ipotetic vorbind, Antonio Vega ar răspunde negativ la întrebarea dacă tot ce s-a spus e tot ce se poate spune? Nu ar apărea totalitatea în întregime, cu toate contradicţiile ei, cuprinzând şi detaliile riscante legate de boala Matildei, de violenţa cu care respingea moartea, de agresivitatea de la sfârşit, de acuzaţiile şi insultele ei…? Nu ar ieşi la suprafaţă ciuda? Ciuda cui? La orele astea din noapte Juan Campos nu e în starea adecvată pentru a omite o referinţă explicită (chiar dacă nerostită) la acest sentiment dezolant, ciuda, ciuda lui: a lui însuşi, a lui Juan Campos (ciuda Matildei, dacă a existat, poate fi pusă momentan între paranteze). Această ciudă care, de îndată ce Juan sapă numai puţin în sine, ştie că o simte acum şi că a simţit-o atunci: îi pare rău că simte o ciudă secretă – poate nejustificabilă – faţă de Matilda, faţă de iubita lui soţie.

Antonio Vega, care şi-a terminat whisky-ul de ceva timp, se ridică. E clar că vrea să plece. Juan se bucură că pleacă. Dar se preface că vrea să-l mai reţină un moment.

— Pleci deja? Mai bea un ultim pahar cu mine. E vocea amabilă pe care Antonio o ştie de-o viaţă. Se aşază din nou în fotoliu. Dar refuză băutura.

— Aş prefera să plec dacă nu mai e nimic, nimic urgent, încă o dată, iartă-ne pe amândoi, pe Emilia şi pe mine, care, fără să vrem, poate că te necăjim…

— Vai, nici vorbă! Vocea lui Juan Campos e acum admirabilă, amabilă, e din nou la locul lui, e din nou cotidianul, obişnuinţa, fidelitatea acestui tânăr Antonio, atât de tânăr încă în ciuda celor cincizeci de ani ai lui, tot ce a însemnat tovărăşia lui Antonio, imaginea înfrumuseţată pe care Juan Campos a putut să şi-o facă despre sine însuşi când îl educa pe acest tânăr. Tot, absolut tot ce-i uşor, liniştit, pedagogic, indiscutabil, străluceşte din nou ca o iluzie amoroasă: nu-ţi mai poate fi frică de nimic. Toată ordinea convenţională a lumii lui Juan Campos, toate măsurile şi mecanismele lui înţelept şi ingenios dispuse de-a lungul anilor ca să nu existe vreodată breşe sau urâţenie, apar din nou la locul lor ca nişte creaturi afirmative, ca nişte succese neîndoioase, ca o bunăstare binemeritată. Antonio pleacă, vrea să plece. Îşi cere scuze. Nu a făcut referinţă la totalitatea înveninată şi de necuprins de care Juan Campos s-a temut pentru o clipă că o să se năpustească asupra lor ca o hemoragie, ca o metastază de neoprit. Nu s-a întâmplat nimic.

XVII

Tunelurile şi roţile hamsterului. Fernandito, hamsterul. Femando Campos îşi prelungeşte şederea la Asubio cu încăpăţânare, încercând să-şi dea sieşi un scop şi nereuşind să-l găsească. Tot ciclul complet al roţii de hamster l-a parcurs într-o săptămână, în mai puţin timp. Resentimentul faţă de tatăl lui, dragostea faţă de tatăl lui, înduioşarea şi detestarea, fuga din căminul părintesc şi refugierea în casa lui Boni şi Balbi, dragostea carnală, minunată ca întotdeauna, a lui Emeterio, plăcerea de a se lăsa iubit, simularea că nu simte gelozia pe care o simte

faţă de prietena lui Emeterio. Conversaţia cu Antonio Vega, iubirea lui Antonio Vega, iubirea pentru Antonio Vega, conversaţiile cu fraţii, nepoţii. Scopul… ce face aici, de ce e aici Fernandito, hamsterul? Fapt e că stă deja de cincisprezece zile la Asubio: văzută din exterior, situaţia lui pare ridicolă. Iar Fernandito e extrem de sensibil la ridicol: în această privinţă Fernando Campos e foarte spaniol. Impetuozitatea Porsche-lui străbătând cei şase sute de kilometri între Madrid şi Lobreña, sosirea pe nepusă masă la Asubio: o năvală de cal andaluz. Şi acum? S-a oprit locului ca un măgar din La Mancha? Şi Femando Campos – ca şi Angélica – are convingerea că trebuie să se întâmple ceva. Spre deosebire de Angélica, care nu face decât să se bucure de posibilitatea, deocamdată neconfirmată, a unui dezastru, Fernandito bănuieşte că deja s-a întâmplat ceva grav, pentru că simte în inima lui că s-a întâmplat tot ce putea fi mai grav şi că din cauza asta se află el aici, hotărât să-i ceară socoteală tatălui său. Problema e că tot ce s-a întâmplat, indiferent ce, nu se încheagă pentru a dobândi un profil lipsit de echivoc. Cel mai grav nu e doar faptul că Fernandito nu se simte iubit. Sau asta era cel mai grav? S-a simţit iubit la început şi neiubit după aceea. A existat un înainte şi un după pe care Fernandito Campos le situează în jurul datei când a terminat bacalaureatul: până la şaisprezece ani era preferatul tatălui său. Au fost anii străluciţi ai dragostei paterne. În rotirea asta enervantă în cerc a lui Fernandito hamsterul, în zilele astea, sunt momente de melancolie şoricească întru totul reală şi care l-ar mâhni sincer pe Antonio Vega dacă Fernandito i le-ar mărturisi: au fost anii glorioşi ai primei tinereţi ai lui Fernandito şi de asemenea anii colaborării pedagogice dintre Antonio şi Juan Campos. Toţi copiii, adolescenţi deja, Andrea, Jacobo, Femando, Emeterio se simţeau integraţi într-un program clar definit şi vesel, într-o mare călătorie plină de aventuri: se simţeau

piraţi şi aviatori şi montagnarzi şi cititori de cărţi şi scriitori de cărţi în serile ploioase. Micul nucleu de melancolie care e ca o migdală şi pe care Fernandito îl roade ca un hamster ce opreşte roata pe care se învârteşte este acel moment de divinaţie, de intensă pregătire, în care fiecare dintre cei patru, inclusiv Emeterio, avea un destin confuz şi strălucit deja pregătit la sfârşitul adolescenţei. Antonio Vega credea în acest destin şi a fost un extraordinar *sherpa* pentru ei toţi. Iar Juan Campos era colonelul major al regimentului de lăncieri bengalezi, impunătorul şef de trib Vulturul alb, romanţatul tată, înţeleptul tată. Cine a fost primul care a slăbit intensitatea atenţiei necesare, care menţinea în picioare acea superbă concentrare tinerească susceptibilă să dureze luni de-a rândul, ani întregi, toată viaţa? E ceva nemuritor de puternic şi de cuceritor în imaginea paternă. Nici măcar nu-i nevoie ca tatăl să facă acte grandioase. E de ajuns să fie acolo şi să fie accesibil în distanţa lui vrăjită, în profunzimea lui povestită, romanţată, poetizată. Când a trecut tinereţea, când s-au adâncit în maturitate, un tată care pentru fiii săi a avut aceste calităţi nu se mai şterge din memorie niciodată. Aşa încât migdala de melancolie pe care câteodată Fernandito o roade *pe* roata lui e cu adevărat înduioşătoare. Dar toate s-au năruit după aceea, tot ce a fost înainte s-a prăbuşit în ce a fost după, şi asta într-o clipită. Sau invers, tot ce a fost după s-a năruit în ce a fost înainte anihilându-l, făcându-l variabil, discutabil, modificabil, interpretabil. Andrea şi Jacobo, care erau fiinţe mai simple, s-au amuzat căsătorindu-se, căţărându-se pe posturi tot mai înalte la bancă, Jacobo, făcând copii, Andrea… Dar Fernandito nu putea să-i urmeze pe această cale a normalizării, egalizării, socializării. Marele orgoliu de a fi unic, original, îndrăzneţ, obraznic, ştrengar, zvăpăiat, priceput, vesel, imaginea însăşi a Matildei, toate acestea au funcţionat ca o izbândă nebuloasă, izbândită

înainte de fi izbândită, obţinută ca un premiu cu mult înainte de a fi obţinut. Şi acest premiu imatur, această izbândă repurtată la modul ireal, care, în esenţa ei, consta în a-l face pe Fernandito conştient de sine în chipul cel mai intens, ca unic reprezentant strălucit pe care tatăl său îl iubea, l-a izolat pe Fernandito într-un eu s*unt care* încă nu era, într-un eu c*ar*e, trebuind să fie în viitor, se descoperea ca fiind supus aceluiaşi coeficient de ostilitate ca toţi muritorii şi, cu precădere, aceleiaşi vieţi contingente care începe când prima tinereţe a trecut. Ce avea de făcut era să păstreze trecutul germinal ca un izvor nesecat care, într-o circulaţie aducătoare de fericire, curge dinspre trecut spre viitor şi dinspre viitor spre trecut. Atunci şi-a abandonat Juan Campos mezinul. A fost conştient Juan Campos că îşi abandona fiul? Nu au fost, fără îndoială, scene dramatice. Nu a fost nicio ruptură vizibilă. Doar o slăbire a atenţiei, o împuţinare a bucuriei. Deodată Juan Campos – poate fără să-şi dea nici el seama – nu s-a mai interesat de fiul lui. Când a început facultatea, ai fi zis că Fernandito însuşi se bucura că s-a mai eliberat puţin de grija paternă, pe care o simţise atât de caldă în copilărie şi prima tinereţe. Dădea impresia – atât de caracteristică studenţilor din anul întâi şi doi – că ştie totul şi că se crede autosuficient. Relaţia cu Antonio Vega a fost mai departe fluidă, la fel de fluidă sau chiar mai mult ca în anii de liceu, în schimb, între Juan şi fiul său cel mic s-au iscat certuri care în general aveau ca motiv această, în ultimă instanţă, inocentă autosuficienţă a tânărului student, dar pe care Campos nu părea dispus s-o accepte în totalitate. În vara dintre al doilea şi al treilea an de facultate, s-a creat dintr-odată o barieră ciudată: violenţe, insulte; Femando l-a acuzat pe tatăl lui că-i un nesuferit de cobe, complet dezinteresat de ceea ce se întâmplă în jurul lui. L-a acuzat că nu-i pasă de nimeni. Juan Campos n-a vrut să se certe, a dat impresia că a dispărut pur şi simplu. S-a transformat în

tatăl dezamăgit, timorat poate. Antonio Vega a intervenit în modul cel mai simplu de care era în stare. I-a spus:

— Femando, trebuie să vorbeşti cu tatăl tău.

— Şi despre ce să vorbesc cu el? Habar n-are de nimic, a declarat Fernandito.

— Asta nu ştii. Tatăl tău e un înţelept şi un om de o mare sensibilitate, trebuie să vorbeşti cu el pentru că te iubeşte.

Discuţia cu Antonio l-a mişcat pe Fernandito. Nu era aceasta, la urma urmei, o dovadă, o nouă dovadă, o proba care separă bleaga tinereţe dintâi de noua tinereţe, în care copilăria se scufunda încet, dispărând? Şi-a amintit chiar şi un text din Sfântul Pavel, începutul unui text din Sfântul Pavel: *Când eram copil*, *vorbeam ca un copil*, *simţeam ca un copil... îşi* amintea doar începutul acestui text, dar acum nu mai era copil, nici măcar licean. Era un om mare: jocurile de acum aveau mai multă tărie: viaţa strălucea subţiată, fibroasă: un arc încordat spre viitor. Însă sugestia lui Antonio i s-a părut extraordinară: Am s*ă vorbesc cu tata, am* s*ă-l recâştig, şi*-a zis Fernandito. A doua vară de facultate era spre sfârşite. Femando, la ultimul ceas al serii, a intrat în biroul tatălui său, care citea în faţa căminului unde ardea deja focul pentru că fusese o zi ploioasă, iernatică. Tatăl lui a ridicat capul. Fernandito a spus:

— Este ceva ce nu ştii despre mine. Dacă vrei, îţi spun. Dacă nu vrei, nu.

L-a mişcat să-l vadă pe tatăl său aşezat în fotoliul lui obişnuit, cu pulovărul pe gât pe care şi-l punea seara. A simţit că-l iubeşte. A simţit că toate certurile din vara asta şi din anul universitar care trecuse erau nişte prostii. A simţit totuşi, chiar în acelaşi moment, că într-adevăr tatăl lui se abătuse din drum, îşi abătuse atenţia de la Fernandito la alte lucruri, la cărţile lui. Acum era clipa cea mare ca să-i recâştige atenţia tatălui său. Juan Campos şi-a ridicat duios capul şi s-a uitat la fiul lui. Părea obosit, ca şi

cum s-ar fi izbit cu capul de ceva, dar foarte uşor, şi se trezeşte dintr-odată. De fapt, s-a frecat la ochi cu mâna stângă şi l-a întrebat într-o doară:

— Şi ce vrei să-mi spui?

— Înainte să-ţi povestesc, trebuie să vrei să auzi. Trebuie să spui: Vreau să aud ce vrei să-mi povesteşti. Vrei să auzi sau nu?

— Sigur, de ce nu? Povesteşte-mi dacă vrei.

— Sunt poponar. Ce părere ai?

— Ce vorbeşti, dom Te, ce vorbeşti! Cine-i poponar?

Fernandito nu se aştepta la o reacţie ca asta. Era singura reacţie la care nu se aştepta: tonul ăsta lejer, ca şi cum ar fi declarat cine ştie ce fleac: că vrea să se facă toreador sau că s-a îndrăgostit de o colegă de facultate. Cuvântul *poponar* îi umpluse gura ca un coagul de sânge. Nu era alt cuvânt, după părerea lui Fernandito, care să desemneze mai bine ceea ce voia el ca tatăl lui să ştie. *Homosexual în* comparaţie cu *poponar* nu făcea doi bani. *Poponar* era formidabil, rotund, periculos, nou. Era un mare secret dezvăluit. Trebuiau sa sară scântei. Fernandito încă era un puştan şi, fără să vrea, imaginaţia lui încă mai era dominată de estetica benzilor desenate. Într-un fel sau altul aştepta ca tatălui să-i iasă ochii din cap, să urle *Asta niciodată!* Sau poate un melodramatic *Fiule!* Dar nicidecum acest *Ce vorbeşti, dom'le, ce vorbeşti! Cine-i poponar?*

Matilda încă mai trăia pe atunci. Cu Matilda nu erau probleme. Fernandito nu a avut nicio problemă cu mama lui, pentru că mama lui îl făcea să se simtă deştept şi frumos, pătrunzător şi rapid ca ea.

— Nu te iubesc, mama, nu te iubesc deloc, dar deloc Sunt exact ca tine, suntem identici. Nu te iubesc deloc şi nici tu pe mine!

Matilda izbucnea în râs şi îi ciufulea părul şi îi zicea că nu ştie ce vorbeşte. Şi îi spunea că îl iubeşte cu o dragoste

electrizantă, nu cu o dragoste bovină.

— Noi suntem gheparzii iuţi, Femando. Ne iubim la o sută zece kilometri pe oră cincizeci de metri non-stop.

Şi Fernandito întreba apoi:

— Şi după aceea?

— După aceea, în vizuină, mâncăm puiul de gazelă pe care l-am vânat împreună.

— Da, mama, da. Şi după aceea ce se întâmplă cu noi? Ia spune. Presupune că ne-a scăpat gazela cea tânără, ce facem? Rămânem sleiţi şi tu şi eu. Eu te-am văzut sleită de puteri.

— Asta nu-i adevărat, Fernandito, când m-ai văzut tu pe mine sleită?

A fost cumplit: o premoniţie sfâşietoare. La puţini ani distanţă Fernandito şi-a văzut mama sleită de puteri. Era o imagine cutremurătoare: intensa frumuseţe mortală care s-a năpustit peste Matilda sub ochii fiului ei, când nu putea să se mai ridice, aproape nici nu mai putea vorbi, prăbuşită pe canapea şi nevrând să mai vadă pe nimeni, doar pe Emilia. Atunci a ştiut că îl iubeşte şi, încă o dată, a simţit acea dragoste electrizantă care provenea dintr-un sentiment foarte profund de identificare dintre ei doi. Era un sentiment complex, pe care Fernandito nu a reuşit să-l analizeze în timpul vieţii mamei lui şi care, după moartea ei, i-a rămas acolo ca o imagine congelată, un fulger imobil, o presimţire subită, un suflu divin şi mortal. Şi se gândea Fernandito, când se ducea în camera lui să plângă, pentru că Matilda nu voia să o vadă nimeni, nici măcar fiii ei, în starea aceea, că aceea nu era o dragoste maternă, materno-filială, era o dragoste brută, de ghepard, de făptură care există într-un acum fulgurant şi care dispare lăsând după ea doar melancolia trecerii ei, repeziciunea ei, eşecul. Cu adevărat, Fernandito nu a avut niciodată prilejul să vorbească în linişte cu Matilda despre aceste lucruri. Îi spunea că nu o iubeşte deloc, dar deloc, ca să o

tragă de limbă. Dar Matilda nu cădea în capcană: de obicei râdea şi-l făcea şi pe Femando să râdă. Imaginea ghepardului era doar una dintre imaginile care-i veneau în minte. Femando a crezut că găseşte dragostea maternă la tatăl lui şi la Antonio Vega. Fernandito copil şi adolescent l-a iubit cu lăcomie pe tatăl lui aşa cum copii şi adolescenţii iubesc rutina jocurilor şi a casei părinteşti. De aceea, când Fernandito, aproape cu inocenţă, s-a distanţat de dragostea paternă (părea aproape obligatoriu, acum că era student, să se distanţeze de drăgăstoasele obiceiuri ale familiei, să se prefacă enervat şi plictisit de ele), s-a simţit abandonat şi dat la o parte, fapt pe care nu i-l prilejuiseră niciodată lungile perioade de absenţă ale Matildei. Mama lui şi el se iubeau la mare viteză şi lui Fernandito îi era clar că, după ce trec momentele de afecţiune intensă – care îndeobşte erau deopotrivă momente de un comic extrem şi de o veselie explozivă –, era firesc ca mama şi fiul să se distanţeze. Distanţa fizică nu îi distanţa. Când s-a distanţat de tatăl lui, în schimb, şi mai ales când a simţit că tatăl lui nu-i mai acordă atenţie, că se înfundă în cărţile lui, Fernandito a simţit distanţarea ca o rană mortală. Rămânea, bineînţeles, Antonio Vega, dar Antonio Vega nu era tatăl lui. Prietenia cu Antonio era importantă, dar distanţarea de tatăl lui, care crescuse de la moartea Matildei, l-a făcut pe Fernandito să se simtă dispreţuit, abandonat. A vrut să se răzbune, de asta era acum la Asubio: ca să se răzbune. Când, pe vremea în care Matilda trăia, i-a declarat tatălui său, cu aceeaşi atitudine de parcă ar fi scuipat sau ar fi tras un pumn sau un şut, că e poponar, intenţia lui Fernando Campos a fost să-şi reatragă atenţia paternă, fiind mişcat de observaţiile lui Antonio Vega menţionate anterior. Crezuse cu naivitate că o asemenea declaraţie, un cuvânt aşa de grosolan şi consternarea îl vor zdruncina pe tatăl lui. Şi nu a perceput nicio reacţie. Acel „ce vorbeşti!” nu era gândit ca o

încercare de calmare şi nici măcar ca o opoziţie faţă de ideea în sine. Însemna doar că Juan Campos nu-şi lua fiul în serios, nici în privinţa asta şi nici în alta. Conversaţia s-a prelungit, fireşte, ceva mai mult, fiindcă Fernandito a întrebat:

— Ce-i cu tine? Nu te miră? Bănuiai deja? Ştiai deja?

— Nu mă miră fiindcă nu mi se pare grav. E o fază. Toţi tinerii treceţi printr-o fază de nesiguranţă erotică. E destul de normal. Nu are importanţă.

Acesta a fost momentul în care, pentru prima dată, Fernandito a simţit o enormă antipatie faţă de tatăl lui: antipatia şi amintirea dragostei pe care o simţise pentru el s-au încrucişat în conştiinţa lui Fernandito. Şi nu reuşea să înţeleagă ce înseamnă acea încrucişare care determina o reacţie afectivă intensă şi fără concept. S-a simţit deziluzionat, furios: a simţit că îi dezvăluise adevărul lui cel mai profund, sufletul lui, şi în loc să-l atragă spre sine pe tatăl lui, toate îşi urmau cursul neabătut. Ciudat e că acest moment i-a provocat lui Fernandito prima rană narcisiacă din viaţa lui. Stătea în picioare în faţa tatălui său, stătea mai departe în picioare. Aproape orice soluţie, orice iniţiativă paternă ar fi fost de ajuns: Aşază-te şi hai să vorbim. Chiar şi repetarea, ceva mai detaliată, a vorbelor pe care le spusese, rostite cu mai multă energie, ar fi fost de ajuns să prelungească discuţia, convieţuirea. La momentul acela Femando nu avea alte aşteptări decât să-l zdruncine sau să-l scandalizeze pe tatăl lui, iar ceea ce avea în faţa ochilor era un bărbat instalat comod într-un fotoliu, care se uita din când în când la cartea pe care o avea pe genunchi, închidea ochii şi dădea impresia că ar vrea să rămână singur. Femando Campos simţea că vrea să plece şi în acelaşi timp simţea că dacă ar pleca, fără să mai adauge nimic, asta ar însemna o retragere ruşinoasă. Gândi: dacă plec acum, fără să-i cer nimic, fără să scot nimic de la el, eu şi tata n-o să mai putem vorbi în vecii

vecilor. Aşa că a spus:

— Bine. Mă duc. Văd că ţi-e totuna. Poate te interesează dacă mă culc cu Emeterio. Să ştii că de foarte mult timp se întâmplă asta. Ne-o tragem în cur. Şi îţi zic asta ca să fii informat asupra faptului. Nu o să mai vorbesc niciodată cu tine despre chestia asta.

— Cum vrei, şopti Juan Campos. Fă ce vrei: pleacă sau mai stai. Mie nu mi se pare grav. Îmi pare rău că nu m-ai zguduit, dacă asta te interesează. E o fază. Peste câţiva ani, mai vedem noi.

— Peste câţiva ani – repetă Femando – mai vedem noi. Da.

A ieşit din cameră. Se simţea cu adevărat răvăşit. Nu ştia ce să facă. Gândi: să-i povestesc mamei ce s-a întâmplat. Am să-l pârăsc pe ticălosul ăsta mamei şi la toată lumea: am să-i zic mamei, am să-i zic lui Emeterio. După ce a ieşit din birou, furia a pus stăpânire pe el ca o durere de stomac: i-ar fi plăcut să plângă sau să urle sau să intre din nou în birou şi să-l înjure pe taică-său. Dar n-a făcut decât să intre în camera lui, să se trântească pe pat şi să rămână acolo treaz până în zori. Nu se întâmplase nimic. Acel refuz din partea tatălui său transforma conştiinţa lui Fernandito într-o masă sticloasă. Lui Emeterio, a doua zi, Femando i s-a părut foarte schimbat, şi mai ales Antonio Vega îl găsi ciudat şi distant. Boala Matildei a izbucnit după aceea. Femando şi tatăl lui n-au mai reluat discuţia despre respectivul subiect niciodată.

XVIII

Femando Campos a resimţit adânc absenţa stereotipurilor în menţionata discuţie. O reacţie paternă convenţională i-ar fi displăcut mai puţin. Alesese modul cel mai exploziv de exprimare, termenul *poponar,* cel mai exagerat; rezultatul a fost nul: nu a existat reacţie, nici

măcar reacţia convenţională. Juan Campos nu a făcut decât să dizolve violenţa declarativă a fiului său într-o incredulitate care băiatului i s-a părut comodă, indolentă, pasivă. A existat, trebuie să se recunoască, o anume inconsecvenţă în reacţia tânărului. Într-un fel, nu avea cum să se aştepte la o reacţie diferită de la tatăl lui: temperarea emotivităţii era un element esenţial în educaţia dată tinerilor Campos şi se practicase în casă de când erau copii. Era, fără doar şi poate, influenţa educaţiei anglo-saxone a Matildei Turpin. Faţade sentimentalism, duioşia uşor ridicolă a mamelor spaniole, faţă de neîncetatele sărutări şi îmbrăţişări, faţă de „dragostea vieţii mele" şi toate celelalte, în casa Campos se practica o afectivitate atenuată. Această estompare a afectelor era dublată de o sistematică modificare a rolurilor atribuite prin tradiţie tatălui şi mamei. Având în vedere că şefa era Matilda şi – contrar stereotipurilor – tatăl era cel care stătea acasă şi era contemplativul familiei, a existat de la bun început o nevoie pedagogică de a inversa imaginile rolurilor corespunzătoare fiecăruia. La aceasta se adăuga prezenţa binevoitoare a lui Antonio Vega, care, de-a lungul întregii copilării şi adolescenţe, a jucat un rol multiform, paterno-matern, care includea atribuţii de deschizător de drumuri, şef de trib, batistă pentru lacrimi, frate mai mare… Antonio era cel care într-adevăr stătea tot timpul acasă, care era mereu acolo pentru orice, care mergea cu ei la şcoală când erau mici, care îi ajuta să-şi facă temele şi să înveţe pentru examene. Aşa că lui i se aduceau acuze, cu el se certau, cu ei plângeau, pe el îl pupau, îl ascultau sau nu-l ascultau. Reacţia lui Juan Campos, lipsa lui de reacţie, a fost, la urma urmei, o reacţie caracteristică familiei pe care Fernandito ar fi trebuit automat să o înţeleagă. De ce nu a înţeles-o? Şi de ce, după ce s-a gândit să-i povestească despre toate astea mamei lui, a hotărât să n-o mai facă? De ce s-a hotărât Fernandito să nu-i spună

mamei lui că era *poponar?* Sau de ce, dată fiind atmosfera particulară din casă, nu i-a spus lui Antonio Vega, aşa cum i-a spus atâtea altele?

Femando Campos îşi aminteşte despre aceste lucruri acum. Scena cu tatăl lui s-a scufundat rapid în descumpănirea provocată de cancerul Matildei. Boala nu i-a unit între ei pe membrii familiei Campos, mai degrabă i-a izolat pe fiecare în gândurile lui când energia maternă, care chiar şi de la distanţă îi unea, s-a prăbuşit, fiind înlocuită de boală. Faptul că Matilda nu a vrut să fie văzută a fost cât se poate de sugestiv. Poate că pe Fernandito l-a afectat cel mai mult refuzul ei de a apărea bolnavă în faţa familiei. Andrea şi Jacobo l-au acceptat mai uşor: aşa-i mama, mereu a hotărât ea singură cum trebuie făcute toate, şi acum e la fel. În schimb, Fernandito îşi amintea de veselia mamei, poantele ei, simţul umorului, şi le ducea dorul. Mama lui l-a lăsat de câteva ori să intre în camera unde stătea înainte de a merge la spital. Era foarte slabă, se aranjase cu multă grijă, părea foarte obosită. Sentimentul de stranietate era atât de puternic, încât Fernandito, care de obicei era foarte locvace în conversaţii, aproape că n-a putut îngăima niciun cuvânt. Au fost vizite foarte scurte. În ambele ocazii au fost de faţă Juan Campos şi Emilia. A doua oară, Antonio Vega l-a însoţit pe Femando şi l-a aşteptat în salon. După aceea au făcut amândoi o plimbare prin Madrid. Volumul bolii ocupa tot spaţiul conştiinţei: slăbiciunea extremă, vocea stinsă, lentoarea gesturilor. Poate că pentru întrevederea cu fiul ei, Matilda luase un calmant, morfină sau ceva. A fost dezolant. Şi a fost de parcă s-ar fi împlinit acea premoniţie cum că se vor întâlni cândva sleiţi de puteri unul în faţa altuia. Matilda era acum ghepardul sleit care abia dacă reacţionează când îl înhaţă vânătorul, după ce a străbătut ca un bolid cei cincizeci de metri cu o sută cincizeci de kilometri la oră. Dar înainte de asta, de ce nu i-a spus

nimic mamei lui despre nenorocita de homosexualitate, dacă tot îl preocupa aşa de mult povestea asta? Fernandito s-a hotărât pe atunci (adică, între momentul conversaţiei eşuate cu tatăl şi momentul izbucnirii bolii Matildei) că propria homosexualitate îl preocupa foarte puţin şi că motivul pentru care a decis să i-o anunţe aşa de ostentativ tatălui său a fost mai degrabă dorinţa de a-l agresa decât nevoia de sprijin sau de sfaturi. Să zică *sunt poponar* a fost ca aruncarea unei petarde la picioarele lui, ca izbirea unui platou de cristal pe o duşumea de gresie. Fernandito a recunoscut că făcând să explodeze respectiva petardă s-a desprins brusc de obiceiurile casei, de stilul pedagogic al familiei Campos, folosind în schimb o tonalitate hispanică, goyescă, de pictură neagră: echivalentul pronunţării cuvântului *poponar* ar fi fost să-şi dea cu ruj pe buze şi să apară cocoţat pe tocuri. Ce voia era să atragă atenţia, să-l facă pe un tată neclintit şi de neînţeles să sară în sus. Fernandito a bănuit atunci că neclintirea paternă, amabila lui pasivitate, era probabil o enormă mască. În spatele unei impasibilităţi atât de mari, ce se ascundea?

În acea ieşire a lui Femando Campos exista un amestec teatral de implorare şi agresiune: era ca şi cum, îmboldit de Antonio să se adreseze direct tatălui său, Femando ar fi revizuit în mare viteză întreaga listă de mijloace, de posibilităţi. Şi a ales *poponarul* ca masca lui cea mai şocantă. E adevărat că Femando a tradus prin cuvântul *poponar o* stare complexă de spirit care includea, evident, agreabilele lui relaţii homoerotice cu Emeterio (care nu avuseseră, totuşi, nicio continuare în viaţa lui de student) şi că a făcut din această trăire erotică un personaj public, un calificativ, o judecată socială peiorativă, care i se părea mişto. Relaţia cu Emeterio era foarte stabilă, deşi deopotrivă discontinuă din cauza obligaţiilor academice ale lui Fernando. În această discontinuitate trebuiau incluse iubitele provinciale ale lui Emeterio despre care Femando

se prefăcea că nu ştie nimic şi cu care Emeterio întreţinea relaţii nenumărate, dar superficiale: Emeterio făcea şi el în privinţa asta ceea ce făcea toată tinerimea din Lobreña, unde toată lumea agăţa în weekend. Ei doi nu vorbeau în niciun fel de termeni despre relaţiile lor amoroase. Aici, Fernando era precaut şi Emeterio, inocent. Amândoi considerau ca de la sine înţeles că ce făceau nu avea nevoie de explicaţii în faţa lor înşile şi nici de justificări în faţa altora: erau obişnuiţi cu acest interior afectiv de joc şi experimentări corporale de ani de zile. Femando bănuia că o verbalizare prea explicită a chestiunii l-ar fi tulburat pe tovarăşul lui de joc. Şi Emeterio – poate mai puţin inocent, de fapt, decât părea – accepta cu plăcere faptul că împărtăşeau amândoi încrederea minunată a dorinţei fără să aibă nevoie să vorbească despre ea. Astfel că selecţionarea frazei *sunt poponar* ca să se prezinte cu ea în faţa tatălui după o perioadă de distanţare a fost o mare subtilitate din partea lui Fernando, un efect căutat, echivalentul, de fapt, al efectului aceluia miraculos pe care Femando, de mic copil, îl căuta şi îl obţinea când se căţăra cât ai clipi din ochi pe o stâncă ascuţită deasupra mării (după ce observase că apa era acolo mai mult decât îndeajuns de adâncă pentru a face o plonjare) şi să strige: Uite ce plonjeu!, sub ochii speriaţi ai lui Juan Campos, ai lui Antonio şi ai celorlalţi fraţi. Ce s-a întâmplat însă a fost că – spre deosebire de plonjările din copilărie care îi permiteau lui Fernandito un calcul preliminar al periculozităţii săriturii – Fernando a fost el însuşi şocat de declaraţia lui: primul pe care fraza l-a scandalizat a fost Femando Campos. Folosise un termen vulgar, de cartier, care desemna, aşa cum Femando ştia prea bine, o lume tulbure unde se perindau, carnavaleşti, sodomişti şi pedofili, poliţişti şi drogaţi, curve de ambe sexe: era, din perspectiva lui de atunci, un termen jignitor care dezvăluia imploziv tot soiul de vicii şi răutăţi ostentative. I s-a părut

infailibil. La fel de infailibil ca plonjarea în mare de pe o stâncă. Când îşi desfăşura plonjeurile Fernandito ştia mai mult sau mai puţin unde se arunca, profita de coama înaltă a unui val pentru a câştiga adâncime. În schimb, adâncimea paternă l-a derutat de îndată ce a intrat în cameră. Tatăl lui era o mare nemişcată, albastru-cenuşie, puternică şi nemişcată Era ca şi cum s-ar fi aruncat în Marea Cantabrică dintr-o barcă sau dintr-o şalupă într-o seară la pescuit. Îţi inspira frică marea anelidă, grav unduitoare şi fără fund. Inspira frică Juan Campos în acea seară, aşa cum stătea în faţa căminului, parcă adormit. Nu mai era tatăl cel bun, distant, dar afectuos, interpretat mereu în termenii voioasei tovărăşii cu Antonio Vega. Era acum un adânc de mare solitar, vălurit şi înspăimântător. De aceea ieşirea respectivă i a sunat groaznic lui Fernandito însuşi. Şi de aceea reacţia paternă, aşa de neutră, l-a înfuriat în asemenea hal. Nu mai ştia, când a ieşit din birou, dacă furia lui era cauzată de faptul că s-a simţit înşelat pentru că tatăl lui era o mare aşa de puţin adâncă, încât strica iremediabil formidabilul plonjeu al puştiului sau, invers, pentru că, fiind o mare infinit de adâncă şi de arhaică, plonjeul băiatului, cu toată periculozitatea lui, nu mai stârnea nici cel mai mic efect. De îndată ce s-a zăvorât în camera lui, o hoardă colosală de idei a pus stăpânire pe Fernandito, iar capul lui a devenit un interior cu pereţi imenşi de pe care ele ricoşau într-o parte şi în alta. De ce stătea oare tatăl lui aşa de neclintit că dădea impresia că nu simte şi nu suferă? De ce, în comparaţie cu tatăl, mama era aşa de mobilă, de fugace, de veselă? Şi în acelaşi timp la fel de distantă ca şi tatăl, totuşi? Şi de ce nu făcea aceeaşi încercare şi cu mama? De ce nu o supunea şi pe Matilda la acelaşi experiment teatral care tocmai îl neutralizase în chip atât de derutant pe Juan Campos? Au fost două timpuri, aşadar, începând din acea seară: timpul anterior, al copilăriei, şi

tot timpul ulterior care a devenit un prezent ambiguu şi incomod. După câteva ore cei patru pereţi ai dormitorului parcă s-ar fi prăbuşit peste el şi Fernandito s-a dus la Emeterio… ca să-i simtă prezenţa şi să nu-i povestească nimic. Omiterea celor întâmplate era un ingredient esenţial pentru păstrarea pe făgaş a lumii. Şi, curios, ceva asemănător s-a petrecut şi cu Antonio care, mai pătrunzător, s-a interesat de starea de spirit a lui Fernandito, găsindu-l mohorât. Omiterea celor întâmplate făcea parte, şi în cazul lui Antonio, din strategia de apărare şi protecţie a lui Femando Campos şi a lumii lui. Şi Matilda? Matilda, ca de obicei, venea şi pleca sau dădea telefoane. Nu părea nici mai accesibilă, nici mai puţin accesibilă decât înainte. Femando, totuşi, a hotărât să o protejeze şi pe ea, în acelaşi timp în care se proteja pe sine, de radiaţia stranie pe care, după părerea lui, o provoca neclintirea paternă. Ca şi cum după conversaţia eşuată cu Juan Campos ar fi detonat un mecanism nuclear, fiul l-a privit pentru o vreme cu un amestec de ostilitate şi spaimă. De ce era aşa de liniştit? Ce ascundeau tăcerea şi nemişcarea lui? Şi o nouă întrebare s-a ivit atunci: cu cine, cu mama sau cu tata, semăn eu în mod mai profund? Femando Campos îşi dădea seama că făcând vizavi de el o declaraţie ca aceea pe care tocmai o făcuse în faţa tatălui său nu propunea nimic concret; nu întreba nimic şi nu expunea o problemă sau o complicaţie: nu făcea decât, pur şi simplu, să se impună. Lui Femando îi trecu prin minte ideea că reacţia lui în acea seară era foarte asemănătoare cu atitudinea mamei faţă de ei toţi şi mai ales faţă de soţul ei: şi Matilda impusese, potrivit lui Fernandito, şi asta mult înainte ca Fernandito şi fraţii lui să-şi dea seama, un gen de viaţă de familie care avea foarte puţin de-a face cu tipicul familiilor spaniole obişnuite. Foarte puţine femei de vârsta Matildei erau capabile să înceapă o strălucită carieră de finanţiste de vârf. Şi chiar în cadrul

universităţilor celor mai prestigioase, niciuna nu avea posibilităţile şi conexiunile economice necesare pentru ca un asemenea proiect să dea rezultate: mama mea şi cu mine, hotărî Fernandito, suntem la fel: amândoi a trebuit să ne impunem ca să nu ne înecăm în marea asta de plictiseală care e tata. Ideea asta îl luă prin surprindere şi îl remontă aşa cum ne trezeşte la viaţă o inspiraţie fericită, o ipoteză atotcuprinzătoare, care pare să explice dintr-odată toate detaliile din vieţile noastre. Şi atunci îi trecu din nou prin minte – ca o inspiraţie complementară – că aici chiar că avea o temă de discuţie pe care o putea aborda cu Antonio Vega fără să fie nevoie să-i tulbure liniştea şi fără să strice minunata armonie a acestei prietenii.

— Tu crezi, Antonio, că taică-meu şi maică-mea au fost vreodată îndrăgostiţi?

Făcuse în aşa fel încât să se întâlnească cu Antonio în garaj.

Garajul era pe atunci locul obişnuit al lui Antonio Vega, îşi construise într-un colţ o încăpere care la început i-a folosit ca depozit pentru uneltele de grădinărit la care s-a adăugat apoi un mic banc de tâmplărie, mai târziu o masă lungă pe care au aruncat-o Boni şi Balbi şi pe care Antonio a acoperit-o cu o muşama portugheză în culori vii şi în sfârşit a instalat o sobă pe cărbuni, o sobiţă dreptunghiulară cu un coş drăguţ, brunat, care ieşea printr-o latură a garajului. Această încăpere a înlocuit camera de joacă a copiilor când aceştia au crescut: era un loc potrivit pentru dezbateri şi întâlniri în jurul unor Coca-Cola şi cafele şi beri Mahou. Era un loc fermecător pe care Fernandito şi Emeterio şi l-au însuşit de îndată şi pe care îl numeau, în amintirea cărţilor lui Richmal Crompton şi a eroului ei, William Brown, sălaşul. Caracteristic pentru ascendentul pe care Antonio îl avea asupra tinerilor şi pentru încrederea ce le-o inspira a fost faptul că întrunirile

în acel loc reprezentaseră dintotdeauna pentru Emeterio şi Fernandito un ritual cu efecte liniştitoare. Şi chiar în acest loc a lansat Fernandito dispozitivul său complicat, asemănător oarecum incredibilelor maje cu sute de cârlige pentru prins calamarii, adică întrebarea privitoare la îndrăgostirea părinţilor lui. Prin această întrebare Femando îşi închipuia că va înţelege totul în privinţa tatălui şi a mamei lui fără ca el personal să se expună la nimic, cel puţin pentru moment. Nu că ar fi avut de gând să-l înşele pe Antonio sau să-l oblige să-i destăinuie secrete de familie: nu era vorba decât de explorarea, alături de Antonio, a misterului de nepătruns al casei. Pentru că toate, în definitiv, convergeau în acest punct: explicaţia lumii, fascinaţia lumii, înţelegerea propriei fiinţe, inclusiv dragostea lui pentru Emeterio şi pentru tatăl şi pentru mama lui şi pentru Antonio, toate erau acolo, abordabile, la vedere, la îndemână, toate laolaltă înfăţişându-i-se lui Fernandito şi în acelaşi timp la distanţă faţă de el din pricina structurii de neînţeles a conştiinţei individuale, a conştiinţei lui singulare atât de greu accesibile la vârsta aceea.

— Dar de unde până unde ţi-a venit asta? Antonio a pus întrebarea zâmbind. Femando îşi aminteşte şi acum cum erau aşezaţi unul lângă altul, pe o canapea jerpelită cu două locuri aşezată în faţa sobiţei. Antonio îşi întinsese picioarele şi le sprijinea pe un taburet de lemn. Când a pus întrebarea, Fernandito şi-a strâns picioarele şi s-a îndreptat din spate. Această mişcare bruscă a băiatului l-a făcut pe Antonio să se întoarcă şi să se uite la el. A urmat o pauză. Antonio l-a văzut pe adolescentul care crescuse transformat deja într-un băiat mare şi extrem de subţire. Moştenise trăsăturile nordice ale mamei lui: ochii deschişi la culoare, structura osoasă a feţei şi părul negru al tatălui său. Era foarte atrăgător. Ce l-a mai surprins pe Antonio în acea seară a fost contractarea, tensiunea de pe faţa

maturizată. Antonio continuă atunci, temându-se că folosise un ton prea relaxat: Vreau să zic că nu înţeleg întrebarea ta. E limpede că părinţii tăi s-au căsătorit îndrăgostiţi unul de altul şi aşa au rămas şi azi. De ce întrebi asta?

— Treaba-i că nu seamănă deloc… Şi repetă, şovăind:… Nu seamănă deloc.

— Sigur că nu! De aceea se şi completau aşa de bine, pentru că nu semănau. Tot nu te înţeleg: parcă ai vrea să dai de înţeles că din cauză că nu semănau nu puteau să se îndrăgostească unul de altul, iar asta ar fi o prostie.

— Cred că da.

— Şi atunci?

— M-am dus să vorbesc cu tata, cum voiai tu. N-a folosit la nimic. Stătea ca adormit.

— Dar despre ce aţi vorbit?

— Nu am vorbit despre nimic, ţi-am zis că stătea ca adormit, repetă Fernandito.

Atunci era momentul să-i spună despre toată tărăşenia cu *poponarul.* Femando hotărî să nu povestească nimic. A simţit din nou că la urma urmei nu avea nici cea mai mică importanţă faptul că îl atacase în felul acela pe tatăl lui, pentru că dintr-odată îşi dădea seama cât se poate de clar că datorită acelei inspiraţii subite şi agresive nimerise la fix: scosese la iveală ceea ce tatăl lui nu era sau, poate, ceea ce nici mama lui nu era, ce mai, niciunul dintre ei: nu se iubeau: şi nici pe copiii lor nu îi iubeau. Erau cu toţii, copii şi părinţi, în afară jocului, legaţi în mod accidental între ei printr-un plan de viaţă lipsit de semnificaţie. Pe Fernandito îl luă atunci cu fiori reci şi îşi dori să nu fi început niciodată conversaţia aceea cu Antonio Vega care, fără niciun fel de îndoială, habar n-avea în ce ape se scălda băiatul.

— Dacă stai să te gândeşti, Antonio, nu-i nimic ciudat, în casa asta nu se vorbeşte aproape deloc, cel mult vorbim

noi doi. Vorbim pe perechi. Tu şi cu mine, mama şi cu mine, Emilia şi cu tine…

— Tatăl tău şi mama ta, sugeră Antonio.

— Se poate presupune că vorbesc între ei. Întrebarea e când. Şi despre ce, despre ce vorbesc?

— Haide, Femando, sari calul. De unde vrei să ştiu eu despre ce vorbesc? Şi în plus, nu-i nevoie să ştim noi. Or fi vorbind şi ei despre tot soiul de prostii, ca toţi oamenii, despre ce crezi că vorbesc eu cu Emilia?

— Voi doi vă iubiţi.

— Păi sigur că da!

— Atunci nici nu-i nevoie să vorbiţi.

De conversaţia asta îşi amintesc amândoi. E un trecut pe care fiecare dintre ei doi, Femando şi Antonio, l-au reţinut şi l-au repetat în memoria lor, deformându-l poate, dar păstrându-i esenţialul, fiind conştienţi de importanţa lui, deşi niciunul n-ar putea spune de ce a fost aşa de important la vremea lui. Această conversaţie în sălaş a avut pentru Femando şi Antonio acelaşi soi de consistenţă insubmersibilă – ca un dop de plută ce pluteşte pe apă – pe care a avut-o pentru Femando scena pe care i-a făcut-o tatălui său.

În ambele cazuri, senzaţia că se întâmplă ceva important s-a combinat cu altă senzaţie, şi anume că semnificaţia însăşi, importanţa, nu era lămurită. Amândoi au avut impresia că în viaţa lor acele clipe aveau să conteze mai târziu, chiar dacă bilanţul, când va fi să se facă şi după ce se va fi făcut, avea să dea o cifră neclară. Conversaţia a avut o prelungire care a interferat fără doar şi poate cu sensul pe care cuvântul „important” îl avea pentru fiecare dintre ei doi: pentru Antonio acea întrebare a lui Femando, dacă părinţii lui se iubeau, a fost o surpriză: nu îşi dăduse seama până în clipa aceea că, în cazul lui, fidelitatea şi respectul faţă de Juan şi Matilda excludeau critica aproape complet: să considere ca de la sine înţeles că se iubeau

forma parte integrantă din identitatea afectivă, colectivă, în interiorul căreia Antonio trăise în toţi acei ani. Nu i-a putut răspunde lui Femando aşa cum ar fi fost potrivit acolo, în sălaş, în momentul acela, deoarece pentru a fi capabil de aşa ceva ar fi trebuit ca, într-o fracţiune de secundă, să reexamineze tot trecutul comun trăit în familia aceea. Şi asta ar fi inclus o nouă analiză a relaţiei lui cu Emilia şi a relaţiei Emiliei cu Matilda. Era o cantitate prea mare de amintiri ca să fie reinterpretată în întregime într-o singură clipită. Pentru Femando, în schimb, răspunsul bine intenţionat, însă vag, al lui Antonio Vega a însemnat o confirmare a rupturii interioare a vieţii de familie pe care el o hotărâse deja. Interesul lui Femando Campos pentru familia lui, pentru părinţii lui, acea voinţă fermă de a nu ieşi în exterior şi de a examina cu lupa interiorul interiorului lui avea *a priori* imaginea unei rupturi: părinţii lui nu se iubeau şi nu îşi iubeau copiii. În mod firesc, această situaţie era înlesnită de stilul diminuat, rece şi ironic al familiei: nu era o tragedie cu urlete şi ţipete, era o dramă secretă şi larvară. Şi interpretarea asta îi era pe plac – în ciuda grozăviei ei făţişe – pentru că era ca o idee strălucită care-ţi vine pe nepusă masă: să considere ca de la sine înţeleasă lipsa de dragoste în familie îi plăcea aşa cum ne place să descoperim un adevăr sau să citim un poem autentic. Satisfacţia de a găsi adevărul sau expresia potrivită este autosuficientă: savurăm, ca esteţi, cumplitul, în această suspendare a consecinţelor cumplitului care este specifică experienţei estetice. Din acea conversaţie Femando Campos a mai obţinut o confirmare pe care, de asemenea, de mult timp şi-o construia în cap: şi-a dat seama de sinceritatea afecţiunii pe care Antonio Campos o nutrea faţă de ei toţi, părinţii lui inclusiv. Percepţia bruscă a acestei sincerităţi şi a acestei afecţiunii a fost cauza – deloc diferită de reţinerile lui în faţa lui Emeterio – care l-a împiedicat să-i povestească ce se întâmplase de fapt la

întâlnirea cu tatăl său. Cu orice chip, Antonio şi Emeterio trebuiau salvaţi de la prăbuşirea familiei Campos. Pentru că acel Fernandito de douăzeci de ani era încă, într-o anume măsură, puştiul care tocmai citise cu inima sărindu-i din piept povestirile lui Edgar Allan Poe şi se trăia pe sine – cel puţin intermitent – ca şi cum ar fi fost un bolnav şi palid erou romantic înlănţuit într-un palat din care lipsea iubirea şi domnea cruzimea nemăsurată. Bucuria se afla în afara casei, bucuria era viaţa la facultate, era Emeterio şi era de asemenea conversaţia cu Antonio. Şi, ciudat, bucuria era şi relaţia lui cu maică-sa, smulsă aceasta, desigur, şi încă brutal, din ansamblul vieţii de familie. Ce era bun la Matilda, din punctul de vedere al fiului ei mic, era că se preta, poate fără să-şi dea seama, la un joc pe care însuşi Fernandito îl numea în sinea lui un joc al iubirii: era ca o iubită agrestă care venea şi pleca, apărea şi dispărea, îl lua peste picior şi îl făcea să râdă. Pentru Femando Campos, boala Matildei a însemnat de neînţelesul însuşi: o groază care depăşea toate grozăviile din povestirile de groază ale lui Edgar Allan Poe şi Bécquer, toate culegerile de povestiri anglo-saxone strânse în stive în dormitorul lui, pline până la refuz de istorisiri stranii şi ambigue. Boala Matildei a fost un dizolvant spiritual pur care, după arderea sa, părea să nu le lase nicio identitate niciunuia dintre ei. De aceea doliul dus la extrem al Emiliei pentru Matilda (pe care Femando Campos l-a înţeles cât se poate de clar la puţin timp după sosirea lui la Asubio şi despre care avea de gând să vorbească cu Antonio) i se părea mai curat şi mai consolator, mai apropiat de personalitatea viguroasă a mamei lui decedate decât prezenţa aceea întoarsă în timp, împăcată a lui Juan Campos.

Femando îşi aminteşte acum lucrurile astea extrem de intens, ca şi cum tocmai ar fi avut loc, chiar dacă ele de fapt s-au petrecut cu mulţi ani în urmă şi îşi mai aminteşte

cum conţinutul acestei amintiri s-a deplasat în jos ca să facă loc voluminoasei boli şi dispariţiei mamei lui. Acum, instalat la Asubio – şederea lui dobândind alungită figură a unui provizorat straniu –, amintirile ies din nou la suprafaţă, în grade distincte de intensitate, brutalitate, fericire sau nefericire. Ca şi cum, involuntar, însuşi Fernandito, vrând cu tot dinadinsul să rămână la Asubio, când deja justificarea cu gripa sigur a încetat să mai fie verosimilă la biroul din Madrid, ar reinjecta efectivitate datelor mnemonice din adâncimi, ca un scafandru care, atingând fundul, trezeşte rămăşiţele unei epave cufundate în toropeala bituminoasă şi plină de mâl a fundului mării şi toate vestigiile, dintr-odată, în desfigurata lor prezenţă – absenţă – se înfăţişează iarăşi de neînţeles vederii. De fapt, Femando Campos a trebuit să mai dea nişte telefoane de câteva ori la firmă. Nu a dat cine ştie ce explicaţii, e dispus chiar să-şi piardă slujba dacă e nevoie. Mai mult chiar, posibilitatea de a-şi pierde slujba pentru că nu-şi poate justifica absenţa pentru un răstimp atât de lung dă şi mai multă vigoare prezenţei sale în casa părintească. Şi constituie, tangenţial, o ieşire necontrolată în plus, un act real, aşa cum ai da un şut sau ai scoate un ţipăt dintr-odată, care ar trebui să atragă atenţia paternă, în cazul în care ar mai exista în vâscozitatea mută a lui Juan Campos vreun resort executiv. De aceea amintirile lui Femando Campos acum se grupează şi se regrupează extrem de rapid, ca aderenţe subite, extrase din fundul mării, licheni pseudopozi însoţindu-l pe scafandru, când acesta se ridică din nou, cu o lovitură puternică din călcâi, spre aerul celest de la suprafaţă. Antonio Vega, în schimb, care păstrează amintirea conversaţiei în sălaş aproape intactă, nu o trăieşte acum ca pe o experienţă mnemonică directă (ci doar ca o parte a profundei lui afecţiuni faţă de Fernandito) pentru că întreg spaţiul conştiinţei lui, toată nemulţumirea şi întreaga memorie îi sunt ocupate de

Emilia.

XIX

Angélica a reflectat mult în acest timp. Senzaţia că gândeşte şi că trece printr-o experienţă este la fel de puternică ca o vijelie ce nu ar clinti, în ciuda străşniciei ei ieşite din comun, nicio frunză. Asubio e cufundat întru totul în inexpresivitatea lui nordică. Verdele grădinii, copacii lenţi, piatra casei, rutina vieţii lui Bonifacio şi a lui Balbanuz acolo jos în căscioara lor, pavilion de paznici, sau Emilia şi ajutoarele ei la bucătărie conferă întregului spaţiu un aer animat de normalitate tipic înalt-burgheză. E o vijelie în Angélica, o vijelie care o irită pe ea însăşi făcând-o să simtă şi să resimtă şi să presimtă cu mult mai mult decât ar fi cazul sau – cine ştie – poate mult mai puţin decât ar fi cazul pentru că imersiunea hermeneutică a Angélicăi în Asubio a adus în acelaşi timp cu sine un nemărginit şi netulburat calm. Nu doar că nu s-a întâmplat nimic, ci, tot aşteptând dintr-un moment în altul să se întâmple ceva cu totul şi cu totul ieşit din comun, Angélica a obosit de nu mai poate şi dintr-odată începe să devină sentimentală. Se simte din nou dată la o parte, doar pentru că acum nici măcar nu mai e vorba de moartea unui personaj important din familie ca să justifice agitaţia, depresia sau sentimentalismul. Ca şi cum interiorizarea morbidă a lui Juan Campos ar fi o substanţă lipicioasă, un soi de floarea-somnului virtuală, toţi dorm sau apar şi dispar cu un aer somnoros echivalent cu cenuşiul cerului intranzitiv şi cu burniţa anemică. Şi în grădină, pe falezele pe care Angélica îşi etalează, în pas alert, extrem de adecvatele ei compleuri scoţiene, temperatura e plăcută: ceva ca o căldură umectantă – termometrul a urcat câteva grade – care nu cadrează deloc cu căldura de-acum excesivă din casă unde toată lumea aprinde mai departe

focul în sobă şi se aşază în jurul unor tandure cu plite electrice şi tremură de parcă ar vrea să-i facă în ciudă Angélicăi care, în ceea ce-o priveşte, nu s-ar plimba prin casă decât în cămaşă de noapte sau în şort. Angélica, în plus, mănâncă mult, aproape exagerat. Ai avea impresia că lâncezeala care a pus stăpânire pe Asubio se imprimă contrapunctic la bucătărie, aşa încât masa principală, prânzul, e lentă şi, luând în considerare perioada, copioasă. Se remarcă prezenţa săptămânală a unui *cocido montañés*[11] şi, intercalate, nenumărate şi savuroase pilafuri cu midii sau peşte, uneori ambele, sau cu pui, sau cu costiţe condimentate. Angélica aproape doar din politeţe, la început, îşi mai punea întotdeauna încă o porţie. Şi asta a devenit un obicei. Angélica, în plus, se simte cât se poate de surprinsă: de fapt abia acum are prima ocazie să împărtăşească traiul de zi cu zi al familiei Campos. La începutul căsniciei îşi vizita socrii în apartamentul din Madrid aproape în fiecare zi la ora ceaiului. Gastronomia era diferită pe vremea aceea, mai uşoară. Mai asemănătoare orbitei fripturilor reci şi a salatei verzi cu roşii şi castraveţi şi porumb pe care Angélica o pregăteşte şi la ea acasă. Ce s-o fi întâmplat oare la bucătărie? se întreabă Angélica. La Asubio, gătitul a fost întotdeauna sarcina lui Balbanuz, sub controlul de la distanţă al Matildei şi din apropiere al Emiliei când petreceau sejururi la ţară. După moartea Matildei şi decizia lui Juan Campos de a se retrage la Asubio în compania Emiliei şi a lui Antonio, rânduielile culinare s-au limitat la adaptarea obiceiurilor estivale deprinse de ani de zile, cu Balbanuz din nou ca şefă în bucătărie. Balbanuz era din tinereţe o bucătăreasă grozavă şi a rămas aşa şi după ce s-a căsătorit. Toată lumea, şi Matilda prima, i-a lăudat fripturile, sosurile bechamel, pilafurile, supele de

11 Unul dintre felurile specifice din Cantabria, pe bază de fasole albă, varză şi specialităţi din carne de porc.

legume, diversele paneuri. Emilia – care niciodată nu a mâncat mult, iar acum abia dacă pune ceva în gură, dar care consideră că e obligaţia ei să organizeze casa cât mai eficient – se lasă condusă de Balbanuz când trebuie să stabilească meniul zilei. Iar Balbanuz e de părere că, dat fiind că domnii iau masa principală din zi la prânz, trebuie făcute eforturi pentru ca prânzul să fie consistent. Şi, într-adevăr, părerea lui Balbanuz le e tuturor pe plac, în primul rând lui Juan Campos, care e mâncăcios, lui Antonio şi copiilor când sunt şi ei la Asubio. Latura gastronomică de la Asubio reproduce faze foarte îndepărtate în timp ale caselor burgheze din zonă, vremurile pe când prânzurile se compuneau din cel puţin trei feluri, fără a mai pune la socoteală desertul. Problema e că Angélica, care, ca proaspăt căsătorită, se îngrijea mult, dorind să imite pe cât posibil imaginea dinamică şi zveltă a soacrei ei, acum s-a cam delăsat, mai cu seamă în cursul acestei şederi la Asubio când, dată fiind monotonia vieţii duse de întreaga familie şi tendinţa tuturor de a se retrage în gândurile sau în camerele lor, prânzul luat de toţi împreună devine singura distracţie. Astfel că, după-amiaza, Angélica se simte îmbuibată, prea încălzită şi goală pe dinăuntru. E ca şi cum Angélica s-ar vedea împărţită între două lumi: vechea ei lume madrilenă dietetică stând sub semnul alimentelor crude, şi această lume nouă, atât de plăcută, cu ale sale alimente gătite, cu mâncăruri calde şi sosuri, care o fac să se simtă în acelaşi timp foarte plină şi foarte goală, întrucât această a doua lume de mâncăruri gătite pare autosubzistentă şi totodată lipsită de semnificaţie. Singurul lucru care a rămas neschimbat este relaţia cu Andrea, care e la fel de cordială ca întotdeauna: doar că e pe punctul de a se sfârşi pentru că Andrea, din cauză că nu se întâmplă absolut nimic, nu mai face nimic altceva de câteva zile încoace decât să dea toată ziua telefoane soţului şi copiilor, şi pare dispusă să se întoarcă acasă în

orice clipă. Are intenţia să se întoarcă la Madrid cu trenul. Şi o să-l ia mâine după-amiază. Firesc ar părea ca Angélica să meargă cu ea, întrucât ideea era să rămână la Asubio ca să-i ţină companie fiicei familiei Campos. O ciudată insinuare verbală a lui Juan Campos iscă, totuşi, prilejul pentru Angélica să rămână.

— Nu pleca, Angélica, dacă nu ai nimic de făcut foarte urgent în Madrid, pentru că văd că viaţa la ţară îţi prinde bine şi în felul ăsta o sa avem un pretext ca să-l facem pe Jacobo să vină la noi în weekend, a declarat Juan Campos la cafea într-una din zilele din urmă.

Tonul vocii lui Juan Campos l-a surprins pe Antonio Vega. Da, e tonul amabil al lui Juan Campos dintotdeauna. Dar e un ton al vocii care vine din alte timpuri. Antonio are impresia că Juan Campos vorbeşte dintr-un timp cu mult anterior timpului prezent: este vocea familiară, negreşit. În schimb, observaţia că viaţa la ţară îi prinde bine Angélicăi e prea personală şi plină de delicateţe în comparaţie cu tonul uniform şi stins al lui Juan Campos cel cufundat în sine şi monosilabic din ultima vreme. E ca şi cum deodată, după o lungă convalescenţă, Juan s-ar simţi mai bine şi ar ridica ochii şi capul şi ar privi-o pe nora lui cu reînnoită simpatie. Şi pe Antonio Vega îl surprinde să se simtă surprins de aceasta – faptul, oricum, privit din orice punct de vedere, e o veste bună, având în vedere că, dacă acest nou ton ar fi confirmat şi de alte ocazii, ar însemna că Juan a ieşit în sfârşit din reticenţa lui: e ca şi cum Antonio nu ar mai fi crezut într-o reintegrare a lui Juan în viaţa normală, în revenirea la un comportament atent şi amabil faţă de oamenii din casă şi l-ar fi condamnat pentru totdeauna la închiderea în împărăţia lui sumbră. Lui Antonio îi e tare ruşine că în sinea lui l-a osândit aşa de repede pe Juan, pe care îl cunoaşte atât de bine, de ani şi ani de zile! în seara asta Fernandito nu e acasă. Nimeni, cu excepţia lui Antonio, n-a băgat de seamă noul ton din vocea lui Juan.

Dar le-a fost clar tuturor celor de faţă, inclusiv Emiliei, că Angélica n-o să plece la Madrid cu Andrea, pentru că nu are cine ştie ce de făcut la Madrid şi pentru că viaţa la Asubio îi prinde bine. Planul pentru a doua zi e simplu: Antonio Vega o s-o ducă pe Andrea să ia trenul de la Letona, Angélica o să meargă cu ei, o să facă nişte cumpărături şi o să se întoarcă cu Antonio la Asubio pe seară. Angélica, nu ştie nici ea de ce, se simte întinerită. Ca şi cum această scurtă excursie, adăugându-se prelungirii şederii ei la Asubio, ar fi un miracol.

Cuvântul *miracol* i-a venit în minte Angélicăi odată cu acceptarea invitaţiei făcute de socrul ei. Şi Angélica s-a simţit foarte surprinsă şi parcă iluminată dintr-o dată. Aşa că l-a sunat chiar în seara asta pe Jacobo pe mobil şi, vorbind cu el, a insistat mult spunându-i cât de surprinsă se simte şi că tot ce i se întâmplă e un miracol.

— Dar ce, scumpi, ce anume e un miracol?

— Ce să zic? Totul. Faptul că tatăl tău e dintr-odată atât de conştient, dintr-odată atât de atent, că înţelege în sfârşit situaţia…!

Jacobo simte o indispoziţie incipientă. Pe de altă parte, îi e totuna dacă nevastă-sa se întoarce la Madrid sau rămâne la Asubio. La bancă lucrurile merg în aşa fel încât Jacobo preferă să-şi încheie ziua la sala de gimnastică şi să bea o bere împreună cu colegii, să stea acasă luând o cină rece specifică Angélicăi şi să schimbe programele la televizor. Nu, evident, nu pentru totdeauna, dar invitaţia paternă îi permite şi lui o relaxare care, în vremurile astea, pentru un înalt funcţionar la o bancă importantă, este, într-adevăr, de ce nu, un adevărat miracol. Faptul că Jacobo e un soţ obtuz este chiar mai bine, aşa crede Angélica. Faptul că e afectuos cu ea, câştigă bine, are o familie, şi încă o familie cum o are Jacobo, chiar şi fără Matilda, atât de însemnată, faptul că sunt bogaţi, pentru că Jacobo a rămas, ca şi ceilalţi doi fraţi, bine aranjat prin testamentul mamei, în

fine, faptul că nu e complet conştient de cele mai subtile mişcări interioare în legătură cu ce se întâmplă de fapt, toate acestea i se par Angélicăi foarte potrivite pentru un tip şi, ca să spunem aşa, le găseşte foarte virile. Un exces de sensibilitate trădează o anume efeminare pe care Angélica, a cărei inimă e foarte generoasă, preferă să o savureze la alţii. Am mulţi prieteni gay, asta e o frază foarte tipică Angélicăi în ultimii ani. Luându-şi la revedere de la Jacobo şi punându-şi la loc mobilul în geantă, Angélica se priveşte în oglinda de la măsuţa de toaletă din dormitorul ei şi îşi vede neclară imaginea reflectată, de parcă din pricina înfierbântării n-ar putea focaliza bine. Acest Asubio fractal pe care îl conţine dormitorul Angélicăi şi al lui Jacobo se adună în oglindă, creând un efect forestier, datorat poate luminii indirecte venite de la o lampă cu braţ înalt: unduirea ramurilor şi a norilor pe înserat, strigătul vegetal al huhurezului, poate, în împrejurimile întunecate de la Asubio, uguitul porumbeilor care şi-au făcut cuib sub acoperişuri. O senzaţie învârstată ca jaspul pune acum stăpânire pe Angélica, e un efect efervescent care prevesteşte alte bătăi puternice de inimă. Sau ce altceva? Angélica se simte foarte limbută de-a lungul întregii seri şi în ziua următoare, când o ajută pe Andrea să-şi facă bagajele, să-şi umple genţile, când cumpără o sticluţă cu apă de colonie dintr-o drogherie de lângă gară, când se întoarce la Asubio pe scaunul de lângă Antonio Vega, care-i atât de amabil.

Întrucât în toată perioada şederii ei la Asubio nu găsise nimic cu adevărat îngrozitor şi nici măcar ceva remarcabil în viaţa monotonă a familiei Campos, Angélica a observat pe îndelete viaţa bărbaţilor din casă şi a reflectat mult asupra ei. Înainte de căsătorie, Angélicăi i-au plăcut băieţii, a avut mai mulţi iubiţi, nu neapărat îndrăgostiţi nebuneşte de ea, nici ea de ei, dar toţi, asta fără îndoială, toţi susceptibili de a stârni reflecţii şi interpretări.

Angélica, la urma urmei, e o intelectuală. Se înţelege OK cu femeile, excepţie făcând Andrea, dar consideră că se înţelege absolut super cu bărbaţii. Şi uite că zilnic s-a confruntat la Asubio cu prezenţa a trei bărbaţi: Fernandito, Juan şi Antonio. Trei bărbaţi foarte diferiţi între ei, aşa a stabilit Angélica. Pe Fernandito, care o tratează tot timpul cu ironie, îl detestă. Alături de Emeterio, l-a pus pe lista de bărbaţi cu care mai bine să n-ai de-a face. În schimb, pe Juan Campos cu gândurile lui în care e mereu adâncit şi pe Antonio Vega cu solicitudinea lui, Angélica îi găseşte admirabili. Se simte Înclinată tandru spre ei, ca să-i înţeleagă, să se ocupe de ei, mai ales de Juan Campos, chiar dacă el e mai în vârstă şi chiar dacă în casa asta cel care-i cu adevărat atractiv e Antonio. Antonio e cel mai frumos, în schimb, prezenţa sumbră a Emiliei e disuasivă. Juan Campos e cel mai interesant. În privinţa asta, Angélica într-adevăr s-a schimbat mult: la începuturile căsniciei ei, toată atenţia îi era atrasă de Matilda. În ceea ce-l priveşte pe Juan Campos, o interesa doar prestigiul lui academic, iar faptul că putea să spună că e profesor universitar de Metafizică sau de Istoria Filosofiei, sau ce-o fi fost, dădea bine la întrunirile cu amicii. Insa Matilda, mereu absentă, omniprezentă în acelaşi timp, a fost un model demn de imitat, de admirat, şi în acelaşi timp un model detestabil care nu îi dădea Angélicăi nici cea mai mică atenţie. Cum o fi, cum n-o fi, mai bine că-i moartă, se gândea. La început Angélica a crezut că tot ce se întâmpla la Asubio era exterior, în afara ei, ascuns în circumstanţă, în spaţiu, în timp, în celelalte persoane din casă, în alte vieţi. Dar, cumva în ritmul schimbărilor datorate dietei bogate în carbohidraţi şi sosuri bine legate, Angélica a ajuns să creadă că ciudăţenia era înlăuntrul ei însăşi, abstracţie făcând de exteriorul sinistru sau nu. Şi că cele dinlăuntrul ei sunt o progresivă apropiere afectuoasă, o dorinţă de a-l înţelege

pe Juan Campos şi o convingere, din ce în ce mai fermă, că retragerea lui în sine, tristeţea lui, doliul, ar avea nevoie de consolarea unei femei. Într-un fel, la nivel de politeţe, de sociabilitate, de legături de familie, Angélicăi i s-a părut că socrul ei o tratează cu o consideraţie specială. Dar când a invitat-o să rămână la Asubio s-a făcut în fine lumină şi a fost ca un fel de miracol. A fost un miracol. Deodată, Angélica n-a mai simţit golul, acum se simte însemnată şi în suspensie, se simte pilot de încercare şi cufundată în beznă şi expusă în lumina unor sentimente care, nu fiindcă sunt interzise – dacă se confirmă –, sunt mai puţin profunde şi mai puţin adevărate. Dragostei care mişcă sori şi stele nu-i pasă de statute gen socri şi nurori.

XX

Timpul s-a mai înseninat. Burniţa a luat un respiro şi nu mai plouă. Nu e soare tot timpul, doar din când în când. Lumea ambientă e plăcută. O căldură care e deja hibernală şi umectantă. E o strălucire uşor stinsă, dar vie, un poate-da-poate-nu meteorologic. Şi asta, ce înseamnă? Asta înseamnă că lucrurile, doliul pentru moartea Matildei printre altele, se îndreaptă uşor-uşor spre o viaţă mai bună, se atenuează puţin, din fericire. Din punctul de vedere al Angélicăi, viaţa merită trăită. Şi cu atât mai mult acum, la sfârşitul lui noiembrie, când, cu sărbătorile Crăciunului aproape bătând la uşă, s-a iscat o primenire aeriană a iluziilor neîngăduite şi secrete. Acesta-i farmecul, tranşează mental Angélica: că dragostea e secretul ei. Un secret parţial împărtăşit (cu Juan Campos), dar trecut sub tăcere: şi parţial insinuat, dar nu şi împărtăşit (faţă de Antonio Vega, din vina Emiliei). Toate sunt oarecum ca trifoiul, în linia florală a unei *edelweiss*, o floare searbădă şi cenuşie, pentru că o *edelweiss* e searbădă şi cenuşie, însă greu de obţinut. La etapa din

viaţă în care se află, Angélica n-ar suporta altă floare. Poate ca singură altă opţiune, floarea unică, bianuală, a cactusului sau fructul cactusului, nopalul (Angélicăi nu-i e prea clar ce şi cum cu florile). Treaba rămâne, deci, în coadă de peşte. Expresiile şi locuţiunile sar în inima Angélicăi ca într-o partidă de ping-pong pe care doi chinezi din Pekin o joacă cu viteza luminii. Angélica se simte Matilda. Dragostea e, deodată, transformism. Pentru că întâmplarea face ca, deunăzi, să se întâlnească cu Juan Campos pe câmp. Iarba verde udată, care se întindea între ei doi scăldată de soare şi umbră: un mic eden, ultradiscret. *Discreţie* e acum cuvântul cheie în viaţa Angélicăi. Vorbeşte cu Jacobo mai mult ca oricând pe mobil, ca să exerseze discreţia, cum s-ar zice. Ce ar fi discreţia dacă nu ar putea fi exersată continuu? însă e greu să-ţi exersezi discreţia într-o casă plină de oameni sastisiţi, care abia dacă schimbă două vorbe între ei. Tăcerea ca sinteză a discreţiei nu e o opţiune pe care Angélica să o considere valabilă. Pentru a fi cu adevărat discretă, Angelica ar avea nevoie de un număr consistent de posibilităţi de a fi indiscretă în diferite feluri, de-a lungul zilei. Poate fi cineva şi discret şi indiscret dacă stă toată ziua complet singur? Imposibil. Discreţia e fără doar şi poate o calitate a lui a-fi-împreună-cu. Atunci, uite, acum câteva zile Juan şi Angélica au nimerit deopotrivă, *after breakfast,* într-o situaţie care ar putea fi cel mai bine descrisă ca anglo-saxonă. Totul era, indiscutabil, foarte englezesc: cerul albastru-cenuşiu hibernal, pajiştea verde care străluceşte după ploaie şi nu scoate nici cel mai mic zgomot, pescăruşul care, subit, străbate aerul cu un ţipăt, îndreptându-se spre faleze şi far, vuietul îndepărtat al mării, umezeala din aer care dă o frumuseţe aparte tenului, liniştea pe care ţi-o dă faptul că ai o zi întreagă în faţă ca să conversezi, ca în curţile pătrate din Oxford şi Cambridge. Şi darul suprem, anume că ai atât de multe de

vorbit şi nu poţi să vorbeşti despre toate dintr-odată pentru că specificul englezesc, esenţa însăşi a Angliei, e discreţia. S-a întâmplat în dimineaţa aceea că Juan Campos şi-a amintit de soţia lui, Matilda, în nişte termeni poetici care înlesneau conversaţia cu nora lui, pentru că răposata putea fi atunci pomenită în aura nostalgică a unei evocări cu caracter general.

— Mie îmi place la nebunie să merg cu bicicleta, ştii, Juan? a declarat Angélica pe nepusă masă. Şi era adevărat, înainte de căsătorie Angélica şi Jacobo făceau excursii cu bicicleta, ba chiar odată, într-o memorabilă ocazie, au coborât de la Cotos până la Cercedilla pe drumul greu numit Camino de Schmidt. Bicicletele lor de munte mai stau încă şi acum în apartamentul din Madrid, cu roţile dezumflate.

Ciclismul a adus cu sine, în dimineaţa aceea, diferite teme cu grade diverse de profunzime conversaţională: au vorbit despre cultura ciclismului în Germania şi Olanda şi, evident, la marile universităţi britanice şi, de asemenea, parţial, în Belgia, deşi nu chiar în aceeaşi măsură, belgienii fiind – potrivit Angélicăi – nu doar împărţiţi între flamanzi şi valoni, ci şi mai dobitoci de la natură decât, de pildă, danezii sau fermecătorii olandezi care, într-adevăr, au un cult pentru bicicletă, nu ca la Madrid unde, din vina Partidului Popular, nu găseşti piste de bicicletă nicăieri şi trebuie să te duci la mama naibii ca să poţi merge şi tu pe bicicletă.

Erau frumoşi amândoi acolo, pe domeniul de la ţară, nea vând nimic de făcut toată ziua. Erau întruchiparea orientării de dreapta în versiunea ei fractală cea mai pură, cu timp din belşug şi un soţ director la bancă, care se speteşte de la opt la opt spre gloria eternă a capitalismului de ficţiune. Şi erau, amândoi, frumoşi şi potriviţi ca vârstă, femeia tânără cu alura ei sportivă, gândindu-se la biciclete, şi intelectualul mai bătrân, marele văduv, milionar fără

voia lui. Acţionând la unison pe furiş şi ca din întâmplare, amândoi erau deopotrivă într-un raport de analogie a proporţiilor satisfăcător din punct de vedere estetic. De aceea şi-a amintit Juan Campos de unul dintre cele mai frumoase poeme, unul dintre cele mai vitale, ale bunului său prieten şi maestru – mult mai în vârstă decât Juan Campos, evident – José Antonio Muñoz Rojas. Şi l-a recitat cu vocea lui frumoasă, discretă, de bariton, care ştie că pe câmpuri declamările se fac în *low key,* iar nu făcând concurenţă pescăruşilor:

Frumoasă biciclista, pasărea de pedale iscată
Tu o porţi prin de grădină văzduhuri,
De pajişti, în aşteptare stând ca din trunchiuri
Să izbucnească finală, da, primăvara.

Vântul ce-ţi şuieră pe la ureche te proclamă
Singura împărătească a bicicliştilor, tu.
Te urmăreşte, îţi cere zăloage fire din păru-ţi;
Tu i le dai şi el preafrumos ţi-l netezeşte în urmă.

A fost ca un miracol. A fost un miracol. A fost de asemenea un prilej cum nu se putea mai bun pentru a exersa discreţia. Angélica şi-a dat seama în acel moment că altă Angélica, ea însăşi, într-un chip cum nu se poate mai indiscret, ar fi scos, mai mult decât emoţionată şi mişcata, mobilul – pe care îl purta în buzunarul de la fusta pantalon – şi l-ar fi sunat pe soţul ei ca să-i spună că tatăl lui tocmai i-a recitat aşa, dintr-odată, un poem dedicat unei bicicliste perfide. Însă… discreţia s-a impus, ca o mănuşă.

— Ştii, Juan, cât de bine îmi face şederea asta prelungită cu voi, cu tine?

Vocea Angélicăi a fost la fel de joasă ca un gângurit, fără să fie totuşi, nici pe departe, un gângurit. Asta ar fi fost o indiscreţie maximă.

— Ştiu, Angélica, ştiu. De aceea am insistat să rămâi. Pentru că viaţa la ţară îţi prinde bine, oricine îşi dă seama, chiar te-ai mai rumenit la faţă!

Angélica s-a gândit – ca şi cum pe bicicletă, cu hăul deschizându-i-se în faţă, şi-ar fi dat drumul de pe munte în jos —: şi acum ce-o să se întâmple? Ce spun eu acum?

Era greu de ştiut, într-adevăr, ce trebuia făcut într-o asemenea situaţie. La urma urmei, să fii o frumoasă biciclistă implică, potrivit lui Muñoz Rojas însuşi – care îl citează ca martor şi pe Jorge Guillén – să fii în acelaşi timp şi perfidă. Angélica simte că se află în acest moment în acel Asubio pe care i-l înfăţişau visele ei cele mai intense din perioada de proaspăt căsătorită cu Jacobo Campos, în străfundurile inimii unei perfidii de *high standing.* Din fericire, aerul Cantabriei îl inspiră acum pe Juan Campos, precum îl inspiră şi compania feminină. Toate se petrec uşor, pe deasupra, ca într-o poveste despre lipsa de substanţă, o descriere a insuportabilei uşurătăţi a fiinţei categoric postmoderne. De aceea Juan Campos se simte acum predispus spre confesiune. Fără doar şi poate, e clar că în lenta lui memorie genitală nu e nici cea mai îndepărtată urmă de erecţie, nu, nici vorbă. Compania feminină, tovărăşia înmiresmată a pajiştilor de munte şi a aerului marin, nu spre aberaţii invită, ci spre centru. Sunt centripeţi. Toate se petrec de parcă binele, propria lor viaţă, ar triumfa asupra răului, a morţii amare şi a trecutului, datorită ivirii acestor imagini cu fata pe bicicletă.

— Adevăru-i, Angélica, că atunci când vorbesc cu tine amintirea Matildei, în dimineaţa asta, e ca un aer nou, o oază de bucurie în acest lung doliu pentru Matilda în care s-a transformat viaţa mea.

Şi Juan Campos recită din nou acum, şi mai încet decât înainte, cu o voce mai îndurerată, mai pătrunzătoare, aşa cum doar un om de vârsta lui şi cu înţelepciunea lui ştie

să-şi folosească memoria de elefant, oţelită de parafraze din *Fenomenologia spiritului:* s-ar părea, zice el, că Matilda spune ceea ce spune biciclista bunului meu prieten José Antonio Muñoz Rojas. Fii atentă, Angélica, ce frumoasă e strofa asta. Parcă am asculta-o pe Matilda:

Nimeni nu mă aşteaptă, nimeni nu-şi ia
rămas-bun de la mine; păru-mi şi vântul, pedalele,
copacii şi râurile, ele sunt punţile;
fără început sau sfârşit îmi sunt drumurile, nu mă opresc.

Şi acum, Juan Campos, exaltat de propria evocare a poemului lui Muñoz Rojas şi cu siguranţă de amintirea soţiei lui şi încurajat de atenţia cu care-l urmăreşte o femeie tânără, nora lui, recită:

Nu se opreşte, Matilda nu se opreşte, chiar dacă
Suspină melancolic copacii şi din ochii de punţi
Curg râuri de lacrimi şi-i plânset în toate.

Nu se opreşte. Inima celor iuţi nu are greutate.

Şi repetă Juan Campos, privind-o drept în ochi pe Angélica şi luând-o de după umeri:

— Nu avea greutate, Angélica, inima celor iuţi. Aşa a fost. De aceea, la sfârşit, Angélica, m-am simţit atât de singur, atât de dat la o parte, atât de marginalizat, la sfârşit. Pentru că inima celor iuţi nu avea greutate, şi nici Matilda.

În schimb eu – asta fără nicio îndoială – eu eram greutatea, haltera, halta.

Angélicăi i-au dat lacrimile şi îşi sprijină capul de umărul drept al socrului ei. Dragostea e mai discretă decât lipsa de dragoste. Asta fără nicio îndoială.

XXI

Amiază însorită de decembrie. Sufrageria din Asubio zdrăngăneşte discret ca un separeu într-un restaurant de lux. Asta e impresia lui Antonio Vega. Este vechea sufragerie a familiei care în această ultimă etapă a reşedinţei de la Asubio, anume de la instalarea definitivă a lui Juan Campos aici, a dobândit un aer luxos datorită unor naturi moarte cu gâşte şi raţe şi a zugrăvelii proaspete. S-au mai schimbat, de asemenea, şi vechile perdele de creton cu model floral cu altele foarte asemănătoare, însă noi. Îşi păstrează aerul de casă la ţară. Totuşi, austeritatea decoraţiilor pe care Matilda o imprima caselor ei – nu-i plăcea mai deloc să lipească tapete şi să zugrăvească în casă – a fost înlocuită de o relativă acumulare de obiecte frumoase: un nou bufet din mahon, o piesă elegantă din secolul al XIX-lea, şi scaunele care au fost retapiţate. Antonio îşi aminteşte această sufragerie în primii ani, când era un loc zgomotos, o prelungire a camerei de joacă a copiilor. Şi poate doar contrastul dintre lipsa de ornamente de dinainte şi prezenţa elegantă a detaliilor decorative de acum este ceea ce îl face să se gândească la un loc special, care nu face întru totul parte din Asubio. Adevăru-i că lui Antonio Vega acelaşi sentiment i-l produc, sau au început să i-l producă, camerele din apartamentul privat al lui Juan Campos. Biroul şi dormitorul lui Juan, care înainte era dormitorul conjugal şi care ocupă toată aripa casei orientate spre miazăzi la parter, a căpătat, după ce au fost rearanjate şi s-au construit rafturi largi pentru bogata bibliotecă particulară a lui Juan, un aer de casă englezească, un stil *House Garden.* Toate acestea, evident, în linia anglo-saxonă a gustului Matildei, doar că acum se vădeşte o mai mare grijă pentru detalii, iar piesele de mobilier aduse din apartamentul de la Madrid au fost alese atent: pe vremea când trăia Matilda toate casele, inclusiv apartamentul de la Madrid, aveau în comun un anume aer de provizorat. Erau case drăguţe, dar parcă nefinisate. Se

amestecau piese de mobilier valoroase cu mobilă foarte banală. Perdelele şi tapiseria mobilierului se schimbau rar, drept care la scurt timp căpătau un aspect ponosit, de neorânduială: casele aranjate cu gust dădeau impresia că ar fi locuite de oameni care sunt mereu pe fugă, oameni deloc casnici care preferau să-şi lase mai bine casa cum e decât să trebuiască să o îngrijească. Acesta a fost motivul pentru care la casa de la Asubio au fost păstrate mobilierul şi decoraţiile interioare uşor provizorii în stilul familiei Turpin, nişte decoraţii de vară care sigur că nu vor fi folosite în timpul iernii: austeritatea de la Asubio, care în primii ani de căsătorie ai cuplului Campos a reprezentat o marcă aparte, un stil propriu, a ajuns să se transforme într-o extrem de specială lipsă de stil, un soi de neglijenţă echivalentă cu obişnuinţa de a sta toată ziua în *tweeds* sau cu pulovere peste haine. Să se aşeze în nişte fotolii desfundate i se părea lui Antonio Vega, la început, culmea eleganţei. Sufrageria, aşadar, atât de familiară, i se pare lui Antonio Vega, la ora aceasta a amiezii, nu cu totul familiară: i se pare elegantă în mod convenţional, ca un separeu într-un restaurant de lux. Şi mai e ceva: Antonio a detectat în ultima săptămână ceva ca un fel de reînsufleţim care se datorează Angélicăi şi care se potriveşte – cel puţin uneori – cu o redobândită locvacitate în tonalităţi stinse în cazul lui Juan. Fernandito, la rândul lui, vine mai des la prânz decât o făcea la început. De multe săptămâni motivarea cu gripa nu mai ţine deloc. Iar Fernandito nu a făcut nici cea mai mică încercare să întărească în vreun fel respectiva motivare. Parcă ar da de înţeles că, din motive misterioase, poate pur şi simplu dintr-un capriciu, şi-a lăsat slujba de la Madrid şi o să rămână la Asubio pentru restul timpului. Antonio are impresia că Fernandito pregăteşte o poznă. Pare întinerit. Acum vorbeşte deschis cu Antonio în garaj şi în sălaşul din garaj. Pare din nou însufleţit, chiar dacă discuţiile lor sunt banale şi nu are

niciun chef să vorbească despre ceva anume, şi cu atât mai puţin de tatăl lui sau de mama lui sau de doliu.

Noua relaţie pe care o au Juan şi Angélica nu putea să-i scape lui Fernandito. Să se producă o neaşteptată apropiere între cei doi, asta a fost o posibilitate pe care a luat-o în calcul de îndată ce a văzut că Angélica, în loc să se ducă la Madrid cu Andrea, a rămas la Asubio. Nimic mai potrivit pentru o sensibilitate răzbunătoare decât să asiste la curtenirea bufă dintre un socru şi nora lui. Întreg schematismul burlesc al comediilor de intrigă, combinat cu pesimismul moralizator al literaturii satirice, poate să izbucnească, bănuieşte Fernandito, în orice moment. Tatăl lui o să se facă de râs aproape sigur dacă noua lui relaţie amoroasă se confirmă. Deocamdată e interesant să-l observi pe Juan în lumina noii amabilităţi neangajate. Dacă ar fi vorba de o persoană mai tânără, dacă Angélica ar avea douăzeci de ani şi nu treizeci şi doi de ani câţi are, ai putea să te aştepţi la o ditamai boacăna, ca de pildă să îi mângâie mâna pretinsului iubit. Fernandito se bucură de pe-acum în sinea lui de neaşteptatul spectacol al pipăielilor furişe. Dar are încredere că tatăl lui o să păstreze aparenţele, din pură laşitate măcar. Pe de altă parte, încă îl respectă suficient, încă îl iubeşte destul, ca să nu dea întru totul crezare propriei lui răutăţi: Fernandito speră, în adâncul sufletului, că această comedie răutăcioasă despre dragostea dintre un socru şi o noră nu o să aibă loc. Iar dacă ar avea loc, probabil că Fernandito nu ar fi capabil să se bucure de umorul crud al situaţiei. Oare Antonio şi-a dat seama de caracterul comic al posibilei vrăjeli dintre ăştia doi? Când Fernandito îşi dă seama de preocuparea constantă a lui Antonio faţă de Emilia se hotărăşte să nu-i împărtăşească şi acestuia, ca pe-o glumă, impresiile sale.

Fernando e cam dezorientat zilele astea. Mai dezorientat sau mai năuc decât o recunoaşte în faţa lui însuşi. Faptul acesta de a se simţi dezorientat e o experienţă nesuferită

pentru că e nouă. De aceea nu vrea să se întoarcă la Madrid. Dintr-odată, slujba lui excelentă şi-a pierdut toată valoarea. A sunat la birou la omul lui de încredere şi i-a spus că renunţă la serviciu. Prietenul lui nu-l ia în serios, dar de o lună întreagă n-a mai călcat pe acolo şi va trebui în curând să se hotărască, fie să se întoarcă, fie să scrie o scrisoare prin care să-şi anunţe demisia. Doar un tip cu posibilităţile lui economice îşi poate permite luxul ăsta. Acum nu vrea să ştie nimic de o slujbă care pentru orice tânăr de vârsta lui ar însemna maxima reuşită în viaţă. Există o crudă satisfacţie în această irosire: să dai totul naibii e o satisfacţie narcisică pe care Fernandito şi-o permite fără remuşcări, doar ca să descopere că, odată ce a luat decizia de-a lăsa totul baltă, se simte în plus. Intenţia iniţială, răzbunarea, pe care părea să o incarneze viteza Porsche-ului în călătoria la Asubio, s-a risipit acum. Juan e pentru fiul lui un obiect iridescent care uneori îi inspiră afecţiune şi care deşteaptă curiozitatea chiar şi atunci când provoacă ostilitate: o ostilitate difractată. Întrebarea de fond rămâne aceeaşi: ce s-a întâmplat între părinţii lui? Ce s-a întâmplat de fapt? A fost un singur factor sau mai mulţi? Şi, abordând problema vinii, cum să o distribui: să o atribui în întregime lui Juan sau şi Matildei? Şi ce fel de vină e? Şi de ce să vorbeşti de vină şi nu, mai bine, de destine diferite, de proiecte diferite? Moartea cumplită a mamei l-a făcut pe Fernandito să simtă că toată lumea se prăbuşeşte: că energia, ordinea lumii, se năruie pur şi simplu, fără explicaţii. Şi instinctiv, pe nedrept, cu un egoism încă infantil, Fernando a decis să-i ceară supravieţuitorului o explicaţie (într-un mod nu foarte diferit, chiar dacă mai puţin profund), întocmai ca Emilia. Pe de altă parte, exista senzaţia de abandon, de care, în ciuda faptului că ambii părinţi erau responsabili, Fernandito şi-a dat seama şi a resimţit-o acut doar la moartea mamei. Pe vremea când Matilda trăia, şi venea şi

pleca, abandonul avea o alură sportivă, un stil energic anglo-saxon constând în a te iubi şi a te înţelege bine de la distanţă, sau de aproape în vacanţe sau cu ocazia sărbătorilor. Toate acestea reunite, sau ca să zicem aşa încâlcite sau îngrămădite într-un unic ansamblu sentimental, îl fac pe Fernandito nici să nu vrea să plece de-acasă şi nici să nu ştie prea bine ce vrea sa facă acasă. Şi acum i-a trecut prin cap ideea asta răutăcioasă cum că Angélica şi tatăl lui „se simt bine". Celălalt motiv care îl reţine pe Fernandito la Asubio este Emeterio. Femando e îndrăgostit de Emeterio? Adevărul e că simte că Emeterio e proprietatea lui. Şi Femando este în plus conştient că Emeterio îl iubeşte: şi faptul de a se şti iubit e o proprietate pe care Fernandito o apreciază. Dar problema e că Emeterio are o iubită, o iubită cam ţopârlancă şi din topor – după părerea lui Fernandito – cu care Emeterio, după câte se pare, se culcă în weekend. Şi dacă dragostea lui Emeterio nu-i decât o fază, o iubire adolescentină, un reziduu din vremurile jocurilor şi ale camaraderiei infantile şi adolescentine, care se stinge încet-încet până ce nu mai rămâne din ei decât amintirea? Nu se hotărăşte să-l lase în pace pe tatăl lui şi nu se simte încă în stare să-l lase în pace pe Emeterio. Vrea să ştie dacă într-adevăr Emeterio îl iubeşte aşa de mult pe cât bănuieşte el. Poate că-i vorba de o bănuială neîntemeiată. Dacă m-ai iubi, ai lăsa-o pe janghina asta, a zis Fernandito acum câteva zile. Iar Emeterio s-a uitat la el cu gura căscată. Ce treabă ai tu cu ea? l-a întrebat. Ea e ea şi tu eşti tu. Şi mai mult de atât n-a putut scoate de la el. Şi asta, aşadar, se adaugă la cele anterioare şi îl fac să se simtă confuz şi pierdut. Şi mai are, în plus, senzaţia că Antonio, îngrijorat cum e tot mai mult de Emilia, nu mai e întru totul ce era pe vremuri, sau nu mai e la fel de disponibil cum era, deşi Fernandito ştie prea bine că afecţiunea ce şi-o poartă reciproc nu s-a schimbat. Femando se simte singur pe lume şi are mare

nevoie de afecţiune: simte că această afecţiune e un drept al lui, chiar dacă el nu o simte, nu o oferă altuia sau nu o arată.

— Curiozitatea e fără îndoială un condiment, *like pepper and salt.* Nu-i aşa, Angélica? a declarat Fernandito adresându-se direct Angélicăi.

— Cu asta sunt şi eu de acord, îi cântă Angélica în strună.

— Bineînţeles că eşti de acord, comentează Fernandito. Se vede cu ochiul liber că eşti. Şi pe cine-l roade curiozitatea, să-l ferească Dumnezeu! Te roade curiozitatea cumva, Angélica?

— Pe mine, da, declară Angélica. De mic copil am simţit o mare curiozitate faţă de toate, faţă de viaţă, de lume, de oameni. Da, sunt foarte curioasă faţă de toate.

— Vezi, tată, cum, spre deosebire de tine, Angélica simte o mare curiozitate faţă de toate? Tu, în schimb, nu mai simţi niciun pic de curiozitate faţă de nimic, sau ce, nu-i aşa?

— Tatăl tău e persoana cea mai curioasă, uite, aici te înşeli, totul îl interesează, absolut totul.

— Nimic din ce-i omenesc nu îi este străin tatălui meu, comentează Fernandito. Hai, curaj, Angélica, mai ia o bucată de picior, bine friptă.

— A, nu. Mănânc prea mult, nu, nici vorbă.

— E aerul, Angélica, natura. Care îţi revitalizează paleocortexul, sediul sentimentelor profunde pe care le avem în comun cu şobolanii şi cu şerpii boa constrictor. Curiozitatea, Angélica, şi pofta de mâncare sunt, scumpa mea, unul şi acelaşi lucru. O foamete liliput cu care sistemul limbic îţi îmbibă fiecare atom, Angélica, până ce te înzdrăveneşte şi îţi dă un alt aer: un *ballet russe* al neuronului, Angélica, scumpo, care te amprentează, te impregnează: un non-nimic care e totul. Ah, ultima retuşare şi şlefuirea neuronală care e totul şi nu e nimic.

Curiozitatea şi pofta de mâncare pe care le stârneşte viaţa în natură!

Amiaza binevoitoare de decembrie are acum o inimă adormită, adormitoare: în sufrageria din Asubio e acum o odihnă ca o buruiană, nişte urzici tinere care abia ating pielea – aproape că n-o ating – abia o zgârie, pentru că sunt foarte tinere, precum şopârlele verzi sau greierii foarte mici care n-au scos nici primul cri-cri: o situaţie pe care Fernandito o ţine bine sub control – în inconştienţa lui dedată la maliţie – pentru că mai nou are un ton de *nursery rhyme* şi de inocenţă. Emilia şi-a ridicat privirea, s-a aşezat mai dreaptă în scaun, a zâmbit. Văzând-o că zâmbeşte, Antonio se întristează: a văzut-o rar pe Emilia zâmbind în ultimele luni. Emilia zâmbeşte pentru că frazarea agresivă şi mucalită a lui Fernandito îi aminteşte de vioiciunea Ma tildei pe când Matilda, ageră şi puternică, îi făcea pe toţi să râdă. Şi Emilia zâmbea, stând dreaptă pe scaun, atentă la detaliile întrunirii, amintindu-şi totul.

E cu putinţă – se gândeşte Antonio – ca Angélica să nu recepteze încărcătura agresivă din vorbele astea? Pe vremuri, când Fernandito le bătea apropouri fraţilor, părinţilor, Antonio era gata să le sară în ajutor. Pe atunci era uşor, pentru că Matilda trăia. Absenţa ei şi telefoanele pe care le dădea creau o mai mare senzaţie de apropiere decât prezenţa constantă a lui Juan Campos. Pentru Femando cel puţin, absenţa mamei nu a echivalat niciodată cu îndepărtarea; era doar ca o promisiune de aventuri, undeva în viitor: promisiunea unei călătorii în ţări exotice, noi anecdote… Matilda aproape niciodată nu aducea cadouri acasă, rar cumpăra ceva. Antonio nu-şi aminteşte ca Femando să fi resimţit lipsa cadourilor din partea mamei, spre deosebire de cei doi fraţi ai lui. Mama lui îi povestea despre oamenii pe care i-a cunoscut şi, lucru mai important, asculta poveştile: îl îndemna pe fiul ei cel

mic să-i spună poveşti de la şcoală, invenţii de-ale lui de multe ori, ba chiar şi minciuni. Era o lume sclipitoare de ascuţişuri ale limbii şi de talent narativ. Acum însă, la acest prânz, Antonio observă o agresivitate neobişnuită. Şi îl surprinde că Angélica nu şi-a dat seama, nici măcar în parte, de tonul persiflant. Antonio Vega şi-a dat seama, evident, că starea de spirit a lui Juan Campos s-a schimbat. Şi e clar ca bună ziua că Angélica se simte extraordinar. Antonio a observat de asemenea că între socru şi noră s-a stabilit un alt gen de relaţie. Lui Antonio i se pare atât de neverosimil că relaţia asta ar putea avea o dimensiune erotică, oricât de difuză, încât a înlăturat ipoteza de la bun început. Cu toate astea, frazele cu două tăişuri ale lui Fernandito îi redeşteaptă bănuielile: cum se produce trecerea de la neverosimil la verosimil? I se pare neverosimil lui Antonio ca un om de vârsta lui Juan – faţă de care a simţit admiraţie şi respect vreme de ani de zile, căruia îi datorează o mare parte din cunoştinţele lui şi care de la moartea Matildei pare atât de cufundat în sine – să se dedea acum unui flirt insipid cu nora lui: e un gând ofensiv şi faptul că e ca atare adaugă mai mult neverosimil la neverosimilul deja existent: Antonio n-are nici pe departe vreo intenţie cenzorială în ceea ce-l priveşte pe Juan. Şi totuşi, în urma cererii eşuate pe care Emilia i-a făcut-o lui Juan în urmă cu ceva timp, cu urmarea pe care a avut-o în discuţia dintre Antonio şi Juan, în conştiinţa lui Antonio a rămas un sâmbure de nelinişte; nu reproşuri, nu o critică explicită, doar nelinişte: senzaţia de a se afla în faţa unui Juan Campos mai puţin familiar decât de obicei, prea interiorizat pentru a putea fi considerat cu totul verosimil, ce ciudat! După părerea lui Antonio, în interiorizarea lui Juan Campos există un grad de neverosimil care, dintr-odată, paradoxal, dă impresia că se potriveşte perfect cu celălalt fapt neverosimil constituit de flirtul, oricât de inofensiv, cu nora lui. Antonio nu poate accepta nici măcar

o umbră de bănuială în privinţa lui Juan. De aceea, clasează maliţiozitatea lui Fernandito în lista de calităţi pozitive şi negative ale băiatului: e normal să fie agresiv faţă de tatăl lui, au şi vorbit despre asta, de fapt. Dar e drept, pe de altă parte, că, zilele astea, interiorizarea lui Juan Campos s-a sistat. Are un aer mai solar, care se potriveşte cu bonomia nurorii. Antonio i-a văzut de mai multe ori plimbându-se prin faţa casei şi pe faleze.

Una dintre învăţăturile lui Juan Campos a fost următoarea: pune binele în faţă şi o să reuşeşti. Acum mai bine de douăzeci de ani, la începuturi, învăţătura asta l-a fascinat pe Antonio Vega, care provenea dintr-o familie veselă şi harnică, inamică declarată a vorbăriei. Panglicară, ăsta era epitetul cel mai urât pe care-l putea zice mama lui Antonio vizavi de vreo femeie. Tu vezi-ţi de treaba ta, îi spunea ea. Iar fraza lui Juan Campos avea farmecul de a reproduce, amplificând-o din punct de vedere etic, ideea mamei. Contrazicerea celebrului proverb castilian, pune răul în faţă şi o să reuşeşti, i s-a părut un precept etic de primă importanţă. De aceea i se pare neverosimil să pună răul în faţă, să se gândească acum la ce-i mai rău, sau doar la rău pur şi simplu, oricât de mult ar părea că insinuările lui Fernandito sunt confirmate de fandositele plimbări ale Angélicăi cu socrul ei prin grădină şi pe faleze. I se pare neverosimil că are asemenea bănuieli, neverosimil conţinutul bănuielilor, absurdă atracţia dintre cei doi. În plus, ar putea fi o atracţie nevinovată. De ce să te gândeşti la o atracţie erotică? S-ar putea foarte bine – meditează în chip foarte elaborat Antonio Vega – ca, în perioada asta, Juan să se simtă cu Angélica mult mai în largul lui decât cu Fernandito sau cu Emilia sau cu Antonio. La urma urmei, Angélica nu a luat niciodată parte la viaţa familiei cât timp a trăit Matilda. Şi acest element simplu e de ajuns să explice faptul că acum Juan şi Angélica, întrucât nu au

prea multe şi nici prea grave lucruri în comun cu ceilalţi, au în comun pur şi simplu viitorul apropiat, plăcerea de a vorbi despre vreme sau despre orice altceva care nu o evocă pe Matilda, care nu aminteşte de doliul pentru Matilda, de doliul care i se poartă la Asubio. Gândul ăsta îl linişteşte pe Antonio.

Acum în sufragerie se serveşte cafeaua. Acesta era un moment amuzant pe vremea când trăia Matilda, când erau cu toţii prezenţi. Copiii – şi uneori şi adulţii – îşi schimbau locurile şi se formau grupuleţe. Se făceau planuri pentru după-amiază, pentru a doua zi. Acum toate se petrec într-un ritm mult mai lent. Nu sunt toţi, lipsesc cei doi adulţi, lipseşte Matilda. De fapt, a bea cafea este un obicei care s-a păstrat, dar într-o formă redusă. Emilia serveşte cafeaua, de altfel excelentă. Puterea obişnuinţei pune din nou stăpânire pe toţi. Antonio nu observă decât încetinirea acestui proces (care, paradoxal, durează mai mult timp, scurtat cum e, decât dura pe vremuri, când era dilatat), de asemenea mai constată modificarea, în ultimele zile, a miniprocesului relaţiei dintre Angélica şi Juan. Pare imposibil să apară atâtea hiaturi într-un spaţiu atât de redus.

Între Juan şi Angélica, pe de o parte, şi Femando, Antonio şi Emilia, pe de altă parte, există un vid, subvidat la rândul lui de alt vid, cel care se cască între cuplul Emilia-Antonio şi Fernandito. Însă distanţa care îi separă pe Femando de ei doi – se gândeşte Antonio – e mai de suprafaţă, mai puţin profundă, decât distanţa care îi desparte pe cei trei de perechea formată de socru şi noră. La rândul său, în jurul Emiliei se întinde golul dezolant al absenţei Matildei pe care, în ciuda grijii drăgăstoase a lui Antonio şi a reciprocităţii din partea Emiliei, niciunul dintre ei nu pare încă în stare să-l anuleze. Ce e mai caracteristic în acest sistem de goluri e faptul că Juan şi Angélica zâmbesc. Angélica sporovăieşte mult (la fel ca de

obicei, asta nu-i ceva nou) şi Juan pare să se binedispună ascultând poveştile Angélicăi sau întrebările ei. Tocmai l-a întrebat dacă el crede că un popor care şi-a pierdut metafizica e în mai mare măsură pierdut decât un popor care şi-a pierdut rezervele de aur. Juan Campos a zâmbit aproape sonor, sau cel puţin asta a fost impresia lui Antonio, când a răspuns:

— Ce întrebări vechi îţi vin şi ţie, Angélica! Metafizică şi rezervele de aur. Astea, aş zice, sunt genul de probleme de-ale lui Zubiri, sunt întrebări care nu se mai pun acum. Nu se mai poartă metafizica, nici aurul. Acum toţi ne mulţumim cu gablonzurile.

— Acum toţi vă mulţumiţi cu istorisirile, nu-i aşa, tată? intervine Fernandito rapid. La asta te refereai când ziceai gablonzuri? Istorisiri, biografii, autobiografii, jurnale, cărţi de bucate, memorii publice şi private. Îţi scrii memoriile, tata? Angélica, o fată aşa de bună, as în internet şi în PC-uri, ţi-ar fi de mare folos, nu-i aşa, Angélica?

— Ah, mi-ar plăcea la nebunie.

— Vezi, tata? N-a trebuit să te mişti din Asubio ăsta al tău şi ţi-am şi găsit o secretară…!

— Nu, eu nu-s memorialist. Şi nici nu mă interesează deloc biografia mea. *The past is past.*

— A, da? Lui Fernandito i se îmbujorează faţa de plăcere, se gândeşte Antonio. Stă acolo aşezat elegant, înclinat pe o parte pe scaunul lui, cu braţul pe spătar, cel stâng, în mâna dreaptă cu o ţigară, străluceşte obscur, şerpuitor, ca trupul unui tânăr scafandru sub apă. Sigur îţi aminteşti ce zicea Zubiri, Xavier Zubiri, maestrul tău, la el mă refer.

— Nu a fost Zubiri maestrul meu, dar mă rog, ce zicea?

— Zicea că trucul, sau ceea ce el numea esenţa biografiilor, e să arăţi cum se descurcă cineva ca să găsească modul de a fi mereu acelaşi fără să fie niciodată la fel… taman cazul tău, au ba?

Juan Campos zâmbeşte din nou şi îl priveşte, cu capul înclinat într-o parte, pe Femando. Antonio, care îi observă pe amândoi, se simte neliniştit fără să ştie de ce. În plus, Antonio se simte ridicol. De unde vine frica asta infantilă când un tată şi un fiu – a căror unică problemă până acum a fost că nu au stat destul împreună şi n-au vorbit limpede despre ce-i preocupă – vorbesc şi ei de-ale lor? La urma urmei, toate anunţă că va fi vorba de o conversaţie la nivel destul de înalt, care, în mod cât se poate de verosimil, nu se va solda cu vărsare de sânge. Totuşi, în ultima vreme, verosimilul nu este un sentiment pe care să-l încerce Antonio: atât din pricina mohorelii Emiliei, cât şi a situaţiei din clanul Campos, îl invadează neîncetat sentimentul de familiaritate irecognoscibilă, de groază în familie, de neverosimil agresiv. Astfel că îi observă sau, mai mult, îi spionează pe tată şi pe fiu în această trăncăneală filosofică de după masă, ca şi cum neverosimilul ar sta să apară dintr-odată în carne şi oase, ireductibil şi tragic, în sufrageria asta însorită din Asubio.

— Mie mi se pare – intervine Angélica – că e foarte profund ce spunea Zubiri, Fernando, foarte profund. Angélica a repetat expresia „foarte profund” cu figura celui care savurează o tartă de bezea cu lămâie. Şi mi se mai pare că e adevărat că taman pe tatăl tău îl reflectă, aş zice chiar perfect. Juan a fost întotdeauna o persoană inteligentă şi fermecătoare şi în acelaşi timp mereu în căutare de noi orizonturi, căutând adevărul peste tot…

— Bravo, Angélica! Tata, un degustător al adevărului. Splendid.

Antonio Vega observă o schimbare domoală în direcţia privirii lui Juan: îl priveşte pe fiul lui cu ochii întredeschişi, ca şi cum ar fi foarte departe. Şi când vorbeşte, îşi îndreaptă uşor capul spre Angélica, cu un ton de parcă ar face o confidenţă:

— Şi tu, Angélica, remarci o doză de ostilitate în

comentariile fiului meu Femando?

— Cum adică şi eu? Eu nu remarc niciun pic de ostilitate, Juan. Nu, niciun pic, răspunde Angélica înflăcărată.

— Eu în schimb remarc o doză de ostilitate în cuvintele fiului meu, un plus de ostilitate nemeritată, o maliţie ostilă. Nu ştiu dacă se datorează faptului că eu n-am fost Zubiri sau că nu mi-am scris autobiografia sau memoriile sau cine ştie ce. Poate că bunul meu fiu Femando îmi pune la îndoială competenţa filosofică la ora actuală. Eu însumi mi-am pus la îndoială competenţa filosofică… Mereu.

Femando îşi priveşte tatăl cu un aer mucalit, bucuros de turnura pe care o ia conversaţia. Angélica îşi întoarce capul alternativ spre unul şi spre celălalt: Antonio crede că Angélica nu ştie despre ce vorbesc ei doi. Nu e o situaţie agreabilă. Niciunul dintre cei doi, nici tatăl nici fiul, nu se vor ataca direct: o să rămână în acest teren semineutru al împunsăturilor până ce unul dintre ei, sau poate amândoi deodată, o să se plictisească şi o s-o lase baltă. Antonio mai crede că faptul că tatăl şi fiul au intrat într-o comunicare verbală la ora cafelei şi în prezenţa tuturor înseamnă că pentru amândoi orice fel de comunicare serioasă, profundă sau privată e deja imposibilă. Izolaţi de restul lumii, ei doi n-au ce să-şi spună, dar pot să se atace în public, să se bată în public, sâcâindu-i pe ceilalţi.

— Ce e mai curios la tata, Angélica – Femando i se adresează acum Angélicăi, dar o face de parcă s-ar adresa unui public mai amplu, compus acum doar din Antonio, pentru că Emilia tocmai s-a retras –, e că a devenit inaccesibil, ca unul care pune bandajul înainte de a avea o rană. Nimeni nu a încercat vreodată să acceadă la el. Dar el se face inaccesibil pentru orice eventualitate. Şi asta e curios. Nu e ca şi cum, covârşit de cererile tuturor – ca protagonistul din poemul lui Kipling: *toţi îl cer, nimeni nu are nevoie de el* – tata s-ar izola într-un turn de fildeş,

copleşit de responsabilităţi: s-a refugiat într-un turn de fildeş înainte de a fi copleşit de orice responsabilitate, izolarea şi voinţa de a se zidi între ziduri groase de cetate a precedat cererea care i se făcea. Nu a existat cerere, nu a existat nici cea mai mică responsabilitate, toată lumea l-a lăsat în pace întotdeauna, dar uite că tata, pentru orice eventualitate, s-a zidit într-un turn de fildeş şi a devenit, pentru orice eventualitate, inaccesibil. Nu e fascinant?

Juan Campos zâmbeşte. Şi Antonio Vega – uimit de violenţa şi maliţia descrierii lui Fernandito (care, dintr-odată, chiar că i se pare că se potriveşte) – îşi abate privirea de la scena din faţa lui şi, fără să se mişte de la locul lui, aşteaptă contractat deznodământul situaţiei. Se va apăra Juan? Ar avea oare dreptul sau ar avea sens să se considere jignit? Va trece peste atacul ăsta evident din partea fiului său ca să-şi continue mai departe, cu amabilitate, conversaţia cu Angélica? E clar, după părerea lui Antonio, că Angélica nu pricepe ce se petrece între cei doi. Dar e la fel de clar – şi asta dă o notă comică situaţiei – că Angélica se simte datoare să ia parte la toată povestea asta, la polemică, fie ce-o fi, oricum ar fi. Şi într-adevăr, intervine:

— Eu nu cred, Femando, că Juan s-a zidit într-un turn de fildeş sau, mai bine zis, cred că s-a zidit într-un turn de fildeş deoarece criza secolului XX nu lasă nimănui nicio altă posibilitate!

— Bravo, Angélica, exclamă Femando bătând din palme zgomotos.

Juan Campos s-a ridicat de pe scaun. Zâmbeşte. Se adresează lui Antonio, care stă mai departe aşezat, cu o expresie blândă, de convalescent:

— Vezi şi tu, Antonio, cum stau lucrurile! Am să mă retrag chiar acum în turnul de fildeş din biroul meu având în vedere cele petrecute!

Juan Campos se retrage. Angélica se ridică şi pleacă

după el. Cei doi intră în birou şi închid uşa. Fernandito şi Antonio se privesc peste masă în tăcere.

— L-ai pus la punct pe tatăl tău aşa cum voiai, nu? comentează Antonio.

— Sincer, nu ştiu. E adevărat că-i inaccesibil, dar asta se datorează indiferenţei: toate îi sunt egale. De aceea e inaccesibil.

— Dar ce, ţi-ai propus să-l îndrepţi pe tatăl tău, acum, la vârsta asta, sau ai încercat să îmbunătăţeşti relaţia dintre voi luându-l peste picior?

— A, deci tu crezi că îl iau peste picior?

— Adevăru-i că aşa cred, cred că îi porţi pică şi profiţi de naivitatea Angélicăi ca să-i iei peste picior pe amândoi. Te distrează faptul că tatăl tău nu poate să nu se recunoască vizat şi în acelaşi timp că Angélica nu ştie despre ce vorbiţi. Ai avea haz dacă, la momentul ăsta tardiv din viaţa noastră a tuturor, n-ar fi un joc melancolic.

— Bine, Antonio, accept tot ce vrei să-mi zici. Am acceptat întotdeauna tot ce-a venit din partea ta. Dar e clar că ăştia doi, tata şi Angélica, sunt chiar în momentul ăsta ca sacul şi peticul. Nu se ştie care dintre ei doi se consideră sacul şi care peticul. În orice caz, sunt făcuţi unul pentru altul. Şi s-au îndrăgostit, sau cred că s-au îndrăgostit. Iar eu m-am hotărât să-i întărât, pentru că asta merită şi pentru că oricum n-am nimic mai bun de făcut…!

— Ai plecat de la serviciu?

— Şi de ce nu? Nu am nevoie să trăiesc din salariu. Şi e şi o datorie de plătit aici. Nu crezi că e o datorie de plătit aici, Antonio?

— Nu ştiu. Ce datorie? Cine trebuie să plătească o datorie şi cui?

— Tata are o datorie faţă de noi toţi. Faţă de voi doi, ca să începem cu asta, faţă de tine şi Emilia. Şi apoi, faţă de mine. E o datorie, cel puţin cea faţă de mine, pe care tata nu a luat-o în calcul, pentru că el mereu s-a considerat un

om perfect, un sfânt laic, un impostor care crede în propria lui impostură. Dar eu am să-i demonstrez, am să-i demonstrez lui însuşi că viaţa sa e o mare minciună…

— Şi are rost, Fernandito? Crezi tu că are rost să te lupţi cu tatăl tău, la momentul ăsta, ca să-i arăţi că e un impostor? Şi dacă te înşeli? Şi dacă, din cine ştie ce motiv, te-ai hotărât să lupţi împotriva lui, şi de fapt tu te lupţi cu tine?

— Tot aia-i, Antonio. Adevărul ne va elibera. Un anume adevăr, cel puţin, care nu s-a spus niciodată în casa asta.

E deja noapte. Emeterio a venit să-l ia pe Femando şi au plecat amândoi cu maşina. Antonio s-a retras devreme în partea lui din casă. A petrecut după-amiaza uitându-se la televizor fără să priceapă nimic din ce vedea. Emilia, cu ajutorul fetelor, a strâns prin casă, în sufragerie, în bucătărie, şi s-a aşezat lângă el. Pare adormită. Pe la opt seara, Antonio a făcut o omletă şi a încălzit puţină supă. Emilia a mâncat puţină supă. Ce e dezolant nu e ce se petrece între ei doi, ei se simt foarte bine împreună. Emilia zâmbeşte des când e singură cu Antonio, deşi lui Antonio i se pare că e un zâmbet trist, mai neliniştitor chiar decât seriozitatea. E de presupus că acolo, în birou, în cealaltă parte a casei, Angélica şi Juan vorbesc însufleţiţi despre filosofie şi viaţă. Antonio a hotărât să considere relaţia asta un flirt insignifiant, o distracţie care va alina, poate, posomoreala cronică a lui Juan Campos. Când se culcă într-un târziu, Antonio adoarme imediat. Se trezeşte cuprins de spaimă după o oră. O găseşte pe Emilia lângă el, ridicată în capul oaselor, cu ochii deschişi. Vorbeşte foarte încet, cum au vorbit de multe ori, în pat, noaptea, de-a lungul anilor:

— Ştii ceva, Antonio? Matilda voia să avem grijă de toţi. De Juan, de copii. Voia ca noi, tu şi cu mine, să îi luăm locul când ea pleacă. Şi eu i-am zis: *Dar noi n-o sa putem. Cum să-ţi luam locul noi doi? Chiar dacă am vrea, tot n-am*

putea. Şi Matilda a spus: *Dacă vreţi, puteţi. Şi sunt sigură că vreţi Pentru că eu n-am făcut bine o mulţime de lucruri. Am* greşit.

Eu nu o înţelegeam şi i-am zis: *Dar unde ai greşit? Nu ai greşit. Eu mă bizuiam pe faptul că o să trăiesc,* a răspuns Matilda, *mult timp, mult mai mult timp, tot atât cât Juan, şi atunci o să le îndrept eu. Că o să mă ocup de toate atunci. Dar n-am avut timp. Şi acum nu mai pot.* Era tare bucuroasa la început, aşa a zis. Că era foarte bucuroasă când am început noi două afacerile. Şi eu eram foarte bucuroasă. Nu se mai putea nimeni gândi la altceva, la ce-o să fie mai târziu. Şi atunci s-a declanşat dintr-odată boala. Şi acum nu e timp pentru că Matilda nu mai e…

XXII

Angélica s-a retras în sfârşit în camera ei, e trecut de miezul nopţii. Au petrecut împreună toată după-amiaza, cu o singură pauză când şi-au luat gustarea, pe care au luat-o amândoi singuri, ăsta fiind un alt obicei specific verilor petrecute la Asubio, acela că fiecare îşi pregăteşte gustarea luată pe post de cină. E o situaţie atât de prostească – a hotărât în sinea lui Juan Campos – încât nu poate fi periculoasă. Angélica e proastă. Şi n-ar fi decât proastă şi atât dacă n-ar fi stimulată puţin şi de o ranchiună veche împotriva Matildei. Juan Campos nu a observat această ranchiună până acum câteva zile. Adevărul e că, la fel ca Matildei, prietena lui Jacobo i s-a părut o prostuţă frumuşică, de familie bună şi cu oarecare pretenţii culturale, în genul semicult pe care îl găseşti astăzi peste tot la oamenii între treizeci şi patruzeci de ani. Juan ştie ce se petrece în casa lui. Nu e chiar atât de cufundat în sine pe cât pare. Şi de la izbucnirea pe care a avut-o Emilia în biroul lui, urmată de declaraţia ostilităţilor din partea lui Fernandito, interiorizarea lui a fost înlocuită

de o stare de alertă disimulată. Acum, Juan Campos nu mai e interiorizat, acum stă într-o alertă păstrată în rezervă: acum, Juan Campos e un rezervat. Nu îi e teamă pentru siguranţa lui sentimentală (nimeni nu poate ajunge până în centrul lui Juan Campos: poate că nici măcar nu există un centru), dar îi e teamă de neplăcerile pe care i le-ar provoca trena unei dureri sau a unui doliu foarte pronunţat în ce-o priveşte pe Emilia sau o ostilitate scăpată de sub control în ce-l priveşte pe Femando. La acestea s-au adăugat, din pură întâmplare, Angélica şi confesiunile ei. Angélica i se pare lui Juan Campos comic de tragică, iar situaţia ei, aşa cum o descrie ea însăşi, îi apare ca o sursă de comic aproape pură. Necazurile Angélicăi îl fac să râdă doar din răutate, cum a descoperit Bergson în *Râsul.* Iar râsul e contagios. Se spune că nimeni n-ar râde dacă ar fi, ipotetic vorbind, complet singur în lume. Dar Juan Campos, cum e cufundat în sine, fixat ca o gemă pe inel în rezerva lui, cu cine râde de Angélica? Cine îi oferă lui Juan Campos tovărăşie pentru ca râsul lui apropo de Angélica să fie contagios şi să-l molipsească pe însuşi Juan Campos care, cel puţin aparent, închis în biroul lui până la ore târzii din noapte, râde singur? Juan, acum rămas singur cu Ma tilda, râd împreună de Angélica, absurda şi frumoasa soţie a primului lor fiu. *Iubita mea s-a transformat într-o fantomă: eu sunt locul pe care îl bântuie.* Fraza asta din Arreola, prozatorul mexican, pe care Juan a auzit-o în urmă cu mult timp – sigur după moartea Matildei – domină acum puseul comic pe care i-l deşteaptă Angélica şi care nu ar provoca nici cel mai mic efect comic fără prezenţa fantomatică a Matildei în conştiinţa lui. Şi zi, dragostea mea, acum ce-i mai facem? zice Juan Campos în sinea lui, aşa de încet încât doar Matilda citeşte pe buzele lui. Angélica şi Juan au petrecut toată după-amiaza analizând căsnicia Angélicăi cu Jacobo: o ciudată ironie – se gândeşte Juan – e faptul că, pe dos faţă de supoziţia lui Fernandito vizavi de culpabilitatea

erotică paternă, singurul lucru care a existat între socru şi noră a fost o discuţie de înalt nivel privitoare la continuarea vieţii matrimoniale. Comicul, în cazul de faţă, provine direct din nivelul înalt la care a fost abordată discuţia. De la început, Juan a înţeles că niciun alt nivel, cu excepţia celui foarte înalt, nu ar satisface voinţa de confesare a nurorii lui. Şi tocmai de acest lucru Matilda – fiindcă Matilda a fost – l-a învăţat să râdă. Şi poate chiar să se simtă – pentru scurt timp, trebuie să recunoască – vinovat că râde de nefericiţii muritori de care Juan şi Matilda râd încă de pe vremea când erau tineri. A fost atât de bine la început, atât de nou şi pur şi comic la început! O furtivă lacrimă nu mai cade acum – poate doar pe dinăuntru – în amintirea acelei Matilda Turpin de douăzeci şi cinci de ani care a apărut în dimineaţa aceea de octombrie în barul Facultăţii de Filosofie din Madrid şi a cerut o bere şi un sendviş la tejghea.

Matilda, fără inimă: nu avea inimă, inima are raţiuni pe care raţiunea nu le înţelege, şi Angélica – care în cursul după-amiezii a amintit fraza pascaliană – a declarat că inteligenţa de netăgăduit a Matildei era o inteligenţă fără afecte, indiferentă, detaşată. De aceea a putut să se apuce de afacerea cea mai detaşată şi mai strălucită dintre toate afacerile: bursa. Socrul ei a zâmbit, a încuviinţat, nu s-a angajat excesiv în seara asta: în timp ce asculta agitata şi, în fond, monotona şi repetitiva poliloghie a nurorii lui, Campos s-a decis să omită, cel puţin pentru moment, acele laturi ale comportamentului Matildei care îi dezvăluiau inima tare (chiar sălbatică, poate, dar caldă): mai bine să întinzi frumos firul la zmeul pe care îl înalţă Angélica, să o laşi să fiarbă în suc propriu, să o laşi să se prăbuşească de pe înalţii coturni ai chiţibuşăriilor ei de *high standing*; hazul tocmai în asta consta, să o vezi cum se prăvăleşte dintr-odată, mai devreme sau mai târziu. Singurul comentariu zeflemitor pe ascuns al lui Juan a fost:

— Şi dacă… Angélica, ar fi fost exact pe dos?

— Cum adică pe dos? a întrebat Angélica cu însufleţire, tresărind ca atunci când eşti atacat dintr-o dată de un ţânţar.

E un efect comic superb cel creat de tresăririle Angélicăi căreia, când e întreruptă în mijlocul tiradelor printr-o sugestie făcută de altul, oricât de neînsemnată, i se prăbuşeşte întregul discurs: pare neconsolată, parcă i-ar veni să plângă.

— Adică pe dos: că acela care n-avea inimă eram eu, iar Matilda în schimb era cea care a avut o inimă pentru amândoi şi încă o mai are.

— Dovada că tu ai inimă e ceea ce spui chiar acum! Dacă nu ai avea inimă, nu ai zice-o! a exclamat Angélica.

Acum Angélica se topeşte în umbră. Are aşa de puţină importanţă că între prezenţa ei reală şi prezenţa ei ireală e o distanţă atât de mică. E o fantomă sărmană, o fantomă care populează lumea reală a lui Juan Campos, făcându-l comic, comic la modul imaginar. Matilda e, în schimb, marea fantomă care în noaptea asta, ca în atâtea alte nopţi de la moartea ei, dă impresia că apare şi dispare din proprie voinţă. Juan are impresia că Matilda nu vine când o cheamă el: nu contează că o evocă alţii, cum a făcut-o Emilia în seara aceea, cum o face zilnic Fernandito, cu frumuseţea lui androgină care o aminteşte atât de bine pe mama lui şi a cărui ironie are atât de mult din stilul şfichiuitor al Matildei. Matilda a adăugat peste absenţa ei muritoare, absenţa fantasmatică, şi Juan Campos, cu o îndârjire care aminteşte de îndârjirea minuţioasă a dragostei, o evocă în van. Când Juan vrea, Matilda nu vrea. Când Juan nu vrea, Matilda îl transformă în locul pe care îl bântuie şi năvăleşte în el. E ca şi cum s-ar întoarce din nou din călătoriile ei, mereu imprevizibilă. Şi iubitoare. Juan Campos şuşoteşte şi nimeni nu citeşte pe buzele lui, şi asta a ajuns să fie enervant: că ea era cea care mă iubea şi el

era cel iubit. Niciodată nu am reuşit să inversez rolurile astea.

Noaptea oarbă. S-a pornit vântul marin. Afară marea vuieşte. Afară, noapte fără lună, vântul mării vâjâie pe faleze. Afară, în grădina de la Asubio, castanii de India mucezi, zgâlţâiţi într-o parte şi alta, îşi dau încuviinţarea supunându-se nimicirii coroanelor înverzite din vara atât de îndepărtată. Afară poate că vine ploaia, vântul o să se înteţească, nu va mai fi nicio lumină şi, jos, Lobreña va fi un sat vechi şi închis cu casele astupate de perdeaua de ploaie şi de vânt şi de continuitatea salină a tuturor morţilor trecuţi, prezenţi şi viitori. Şi înăuntru, în interiorul camerei de zi a lui Juan Campos, memoria nu e o linie dreaptă *şi* nici nu mai există în inima sau în voinţa lui linii drepte. În schimb e vie memoria venetică, tumescentă, aproape scabroasă, care acum atrage spre sine, din afara ei şi în acelaşi timp din interiorul ei, într-un joc cu oglinzi şi cu voci, timpul anterior, fără fund. Din fericire, în biroul lui Juan Campos focul din şemineu se înteţeşte de la sine precum focul cu trosnete dintr-o legendă străveche. Şi marmura caldă şi înroşită puţin a şemineului are, la pipăit, însuşirile unei pieli tinere, de femeie tânără, a lui Juan tânăr care s-a lăsat iubit de Matilda.

PARTEA A DOUA

Juan şi Matilda

XXIII

Prin 1988 a început Juan Campos să se simtă singur, uitat, filosofic. El însuşi a folosit cuvântul acesta*, filosofic,* pentru a~şi caracteriza atitudinea într-o seară, într-o discuţie cu Antonio Vega, care stătea deja în casă cu ei de vreo paisprezece ani. Avântul pe care şi l-a luat Matilda cam pe atunci avusese loc, pe la sfârşitul anilor ’80. Antonio nu a înţeles cauza pentru care folosea cuvântul *filosofic* şi comentă că el era de mult filosofic, şi profesor de filosofie de aproape jumătate de viaţă. A te simţi filosofic – a declarat atunci Juan – înseamnă să te simţi aşa cum mă simt eu acum: meditativ, ceea ce în SU A se numeşte *blue, I’m feeling blue*. Atunci i-a povestit că de fapt se simţea foarte singur fără Matilda, că nu se simţea iubit, că era groaznic să te simţi neiubit atunci când eşti iubit. Antonio îl asculta absorbit şi surprins, pentru că Juan nu era de obicei înclinat spre confesiuni. Era cumplit – a spus Juan – să simţi pe propria piele dragostea aceea a Matildei care, fără să vrea, iubindu-l, îi sorbea seva, îl golea, îl anula, îl chinuia, îi făcea viaţa un iad.

— Matilda îmi face viaţa un iad, Antonio.

Antonio nu putea să iasă din stupoare auzind toate astea.

— Dar cum adică? reuşi să întrebe Antonio.

— Ţi se pare scandalos să-ţi spun aşa ceva?

— Nu, nu ştiu. Mă uimeşte. Mie mi se pare că vă iubiţi mult.

— Asta-i problema: că ne iubim mult. Mai mult ea pe mine decât eu pe ea, poate.

— Atunci…?

— Tu ştii că eu însumi am încurajat-o să intre în afaceri. Nu s-ar fi hotărât să o facă fără aprobarea mea.

— Ştiu… îmi pare rău, nu văd care-i problema. Înţeleg că te simţi singur: şi mie mi-e dor de Emilia. Dar aşa s-au

legat lucrurile. Am fost de acord toţi patru.

— Da, dar nu ţi se pare că uneori nu e de ajuns să iei o hotărâre? Uneori ne hotărâm să facem lucruri care nu ne plac, care ne dau bătăi de cap.

Juan îşi aminteşte acum, în noaptea asta, faţa simplă a lui Antonio devenită albă. Niciodată Juan nu îi făcuse o mărturisire ca asta şi acum, când i se făcea, Antonio nu ştia cum să o proceseze. Într-un final Antonio reuşi să spună:

— Nu ştiu. Eu nu mă pricep şi nu mă bag în mecanismele astea mentale atât de complicate. Eu sunt sigur că vă iubiţi. Bineînţeles. Asta-i important.

— Asta-i important, sigur că da, fără îndoială, repetă Juan şi adăugă: Mă simt singur. Eu am ajutat-o atât de mult!…

— Şi acum îţi pare rău?

— Nu. Nu îmi pare rău, dar nu mă bucur. Cum nu mă pot bucura, e de ajuns că nu mă plâng. Ar trebui să mă bucur şi eu nu mă bucur…

Noaptea aceasta interioară. *Nu există nimic înăuntru, nimic în afară. Ce e înăuntru e şi în afară.* Am văzut doar un oraş dinăuntru/afară nu e nimeni. /Am văzut doar un oraş dinafară/înăuntru nu e nimeni… Abţibilduri albe ale nimicului adormit. Ce versuri sunt astea care dau năvală în Juan Campos fără ca el să le cheme, cu de la sine putere, ca lăstunii atât de iuţi, proprietate comună a verii în noaptea oarbă din nord, de la Asubio? Matilda e un nume propriu care o denotă în întregul ei pe Matilda, semnificatul (*Sinn),* dar cu referenţialitatea (*Bedeutung)* distrusă. Matilda e referinţa numelui ei propriu care acum, ca în viaţă, este şi nu este, e prezentă şi absentă, refuză acum să fie referinţa neechivocă a numelui ei propriu. Nu e nimic înăuntru, nu e nimic în fond, memoria infidelă e şi mai infidelă decât a ajuns să fie Juan Campos cu Matilda când, lăsându-se iubit mai departe, începea să-l indispună

turnura pe care începea s-o ia viaţa Matildei. O ciudă minusculă, asta a fost forma pe care a luat-o în cazul său infidelitatea. În plus, luase deja hotărârea. Negă. Negarea aceasta a fost un demers. Un demers inutil pentru că Juan, din primul moment, a admis validitatea deciziei Matildei de a-şi exercita profesia. Ar fi fost de preferat ca relaţia lor să fie mai banală, mai convenţională: dacă ar fi fost un tânăr cuplu căsătorit în Spania anilor ’80, decizia Matildei de a intra în afaceri ar fi fost la fel de fermă poate, dar mai puţin profundă, luată pentru că aşa e moda. La urma urmei, erau vremuri de eliberare, inclusiv a femeii. Dacă relaţia dintre soţi ar fi fost mai obişnuită decât era, ar fi avut o discuţie, o ciondăneală, un cât-mât acolo, un „doar n-o să te aştepţi să rămân eu singur cu copiii”, sau opusul său „doar n-o să te aştepţi să rămân eu acasă la cratiţă”. Ar fi fost reproşuri aruncate dintr-o parte în alta şi câteva împăcări urmate de reproşuri înainte ca, într-un sfârşit, Matilda să facă după voia şi placul ei. Şi în ideea însăşi a împăcării ar fi existat o mică doză de reproş, ca gustul dulce-acrişor care-ţi rămâne în gură după mâncărurile chinezeşti, ca o mică iritare din cauza usturoiului în exces în chiftele. Dar n-a fost nimic din toate astea, pentru că relaţia dintre cei doi nu a fost banală, niciodată nu a fost aşa, nici la început nici la sfârşit. Pentru că de la bun început, de la primele momente de reciprocă înflăcărare fizică, au hotărât să adopte ideea rilkeană potrivit căreia căsătoria înseamnă două singurătăţi care îşi acordă una alteia respect şi consideraţie. Când s-au cunoscut, la douăzeci şi cinci de ani, şi s-au socotit reciproc frumoşi şi strălucitţi şi s-au mângâiat şi s-au culcat, i-a exaltat ideea, paradoxală, că erau două singurătăţi în acelaşi moment – în ciuda intensei înflăcărări pe care o trăiau atunci – şi că mereu vor fi astfel. Etapa de dinainte de căsătorie şi primii ani de mariaj au fost marcaţi de această raţionalitate paradoxală a celor două singurătăţi. A fost implicită,

aşadar, în această concepţie a singurătăţii în companie, ideea posibilei dezvoltări independente a fiecăruia. Juan se va consacra meditaţiei filosofice, publicaţiilor lui, orelor, şi Matilda… O să se dedice propriei vocaţii, oricare va fi fiind. Pentru că aici a existat o anume ambiguitate la început. În acord cu tradiţia multiseculară, Juan Campos îşi va urma vocaţia prin cariera lui, publicaţii şi aşa mai departe. În schimb, entuziasmul pe care Matilda evident că îl simţea sau zicea că îl simte pentru strălucita ei carieră în Ştiinţe Economice nu i se părea lui Juan întru totul – şi poate la început nici chiar Matildei – o vocaţie luată în serios. În parte, chiar datorită ardenţei entuziasmului pe care-l manifesta Matilda, talentul şi uşurinţa ei pentru studiile economice dădeau impresia că sunt un hobby. Atâta pasiune punea să înţeleagă şi să-i explice prietenului ei balanţa plăţilor sau structura macroeconomică a societăţii capitaliste, încât nu dădea impresia că asta se va transforma vreodată în propriul ei proiect de viaţă. Şi a mai fost, bineînţeles, pauza determinată de copii. Matilda dădea impresia că se joacă de-a economista strălucită şi că punea tot atâta pasiune în economie cât se pune de obicei în jocul de golf sau călărie sau cântatul la pian… când nu-ţi propui să fii nici jucător de golf, nici jocheu, nici pianist profesionist. Pe de altă parte, Matilda nu a avut nicio îndoială când s-a pus problema acceptării graviditătţii: şi-a etalat maternitatea în elegantul ei corp de cele trei ori consecutive când a rămas însărcinată şi a făcut atâta gimnastică prenatală cât i-a dictat propria judecată şi textele pe tema respectivă pe care le citea. Nu a fost nevoie, aşadar, să se pună vreodată la încercare descrierea rilkeană a căsniciei. Da, admiteau amândoi: erau două singurătăţi foarte potrivite care se plăceau şi se adorau reciproc. Nu exista în practică o divergenţă anume în proiectele fiecăruia. Amândoi se lansaseră într-un proiect comun de cuplu fericit şi plăcut al cărui rod erau trei fii

minunaţi, cu un plus – acesta, într-adevăr, particular şi inspirat direct din obiceiurile anglofile ale Matildei – constituit de Emilia şi Antonio. Pe de altă parte (şi aceasta se vădea, la ora bilanţului, a fi o a treia dimensiune bine pronunţată), exista bunăstarea economică de care familia Campos s-a bucurat de la bun început. Tot farmecul consta în a trăi auster în condiţiile abundenţei şi confortului moştenite. Asta într-adevăr, la început, îl surprindea pe juan, şi anume totala lipsă de conştiinţă critică a Matildei în ceea ce priveşte abundenţa mijloacelor financiare moştenite. Matilda, de tânără, încarna, fără nici cea mai vagă mustrare de cuget, imaginea moştenitoarei bogate care se bucură auster, cu voioşie, de propria avere, pentru că aşa e elegant să te bucuri de bani, când sunt mulţi. Toate conspirau la început pentru o viaţă uşoară: concepţia despre cele două singurătăţi era doar o teorie elegantă a unei familii de tineri bogaţi care se iubesc mult şi care nu vor dori, în practică, să fie o singurătate distinctă şi independentă de cealaltă. Şi totuşi s-a întâmplat ca după cincisprezece ani, poate chiar ceva mai puţin, să se transforme în această paradoxală figură a cuplului *growing closer and closer apart.* Şi s-a mai întâmplat că, fiind ca întotdeauna inteligenţi şi conştienţi de sine, când bifurcarea celor două proiecte a celor două singurătăţi a devenit un fapt palpabil, nu mai era nimic de spus, nimic de adăugat, fiindcă toate fuseseră deja spuse. Astfel că, oricât de absurd ar părea, nu au vorbit despre asta. Nu mai conteniseră de vorbit din ziua în care s-au cunoscut la Facultatea de Filosofie până în momentul în care Matilda s-a hotărât să organizeze Gesturpin. Totuşi, când a sosit şi acest moment, au mers mai departe: dar despre asta nu au vorbit, au făcut-o pur şi simplu.

Pe de altă parte, în decizia Matildei a mai jucat un rol şi un element extern, unic în felul său: prezenţa tutelară a bancherilor-*scholars,* prieteni de-ai lui Sir Kenneth, care

purtau corespondenţa în limba latină. Aceste demonice persoane nu au avut niciodată nici cea mai mică îndoială: tânăra Matilda, aşa de superb de ironică şi de ageră, care juca poker cu tatăl ei şi cu ei toţi, va năvăli – măritată şi cum o fi – în domeniul bursei ca un asteroid neprevăzut. Nu vorbeau de altceva. Erau cei mai înalţi directori de la Banca engleză, care terminaseră Clasicele *(Greats)* sau Istoria la Cambridge sau Oxford şi care considerau că, dacă vrei să te pregăteşti pentru o carieră în domeniul tranzacţiilor economice, nimic nu e mai util decât să-l fi descifrat în tinereţe pe Eschil şi să-l reciţi pe Virgiliu pe de rost. Erau personaje strălucite şi ascunse, ca mandarinii din complexele dinastii imperiale chinezeşti, care nu apăreau în ziare deloc sau foarte rar şi care nu făceau parte din birourile de consultanţă financiară ale Coroanei britanice. Matilda i-a cunoscut îndeaproape de tânără şi când i-a anunţat, brusc, că se căsătoreşte cu fiul unui medic spaniol, tuturor li s-a rupt inima la modul umoristic. Astfel că după moartea lui sir Kenneth, când Matilda a anunţat că îşi va deschide o firmă pentru investitorii la bursă şi că pentru denumirea firmei îşi va folosi primul nume de familie, Turpin, rămas de la celebrul Dick Turpin, tuturor li s-a părut că în sfârşit Matilda a ajuns să fie ceea ce era dintotdeauna. Matilda a trebuit să recunoască, într-o conversaţie cu Juan, că primirea extrem de călduroasă a proiectului ei din partea bancherilor a fost decisivă, dacă nu în ceea ce priveşte hotărârea însăşi, măcar în ceea ce priveşte aspectele stilistice ale hotărârii: va fi o femeie de afaceri de un tip cu totul şi cu totul nou. La sfârşitul anilor ’80, puţine femei din Spania şi Anglia erau în măsură să pună pe picioare un proiect la fel de ambiţios ca al Matildei şi aproape niciuna nu era capabilă să obţină îndrumările şi sprijinul efectiv de care avea nevoie un asemenea proiect. Matilda va fi prima, una dintre primele, care va aduce ceva nou: o femeie căsătorită, cu trei copii,

cu o energie şi un farmec suficient de mari pentru ca, fără să-şi neglijeze viaţa de familie, să organizeze un proiect financiar atât de complex. Perspectiva de a putea discuta cu bătrânii ei prieteni noile şi complicatele detalii ale Bursei Internaţionale i-a dat un plus de energie Matildei. Oricât de absurd ar părea, acest aspect – cel mai puţin lăuntric din decizia Matildei – a fost cel care i-a deşteptat lui Juan Campos primele semne de întrebare. A simţit că soţia lui se îndrăgostea – metaforic, bineînţeles – de un nou stil de intelectual: intelectualul-om de acţiune. Şi asta deoarece ceea ce îi trezea Matildei interesul era faptul că bancherii scoţieni şi englezi care o susţineau erau într-adevăr intelectuali umanişti în genul secolului al XVIII-lea, cu un anume aer de despoţi luminaţi, manifestând o bunăvoinţă aristocratică şi distantă care te cucerea pur şi simplu, dar care, cel puţin în ceea ce-l priveşte pe Juan Campos, era greu de înţeles întru totul şi, în plus, uşor tăioasă. Şi deşi Matilda îl asigura că el, Juan Campos, e pentru ea singurul *scholar* autentic, altceva îi rămânea lui în străfundul inimii, o înăsprire abia vizibilă şi, după toate aparenţele, imposibil de extirpat. La fel cum Matilda nu a avut niciodată vreo mustrare de cuget că e bogată şi că se bucură auster de averea tatălui ei, nici acum n-a avut vreo remuşcare că îşi lasă copiii acasă cu Juan şi cu Antonio şi că o ia pe Emilia ca secretară personală. Pentru Juan, lipsa sentimentului de vinovăţie din partea Matildei a avut o importanţă considerabilă în calcifierea acelui nodul de asprime, minuscul, dar imposibil de extirpat, pe care începuse să-l simtă. Dacă, într-un fel sau altul, Matilda ar fi fost ruşinată, dacă şi-ar fi cerut agresiv dreptul de a-şi realiza propriul proiect profesional, chiar cu preţul neglijării educaţiei pe care ar fi trebuit să le-o dea copiilor, dacă Matilda ar fi fost o femeie mai banală, poate calcifierea nu s-ar fi produs. O femeie mai banală ar fi încercat să-l convingă pe soţul ei că are dreptate, că are

dreptul, că este legitim din partea ei să încerce să împletească interesele profesionale cu viaţa de familie. Şi în posibila virulenţă a acestei înfruntări de idei, ar fi fost cu putinţă să detectezi – Juan l-ar fi detectat imediat – un anume sentiment de culpabilitate. Iar acest sentiment ar fi fost de ajuns ca să greseze, pentru a o face mai lină, detaşarea severă a Matildei, la patruzeci şi ceva de ani – pentru că, fără doar şi poate, detaşarea a fost bruscă, deşi, paradoxal, a reprezentat încă o dovadă de şi mai mare iubire pentru Juan şi familia ei. În loc să se justifice, Matilda a organizat lucrurile, viaţa fiilor şi viaţa familiei, cu o precizie extremă. Când Matilda a plecat, luând-o cu sine pe Emilia, nu cu Juan a deliberat ore de-a rândul vizavi de programul şcolar şi extraşcolar al copiilor, ci cu Antonio Vega. Juan a asistat la acest curs dens de pedagogie domestică cu un sentiment de stupoare şi cu o undă de sarcasm, doar ca să descopere că nici stupoarea, nici sentimentul ridicolului nu le produceau soţiei şi prietenului nici cea mai mică stânjeneală. De la bun început, Antonio Vega şi-a luat în serios sarcinile, care în esenţă erau doar o prelungire a activităţilor lui de preceptor şi supraveghetor pe care le desfăşura de mulţi ani. Lui Juan i s-a părut totuşi surprinzător că Antonio nu i-a reproşat Matildei, sau lui, sau Emiliei înseşi, că, din pricina proiectului profesional al Matildei, o să fie despărţit de Emilia pe perioade foarte lungi. Juan a ajuns chiar să vorbească cu Antonio despre asta, la un moment dat, deşi a evitat să se refere direct la situaţia în care se află Emilia şi Antonio. I-a vorbit despre asta ca şi cum treaba l-ar fi privit mai degrabă pe el însuşi:

— Eu mă simt puţin părăsit, Antonio. Mi-e dor de Matilda la fel cum ţi-e şi ţie dor, îmi închipui, de Emilia. Nu te simţi lăsat deoparte, de parcă ţi s-ar fi închis o uşă-n nas, cumva pus pe-o linie moartă?

— Nu mă simt aşa, nici vorbă – a răspuns Antonio –,

pentru că nici tu nici eu nu suntem puşi pe-o linie moartă şi nici nu suntem singuri. Sunt copiii, eşti tu, Emilia şi Matilda ne dau telefon şi o să fie cu noi de mai multe ori pe lună, câteva zile. Tatăl meu a lucrat mulţi ani în mină în Asturias şi nu trecea prin Letona decât o dată pe lună, sau mai puţin, şi niciodată nu ne-am simţit părăsiţi. Era normal să ne lase acasă şi să se ducă să câştige bani unde se putea…

— Dar Matilda nu are nicio nevoie să plece de-acasă ca să câştige bani, are destui. Matilda, spre deosebire de tatăl tău, care era sărac, e bogată. Iar rolul Matildei în casa asta e acelaşi cu cel pe care şi l-a îndeplinit atât de bine mama ta. Şi nu ăsta e rolul pe care o să-l îndeplinesc eu de acum, în locul Matildei, sau tu, făcând-o şi pe mama şi pe tata, că nu ai de ce.

Cam în asta a constat conversaţia. Juan Campos încă îşi mai aminteşte de discuţia asta, deşi nu-şi mai aminteşte la ce concluzie s-a ajuns atunci. În noaptea asta, Juan are impresia că nu a reuşit să-i împărtăşească lui Antonio toată neliniştea lui, şi că Antonio, în mod la fel de firesc ca Matilda sau Emilia, considera ca de la sine înţeles că e foarte bine ceea ce fac. Juan crede că Antonio a adăugat ceva de genul ăsta:

— Acum nu mai e ca pe vremuri, e mai bine aşa. Acum toate se schimbă, dar toate vor merge la fel şi vor merge şi mai bine dacă n-o să ne apucăm să căutăm nod în papură.

Un răspuns nesatisfăcător, după părerea lui Juan. Poate că nu a fost exact asta ceea ce zis Antonio, ci poate e doar amintirea lui Juan.

Dacă te gândeşti mai bine, au fost mai mulţi ani de viaţă conjugală – vreo optsprezece – decât de viaţă profesională – vreo treisprezece. În ambele cazuri, Matilda a fost mereu clară. Nu au existat echivocuri: Matilda n-a declarat niciodată că idealul ei e o viaţă de familie dedicată maternităţii şi activităţilor domestice. Pe măsură ce copiii

creşteau, Matilda se gândea că ei i se potrivesc cel mai bine afacerile. Şi nu a făcut niciun secret din asta. Astfel încât Juan nu a putut să se păcălească singur când, după moartea neaşteptată a lui sir Kenneth, după demersurile testamentare şi călătoriile obligatorii între Londra şi Madrid, a devenit evident că Matilda se va ocupa de averea familiei şi că va profita de situaţie ca să-şi activeze o posibilitate de a fi ea însăşi pe care şi-o imaginase de mii de ori, dar pe care încă nu o pusese în practică. Şi ce era fascinant era că (deşi Matilda declarase adesea că asta era intenţia ei) Juan nu o luase niciodată în serios. Astfel că atunci când Matilda a închiriat un sediu în Madrid – câteva birouri – şi a reamenajat biroul tatălui ei din City, la Londra, Juan a rămas surprins. A pronunţat o frază absurdă:

— Asta-i ca moartea. *In media vita in morte summus.* Iar moartea nu lămureşte viaţa, ci pur şi simplu o întrerupe, o face absurdă.

Matilda a protestat. A negat că hotărârea de a se consacra afacerilor ar putea fi considerată un echivalent al întreruperii vieţii care e moartea. Iar Juan s-a prefăcut că recunoaşte că exagerează şi şi-a retras comparaţia. Primele călătorii ale Matildei şi chiar primele ei zile de lucru la Madrid ca să aranjeze biroul l-au făcut pe Juan să se simtă foarte singur.

— Nu ştiu ce să fac acasă fără tine, i-a spus Juan.

— Asta-i doar la început, e o schimbare în rutina de zi cu zi, nu se schimbă nimic esenţial între noi.

Şi ăsta era adevărul. Au fost scene comice: Juan i-a reproşat în glumă Matildei că îl lasă într-o bogăţie extremă.

— Mă laşi cu atâţia bani, într-o viaţă de lux şi bunăstare.

— Păi mai bine, nu? Asta e bine.

— Nu, nu e bine. E cel mai rău dintre toate. Nu am dreptul să mă plâng. Mi-ai pus de toate la dispoziţie. Până

şi un personal domestic ireproşabil, lucru pe care nimeni nu-l mai are azi. Noi însă, îl avem. Trăiesc ca un rege.

— Păi asta e bine, repetă Matilda.

— Păi nu, nu e bine. Asta-i cel mai rău.

— Ai prefera să te las falit? întrebă Matilda râzând.

— Sincer să-ţi spun, aproape că aş prefera. M-ai transformat într-un rentier. Dacă aş ieşi azi la pensie, la patruzeci şi ceva de ani, nu ar fi absolut nicio schimbare.

— Dar, Juan, un om ca tine nu se pensionează, nici la patruzeci de ani, nici la o sută: cât timp ai energie intelectuală, cât timp eşti activ şi deschis intelectual, nu e nicio diferenţă între noi. Ai vrea să rămân aici? Spune adevărul. Dacă tu îmi spui să opresc totul în momentul ăsta, să las totul baltă ca să rămânem mai departe cum am fost, eu…

— Nimeni nu zice să opreşti ceva. Singurul lucru pe care-l spun e că nu mă laşi să spun nimic. Nu am nimic de adăugat. Toate le-ai organizat atât de bine, încât obligaţia mea e să fiu mulţumit cu situaţia prezentă. Nu am dreptul nici să-mi vărs nervii pe ceva.

— Păi, chiar aşa. Nu ai dreptul.

Această versiune comică a situaţiei alterna cu o nelinişte neformulată pe care o simţea Juan şi, poate, şi Matilda. În ciuda entuziasmului ei pentru noul proiect, Matilda a simţit, în felul ei sincer de a trata lucrurile, o remuşcare neexprimată în cuvinte, o senzaţie că lipseşte ceva, că lipseşte perfecţiunea proiectului comun al amândurora. Ar fi fost mai bine să se ocupe amândoi de afaceri? Ar fi fost mai bine să se ocupe amândoi de practica şi teoria filosofică? Ar fi fost mai bine ca Matilda să facă un curs scurt şi condensat despre frumosul şi sublimul la Kant, la Schiller *şi* la Schelling? Era o situaţie comică şi, uneori, ajungeau amândoi să râdă gândindu-se la asta. Dar râsul nu reuşea sa lumineze totul în întregime. A fost dezesperant de simplu. Opţiunea Matildei era rezonabilă.

Implica, totuşi, anumite elemente neconvenţionale care puteau fi declarate în mod obiectiv discutabile: era adevărat că toţi cei trei copii erau deja mari – Fernando, cel mai mic, avea pe atunci treisprezece ani – Era adevărat că Juan rămânea singur: chiar fără să pui la îndoială bunăvoinţa lui Juan, era imposibil să combini cele două activităţi profesionale. Şi problema asta nu o avea doar o moştenitoare bogată ca Matilda, o aveau multe femei de vârsta Matildei care la sfârşitul anilor ’80 plecau de acasă pentru a munci. Juan era conştient de situaţie: faptul că Matilda era o moştenitoare bogată nu adăuga nimic esenţial problemei; esenţial era că Matilda avea o ocupaţie căreia să i se dedice cu toată seriozitatea, iar asta implica obligaţia de a pleca de acasă.

Şi secretarele cele mai umile aveau, toate, aceeaşi problemă. Salariile, încă reduse pe atunci, ale vreunei funcţionare de pildă (în jur de şaptezeci de mii de pesetas) trebuiau să fie astfel împărţite încât să poată fi plătită şi o bonă care să stea cu copiii de la şapte dimineaţa până la patru după masa, şi plata era făcută din salariul femeii. Dar să pleci de acasă la lucru şi să pleci pur şi simplu de acasă nu erau lucruri foarte diferite: problema era aceeaşi, singura diferenţă era că în clasa socială a Matildei, şi mai ales în lumea britanică, educaţia copiilor revenea întotdeauna preceptorilor şi servitorilor. Toată responsabilitatea educaţiei cădea în întregime, sau aproape, în sarcina lui Antonio Vega. Astfel că Juan Campos nu avea în faţa Matildei niciun argument practic, doar o bănuială vagă. Şi dată fiind relaţia sinceră şi deschisă dintre ei, bănuielile vagi erau în plus. Mereu spuseseră: ce ai de spus, spune. Chiar când crezi că simţi, chiar dacă nu eşti sigur, spune… E adevărat că Matilda era cea care insista mereu pentru transparenţă completă, iar Juan, în virtutea faptului că era filosof (claritatea e politeţea filosofului şi în viaţa privată), era de acord cu

asta. Însă de data aceea, claritatea totală i se părea lui Juan imposibil de realizat: o voinţă a transparenţei îl dezgolea într-un mod ciudat, îl punea în evidenţă. Nu putea spune: simt o gelozie care nu e gelozie, dar e totuşi gelozie, faţă de bancherii tăi englezi, partenerii tatălui tău. Ştiu bine că-s nişte babalâci majoritatea, cu mult mai în vârstă ca tine. Dar simt, nu ştiu cum, că tu şi cu ei desenaţi un cerc pe jos şi intraţi cu toţii în cerc şi eu rămân pe dinafară. Cum să nu rămân pe dinafară când eu abia dacă pricep ce-i o societate anonimă?... Asta nu putea spune, pentru că Matilda ar fi răspuns: păi dacă nu ştii ce e, învеţi. Nu am învăţat eu despre Schiller şi despre educaţia estetică a omului? Şi tu la fel. Şi ăsta era adevărul, Matilda făcuse o pasiune din lectura articolelor lui Juan şi din discuţiile pe teme filosofice. Juan trebuia să recunoască: făcuse eforturi nu doar la conversaţiile la cafea şi la întâlnirile cu prietenii: inteligenţa ei rapidă era hipercritică şi era o mare amatoare de polemici de idei. Ar fi fost o excelentă asistentă la filosofie, dacă şi-ar fi propus-o. În schimb, reciproca nu era adevărată: inteligenţa lui Juan Campos era locvace, dar nu rapidă; era mai degrabă minuţioasă, cu un considerabil talent pentru a face conexiuni între datele însuşite prin erudiţia istorică (avea o memorie bună), dar rar ajungea la o concluzie sau la o intuiţie filosofică dintr-un salt: era încet şi greoi. Era un universitar de modă veche, pasionat de speculaţia metafizică, care îşi lăsa cu uşurinţă treburile ca să stea la bârfă cu colegii. Îi plăcea la nebunie să vorbească despre alţii: doctoranzii, membrii senatului, problemele de la facultate şi de la decanat... Ma tilda nu putea să sufere lucrurile astea. Senatul ăsta al vostru e o adunătură, zicea Matilda. Şi adevărul e că după ce ieşeau de la o cină cu membrii senatului şi soţiile lor, glumele Matildei imitându-le pe doctele soţii săreau ca mingile de ping-pong pe faţadele Madridului nocturn. Spunea: iată-i pe domnii

profesori universitari *pot-au-feu,* însoţiţi de doamnele lor foste studente (un sarcasm foarte à la *Mat*ilda). Era aşa de hazlie, aşa de rea! Era în stare să participe la cinele cu universitari şi soţiile lor, pe care le detesta, şi să se prefacă de mai mare dragul. Juan avea câteodată impresia că Matilda era aproape inconştientă de câte putea să facă. Ca şi cum, în cazul ei, singura sfinţenie ar fi fost într-adevăr inconştienţa. Putea să fie în acelaşi timp maliţioasă şi sfântă. Iar efectul pe care îl provoca la cinele cu universitarii şi soţiile acestora era deopotrivă comic şi înduioşător. Din prima zi, cuplul lor a produs o impresie adâncă. Pe vremea aceea Juan era doar asistent, care stătea pe lângă profesorul său şi numai nu-i căra geanta. Primele întâlniri la cină au fost incredibile. Mergeau să cineze friptură de căprioară la Pardo. Era la sfârşitul anilor 70. Pe vremea aceea soţiile universitarilor de la Filosofie încă mai aveau aerul retro, anii ’50, o ranchiună nevinovată, o privire urâcioasă care a pus instantaneu în evidenţă absoluta eleganţă a Matildei (care n-ar fi putut să aleagă pentru acele prime întâlniri costume mai simple, mai lipsite de pretenţii).

Juan Campos îşi aminteşte, în noaptea asta interioară de la Asubio, fiorul de atunci, ca şi cum vântul de afară, un turbion cantabric, ar fi deschis larg una dintre ferestre: ce mândru s-a simţit că e însurat cu fiinţa aceea exotică, elegantă, deşteaptă, ironică şi miloasă în acelaşi timp! O iubea. E greu să cred asta acum – se gândeşte Juan Campos –, dar cu ocazia aceea, la cinele acelea cu universitarii şi nevestele lor, care aveau loc la interval de aproximativ o lună, a simţit că o iubeşte fără rezerve pe Matilda, că el iubea mai mult, mult mai mult decât era, la rândul lui, iubit. Nu m-ai ales tu pe mine, ci eu te-am ales pe tine, Matilda, s-a gândit atunci. Şi meditează mai departe, melancolic acum, ştiind că după aceea lucrul ăsta nu a mai fost adevărat. Nimic nu a fost adevărat. Faptul că

nimic nu a fost adevărat e baza prezentei melancolii, melancolia făcută publică, aceea a supravieţuitorului, a impostorului. Sunt un impostor, am fost un impostor. Ce sărace sunt conceptele! Dacă n-aş fi terminat – gândeşte Juan Campos –, dacă nu aş fi acum ceea ce am ajuns să fiu: un om incapabil să spună răspicat sau să-şi arunce în faţă fraza asta simplă *sunt un impostor,* dacă n-ar fi aşa, aş avea nevoie de o explicaţie pe o mie de pagini. Cochetăria asta cu cele o mie de pagini îl distrează pe moment: pentru că îi e greu să se concentreze pe ce s-a petrecut în Matilda de atunci, sufocată de actuala Matilda imposibil de convocat, Matilda fantomatică omniprezentă care refuză înfăţişările emoţionale şi îşi refuză prezenţa cu excepţia prezenţei fulgerătoare şi crude a răvăşitoarelor ei apariţii şi dispariţii. Îi simte lipsa lui Antonio Vega. Rămâne o clipă aici, la Antonio Vega, şi se linişteşte pentru un răstimp. Mâine o să-i povestească despre toate astea lui Antonio Vega. Antonio o să ştie să încheie povestea asta neterminată, povestea asta cu geamuri sparte care se înfig în carnea conştiinţei ca nişte oglinzi. Matilda era frumoasă. Soţiile profesorilor universitari, obtuze şi perspicace, hoţomane, au ştiut din primul moment şi au îndrăgit-o imens din prima clipă, cu simplitatea inimii pe care-o are omul din popor. Şi Juan s-a privit în acea oglindă minunată a simpatiei extreme pe care soţia lui le-o inspira nevestelor de profesori universitari pentru că ştia engleză şi franceză şi ce costum e potrivit după-amiaza, pentru că degetele ei lungi cu unghii lăcuite aminteau de pietrele pâraielor repezi de munte, pentru că era cu atât mai inaccesibilă, cu cât era mai accesibilă. Iar faptul că Matilda, după ce se termina cina, râdea de ele, asta făcea parte din inocenţa afectuoasă şi sarcastică a Matildei: o combinaţie tulburătoare care l-a făcut pe Juan Campos, în tinereţe, să creadă că el era cel care iubea, nu cel iubit. Şi întâmplarea făcea ca Matilda – chiar şi cu strălucitul ei

titlu de absolventă de Ştiinţe Economice – să ştie mult mai puţin decât soţiile profesorilor universitari care aveau toate o licenţă în cutare sau cutare domeniu. *Doar iscodesc cu mintea necoaptă mii de lucruri înalte* – Juan îşi aminteşte în noaptea asta că atunci când a dat citatul acesta din Pindar, Matilda s-a certat cu el furioasă: îşi aminteşte furia Matildei, naivitatea ei furioasă, dar nu-şi aminteşte conţinutul certei. Şi totuşi, erau incompatibile. Problema a fost întotdeauna exact pe dos faţă de ce părea: nu că Matilda nu se potrivea cu soţiile membrilor Senatului, ci soţiile membrilor Senatului nu se potriveau cu ea; le trezea o curiozitatea prea mare: o găseau prea frumoasă şi prea elegantă şi prea inteligentă; o admirau şi admiraţia era o barieră de netrecut. Iar Matilda s-a dedicat trup şi suflet copiilor în anii aceia, ca şi lui Juan Campos, pentru că îl iubea: ăsta să fie motivul scandalului, contradicţia acestei poveşti: Matilda Turpin nu a încetat niciodată să-l iubească pe Juan Campos. Nici când a fost lângă el, nici când s-a depărtat de el: mereu l-a iubit cu înflăcărare, şi a făcut tot ce fac cei care iubesc cu înflăcărare, ba chiar şi sinucigaşii din dragoste, pentru omul iubit. Viaţa Matildei în primii optsprezece ani de căsnicie a fost lină şi clară, ca o hartă şcolară, cu toate provinciile diferenţiate prin culori, cu râurile albastre şi munţii în nuanţe de cafeniu.

XXIV

Cât timp sunt optsprezece ani? Toată lumea ştie că timpul cronologic şi cel psihologic nu coincid. Văzută din perspectiva finalului, perioada de căsnicie a lui Juan şi a Matildei părea în acelaşi timp văzută şi nevăzută. Brusc mezinul, Fernandito, avea treisprezece ani şi se dădea mare prin curtea şcolii sau pe acasă. Privită din interior, toată perioada asta a părut o eternitate. A părut că e

fericirea. Şi chiar a fost. Au fost ani fericiţi. Fericirea asta, bineînţeles, era sau a fost un întreg care, dacă vrei să-l recapitulezi, nu se poate vedea decât pe bucăţi, de pe laturi. Şi au fost doua mari laturi: cea a copiilor care creşteau şi cea a dezvoltării duale a planurilor de viaţă: pe de o parte al Matildei şi pe de altă parte al lui Juan, care funcţionau la unison. Nu-i nimic original să spui că o pereche înseamnă doi şi că, oricât de mult s-ar iubi, cei doi sunt cu totul şi cu totul diferiţi unul de celălalt. Aşa se explică faptul că, în virtutea tradiţiei, proiectul central al cuplului a fost proiectul lui Juan: să studieze, să scrie şi să predea filosofia. Interesele profesionale ale Matildei, fascinaţia ei faţă de activitatea economică – moştenire de familie –, alături de averea tatălui şi a prietenilor tatălui ei, au rămas în suspensie, deşi nu fuseseră dezactivate. Pentru o vreme, în timp ce copiii creşteau în ritm domol (transformând fiecare sărbătoare şi fiecare după-amiază de duminică şi aproape fiecare după-amiază şi seară din săptămână într-un labirint, într-o pajişte verde, deopotrivă de da-uri şi nu-uri, intense ca nişte maci şi la fel de trecătoare ca macii), Juan Campos, cu Matilda acasă, ajutată de Emilia şi Antonio şi bucătăreasa şi menajera, a putut să se închidă în birou şi să-şi pregătească orele, să citească respectivele cărţi de filosofie germană şi să apară la finele serii amabil şi împăciuitor şi îndepărtat şi la adăpost de zgomotul care, pe măsură ce creşteau copiii, se făcea tot mai intens, fiindcă sâmbăta şi duminica fiecare copil aducea acasă cel puţin doi sau trei colegi de şcoală. Juan Campos n-a fost niciodată un Luis Felipe Vivanco[12]: niciodată n-a simţit ceva care ar putea echivala cu versurile *în braţe cu fetiţa mea cea mai fragedă pornesc*

12 Luis Felipe Vivanco (1907–1975), arhitect şi poet spaniol apropiat de „Generaţia ’36”, a cultivat, după o perioadă avangardistă urmată de o epocă de „eroare” propagandistă profranchistă, o poezie cu puternice accente intimiste.

înspre primăvară, n-a exclamat niciodată: O, *vremurile când se jucau fetiţele de-a mămicile/vremuri cu porumbişti şi bălţile de pe drum!* Paternitatea nu a fost un sentiment clar şi distinct pentru Juan, la fel cum nici maternitatea n-a fost un asemenea sentiment pentru Matilda. Diferenţa a fost doar că Matilda a trebuit să se ocupe de copii şi Juan a putut să-i eludeze, fără ca prin asta să-şi ştirbească aparent prestigiul patern pe care copii i-l conferă gratuit tatălui, orice ar face el. Iar copiii, a căror hrănire o cam plictisea pe Matilda, le aduceau atât lui Juan, cât şi Matildei compensaţii în plan speculativ: se putea vorbi despre ei, în dormitorul conjugal sau la ceasul siestei, din perspectiva unei *paideia* ideale. Astfel, întrebările copiilor se vădeau deopotrivă dulce neliniştitoare şi subtil pătrunzătoare: moartea mătuşii Manolita şi moartea lăstunului pe care l-au găsit anul trecut la Asubio lângă un zid sunt amândouă morţi? Că un lăstun mort, odată ce a murit şi s-a uscat şi l-au năpădit furnicile, se duce, totuşi, neapărat, la cer, asta părea verosimil, pentru că lăstunii păreau că vin din cer şi dispăreau în anume perioade în cer, de parcă ar fi făcut tot timpul naveta între gaura de lângă zid şi cer, scoţând ţipete exaltate, strâns lipiţi de aer cu minunatul semicerc al aripilor lor negre şi zdravene. Bun, dar mătuşa Manolita, care nu era – asta se vedea bine – deloc celestă? Cum să se ducă la cer după ce moare dacă, aşa cum ştiau cu toţii, chiar şi pe vremea când trăia sora mai mare a tatălui lui Juan Campos, bolnavă de gută, nu se mişca din scaun? Cerul nu părea în niciun chip un loc confortabil sau locuibil pentru mătuşile mamelor sau taţilor. Copiii veneau de la Paris[13]? Dar veneau gata îmbrăcaţi şi cu papucei şi cu tot? Investigaţiile şi discuţiile despre bebeluşi au fost un subiect de mare importanţă în familia Campos cam până ce Fernandito mergea pe şapte ani, iar Andrea şi Jacobo erau deja pe ultima sută de metri

13 „Copiii vin de la Paris” este echivalentul hispanic al „berzei”.

a copilăriei, însă Fernandito tot mai voia să ştie dacă, de pildă, copiii veneau pe lume cu pamperşii puşi, sau cum anume. Şi Regii Magi[14]? Oare trebuiau minţiţi copiii, dar chiar erau minciuni? Trebuia să li se zică adevărul. Trebuia neapărat să le spună cum stau lucrurile. Iar Matilda şi Juan au descoperit fascinaţi că marele povestitor de adevăruri, pescuite frumos dintre minciuni, nu era niciunul dintre ei doi, ci Antonio Vega, care a ajuns să inventeze un cer comun supraceresc pentru lăstuni şi mătuşa Manolita, un cer afirmativ, atât de tare şi de neîndoios, mai neîndoios decât lumina soarelui, unde încă din viaţă împărţeau locul lăstunii şi oamenii, iar acesta era cerul bucuriei de a trăi. Povestea asta, de bună seamă, includea un punct fatal, pe care copiii îl puteau verifica empiric, şi anume: lăstunul descărnat de lângă zidul de la Asubio nu se bucura că trăieşte şi nu părea deloc că trăieşte, şi era mort. Dar Antonio avea un fel şmecheresc, de fost mare potlogar, de a ocoli dificultăţile, abătându-le atenţia. Antonio Vega, care nu avea principii, avea în schimb, pedagogic vorbind, scopuri cât se poate de clare: trebuia să trăieşti cu entuziasm şi dedicându-te pe deplin fiecărei zile, zi după zi, iar în privinţa asta Matilda semăna mai mult cu Antonio decât cu Juan.

Atât la întrunirile senatului, cât şi la cinele şi cocteilurile la care Matilda mergea singură existau cupluri apropiate ca vârstă de Juan şi Matilda care se clătinau sau se ruinau. Iar asta era un motiv de orgoliu pentru tânăra familie Campos, care îi făcea pe cei doi să se privească pe furiş cu subînţeles sau să comenteze mai apoi: nouă aşa ceva nu ni se va întâmpla. Nu avea cum să li se întâmple aşa ceva pentru că amândoi erau hotărâţi – sau poate doar Matilda, cine mai poate şti acum, la momentul ăsta? – să-şi strunească prin inteligenţă căsnicia. Bineînţeles că existau

14 La Sărbătoarea Magilor (6 ianuarie) copiii primesc cadourile de Anul Nou.

opinii divergente, şi nu doar atât! Existau divergenţe şi în ceea ce priveşte atitudinea vitală între ei doi! Dar despre toate se putea vorbi, problemele se puteau dezbate şi examina în scurtele pauze luate tête-à-tête, la siestă sau în răgazurile pe care li le lăsau copiii: vor vorbi încontinuu, se vor expune unul în faţa celuilalt cu o goliciune şi mai curată decât goliciunea supraumană a lui Adam şi a Evei: mai curată pentru că nu era ideală, ci reală, deliberat provocată de fiecare dintre ei, iar nu provocată activ ori pasiv de Dumnezeu după chipul şi asemănarea Sa. Iar în discuţia aceasta continuă şi reflexivă apărea uneori o temă ciudată, anume atitudinea faţă de greşeală. Matilda învăţase din exemplele didactice care făceau parte din educaţia unui membru al marilor companii că exista o complexă *psihologie a criteriului eronat:* Matilda spunea – evocând conversaţiile pe care le purtase cu bancherii umanişti – că în lumea investiţiilor comportamentul oamenilor era adesea bizar sau contradictoriu sau de-a dreptul stupid. Şi că deciziile proaste de investiţie se petreceau adesea fără ştiinţa investitorului, în mod inconştient. Aşa încât, ca să înţelegi bine investiţiile şi piaţa, era absolut necesar să înţelegi şi să iei foarte în serios ¿raţionalitatea umană: pentru un investitor, tot atât de importantă precum capacitatea de a analiza bilanţuri şi conturi de pierderi şi câştiguri, este capacitatea de a examina emoţia care se supraadaugă, în chip pozitiv sau negativ, în relaţia cu banii: o analiză a fricii sau a zgârceniei în momentul în care se cumpără sau se vând acţiuni era absolut esenţială. Bun, continua Matilda, dar ce se întâmplă cu greşelile intelectuale? Nu ar trebui ca noi, filosofii (în acei ani Matilda se includea în respectiva categorie) să facem o analiză detaliată a propriilor noastre criterii eronate? Juan îi răspundea că examinarea erorilor era, bineînţeles, parte integrantă din cercetarea filosofică de la Platon până în ziua de azi: posibilitatea de a greşi

fiind o parte esenţială din căutarea adevărului. Era un răspuns tranşant care, totuşi, nu o mulţumea pe Matilda, întrucât era cât se poate de clar că erorile filosofice umpleau pagini şi pagini de cărţi şi că, odată comise, erau trecute din nou în revistă şi regândite şi comise din nou de urmaşi. Fapt e – gândea Matilda – că erorile filosofice, spre deosebire de erorile de investiţii, nu par să aibă consecinţe practice. Privite din acea perspectivă superb de absolută, logomahică, în care marea filosofie s-a situat dintotdeauna, adevărul şi greşeala păreau să fie date perene ale unei cercetări antinomice. La urma urmei, nu se întâmplă nimic grav dacă un filosof greşeşte. Dacă un investitor greşeşte, se ruinează, în privinţa asta, s-ar spune că inteligenţa practică a Matildei nedreptăţea într-o anume măsură inteligenţa contemplativă şi verbală a lui Juan. Dar exista totuşi o doză de bun-simţ, de bun-simţ anglosaxon, care o făcea pe Matilda să nu se mulţumească cu adevărurile şi greşelile unei argumentări, ci să dea la o parte ceea ce nu era productiv. O teză de doctorat sau chiar o carte puteau fi scrise sau premiate, deşi puteau conţine la fel de bine evidenţe confirmate sau evidenţe neconfirmate sau chiar absurde.

Câţiva ani, chiar la început, Matilda a nutrit ideea să devină ea însăşi cercetătoare în domeniul filosofiei. Avea impresia, citindu-i textele lui Juan sau traducând texte filosofice din engleză – limbă pe care Juan nu o ştia atât de bine –, că problemele filosofilor, oricât de grave şi de relevante, rămâneau cumva ţinute în frâu de o problematică pe care Matilda o privea cu surprindere: ai fi zis că tot farmecul consta în a filosofa şi a cerceta, ştiind de la bun început că e imposibil să reduci vreodată problema la o soluţie definitivă. Având în vedere gravitatea problemelor tratate, precum moartea, existenţa lui Dumnezeu, natura limitată a cunoaşterii umane, binele şi răul, cum să faci ceva evitând să se întâmple altceva, chiar

şi analiza judecăţii gustului, care ne permite să spunem de ce un lucru e urât sau frumos, toate astea rămâneau nerezolvate, şi totuşi continuau să producă o imensă cantitate de mişcare intelectuală: a interesat-o ideea transcendentalului la Kant, potrivit căreia o idee e un concept care dă mult de gândit dar care nu poate fi pusă vreodată în relaţie cu intuiţia corespunzătoare. Filosofii nu dădeau totuşi impresia că sunt oameni ocupaţi până peste cap, că îşi dedică întreaga energie căutării soluţiilor la probleme, mai degrabă păreau că-s instalaţi bine mersi în chiar problematica temelor de investigaţie, scufundându-se liniştiţi în hăul miilor şi miilor de pagini şi oferind adesea soluţii strălucite, acceptate istoric pentru ca mai târziu să fie tot istoric respinse. În ansamblu, activitatea lui Juan dădea o impresie de chietudine: confortabilă şi chiar – abia în acest punct se intersecta cu proiectul Matildei – un pic exclusivă; adesea Matilda se simţise exclusă într-o conversaţie filosofică fiindcă nu era total stăpână pe terminologie. Era o lume arogantă, cu o tendinţă foarte autarhică şi autoreferenţială care atingea uneori înalte cote de frumuseţe retorică. Cuvintele filosofilor erau foarte puternice, sunau ca nişte tambure enorme într-o gigantomahie care, când nici nu te aşteptai, se încheiau în momentul în care se termina ora, se termina ziua, şi te duceai la cină sau mai rămâneai puţin la o bârfă. Şi era o lume dominată, cel puţin lumea academică în care se învârtea Juan, de o doză considerabilă de rutină: căutarea adevărului era atât de anevoioasă şi dura atât de mult, iar căutarea şi recopierea informaţiei necesare pentru orice lucrare era atât de solicitantă, încât avântul individual îşi pierdea tăria după câteva ore de lectură şi cercetare. De fapt, hotărî Matilda, aproape că era de preferat să filosofezi fără chef: în felul acesta, sechelele lăsate de negăsirea adevărului nici de pe o zi pe alta, nici de pe o lună pe alta, nici de pe un an pe altul, se diluau în

mod cât se poate de simpatic. Tihna era principiul filosofiei. O anume atitudine spirituală care elibera sufletele filosofice de *negoţ* în sensul etimologic, de negare a oţiului, a tihnei, şi le făcea apte să fie iluminate, preafericitele, într-un viitor foarte îndepărtat.

O cercetare filosofică putea să dureze douăzeci de ani. Studiul unui filosof ca Hegel putea să dureze paisprezece ani.

O teză de doctorat despre, să spunem, teoria categoriilor la Nicolai Hartmann putea să dureze o viaţă întreagă. Pe măsură ce copiii creşteau şi pentru Matilda devenea tot mai puţin stringentă obligaţia de a le organiza mesele şi gustările, punea stăpânire pe ea o anume nelinişte greu de localizat. Juan nu părea întru totul mulţumit că nevastă-sa se apucă să studieze filosofia.

— Ar fi cam redundant, nu ţi se pare? Amândoi în tandem gândind aceleaşi gânduri. Emiţând cele gândite deodată, în cor, şi dând glas unui gând conjugal şi dual, ca în cântecele surorilor Fleta.

Copiii creşteau şi banii veneau regulat. Şi discret. Aveau un cont comun la Banca Santander şi două conturi separate, fiecare cu al lui. Matilda a organizat în aşa fel lucrurile încât Juan să se simtă confortabil, fără stridenţe. Matilda organiza conturile. De finanţe se ocupă nevastă-mea – zicea întotdeauna Juan – şi toată lumea înţelegea că, având în vedere că Matilda absolvise strălucit Ştiinţele Economice, cădea în sarcina ei să se ocupe de bani iar cealaltă latură, viaţa contemplativă, era treaba lui Juan.

— Nu trăim oare peste posibilităţi, Matilda? întreba câteodată Juan cu aerul acela moale al celor care nu par foarte interesaţi de răspuns.

— Nu, dragul meu. Avem posibilităţi imense. De fapt, economisim bani, în fiecare lună câte un pic.

Şi cu asta punct. Ar fi trebuit să se pună punct, poate, şi preocupările astea să nu mai fluctueze mental şi să fluture

pe neaşteptate ca o molie în toiul conversaţiilor, când se aşteptau mai puţin. Matilda era obişnuită cu o viaţă confortabilă, dar austeră. Cheltuia puţin pentru sine şi se mulţumea cu hainele pe care le avea şi cu o croitoreasă particulară care îi modifica, îi lungea sau scurta, hainele în funcţie de modă. Adevărul e că totul părea, după câţiva ani, că s-a transformat în rutină, că a devenit solid şi stabil. Matilda era o gospodină eficientă şi Juan era un soţ casnic, căruia îi plăcea să-şi invite acasă câte un coleg de la facultate duminica, dar nu părea deloc dornic să-şi însoţească soţia când ea îşi făcea cele câteva vizite sociale hotărâte. Casa avea un aer sever, foarte academic, ticsită de cărţi, nu doar biroul lui Juan, ci şi camera de zi şi o parte din hol. Era o casă frumoasă la capătul străzii Orense, într-o zonă care pe vremea aceea nu se terminase de construit în întregime. Juan se cufundase în perioada cu pricina în studiile lui despre idealismul german: era povestea fără sfârşit. Idealismul, aşa cum îl vedea Matilda din exterior, era un şir voluminos de cărţi frumos tipărite şi legate care, când Juan îi citea din ele fragmentele selectate, dădeau impresia că sunt pline de energie: viaţa conceptului, actul înţelegerii ca viaţă, experienţa filosofică văzută ca experienţă totală. Asta o făcea pe Matilda să vibreze. Dar asta era mai degrabă imaginea, ideea că toate astea ar putea să funcţioneze cândva în viaţa ei ca o inspiraţie, şi mai puţin realitatea de zi cu zi a familiei Campos. Pâinea cea de toate zilele era rutina unei perechi potrivite care poate profita de tot confortul înaltei burghezii, precum şi de bunul ei gust: nu să te etalezi, nu să faci impresie, nu, ci pur şi simplu să fii. Iar Juan Campos a devenit un filosof a cărui unică urgenţă imediată era să-şi pregătească orele de la facultate. Era un bun vorbitor, dar, având în vedere nivelul foarte scăzut al studenţilor, spunea Juan, pregătirea orelor îi cerea un efort suplimentar de simplificare şi vulgarizare care, în mare, îl enerva. E

imposibil să-l simplifici pe Hegel fără să nu-l stâlceşti, exclama adesea. Hegel e inseparabil de limba germană şi de toată retorica academică şi germană în care e exprimată toată filosofia lui! Nu există un Hegel pentru copii şi adolescenţi şi nici măcar pentru studenţi angajaţi politic. Hegel este *au dessus de la mêlée: o desiu de la melé.* Astfel, familia Campos era apărată de toată harababura din ultimii ani ai franchismului şi primii ani de democraţie. La un moment dat, călătoriile la Londra ajunseseră să i se pară Matildei nişte guri de aer proaspăt. Se distra mai bine la Londra decât la Madrid, se întâlnea cu mai multă lume, vedea, mai ales, activitatea necontenită din City, unde sir Kenneth se mişca într-adevăr ca peştele în apă: Matildei îi plăcea să meargă să mănânce la prânz în City, cu tatăl ei. Era un aer plin de vitalitate. Era o prezenţă vibrantă, confuză, energizantă, era prezenţa întregii lumi în acele birouri. Să citeşti *Financial Times* sau paginile economice din ziare însemna să retrăieşti emoţiile din facultate, de dinainte de căsătorie. În perioada aceea a recitit câteva dintre biografiile lui John Maynard Keynes care insista atât de mult pe ideea că studiul economiei nu trebuie să fie un simplu exerciţiu intelectual, ci trebuie să slujească, direct sau indirect, unei vieţi mai bune pentru oameni.

Când se întorcea la Madrid, Matilda avea invariabil senzaţia că e într-un parking. Superbul apartament din strada Orense o făcea să se simtă ea însăşi parcată, pusă pe tuşă, lăsată într-un colţ, cu un aer pe jumătate sublim, pe jumătate distractiv, ca un instrument muzical, un violoncel sau un pian cu coadă scurtă la care nu mai cântă nimeni şi care, în casele elegante, nu lipseşte totuşi, ca element decorativ, din niciun salon. Iar senzaţia asta că stă pe tuşă se făcea şi mai intensă pentru că nu putea să i-o comunice foarte clar lui Juan, care părea fericit că o vede din nou acasă, dar nu dădea impresia că a suferit de

singurătate în absenţa ei. Gentileţea lui Juan de a refuza invitaţiile la petreceri când Matilda nu era în ţară ascundeau o doză de sfidare, ca şi cum ar fi zis: uite, în absenţa ta, Matilda, eu mi-am văzut mai departe de contemplarea şi cunoaşterea lucrurilor. Nu le-am realizat, asta e treaba amicilor tatălui tău, mari directori de bancă, eu nu am făcut decât să le evaluez, să înţeleg cât valorează în sine. Şi era adevărat că Juan evalua înţelepciunea mai presus de orice, cu un soi de voinţă freudiană de a construi cultura şi chiar fericirea matrimonială pe baza amânării plăcerii. Doar la sfârşit se putea atinge exaltata inteligenţă care se contemplă pe sine înţelegându-se, precum Dumnezeu.

Iar Matilda, în vremea asta, întoarsă din călătoriile ei la Londra, simţindu-se pusă pe tuşă, se elibera de rutina fermecătoare a vieţii lui Juan şi a ei însăşi ca soţie, inventând nume pentru imaginare firme de investiţii. De bună seamă, exista marea agenţie de bursă a tatălui ei. Simpatice i se păreau mai ales două nume dintre cele care i-au venit în minte: GesTurpin S.A. Şi Narcisa Investisments. În ambele denumiri se găsea simţul umorului, ironia, acuta reflexivitate, imitată după George Soros, pe care îl cunoscuse prin tatăl ei în birourile din Central Park. Da, simţul umorului, autocritica, asta era viaţa conceptului: Hegel însuşi, actul de înţelegere care e viaţa. Iar Juan nu înţelegea lucrul ăsta. Şi faptul că nu-l înţelegea era tot una cu melancolia insolubilă, cu eşecul. Cuvântul acesta, *eşecul*, devenise – cu timpul – tot mai insistent, ca un muscoi enervant. Iar Juan care – după cum îşi imagina Matilda – îl ştia pe Hegel cuvânt cu cuvânt şi ştia toată tradiţia clasicismului romantic german, nu reuşea să-şi asume această aventură viguroasă şi veselă a Matildei, *leverage buyouts,* de pildă. Pe atunci Matilda nu-şi dădea seama că (uan o înţelegea de fapt, o înţelegea şi o ura: ura acea eternă tinereţe activă şi abilă, *latura*

femeiuşcă a Matildei. Lucrurile se complicau şi pentru că, în vreme ce obligaţiile ei materne se reduceau pe măsură ce copiii creşteau, nu scădea câtuşi de puţin devotamentul ei faţă de Juan. Juan i se părea în continuare atractiv, frumos şi, de ce să n-o recunoască, mai misterios acum, după atâţia ani de căsnicie, decât atunci când l-a cunoscut în barul facultăţii. Juan se lăsa iubit. Juan nu se făcea iubit: se lăsa iubit. Era fascinant prin asta, prin tendinţa lui naturală de a se lăsa îngrijit, servit, înconjurat de afecţiune. Astfel, nu doar Matilda, ci chiar şi Antonio, erau parte din curtea asta absurdă; când era în toane proaste Matilda numea „curte" grupul format din prieteni, studenţi etc. Care îl înconjurau pe Juan:

— Juan – îi spunea câteodată Matilda în glumă –, tu eşti un bursier al vieţii: te-ai născut ca să înşiri bursă după bursă, prebendă după prebendă: asta eşti, un prebendar înnăscut.

Şi Juan râdea:

— Maxima mea prebendă eşti tu, iubito: tu eşti bursa cea mare, care mi-a căzut pleaşcă, uite aşa.

Şi Matilda îl îmbrăţişa şi chiar i se părea că Juan e frumos. Poate că Matilda niciodată nu a unit pe de-a întregul cele două mari devoţiuni, cele două datorii: îl adora pe Juan, îl iubea cât trebuie iubit un soţ şi chiar mult mai mult de-atât. Şi îşi adora şi copiii, dar datoriile faţă de ei au căpătat în scurt timp un aspect kantian: să se ocupe de ei când erau mici era un imperativ categoric şi nu o devoţiune Matilda nu reuşea să înţeleagă poziţia celor care susţin că trebuie să fie în orice casă o mamă care să îi aştepte acasă pe copii când aceştia sunt deja mari şi se întorc, la cine ştie ce oră dimineaţa, de la chefuri sau de la băute cu amicii sau de la orele de sex cu iubitul sau iubita. Matilda nu concepea că funcţia ei maternă putea să aibă drept prelungire un fel de amabilitate lipsită de critică şi nu era sigură că fiii ei o să ţină la mai mare preţ căminul

familial dacă ea va rămâne acasă, lângă Juan. În plus, cum rămăsese de mică orfană de mamă, nu avea o cultură domestică prea adecvată; sir Kenneth a fost un tată minunat care a luat-o pe Matilda întotdeauna cu el pe unde a umblat: oarecum confidentă, oarecum complice, oarecum „draga tatii". Iar sir Kenneth avea, pe deasupra, un temperament din alte vremuri, de pişicher, de explorator sau de călător: în secolul al XIX-lea i-ar fi însoţit pe călătorii care căutau izvoarele Nilului sau rămâneau prinşi între gheţuri în drum spre Polul Nord. Şi în afacerile lui intra componenta asta, care ţine mai degrabă de artă decât de tehnică: avea ochi pentru comerţ, îi plăcea la nebunie să se întâlnească cu prietenii lui finanţişti din City sau Wall Street şi să pătrundă cu ei în noile jungle ale înţelegerii lumii contemporane. Urmărea cu încordare situaţia Rusiei sub jugul sovietic şi nu pierdea nicio ştire despre America Latină. Nu avea nevoie decât de un minim impuls ca să o ia la drum sau să încheie un contract sau să-şi caute noi asociaţi pentru o afacere. Toate astea i le-a transmis, odată cu educaţia pe care i-a dat-o, Matildei. Iar Matilda a învăţat să trăiască fără bagaje grele. Faptul că a rămas gravidă de trei ori şi i-a dăruit trei copii lui Juan nu a putut să modifice un fond de femeie activă, interesată şi pasionată de lumea exterioară. Cum era în stare să-şi organizeze casa cât se poate de bine, în scurt timp s-a simţit cumva prinsă ca într-o capcană în desăvârşita ordine domestică pe care o crease. În ceea ce priveşte relaţia cu banii, sir Kenneth anticipase un gen de atitudine vădită mai apoi cu pregnanţă de un George Soros, de pildă: să fac bani, la asta sunt bun, să am bani, asta mi-e indiferent. Nu era chiar aşa în cazul tatălui Matildei, dar butada reflecta o atitudine activă şi deloc conservatoare în ceea ce priveşte banii: banii erau un sistem de posibilităţi. Sir Kenneth n-a ajuns niciodată să-şi pună problemele etice cu care trebuie să se confrunte filantropul. Îi plăcea prea mult

să trăiască bine şi cam după cum suflă vântul, să ducă o viaţă de cluburi londoneze şi de mari hoteluri. Niciodată nu a vrut să aibă domicilii fixe: a avut multe case splendide pe care le cumpăra, profita de ele un timp şi apoi le vindea în condiţii optime. Sir Kenneth era dezinteresat, dar şi detaşat. Amintea de personajele lui Henry Fielding. Prin urmare, a fost firesc ca în momentul în care Matilda a hotărât să se mărite cu Juan (un plicticos sadea, dar bărbat bine, după părerea lui Sir Kenneth) să o aranjeze pe fiica lui cum trebuie. Cum trebuie era un cont curent bine burduşit, un apartament excelent, casa din Lobreña: Asubio… Locuri splendide care aminteau de casele şi domeniile pe care sir Kenneth le avusese şi le vânduse. Locuri frumoase lăsate vraişte, pe care sir Kenneth se amuza să le cumpere şi îl plictisea să le îngrijească: toate parcurile şi grădinile lui sir Kenneth, toate casele lui, arătau jalnic după doi ani. Matilda s-a dovedit până la urmă mai serioasă decât tatăl său: căsătoria şi copiii au fost marele experiment al vieţii ei la douăzeci şi cinci de ani. Ce s-a ales până la urmă din experiment?

Ideea cu GesTurpin i-a venit când l-a cunoscut pe Soros, banditul generos, în biroul minuscul din Columbus Circus, Manhattan. Soros deja începuse să se implice în acţiuni filantropice, aproape scrâşnind din dinţi. Era detaşat, îşi angaja personalul pe perioade scurte de timp. Era rece şi distant iar prieteniile lui erau bazate mai mult pe afaceri decât pe afecţiune. Matilda nu-şi amintea dacă anumite idei pe care le asocia cu Soros proveneau din discuţiile cu tatăl ei sau din lecturile despre Soros sau dacă erau lucruri pe care le spusese chiar Soros. O impresionase un text în care Soros descria o tendinţă a inteligenţei umane de a elimina schimbarea în lume. Iar Matilda făcea legătura cu soţul ei, care stătea la Madrid sau la Asubio, şi cu filosofii care, în practică, excludeau timpul în favoarea teoriilor pe care le considerau eterne. Soros, reflectând asupra acelui

sens dinamic al fluctuaţiilor, care îi fusese de un atât de mare folos în deciziile profesionale, declara că nu trebuia ignorata schimbarea, ci trebuia înfruntată şi transformată într-o chestiune centrală a analizelor. În opoziţie cu societăţile tradiţionale, unde permanenţa e o valoare importantă, Matilda se gândea la condiţiile de extremă variabilitate şi de schimbare pe care le asculta în lumea finanţelor şi în propria ei inimă. Trebuia gândit critic pentru ca oamenii să aleagă între alternative multiple. Trebuia să gândeşti economic pentru ca oamenii să guste şi să aleagă adevărata lor libertate.

În privinţa celui de-al doilea nume, Narcisa Investisments, *Narcisa* era un apelativ afectuos pe care i-l dădea Matildei tatăl său. Când era cu tatăl ei şi în cercul prietenilor lui mai în vârstă, sir Kenneth o acuza că se expune prea tare. Şi atunci îi reveneau în minte lecturile ei din Keynes şi Hayeck. Iar Matilda simţea, când se vedea astfel apreciată, că memoria ei creştea în volum şi se afâna şi făcea şi mai multe conexiuni. Aşa se face că şi-a creat societatea Narcisa Investisments pentru prima ei mare operaţie *creditată.*

Însă înainte de asta a avut loc moartea lui sir Kenneth. A avut probabil o moarte *proprie*, în sensul că a suferit un fulminant infarct în toiul unei cine copioase. Matilda şi Juan au pornit imediat spre casa prietenilor din Sussex unde tatăl ei venise să petreacă weekendul. Tatăl ei lăsase totul perfect organizat. Matilda a avut de ales: fie să lase un administrator să se ocupe de afacerile lui, fie să preia ea conducerea. Sir Kenneth lăsase dispoziţie să fie incinerat şi aşa s-a făcut. Aceasta a fost a doua călătorie la Londra a lui Juan Campos în optsprezece ani: de la călătoria în luna de miere până la moartea lui sir Kenneth, Juan Campos nu mai ajunsese, nici măcar în voiaj de plăcere, în Anglia. Nu vorbea engleză şi, încă o dată, s-a simţit dispreţuit de prietenii lui sir Kenneth când s-au

întâlnit la crematoriu şi apoi în zilele următoare. S-au cazat la Connaught Hotel, în Mayfair, o zonă care, că veni vorba, îi plăcuse mult lui Juan Campos când venise în luna de miere, datorită magazinelor de antichităţi. Deja de pe vremea aceea începea să se deştepte în el gustul pentru mobilierul de epocă. Îi plăcea aerul britanic, King Edward, din hotel, aerul de sfârşit de secol victorian. Proaspăt căsătorit, Juan a încercat, când s-a întors la Madrid, să înveţe engleza. A reuşit să citească fără probleme cărţi de filosofie în engleză, dar îi era greu să descifreze ziarele şi niciodată nu a reuşit să vorbească fluent. Engleza, cum se întâmplase anterior şi cu germana, devenise pentru el o limbă moartă. Chiar acolo, la Connaught, unde se aflau din nou după atâţia ani, Matilda i-a comunicat lui Juan hotărârea de a se ocupa personal de afacerile tatălui ei.

— Fă cum vrei, dar eu, în locul tău, nu m-aş băga în bucluc, a spus Juan Campos.

În momentul acela Matilda a simţit că vrea să-l omoare. Dar a tăcut. Şi s-a gândit: de ce să nu te bagi în bucluc, de ce să ai încredere într-un administrator, de ce să nu iei hăţurile în mâini într-o lume pe care, de altfel, ea o cunoştea foarte bine? Pe vremea aceea exista, dacă stai să te gândeşti, o mare doză de neverosimil agresiv în faptul că o femeie căsătorită, frumoasă şi bogată, intră în afaceri. Să te ocupi de afaceri, asta-i o treabă de bărbat. Dar, bineînţeles, Juan nu s-a opus în mod tranşant proiectului Matildei: a adoptat o atitudine amabilă, a sprijinit-o. Iar Matilda s-a simţit străfulgerată de un fior de remuşcare când Juan a sprijinit-o într-un proiect care, se vedea clar, nu-i cădea deloc bine. Juan, de fapt, fără să se refere la fondul problemei, i-a dat de înţeles lucrul ăsta făcând aluzie la copii şi la el însuşi: o să-mi fie dor de tine dacă o să fii tot timpul plecată în călătorii. Matilda nu putea să nege că aşa va fi. După şase luni în care îşi făcuse ucenicia la societatea pe care o condusese tatăl ei, Matilda a

început să pregătească o operaţie creditată într-o zonă de depozite în sudul Londrei; afacerea consta în a cumpăra totul şi a plăti cu o parte din ceea ce cumpărase, pentru ca mai apoi să vândă totul la un preţ mai mare. În zona respectivă se prefigura deja intensa dezvoltare imobiliară care avea să aibă loc la sfârşitul secolului XX.

Da. Juan Campos a sprijinit-o necondiţionat pe soţia lui şi în acelaşi timp s-a retras. Şi fapt a fost – iar Matilda a resimţit acest eveniment conjugal ca un eşec secret al dragostei ei sincere faţă de Juan – că în timp ce sprijinul părea redundant (având în vedere că decizia ei era fermă şi o opoziţie violentă din partea lui Juan n-ar fi făcut-o să renunţe la planul ei de a se ocupa de afacerile tatălui), retragerea a durut-o extrem de mult. În comparaţie cu sprijinul, retragerea era aproape nesemnificativă. Dar nu cu totul invizibilă; era ca o împunsătură bruscă, ca o pietricică în pantof. Sprijinul era continuu, retragerea discontinuă, dar sprijinul era redundant, retragerea, în schimb, era crudă. Să accepţi inevitabilul – se gândea Matilda –, făcea parte din schematismul spiritual al lui Juan, resemnarea. Să iubeşti inevitabilul, asta e altceva. Matilda a descoperit că făcând marele salt ce urma să le schimbe întru totul viaţa conjugală, afacerile (oricât de complicate şi pline de riscuri ar fi părut şi, de fapt, chiar erau) o speriau mai puţin decât reacţia ei îndurerată în faţa retragerii soţului ei. Doar narcisismul e de vină, se gândea Matilda învinuindu-se. Tatăl meu râdea la poantele mele, chiar şi când n-aveau haz, şi acum vreau ca Juan să facă la fel. Întotdeauna am avut nevoie de un public să mă admire, am avut nevoie să fiu iubită. Şi nu-i firesc? se apăra, polemizând cu sine însăşi. Pe de altă parte, nu putea să fixeze limpede şi decisiv termenii acestei subtile retrageri a lui Juan. Singurul lucru pe care îl putea face era să îşi compartimenteze conştiinţa şi să nu se gândească la Juan când se gândea la afaceri, lucru care îi

reuşea de minune. Dar când era acasă, în weekenduri, din cauza apelurilor urgente pe care le selecta Emilia, afacerile nu îi ieşeau din cap şi se încrucişau cu gândurile despre retragerea lui Juan. Iar faptul cel mai ciudat era că latura cea mai dureroasă a acestei atitudini nu se manifesta în observaţiile negative pe care le făcea Juan apropo de lumea finanţelor. Juan ţinuse chiar de la început să îi amintească Matildei că speculaţiile financiare erau o activitate amorală, ale cărei acţiuni se evaluează şi al căror succes îl dovedeşte doar bilanţul final. Acest argument o enerva pe Matilda, care nu se simţea chiar direct vizată de această remarcă critică, mai ales că Juan profita zi de zi de avantajele obţinute prin speculaţiile financiare. Acestea erau, la urma urmei, atacuri frontale la care Matilda putea răspunde printr-un contraatac, şi atunci în ce consta retragerea? Era o scădere a căldurii, ca şi cum nimic din noua atitudine a Matildei nu l-ar fi mulţumit pe deplin. Era o scădere a simpatiei. Matilda avea uneori impresia că pe Juan îl obosea peste măsură ritmul rapid al noii activităţi desfăşurate de soţia lui. Ca şi cum l-ar fi obligat să citească altceva când el era cufundat într-o lectură, ca şi cum l-ar fi obligat să schimbe subiectul discuţiei sau să-şi întrerupă şirul raţionamentelor. Şi într-adevăr, lucrurile pe care Matilda le povestea n-aveau aproape nimic în comun cu cercetările mai vechi ale lui Juan despre idealismul german şi nici, mai nou, cu Bradley, neohegelianul englez. Şi în acelaşi timp – dat fiind că Matilda avea capul acum mai mult la afaceri – citea cu tot mai puţină atenţie extrasele cu articolele lui publicate în *Revista de filosofie* a Consiliului.

Juan Campos a renunţat la intenţia iniţială. A dat un ciudat ordin de repaus vieţii conjugale care implica acceptarea faptului consumat al lansării Matildei în afaceri, la care se adăuga retragerea lui implicită (poate iluzorie şi datorată numai unui germene de vinovăţie în

Matilda) şi o încordare şi mai mare în studiile lui dedicate exclusiv idealismului german şi lui Bradley. Povestea asta cu Bradley începuse aproape ca un hobby: în parte, abordat ca să practice engleza – limbă pe care o citea cu o relativă uşurinţă, dar a cărei pronunţie îi dădea dureri de cap, drept care refuza cu încăpăţânare să o vorbească – şi în parte ca un mod aparent inocent de a se diferenţia de rudimentarii lui colegi de facultate care, fideli chiar şi în anii ’80 tradiţiei aristotelico-tomiste a franchismului, se scufundaseră (fiindcă învăţaseră să citească în germană) în inepuizabilul Hegel în aşa măsură, încât nu ar mai fi putut niciodată să vadă lumina soarelui (asta după părerea lui Juan Campos). La lumina palidă, oxoniană, oferită de soarele neohegelianismului, Juan Campos se simţea sigur. Şi, în plus, era şi diferit, în turnul lui de fildeş, tot mai fildeşiu pe zi ce trece. Până acolo ajunsese Juan cu, la rândul lui, încuviinţarea Matildei – încuviinţare de asemenea redundantă –, în condiţiile unei paralele retrageri a Matildei vizavi de importanţa istoriei filosofiei şi cercetarea ei erudită. Cazul era închis? Ce mai era de adăugat la el, ce fapte pe care cei doi agenţi conjugali să nu le fi examinat în detaliu? Oricine ştie: erau copiii. Şi primul care a descoperit că în structura familială tradiţională, în plus faţă de soţi, mai sunt şi copiii, a fost Juan. Dintr-odată Juan a descoperit marea greşeală a Matildei, călcâiul lui Ahile, *the tragic flaw,* vina tragică: copiii. Dintr-un punct de vedere speculativ, fiii, urmaşii sunt – doar nu încape nicio îndoială – esenţa căsniciei. Ce e o căsnicie heterosexuală fără copii? Un câmp subiectiv steril înecat de sare. Orice moralist catolic ar fi putut să-i spună aşa ceva Matildei. Păcat că Matilda era agnostică. Soţul ei cel agnostic Juan Campos (cine nu e agnostic în Facultatea de Filosofie şi Litere de la Madrid?) a descoperit copiii, *i-a văzut* pentru prima dată când Matilda nu i-a mai văzut zi de zi şi s-a limitat să-i vadă o dată pe

săptămână sau o dată la două săptămâni, gonită de îngerul grabei, îngerul afacerilor, al schimburilor, al creditelor, al dividendelor, al actualităţii bursiere celei mai crâncene. Şi atunci copiii?

Despre copii – desemnaţi aşa colectiv, copiii – Juan a făcut o argumentare a cărei caracteristică de bază era că prin ea nu se ajungea la nicio concluzie. Un diagnostic pus între paranteze, dat fiind că nu se luau măsuri pentru a vindeca boala diagnosticată, boală care, dacă te gândeşti bine, nici nu putea fi considerată o boală, ci mai degrabă enunţarea unei stări de fapt, a cărei descriere minuţioasă părea deja de la sine vindecarea unei boli inexistente: o argumentare circulară a cărei strălucire şi fineţe aproape că rănea ochii şi rămânea în lumea intenţională comună a cuplului fără nicio aplicaţie posibilă: *copiii*, la urma urmei, nu erau, slavă Domnului, bolnavi, ci zdraveni şi sănătoşi tun. Iar *diagnosticul* era doar o metaforă a argumentării care, la rândul ei, era o metaforă a discuţiei, care, la rândul ei, era metafora narativă a vieţii conjugale. Aveau nevoie copiii de o mamă acasă? începând de la ce vârstă o mamă nu mai e indispensabilă? Dar un tată? Era evident că Matilda îşi îndeplinise obligaţiile materne timp de optsprezece ani consecutiv, secondată de pe o poziţie paternă, adică distantă, de Juan: copiii vorbeau foarte bine engleza, se descurcau binişor în franceză, făcuseră cursuri de sailing şi de echitaţie în Spania şi în Anglia. Erau frumoşi toţi trei şi, pe deasupra, Fernandito era strălucit. Ce să mai ceri? Era evident de asemenea că Andrea şi Jacobo, la vârstele lor de şaisprezece şi şaptesprezece ani respectiv, moşteniseră din partea familiei Turpin un bun-simţ lumesc care îi blinda faţă de orice criză ce-ar fi putut surveni. Când va veni vremea o să-şi termine studiile sau, dacă nu va fi cazul, Andrea o s-o ia la drum, o să-şi găsească un iubit, Jacobo o să-şi găsească o iubită; ambii, din orice punct de vedere i-ai privi, o să fie nişte partide

bune. Şi apoi, se obişnuiseră cu internatele europene, cu verile petrecute în Anglia. Erau copii bine hrăniţi şi sănătoşi la cap, ce mai vrei în plus? Ah, argumenta Juan, dar chiar sănătatea asta, chiar acest bun-simţ extrem de dezvoltat, acest *matter-of-factness,* când era vorba de nişte fiinţe atât de fragede, oare nu te băga puţin în sperieţi, ba chiar nu te înfricoşa de-a dreptul? Oare nu o să devină nişte burghezi fără niciun farmec? Cum să nu aibă nevoie Andrea de o mamă care să-i prezinte cu delicateţe şi duioşie *the facts of life*? Dintr-un motiv ciudat, Juan Campos tindea să-şi împăneze argumentaţia cu termeni din alte limbi, în general anglo-saxoni, ca şi cum faptul că era incapabil să vorbească limba l-ar fi silit în mod fatal să o mărunţească în cuvinţele şi sintagme ca personajele de *bon ton* din romanele despre înalta societate ale părintelui Coloma[15]. În ceea ce-l privea pe Jacobo, el chiar n-avea nicio problemă. Jacobo era plan şi neted şi atât de lipsit de imaginaţie, încât îţi puneai, cu teamă, întrebarea dacă după ce o să treacă dulcea adolescenţă nu o să devină cumva ultrarigid şi o să se îngraşe din cauza incapacităţii de a-şi imagina un proiect care să-i dea avânt. Unde ar fi putut oare să se exercite mai cu succes fecunda imaginaţie vitală şi socială a Matildei decât în efortul de a-l flexibiliza şi slăbi – psihic vorbind – pe primul născut? Şi pe de altă parte era Fernandito, un caz aparte. Juan Campos n-avea nicio teamă că Fernandito ar putea să devină rigid sau că n-o să ştie ce şi cum să facă în tot ceea ce priveşte preliminariile şi consecinţele vieţii sexuale. Din acest punct de vedere, Fernandito deja îşi terminase copilăria pe la paisprezece ani. Potrivit lui Juan Campos, Fernandito era atât de isteţ, încât gândurile îi furau somnul. Spre deosebire de fraţii lui, pe Fernandito nu-l păştea câtuşi de

15 Scriitorul şi preotul Luis Coloma Roldán (1851–1915) şi-a semnat romanele de factură costumbrista şi cu puternice accente moralizatoare cu numele de Padre Coloma.

puţin pericolul să rămână cu picioarele pe pământ, nici accidental, nici pe viaţă. Nebunia, imaginaţia, fantezia debordantă erau, în cazul lui, garantate. Nu era oare nevoie de o mamă, ba mai mult, de o femeie, de o femeie şi mamă, care să tempereze fervoarea vitală a lui Fernandito? Şi în plus (preciza Juan, nu întotdeauna cu voce tare şi nici întotdeauna în faţa soţiei lui, întrucât cel mai adesea îşi recapitula argumentaţia de unul singur) Fernandito îşi adora mama şi, de aceea, putea foarte bine să ajungă s-o urască (dragostea şi ura pornesc din aceeaşi rădăcină, ştie toată lumea) dacă nu o găsea pe mama lui când avea nevoie de ea. Şi la paisprezece, la cincisprezece, la şaisprezece ani, în adolescenţă deci, oare nu avea nevoie Fernandito – având în vedere sensibilitatea lui extremă – de cea mai rafinată abracadabra ca să termine cu bine încercarea şi să iasă teafăr şi să se transforme într-un bărbat în toată puterea cuvântului? Cum ar putea Fernandito să se transforme într-un bărbat în toată puterea cuvântului dacă mama lui stătea toată ziua la bursă? Şi din toate astea, cu ce se alegea Juan? Se uita la el cum stă în singurătatea elegantă din biroul lui (şi întrerupându-şi lectura din *Bradley's Metaphysics and the Self,* o carte publicată la Yale University Press în 1970, scrisă cu un admirabil simţ al actualităţii filosofice de Garret L. Vander Veer) şi concluziona că funcţia lui era accidentală în comparaţie cu esenţiala sau substanţiala funcţie pedagogică a Matildei în calitate de mamă.

Pe vremea aceea Fernandito a venit de la şcoală cu un banc cu Jaimito: De ziua mamei, profesorul le dă temă elevilor o compunere cu titlul „Mama e numai una". A doua zi, copiii vin cu temele şi le citesc în clasă. Toate compunerile, aproape fără excepţie, sunt o peltea lungă şi înflorată despre cât de bună şi de minunată e mama fiecărui copil şi se termină invariabil cu fraza „pentru că mama e numai una". Compunerea lui Jaimito – povestea

Femando – suna în felul următor: aveam un musafir la cină şi mama mi-a zis: Jaimito, mergi în pivniţă şi adu-mi două sticle de vin roşu. Jaimito coboară în pivniţă şi când se întoarce spune: Mama, e numai una! Poanta li s-a părut colosală atât lui Femando cât şi Matildei, care nu s-a simţit câtuşi de puţin vizată de răutatea mucalită a bancului cu Jaimito.

Toţi au râs la bancul cu Jaimito. Şi Juan a râs, dar, în mod inexplicabil, a adăugat că, potrivit Sfântului Toma din Aquino, uneori a ironiza înseamnă a minţi. Şi a repetat fraza, producând, prin aceasta, un efect ca de duş rece asupra întregii familii: a ironiza – explică Juan Campos – este marea metodă socratică prin care se ajunge la adevăr: Socrate se preface că nu ştie nimic, ca să-i învingă în felul ăsta pe sofiştii care spuneau că ştiu totul. Odată ce le-a dovedit că nu ştiu că nu ştiu, Socrate îşi începe minuţioasa cercetare a adevărului. Această metodă ironică, totuşi – a adăugat Juan – aduce puţin cu minciuna sau cu înşelăciunea la fel ca în cazul bancului cu Jaimito pe care l-a spus Femando: înlocuindu-se textul evaluativ şi emoţionant, cât se poate de sincer, deşi naiv, al potrivitei fraze *mama e numai una* printr-un context descriptiv aton, Jaimito ne face să râdem, dar, în acelaşi timp, depreciază adevărul pe care îl conţine tema propusă cu simplitate de profesorul de literatură, al cărui scop era să aducă un omagiu minunatei figuri reprezentate de mamă în căminele noastre. Bancul îl înşală cu dibăcie pe ascultător, insensibilizându-l prin intermediul comicului şi împiedicându-l să vadă adevărul preaînalt al maternităţii. A urmat o tăcere perplexă: erau toţi, Juan, Matilda, Emilia, Antonio Vega, Jacobo, Andrea şi Fernandito. A trecut un înger, îngerul perplexităţii, peste ei toţi, lăsând după el ceva ca o urmă cleioasă de melc care-şi scoate coamele boureşti. Existenţa era parcă suspendată, atât de puternic a fost efectul astringent al pedanteriei lui Juan Campos.

Matilda a început brusc să aplaude urmată de Fernandito care a strigat „bravo!” de câteva ori. Văzută din exterior, din perspectiva lui Antonio Vega, scena a părut tensionată, absurdă şi tensionată în acelaşi timp. După câteva zile Antonio şi Juan erau singuri la ora ceaiului: erau singuri în casă. Matilda şi Emilia zburau la Londra chiar în seara aceea. Iar Antonio, cu tonul obişnuit al conversaţiilor de după-amiază pe care le purtau de atâţia ani, a comentat:

— E curios ce ai zis tu acum câteva zile despre Sfântul Toma, că a ironiza înseamnă a minţi…

— Curios, dar adevărat. Arată marea subtilitate a Sfântului Toma în chestiuni etico-psihologice…

— Bineînţeles, dar şi mai curios a fost că tu ai ţinut să spui toate astea cu ocazia bancului despre Jaimito. Nu cred că avea pretenţii aşa de mari…

— Ţi s-a părut pedant din partea mea, asta vrei să zici?

— Nu, nu. Doar cam tras de păr…

— Nu sunt prea sigur de asta, Antonio. Dacă te uiţi mai bine, bancul, aşa cum l-a spus Femando, conţinea o maliţiozitate excesivă pentru un puşti de paisprezece ani.

— Păi la bancurile cu Jaimito maliţiozitatea dă toată poanta, comentă Antonio.

— Se presupune că Jaimito e o lepădătură, bancurile cu el ne fac să râdem tocmai de aia, fiindcă sunt răutăcioase. Iar, în cazul respectiv, contextul familial, situaţia noastră familială, făcea ca maliţiozitatea să devină impertinentă şi chiar periculoasă, dacă vrei să ţi-o zic pe scurt.

Antonio a observat în acel moment că vehemenţa lui Juan Campos depăşea cu mult comentariul concis pe care îl făcuse el. Era ca şi cum Juan şi-ar fi pierdut dintr-odată răbdarea, ca şi cum nu şi-ar mai fi putut reprima un gând pe care îl rumegase de mult în sinea lui şi a cărui intenţie întrecea, fireşte, bancul cu pricina, ca să ţintească direct spre o apreciere apropo de viaţa pe care o ducea familia Campos. Antonio s-a simţit descumpănit în momentul

acela: îl surprinsese reacţia lui Juan, care i s-a părut excesivă, iar surpriza aceasta a dezactivat semnificaţia complementară pe care bancul cu Jaimito ar fi putut s-o dobândească dacă ar fi fost aplicată cazului familiei Campos. Abia acum, când Juan se referise explicit la respectivul caz, abia acum Antonio îşi dădea seama. De aceea a întrebat – o întrebare poate mai directă decât genul de întrebări pe care trebuia să i le pui lui Juan:

— Tu crezi, deci, că Fernandito făcea o aluzie fină vizavi de mama lui? Eu cel puţin n-am avut impresia asta…

— Dacă te uiţi mai bine – a răspuns Juan după ce a mai luat o înghiţitură de ceai – aluzia privea întreg stilul familiei, nu doar pe Matilda. Fernandito e foarte isteţ, aşa că intenţia lui nu a fost inocentă: voia să ne facă să vedem că, într-o lume comică, funcţia mamei în familie e un banc de şcolari! Voia să râdă de compunerile sentimentaloide ale colegilor lui şi de sentimentalismul duios al profesorului şi, la rândul lui, să dea o versiune seacă şi mucalită a maternităţii.

De data asta Antonio a fost cel care a izbucnit într-un râs sănătos. I s-a părut că Juan exagera şi l-a surprins rezonanţa atât de neaşteptată pe care o isca interpretarea aceea. În momentul acela Antonio Vega n-a reuşit să meargă mai departe. Dar nu a uitat conversaţia care, dacă e să fim sinceri, într-adevăr indica o doză de ironie a puştiului vizavi de rolul mamei în familie. Acei ani de la începutul lansării Matildei s-au clarificat cu greu pentru Antonio. Se adaptase la perioadele de absenţă ale Emiliei. Iar rolul lui de preceptor al copiilor era aproximativ acelaşi ca întotdeauna. Ideea că ai putea judeca negativ absenţele Matildei datorate afacerilor i se părea o aberaţie, deşi recunoştea că pricinuiau sau puteau să pricinuiască situaţii greu de înţeles pentru puşti. Tatăl şi mama Campos nu dădeau niciodată pe la şcoala unde învăţau copiii. Şi funcţia paternă şi funcţia maternă erau în aşa de mare

măsură dizolvate în obligaţiile preceptorale ale lui Antonio încât nu era de mirare ca unui băiat isteţ ca Fernandito să i se pară că Antonio şi mama lui îndeplineau fără deosebire aceeaşi funcţie. Lui Antonio i-a trecut prin cap ideea că dacă pe Juan Campos chiar îl preocupă desentimentalizarea rolului matern în cazul Matildei, n-ar avea decât să se apropie mai des de copiii lui, să se maternizeze puţin. Adevărul era că, dimpotrivă, pe măsură ce absenţele Matildei se făceau tot mai lungi, Juan se retrăgea tot mai mult în biroul lui, ca şi cum lipsa unei maternităţi convenţionale abolea, tangenţial, convenţiile fireşti ale paternităţii.

Toate acestea au avut o urmare mult mai târziu. S-a scurs aproape un trimestru de la bancul cu Jaimito şi conversaţia lui Antonio şi Juan până la o conversaţie conjugală care aborda explicit subiectul cu pricina. Matilda a început discuţia. Era noapte, tocmai se pregăteau să se culce. Matilda urma să stea acasă un weekend prelungit. Matilda stătea în faţa oglinzii dându-se cu cremă înainte de culcare. Aveau obiceiul să converseze în timp ce Matilda se aranja, Juan stând într-un fotoliu jos din dreapta măsuţei cu oglindă, aşa încât stăteau faţă în faţă dar, în timp ce imaginea Matildei care îşi întindea *cold-cream* pe faţă se reflecta în oglindă, Juan nu se reflecta în nimic, doar vocea lui joasă şi cadenţată îl făcea parcă să se reflecteze într-un fel de oglindă acustică. Ma tilda a spus:

— Ce oribil ai fost acum câteva luni când a spus Fernandito bancul cu Jaimito, păreai un profesor scorţos de la Complutense!

— Dar eu chiar sunt, din întâmplare, un profesor scorţos de la Complutense.

— În ziua aceea, cu siguranţă că da!

Femando să fi avut vreo paisprezece ani când a spus bancul. În perioada aceea Matilda şi Juan abia dacă

abordaseră fondul problemei: direcţia particulară pe care decizia Matildei avea să o imprime educaţiei copiilor. Şi nu vorbiseră despre asta pentru că Matilda refuza să se facă singura responsabilă pentru consecinţele acestei decizii a ei de a se apuca de afaceri. Bănuia, de fapt, că Juan are impresia că toată responsabilitatea cade în primul rând pe umerii ei, ca mamă. Iar bănuiala asta o enerva pe Matilda chiar şi ca simplă bănuială. Şi îi era teamă că dacă o să fie formulată explicit de Juan ca o critică, ea o să reacţioneze cu furie. Însă Matilda îl iubea pe Juan: nu îl iubea mai puţin acum, când îl vedea mai rar, ci chiar îl iubea mai mult. La fel, acum când petrecea mult mai puţin timp cu copiii, se bucura de timpul pe care îl petreceau împreună cum nu se bucurase niciodată înainte. Pentru Matilda, problema era mereu aceeaşi: viaţa nu e o însumare liniară de clipe egale – asta creează monotonia şi până la urmă plictiseala –, ci o multiplicare de momente excepţionale pe care discontinuitatea punctuală nu o întrerupe niciodată. Ce contează – se gândea Matilda – e totalul, energia creatoare totală, iar nu însumarea mecanică a unor elemente cu altele. Doar în copilăria cea mai fragedă – însă perioada asta era din fericire depăşită pentru familia Campos – prezenţa fizică a mamei şi a tatălui, clipă de clipă, ar putea fi considerată indispensabilă. Şi de unde până unde, atunci, toată pelteaua pseudopedagogică a lui Juan cu ocazia bancului cu Jaimito?

Matilda şi-a întrerupt pentru o clipă masajul feţei şi, ţinând în mâna dreaptă un disc de bumbac îmbibat în soluţia astringentă cu care se dădea pe faţă, a făcut cu stânga un gest care s-a reflectat în oglindă şi care, parţial, părea echivalentul gestului scurt şi precis cu care un dirijor îi dă intrarea primei viori sau unui oboi interesant care anunţă o melodie ce va rămâne de acum înainte în fundalul întregii compoziţii simfonice:

— Cum e posibil să te preocupe denaturarea dragostei

materne în casa asta şi să crezi că e necesar să stârneşti tot tămbălăul ăla tomist despre ironie şi adevăr? îl întrebă Matilda după o pauză considerabilă.

Întrebarea, formulată aşa, a otrăvit aerul cu un venin de o complexitate sintactică: senzaţia că era o întrebare elaborată, artificială. La asta a contribuit şi vehemenţa pe care a adăugat-o Matilda, făcând fraza să sune iritată, aproape agresivă. Juan a detectat agresivitatea şi s-a pus în gardă. A mai luat notă, cumva în treacăt, şi de stilul concis al conversaţiilor conjugale din ultima vreme, sau poate doar din ultimele luni. Puteai să-l pui pe socoteala faptului că, întrucât se vedeau mai puţin, trebuiau să condenseze ce îşi spuneau ca şi cum ar fi trebuit să se grăbească pentru a îngloba în vorbele lor întreaga semnificaţie a fiecărui concept semnificat. Astfel că Juan a adăugat şi actuala senzaţie de interviu-rezumat la senzaţia generală pe care o avea de obicei, anume că de când se despărţiseră – oricât de justificată ar fi fost despărţirea – conversaţiile dintre ei doi deveniseră mai tensionate. Hotărî să nu dea importanţă chestiunii. Dar această decizie dădea şi mai multă importanţă chestiunii, îi dădea un aer şi mai perfid, prin chiar faptul că încerca să nu o ia în seamă.

— N-a fost important. Îmi amintesc mai mult sau mai puţin ce-am zis atunci şi îmi amintesc că nu i-am dat prea multă importanţă.

— Ai fost strălucit, Juan. A fost ca o microconferinţă despre ironie ca agent otrăvitor în descrierea sentimentelor umane…

— Hai, iubita mea, departe de mine aşa ceva!

Matilda se întoarse şi îl privi fix pe Juan. A fost un gest viu, intens: lăsă pe masă discul de bumbac îmbibat. Îşi aprinse o ţigară. Trase adânc fumul şi îl dădu afară cu vehemenţă. Juan zâmbi. Matilda spuse într-un sfârşit:

— Nu pot să te cred, îmi amintesc că am aplaudat.

Fernandito şi cu mine te-am aplaudat zgomotos: nu-ţi aminteşti de asta? Ai devenit dintr-odată serios, nici de asta nu-ţi aminteşti, că te-ai făcut dintr-odată serios şi profesoral? Cu forţa, şi tot trebuie să-ţi aminteşti.

— Bine, bine, îmi amintesc scena asta mai mult sau mai puţin. Fernandito a vrut să spună şi chiar a zis că o ipostază unică a mamei e un clişeu sentimentaloid şi că e mai bine să îl înlocuieşti, în maniera comică, cu o descriere non-emotivă a faptului că există doar o sticlă şi doar o mamă în pivniţele sufletului…

— Exact! exclamă Matilda. Şi eu, eu sunt vinovată de o asemenea devalorizare! Asta ai zis şi acum o repeţi.

— Tu eşti cea care vorbeşti de vină. Eu n-am zis nimic.

— Nu, bineînţeles. N-ai făcut decât să ne molipseşti de un sentiment de culpabilitate ca de o ciumă, parcă ai fi un popă.

— O, îmi pare rău!

Pe atunci a început perioada apropourilor. Spre deosebire de discuţiile din anii fericiţi de dinainte de lansarea Matildei, acum nu mai vorbeau: acum înţepăturile luaseră locul vorbelor. În noaptea aceea discuţia a rămas aici. Şi fiecare a asimilat scena în felul lui: Matilda a uitat-o: avea prea multe lucruri pe cap. Afacerile o absorbeau cu totul. Iar tovarăşa ei dintotdeauna, Emilia, nu predispunea la reflecţie: Emilia trăia energic în ritm cu Matilda. Să pregătească agenda întâlnirilor de afaceri, să ţină corespondenţa, să facă rezumate sau să arhiveze ştirile economice din ziare: Emilia devenise o expertă în arhivistică. Nu folosea la nimic să te opreşti asupra lucrurilor care au fost spuse demult. Memoria pe care o cereau afacerile era o memorie de lucru, limitele ei erau încheierile succesive ale afacerilor.

Juan, în schimb, nu a uitat ce s-a întâmplat în noaptea aceea şi a adăugat-o la conversaţia pe aceeaşi temă, pornind de la bancul cu Jaimito, pe care a avut-o cu

Antonio Vega. În forul lui interior a recunoscut că intenţia lui când a comentat textul Sfântului Toma despre ironie a fost moralizatoare. Iar asta însemna să recunoască şi faptul că a vrut să o avertizeze pe Matilda în privinţa felului în care figura maternă devine tot mai spălăcită în familia Campos, consecinţă directă a activităţii ei profesionale. Şi a mai recunoscut faţă de sine că îi păsa mai puţin de consecinţele asupra educaţiei fiilor lui decât de posibilitatea pe care a avut-o ca să-i administreze o pedeapsă pedagogică optimismului pragmatic al nevestei lui. Alt fenomen care a avut loc în legătură cu acest incident a fost că, în ceea ce priveşte retenţia lui în memoria lui Juan, el a dobândit acel lustru atemporal pe care îl au noţiunile în filosofie: cele formulate – critica indirectă a Matildei prin intermediul referinţei la periculozitatea ironiei – au trecut în domeniul acela în care propoziţiile enunţate, fie că sunt verificate sau nu, fie că simt adevărate sau false, dăinuiesc secole de-a rândul şi apar din nou, reluate, în textele despre istoria filosofiei (sau, ca în cazul de faţă, în chip mai modest, în istoria experienţei conştiinţei lui Juan).

PARTEA A TREIA

Asubio

XXV

— Toate astea, zise Juan şi izbi de câteva ori cu palma dreaptă volumul gros cu coperte gri pe care îl ţinea pe genunchi. Şi repetă: Toate astea nu sunt nici adevărate nici false, toate astea se numesc Teologie. O ştiinţă compilată în secolul al XIII-lea pentru a explica revelaţia creştină. Este speculaţie. Nimic din toate astea nu poate fi dovedit şi nici refutat. E *theology-fiction.* Însă… aduce consolare.

Juan făcu o pauză şi îşi duse la buze paharul de whisky pe care îl avea la dreapta fotoliului. Antonio îl privea fix. Vorbise în după-amiaza asta cu Emilia. Antonio se gândise în timp ce vorbeau că discuţiile cu Juan deveniseră în ultima vreme plicticoase, îl adormeau. Dădeau o senzaţie de du-te-vino ca şi cum te-ai fi legănat într-un balansoar. Unul din balansoarele astea din răchită, extrem de răspândite în Spania, a căror legănare dă câteodată impresia că e produsă de balansoarul însuşi şi nu e datorată impulsului pe care i-l dă omul care se leagănă în el. De când toată familia se instalase în Asubio, conversaţiile dintre Juan şi Antonio căpătaseră un ritm slab de leagăn care devenea enervant. Juan făcuse referire la cartea aceea groasă nitam-nisam, fără nicio legătură, ca şi cum, având la dispoziţie toată după-amiaza ca să converseze cu un prieten, aduce în discuţie o temă nouă, o găselniţă, o carte, care ar putea să pară irelevantă, dar care în contextul acela lejer al conversaţiei nu miră pe nimeni. La urma urmei, farmecul unei conversaţii sugestive constă într-o anume lipsă de legătură între părţile ei. O juxtapunere de idei care, indiferent că sunt relevante sau ¿relevante, au influenţă asupra conversaţiei şi stării de spirit a celor care participă la ea fără să se poată şti de la început dacă cele spuse o să fie sau nu de folos. Şi în asta, printre altele, constă şarmul unei

conversaţii fără un scop precis, când vorbeşti doar de dragul conversaţiei. Adevărul, totuşi, e că în seara asta doar Juan pare să se afle în situaţia celui care conversează dezinteresat sau liber sau neîngrădit, care acceptă că în orice moment cursul discuţiei ar putea să se abată cine ştie unde. Antonio Vega nu e în situaţia asta. Progresiva înnegurare a Emiliei (această stare repetitivă a melancoliei pe care astăzi o numim depresie) îl înnegurează şi pe el: de fiecare dată când vorbeşte cu Juan ar vrea să vorbească despre Emilia. Iar în seara asta a făcut-o. Într-un chip, totuşi, mai puţin mulţumitor decât ar fi vrut, are impresia Antonio. Au vorbit despre Emilia, da, însă Juan a fost cel care a spus cele mai multe cuvinte, s-a referit la Emilia în termeni afectuoşi, însă în acelaşi timp generali, ca şi cum ar fi comentat – şi deplorat – un caz bine cunoscut care, cum nu are rezolvare, nu îi poate stârni decât observaţii amabile, repetate de multe ori, care nu aduc nimic nou, care nu aduc nicio soluţie. Antonio are impresia că Juan nu vorbeşte despre Emilia ca un om care ar vrea să o scoată din depresie, ci ca unul care are de-a face zi de zi, cu însufleţirea binevoitoare a rutinei, cu o durere cronică fără leac. La urma urmei, se gândeşte Antonio, chiar la modul ăsta rutinar, tot e mai bine să vorbească de Emilia decât să o ignore. Cu toate astea, referinţa bibliografică l-a demoralizat mai mult decât ar fi fost cazul: de-a lungul anilor Juan Campos a făcut referinţă de multe ori la cărţile lui – fizic sau mental prezente, după caz – pentru a confirma sau infirma vreuna din temele aduse în discuţie. Mulţi ani, obiceiul ăsta i s-a părut interesant lui Antonio, i se părea că face parte dintr-un vast, deşi difuz, proiect de educaţie intelectuală pe care se presupune că Juan şi l-a propus vizavi de el. Totul există pentru a deveni o carte, declarase Juan odată. E un citat dintr-un poet francez al cărui nume Antonio nu şi-l mai aminteşte, deşi, pe de altă parte, îşi aminteşte comentariul invariabil al lui Juan:

cărţile ne instruiesc în legătură cu tot ce există. Şi acum s-ar părea că Juan are intenţia să explice situaţia Emiliei cu ajutorul unui volum gros cu coperte gri pe care îl ţine pe genunchi. E vorba de volumul XVI al *Summa Theologica* care conţine întrebările 69–99, plus un indice detaliat al *Summa.* Antonio tace şi Juan continuă:

— Aici, Antonio, sunt conţinute cele mai noi, *ultimele,* date ale catehismului nostru. Constituie o parte importantă din tezaurul revelat, din cateheză şi din teologie. Bineînţeles, nici tu, nici eu, nici Emilia, nu credem că e ceva adevărat din tot ce se spune aici. Nu acceptăm valoarea lor intrinsecă. Negăm că ar avea aşa ceva. Însă cu toţii acceptăm valoarea lor socială: valoarea lor de aducătoare de consolare. Îmi vine ideea că tu şi cu mine, Antonio, am putea să folosim toate astea ca un calmant, ca un fel de morfină verbală ca s-o liniştim pe Emilia…

— Dar, Juan…! Antonio s-a răsucit în fotoliu. Nu s-a mai uitat la Juan. A stat cu ochii aţintiţi asupra focului. Acum s-a întors spre Juan şi-l priveşte fix, ca la început. Antonio are o expresie crispată, un rictus care ar putea părea provocat de uimire dacă încruntarea nu ar da la iveală enervarea.

— Te miră? Juan ţine acum volumul gri cu ambele mâini. Parcă ar fi un sacerdot care ţine în mâini, strâns la piept, liturghierul, e o figură ciudată în camera asta confortabilă, iluminată doar de o lampă cu picior şi de focul de lemne care trosneşte în şemineul din marmură ca într-o scenă dintr-un salon din alte vremuri. Un sentiment intens de irealitate estetică îl cuprinde acum pe Juan, liniştindu-l. Se gândeşte că Antonio Vega – cel mai de încredere prieten din câţi are – nu a înţeles propunerea lui, care nici măcar nu putea fi numită pe deplin propunere, care nu era, în fond, decât o consecinţă cvasifarmaceutică a diagnosticului pus Emiliei, depresie.

— Nu ştiu dacă mă miră pentru că nu ştiu dacă te

înţeleg. Dacă tu îmi propui să-i spun Emiliei ce zice cartea asta, *Summa* asta *Theologica,* despre moarte, atunci e ca dracu'. Ne ducem toţi la dracu' dacă asta-i ce propui tu.

— Hai, Antonio, n-o lua aşa! Nu îmi propun să fac nimic, mi-a venit ideea asta doar fiindcă am răsfoit ultimul volum al *Summa* şi m-am gândit că părţile cele mai poetice, cele mai consolatoare şi poetice despre înviere şi locul rezervat sufletelor după moarte ar putea să-i dea Emiliei un punct de sprijin, un pic de speranţă. Chiar dacă se ştie, bineînţeles, că tot ce se zice aici e poetic, e fictiv, dar în acelaşi timp frumos, milenar… poetic.

— Tu chiar crezi că toate astea, orice ar fi, ar putea să-i dea o consolare Emiliei? Cum naiba să o consolezi dacă nici tu nu crezi o vorbă din toate astea?

— Ce cred eu nu are nicio importanţă. Ce spun eu e că e consolator să te gândeşti la morţi ca la nişte oameni care sunt în viaţă, chiar după moartea lor fizică. Matilda nu a murit, am putea să-i spunem Emiliei: a urcat într-o altă sferă a existenţei. Se află în starea aceea misterioasă care e condiţia sufletului separat de trup, cum spune tradiţia creştină, în cartea asta sunt analizate în detaliu toate tradiţiile mito-poetice privitoare la viaţa după moarte. Eu ştiu că pentru Emilia, până acum, tradiţiile astea n-au însemnat nimic. Dar poate că acum ar putea să-i folosească la ceva…

— Şi presupunând, Juan, că ar fi aşa, cui îi revine sarcina de a-i spune toate astea? îţi iei tu sarcina asta, să îi explici Emiliei că moartea Matildei e doar o poartă deschisă spre viaţa veşnică? Eu nu mă simt în stare de aşa ceva.

— Bineînţeles că nu, fiindcă tu nu crezi!

— Nici tu.

— Nu, nici eu nu cred. Şi totuşi, pot să fac în aşa fel de parcă aş crede. Să practic o *suspension of disbelief.* Nu cred, dar pun între paranteze necredinţa mea în scopul de

a înţelege şi de a-i face şi pe alţii să înţeleagă ce credeau cei care credeau. Nu e vorba ca noi să credem, ci de a ne sluji de cei care, pe vremea lor, credeau, ca să o facem să creadă pe Emilia.

— Despre ce e vorba de fapt e că tu, pur şi simplu, vrei s-o înşeli.

— Cu bune intenţii, evident, se grăbeşte Juan să adauge.

Acest *cu bune intenţii* l-a zguduit pe Antonio aproape mai mult decât tot ce a fost înainte. Nu-i vine să creadă aceste *bune intenţii.* Cum poate Juan Campos, intelectualul stimat, înţeleptul, maestrul lui să invoce bunele intenţii într-un caz flagrant de falsificare şi înşelăciune? Antonio folosea, cu ani în urmă, şi în special cu Fernandito, o tehnică analoagă celei propuse acum de Juan: Regii Magi există şi vin pe cămile din Orient încărcaţi de daruri, de Ziua Regilor. Asta nu era chiar o minciună, era doar o ficţiune, o poveste pentru copii, o iluzie care nu dura decât până la şase sau şapte ani, cel mult. Tot ceva de genul ăsta îşi propune şi Juan? Fără să îndrăznească, Antonio îndrăzneşte să nege validitatea propunerii făcute de prietenul lui şi spune:

— Ce propui tu, Juan, e absurd. Nici măcar nu e o bună intenţie, deşi nu zic că n-ai avea bune intenţii. Zic că se vede de la o poştă intenţia de a înşela…

— Să înşeli ca să vindeci…

— Nu cred că se poate cineva vindeca în felul ăsta. Pe deasupra, ca să meargă, ar trebui ca Emilia să fie pregătită temeinic, îndoctrinată, convinsă că există în moartea fiecăruia dintre noi, în moartea Matildei, ceva care nu a murit, nu moare şi nu va muri niciodată. Cum putem s-o facem pe Emilia să creadă aşa ceva dacă niciunul dintre noi doi nu crede în asta?

— Poate că ai dreptate, declară Juan Campos şi oftează. Conversaţia îl plictiseşte de-acum. Era doar o sugestie, lasă.

— Am să îţi spun eu, Juan, ce cred că ar trebui să facem cu Emilia: să o scoatem de aici. Despre asta aş vrea să îţi vorbesc acum, bine? Să mă duc cu Emilia departe de aici, să las casa asta şi amintirile ei şi tristeţea ei şi tristeţea iernii ăsteia şi a ploii.

— Asta n-o zici în serios, nu-i aşa, Antonio?

— M-am gândit serios la asta şi pe zi ce trece tot mai serios, de când am ajuns aici. Casa asta, faptul că locuim aici, îi face rău Emiliei. Ce trebuie să facem e să plecăm…

— Înţeleg eu bine, Antonio? Chiar te gândeşti să o iei pe Emilia şi să plecaţi din casa asta? Nu cred, e imposibil după atâţia ani…!

— Imposibil nu e. Nu-i imposibil, Juan.

Nu e întru totul adevărat că Antonio s-a gândit să plece din casa asta. Poate pentru prima dată în seara asta a străbătut până în conştient un prurit inconştient că trebuie să fugă de la Asubio. În această idee aproape fulgerătoare, acum că a fost formulată cu voce tare, mai interferează o autoacuzare: Antonio înţelege acum că a fost neatent cu Emilia în ultimul an. Agitaţia mutării, mobilarea şi aranjarea tuturor lucrurilor, treburile fiecăruia, toate astea au voalat decăderea fizică şi mentală a Emiliei. În seara asta, dintr-odată, ascultând vocea amabilă a lui Juan şi auzindu-l cum propune neghiobia asta pedantă cu *Summa Theologica,* Antonio, prietenul de încredere, s-a răsculat, a devenit agresiv. De aici şi bruscheţea cu care îşi ia rămas-bun. Ca şi cum ideea şi punerea ei în practică ar fi acelaşi lucru. Bine ar fi dacă lucrurile ar rămâne aici! Dar Juan, care a luat mai în serios decât pare ideea lui Antonio, îşi maschează zbuciumul (dacă Antonio şi Emilia pleacă, toată buna rânduială a casei ar fi dată peste cap şi asta l-ar deranja pe Juan) şi spune pe un ton mai scăzut:

— Hei, Antonio, hai să nu ne grăbim! N-au trecut nici două luni de când mă luai de la gară şi îmi spuneai că o să petreci aici toată iarna şi chiar mai mult. Pe atunci, şi

aproape că a fost ieri, nu-ţi trecuse prin cap aşa ceva. Nu se poate, prin urmare, să te gândeşti la asta de mult timp Tocmai ţi-a venit ideea asta. E o idee prostească, dacă îmi dai voie să mă exprim aşa…

— O idee prostească? Normal! Dar poate că e singura idee bună care mi-a venit în tot timpul ăsta. Aşa că trebuie să mă gândesc, Juan, dacă îmi dai voie… Pentru că imposibil nu e. E o idee care se poate pune în practică, Juan, oricât de greu ar fi.

XXVI

— O casă, Angélica, are nevoie, categoric, de nişte oameni de casă. Aşa se zicea pe vremuri şi aşa zic eu şi acum: oameni de casă. Şi asta sunt ei, aici, în casa asta de ţară, Emilia şi Antonio. Sunt şi au fost întotdeauna mult mai mult, dar nu au încetat nicio clipă să fie şi asta.

— Şi?

— Acum zic că pleacă. Ce zici de asta?

— Pleacă? Unde?

— Ce ştiu eu… unde-o fi. Că pleacă, că zic la revedere. Că nu mai vor să lucreze aici.

— Nu se poate.

— Şi ţie ţi se pare ciudat, nu? iar vocea lui Juan se face suavă, de parcă ar vorbi la ureche.

— Cum să nu mi se pară ciudat, Juan! Păi îi cunosc de când vă cunosc şi pe voi! Din prima zi când am intrat în casa voastră erau şi ei acolo. Şi apoi, tot ce povestiţi cu toţii, tot ce mi-a povestit Jacobo, ce a însemnat Antonio pentru Jacobo şi pentru fraţii lui. Şi Emilia pentru Matilda. Ce a însemnat Antonio pentru tine!

— Ba bine că nu!

— Dar eşti sigur că vor într-adevăr să plece?

— Mi-e teamă că da.

— Dar de ce?

Juan şi Angélica se plimbă pe faleză. E o zi gri-albăstruie, o dimineaţă cum nu sunt dimineţile decât în nord-vest. E frig, Crăciunul se apropie vertiginos. Jacobo se apropie vertiginos, apropo. E cam pe la sărbătoarea Neprihănitei Zămisliri[16]. Ziua mamei (Angélica a subliniat cu un ton uşor zeflemitor semnificanţa agasantă a acestei zile de decembrie. Fără îndoială că Angélica ar fi apreciat bancul cu Jaimito pe care l-a spus Fernandito). Juan a stabilit că e comod să ai la cheremul tău un suflet îndatoritor şi candid ca Angélica, care-i de-ajuns de expertă în psihologia domestică încât să-i mai arunci mingi la fileu fără să te angajezi prea mult. Juan a luat foarte în serios ideea că Antonio o va lua pe Emilia şi o s-o ducă departe de Asubio. Şi e o încurcătură serioasă: proiectul Asubio e ameninţat dacă ei pleacă zilele astea. Juan, când Antonio a plecat în seara aceea, după ce a spus că vrea să o ducă pe Emilia departe de Asubio, s-a simţit deodată ca Dorian Gray care, în romanul lui Wilde, se urcă în podul unde a ascuns celebrul portret, ca să vadă urmele pe care le-a lăsat pe frumosul lui chip ultima ticăloşie comisă. Comparaţia, trasă de păr, i s-a părut, pe zi ce trece, din ce în ce mai adecvată. Există un Juan Campos înfrumuseţat de admiraţia lui Antonio, de respectul pe care i-l poartă, un Juan care încă se plimbă pe pajiştile de lângă Asubio, care încă stă şi citeşte la foc în biroul lui cum a făcut întotdeauna, cu aceeaşi figură senină, meditativă, figura unui bărbat în vârstă, a unui filosof retras departe de larma cea lumească[17] în refugiul său de la malul mării Cantabrice. Chipul acestui bărbat e încă neprihănit: chiar mai frumos decât în tinereţe, pentru că vârsta i-a înnobilat trăsăturile, i-a încărunţit fruntea. Însă declaraţia cu totul insolită a lui Antonio l-a scos din sărite. Recunoaşte şi el că

16 8 decembrie.

17 Aluzie la celebrul vers din *Odă vieţii retrase* a lui Fray Luis de León.

poate ideea aia cu *Summa Theologica* a fost uşor excesivă: recunoaşte că lui Antonio, bietul, i-o fi sunat probabil ca o găselniţă de un gust îndoielnic în comparaţie cu îngrijorarea lui cât se poate de sinceră în ceea ce o priveşte pe soţia lui. Şi trebuie să recunoască iarăşi că, de când s-au instalat la Asubio şi situaţia Emiliei a devenit pe deplin evidentă, atitudinea lui Antonio s-a schimbat. Juan socotea că schimbarea asta o să fie superficială şi că se va mistui în rutina cea de toate zilele, pierind dizolvată în domoalele ape stătătoare ale tabieturilor lui Juan şi ale ritmului de la Asubio. Şi mai conta, bineînţeles, pe faptul că timpul va reuşi până la urmă să aline doliul după Matilda: doar doliul se mai alină, ce e greşit în asta? Iar faptul că acum Antonio vine şi zice nici mai mult nici mai puţin că pleacă i se pare indecent, nu poate să admită aşa ceva, asta ar da totul peste cap, ar fi insuportabil. Şi apoi sentimentele de jenă, cu efectul lor de augmentativ pentru neplăceri de toate soiurile, pe zi ce trece tot mai mari, îl incomodează moral pentru că îl face să se simtă egoist, murdar, capabil de o coruptibilitate nebănuită: corupt din cauza confortului pe care i l-a pus la dispoziţie Matilda. Va putea supravieţui unei bulversări domestice de amploarea celei pe care i-o sugerează Antonio? Toate motivele astea puse cap la cap i-au amintit de romanul lui Wilde şi, în închipuire, a urcat în podul unde ţine, acoperit cu o bucată mare de catifea, portretul pe care i l-a făcut Matilda, sub inspiraţia dragostei, şi pe care, în felul lui, l-a refăcut şi Antonio, sub inspiraţia afecţiunii şi recunoştinţei pe care i le inspira acel Juan Campos din acele vremuri, portret pe care acest Juan Campos de azi îl vede cum uşor-uşor începe să plesnească, să crape, să se schimonosească. Dar, hai, asta-i o închipuire! De aceea se bucură Juan când stă în compania superficială a nurorii lui. Angélica încă îl vede frumos, încă fascinant, neprihănit. Dintr-odată, Juan vrea să se convingă, cu orice chip, că Angélica îl vede în lumina

unei frumuseţi la fel de mari cum l-au văzut Matilda şi Antonio şi cum s-a obişnuit şi el însuşi să se vadă de-a lungul atâtor ani de confort şi filosofie.

Juan se uită pe furiş la însoţitoarea lui. Angélica merge repede, mereu luând-o puţin înainte. De fapt, Juan tot timpul încetineşte puţin mersul pentru ca Angélica să i-o ia înainte şi să trebuiască să-şi întoarcă faţa spre el când îi vorbeşte, ca o discipolă. Generosul artistotelician păşeşte lent. Şi Angélica e un fel de Alcibiade feminin care se menţine suplă şi dezirabilă. În ton cu supleţea toamnei cantabrice, unde, ah, cât de luminoase sunt tonurile de gri-albăstrui şi reverberaţiile plumburii ale mării, tăişul rece al aerului produce un încântător efect de erotism în suspensie. Angélica tocmai l-a întrebat de ce vor să plece Antonio şi Emilia după atâţia ani. Şi Juan se hotărăşte sa nu-i spună tot adevărul pentru că adevărul frământărilor lui Antonio în legătură cu Emilia îl incomodează în cel mai înalt grad. Îl incomodează ca, după atâţia ani şi după ce Matilda a dispărut dintre ei, consecinţele acestei morţi să ia locul care îi corespunde doar lui, lui Juan Campos, în preocupările lui Antonio. Simte ceva asemănător cu gelozia. Simte că, distrăgându-i atenţia lui Antonio, Emilia îl pune în umbră şi Matilda reapare diluată în umbra asta ca o fantomă crâncenă. Şi îl incomodează, normal, să rămână, aşa din senin, fără personal domestic. Ah, uite răspunsul pe care o să i-l dea Angélicăi.

— Mă întrebi de ce pleacă? Chiar vrei să ştii, Angélica? Pleacă pentru că sunt personal domestic. Mereu au fost asta.

Răspunsul acesta o uimeşte pe Angélica, care tocmai se aplecase să rupă o floare vineţie pe care o descoperise în iarbă şi acum ea, înclinată până aproape de pământ, îşi ridică ochii spre Juan ca o Maria Magdalena.

— Dar nu eraţi prieteni? Mereu am crezut… Jacobo zicea asta, şi pe tine te-am auzit spunând că Antonio şi Emilia

sunt prietenii voştri. Prietenii nu pleacă aşa. Nu sunt servitori, aşa că nu…!

— Ah, Angélica, tocmai ai pus punctul pe i! Ai vorbit, în casa spânzuratului, exact de funie. Aşa cum celebrii *paying-guests* anglo-saxoni sau celebrele *au-pair girls* sunt doar pe jumătate ceea ce, din politeţe, se presupune că sunt, la fel prietenii angajaţi, cum e cazul Emiliei şi al lui Antonio, sunt, şi au fost întotdeauna, doar pe jumătate prieteni… Acum ai răspunsul la întrebarea ta!

— Ce urât sună ce spui tu acum, Juan! Mă laşi mască. Chiar e urât, groaznic de urât. E foarte dur ce spui!

— N-o lua chiar aşa de în tragic. E doar un adevăr secret. Un cvasiadevăr, cvasimucilaginos, al vieţii noastre de familie strălucite. Matilda ura expresii gen *serviciu*, *serviciu domestic, serviciu militar, servicii*… Matilda era o fanatică a lui *non serviam. Ast*a era, la Matilda, zona aceea profundă din ea, diabolicul, asta a fost întotdeauna latura ei luciferică…

— Păi să ştii că îmi place asta, îmi place, Juan. Şi eu am o latură din asta, luciferică…

Angélica s-a ridicat acum în picioare şi s-a proptit în faţa lui Juan – e aproape la fel de înaltă ca el – şi îl scrutează din priviri. Acum, din nou, Angélica se simte în al nouălea cer şi ştie că momentul acesta e crucial, cu adevărat crucial, în relaţia cu socrul ei. Şi e cumplit de neliniştită să nu se arate nici prea indiscretă, nici prea discretă. Prea multă discreţie n-ar duce în cazul de faţă decât la tăcere pur şi simplu, iar Angélica urăşte lucrul ăsta. Juan, la rândul lui, mijindu-şi ochii, cu capul înclinat uşor într-o parte, simte exact ce e în sufletul Angélicăi şi zâmbeşte fără să-şi piardă câtuşi de puţin seriozitatea aşternută pe chip. Exclamă:

— Da, da! Fără doar şi poate Matilda ura noţiunea de servitute din cele mai nobile raţiuni filantropice. Ce se întâmplă însă e că formula pe care de comun acord eu şi

cu Matilda am aplicat-o în cazul lui Antonio şi al Emiliei a comportat întotdeauna o puternică doză de ambiguitate: erau prietenii noştri, trăiau cu noi, călătoreau cu noi, ne educau copiii, noi îi educam pe ei, şi le plăteam un salariu considerabil. Între noi era un contract, asta e, şi de fapt fiecare, şi Emilia şi Antonio, au semnat cu Matilda şi respectiv cu mine un contract de muncă, cu asigurare socială şi toate celelalte. Despre toate astea nu s-a mai vorbit niciodată, toţi anii ăştia niciunul dintre noi patru nu a mai menţionat amănuntul ăsta vulgar, dar cât se poate de limpede *ţi* de evident. Emilia şi Antonio erau angajaţii noştri, înainte de toate şi la urma urmei, prieteni. Dar cum, în plus, erau şi sunt angajaţii noştri, acum vor să plece şi îşi iau la revedere, cer lichidarea, Angélica, lichidarea. Cuvântul cel mai tâmpit pe care-l ştiu: lichidarea.

— Tot ce mi-ai zis acum, Juan, e foarte trist, totul e foarte trist. De fapt, o ştiam. O ştiam de la Jacobo poate, oricum, am ştiut-o dintotdeauna. Dar nu mi-am imaginat că are aşa de mare însemnătate, că are atâta importanţă condiţia asta dublă de angajat şi prieten în acelaşi timp. E cam trist, Juan, foarte trist de fapt.

— Sigur că este, Angélica, sigur că da. Dar e adevărul, cvasiadevărul. Unul dintre adevărurile astea insidioase care îşi fac jocul tăcut pe sub viaţa clară şi limpede a unei perechi cum eram eu şi Matilda. N-ar fi avut nici cea mai mică importanţă, toate ar fi continuat la fel ca întotdeauna, dacă nu s-ar fi trezit acum Antonio, nitam-nisam, că gata, vrea să plece.

— Nitam-nisam? iscodeşte Angélica, oripilată. Fără să vrea şi-a supraaccentuat întrebarea care a devenit aproape o exclamaţie şi aproape că îi stârneşte lui Juan un râs prostesc. Pentru o clipă, Juan izbucneşte în râs ca şi cum Angélica i-ar fi spus un banc scurt, excelent, pe nerăsuflate. Juan nu poate nega că are acum senzaţia de triumf pe care îl au scriitorii când reuşesc să rezolve, cu

toată strălucirea, o scenă dificilă sau mai cu schepsis. În cazul de faţă, reuşita estetică a lui Juan constă în faptul că a făcut-o pe nora lui să creadă că, în fond, decizia lui Antonio are de-a face cu condiţia servilă.

— Să mă înţelegi, Angélica, când zic nitam-nisam ăsta-i un fel de-a zice. Încă nu s-a întâmplat nimic, nu e nimic stabilit. De fapt, Antonio n-a zis decât că probabil Emiliei o să-i fie mai bine dacă pleacă de la Asubio şi lasă aici şi amintirile ei, asta e tot. Dar, cum bine ştii, eu sunt educat în simţul posibilităţii. Şi, bineînţeles, posibilitatea ne face să vedem fantome. Să te plasezi în domeniul posibilităţii înseamnă să te plasezi în suspiciune. Între ce se poate întâmpla şi ce se va întâmpla (sau poate că nu), nu pare a fi, dacă priveşti din perspectiva posibilităţii, o distanţă semnificativă. E posibil ca Antonio să plece, apoi o să plece, mai devreme sau mai târziu. Iar asta o să mă dea peste cap, o să-mi provoace multe neplăceri. Şi nu doar că o să-mi provoace neplăceri, Angélica. O să-mi provoace şi suferinţă.

Pentru că, la urma urmei, Antonio e prietenul meu, cel mai bun prieten, singurul meu prieten.

— Dar chiar asta e, nu o să plece! Nu o să plece pentru că e prietenul tău. E mai mult prieten decât servitor. De aceea, când o să vină momentul să ia decizia, va prevala prietenia în faţa dorinţei de-a o lua la drum lăsându-te pe tine singur şi părăsit. Antonio n-o să te părăsească, Juan.

— Aşa sper şi eu, Angélica. Aşa sper. Pentru că în caz contrar ar fi tare agasant, o sâcâială lungă şi absurdă pe care, adevărul e că, după atâţia ani, nu cred că o merit.

Au mers pe drum în salturi, parcă. Culmea falezei e marcată de o cărăruie care le îngăduie să meargă împreună doar dacă unul o ia în faţa celuilalt. De pe această culme se vede marea asta imensă care, dacă o ţii drept înainte, ajunge până în Anglia. E o întindere tulburătoare, rece şi întunecoasă în străfunduri, pe care o

despică provele vaselor şi chilele bărcilor cu traul care au pornit la pescuit sardine şi bonite. Marea care de partea cealaltă înseamnă Indiile Occidentale, marea care înseamnă rute, naufragii, vise de bogăţie peste mări şi ţări, America. Această întindere hermeneutică pe care o reprezintă marea pentru un hoinar ce se apleacă asupra mării de sus, de pe culmea falezei de lângă Asubio, se estompează acum, pe măsură ce Angélica şi Juan se îndepărtează de marginea povârnişului şi coboară pe firul văii înţesate de mărăcini şi muri, ce se deschide apoi spre pajiştile smălţuite în depărtare de zgomotul domol al tălăngilor de la gâtul vacilor şi de vacile însele, din rasa autohtonă şi din rasa elveţiană.

Au ajuns la drumul comunal, care, dacă o iei în jos, ajunge la Lobreña şi care, urcând, îi va duce la Asubio. Drumul ăsta comunal, prost asfaltat, şerpuieşte până la casa familiei Campos, aşa că, dacă o iei pe pajişte şi pe faleză, faci o scurtătură. Însă Juan şi Angélica sunt la un kilometru de Asubio. E trecut de amiază. Acum urcă unul lângă celălalt şi păşesc în acelaşi ritm, un ritm lent şi meditativ: un ritm frumos, de soţ şi soţie, de iubit şi iubită care se înţeleg bine. Angélica e plină ochi, aproape că plesneşte, de întrebări, toate esenţiale. Oare pe care s-o pună mai întâi? Lasă, prima care-i vine. Şi spune:

— Totuşi, Juan, când era Matilda, lucrurile nu stăteau aşa. Eu îmi amintesc că Jacobo mereu zicea că familia lui eraţi voi toţi: voi doi, Antonio, Emilia, ei trei, copiii, şi Emeterio, şi Boni şi Balbanuz. Jacobo mereu zicea că asta era extraordinar, ieşit din comun, superb la Asubio, anume că stăteaţi verile şi de Crăciun şi de Paşte la Asubio, şi atunci eraţi toată familia, fără deosebire. Şi sunt sigură că dacă acum îl întrebăm pe Jacobo, nu o să spună decât acelaşi lucru: că familia sunteţi voi toţi, fără nicio deosebire de rang sau de vreun alt gen…

— Şi chiar aşa e. Dar… există un dar, Angélica, pe care

nu ştiu dacă să-l zic sau nu… spre binele tău.

— Cum adică spre binele meu? Ce are de-a face binele ăsta al meu cu toate astea?

— Păi are de-a face, şi tocmai s-a văzut acum câteva clipe, pentru că a nu lua ca atare, ca un fapt care nu se discută, întregul acestei familii care ne include pe toţi în mod egal şi nu exclude pe nimeni, e un sacrilegiu. Tu nu te-ai exprimat aşa, dar sentimentul ăsta e sentimentul puternic care se află la baza uimirii şi consternării pe care le-am observat la tine când ţi-am zis că, pe lângă prieteni, Emilia şi Antonio şi restul, au fost, sunt şi vor fi întotdeauna servitorii noştri. Matilda n-a acceptat niciodată asta! Nu doar că nu a vrut să discute asta cu mine şi cu nimeni altcineva, ci chiar a refuzat să accepte evidenţa şi a murit în braţele Emiliei, interzicându-mi chiar mie s-o văd în ultimele momente, refuzând să accepte ce era Emilia de fapt, servitoarea ei. Matilda era, în fond, produsul acestui socialism luminat aristocratic al clasei de sus engleze, care a trecut prin Bloomsbury, prin Woolf, prin Keynes şi tot restul, care întreţinea o ambiguitate absurdă în ceea ce priveşte serviciile. Şi toate astea le poţi citi, cuvânt cu cuvânt, în cartea lui Quentin Bell. Aici se văd greutăţile pe care Virginia le-a avut întotdeauna în ce priveşte serviciul domestic, ce greu i-a venit să se lase slujită, să organizeze personalul domestic, să îi trateze pe slujitori ca pe nişte slujitori şi în acelaşi timp ca pe nişte egali, întrucât erau socialişti sinceri, de la începuturile socialismului. Educată în această tradiţie anglo-saxonă şi fiind, cum era, o femeie eminamente practică, Matilda a pretins că trăieşte într-o imposibilă sau cel puţin discutabilă înfrăţire ce suprima stratificarea socială în favoarea adevăratei prietenii dintre clase. A reuşit să mă antreneze şi pe mine în entuziasmul ei, dar Hegel a învins-o pe Matilda cu al său *Aufhebung*: *Aufhebung* e acea suprimare aptă de a depăşi, care reţine veşnic ceea ce

veşnic pretinde că depăşeşte. Până la urmă Hegel a avut dreptate, şi Matilda nu. De aceea a reapărut acum problema cu lichidarea pe care o cer Antonio şi nevasta lui… Şi asta dacă, după cum mă tem eu, lucrul ăsta se va confirma.

Au urcat coasta foarte repede, avântaţi amândoi, Juan mai ales, avântat de vehemenţa elocvenţei lui dezlănţuite, încă două sute de metri şi o să fie în grădină. Singurul lucru pe care-l mai poate spune acum Angélica, în chip de rezumat, este:

— Ce minunat e să vorbesc cu tine, Juan, tu ştii totul, totul, tu îmi explici totul, oricât de groaznic ar fi, tu îl pui în ordine, mă faci să-l văd clar ca bună ziua. Cât te admir pentru asta! Mereu te-am admirat!

Bonifacio, care trebăluia în dreptul porţii de la intrare, le deschide poarta, intră amândoi. Juan zâmbeşte, fără să lase să i se citească zâmbetul mascat de repeziciunea cu care a pomit-o spre casă. Dar a minţit şi ştie că a minţit, a zăpăcit-o pe Angélica şi ştie că asta a făcut, şi zâmbeşte din cauza asta. Pentru că a nimerit şi a reuşit şi sufletul lui *e plin de minciună, ca marea cea iute şi tare la chemarea cea mare a elocvenţei.*

XXVII

De data aceasta sunt cu toţii la prânz, aşezaţi în jurul mesei ovale. Chiar şi Emeterio a rămas la prânz astăzi şi s-a aşezat între Antonio şi Fernandito. Juan o are la dreapta lui pe Angélica şi la stânga pe Emilia. Înainte de-a se aşeza la masă Angélica a primit un telefon de la Jacobo care îi spunea că o să vină să stea câteva zile cu ei de sărbătoarea Neprihănitei Zămisliri. Angélica s-a prefăcut că e bucuroasa dar, de fapt, întoarcerea soţului său e o pacoste. Angélica nu ştie ce vrea. Ştie doar că nu vrea, deocamdată, să apară interferenţe între ea şi Juan. Iar Jacobo ar

reprezenta o asemenea interferenţă, cel puţin pentru că probabil va insista pe lângă Angélica să se întoarcă la Madrid cu el, după vacanţă. Telefonul lui Jacobo a coincis cu momentul când Angélica şi Juan au intrat în casă, iar Angélica s-a retras dinadins în grădină ca să poarte conversaţia. Când a închis telefonul, Angélica s-a simţit dezamăgită, ca şi cum evenimentul ăsta banal ce va avea loc în curând, întoarcerea soţului, nu va putea să însemne altceva decât ruptura dintre ea şi Juan. Angélica i-a spus deja lui Juan cu alte ocazii cărei treaba, cum spune ea, între ea şi Jacobo. Şi treaba e că se plictisesc împreună. La care se adaugă faptul că o femeie ca Angélica care nu munceşte şi stă toată ziulica în apartamentul din Madrid nu are chef să-l aştepte seara târziu pe un soţ hiperocupat şi obosit. Nu au despre ce să vorbească. Pe Angélica nu o interesează banca şi pe Jacobo îl interesează din ce în ce mai puţin ce gândeşte Angélica, ce simte ea, ce citeşte. Şi Angélica acolo, în apartamentul de la Madrid, se simte din nou dată la o parte, scoasă pe tuşă, cum a fost şi în ultima fază a bolii Matildei, doar că pe atunci Jacobo şi Angélica vorbeau mai mult, vorbeau foarte mult. În timpul prânzului – astăzi au la masă şniţel de viţel – Angélica s-a stins şi s-a repornit de câteva ori succesiv. Conştiinţa ei e ca un întrerupător cu doar două poziţii: Jacobo pentru stingere, Juan pentru pornire. Să plece acum cu Jacobo la Madrid e ca şi cum s-ar întoarce la întunecimile exterioare: apartamentul din Madrid e lipsit, are ea impresia, de lumină şi viaţa ei în Madrid – numai ideea că poate trăi la Madrid – o scoate din minţi. Aici, în schimb, în sufrageria asta din Asubio, e un aer plin de vitalitate, discret, bineînţeles, însă tensionat şi reverberant ca întinsul unei ape sub soare. De mult timp Angélica a abandonat ideea care o mânase iniţial să rămână la Asubio după ce Andrea s-a întors la Madrid: ideea de a sta de veghe şi mereu pregătită pentru că sigur o să aibă loc ceva groaznic în

casa socrului ei. Acum Angélica nu mai crede în aşa ceva, dimpotrivă. Acum crede că Juan are nevoie de ea pentru că, dacă nu e ea, nu are cu cine vorbi. Din nou e lumină înviorătoare în conştiinţa Angélicăi: e clar că rolul ei e să stea lângă Juan, deşi conţinutul acestui rol e încă extrem de confuz. Îi observă pe ceilalţi cinci oameni de la masă, care nu vorbesc prea mult între ei, deşi comunică monosilabic doi câte doi. Antonio cu Emeterio sau, alternativ, Emeterio cu Fernandito sau, vorbind puţin mai mult, Juan şi Angélica însăşi. Doar Emilia rămâne tăcută în faţa lui Antonio când nu ajută la strânsul farfuriilor şi la aşezarea platourilor. Nu e o conversaţie generală pe o temă comună. Şi totuşi, Angélica simte că se află acum într-o comunicare mută dar intensă cu ei toţi. Ideea că trebuie din nou să facă pereche cu Jacobo când ia prânzul o face să se simtă groaznic de nefericită.

— Ştii, Juan? Tocmai am vorbit cu Jacobo, zice că o să vină câteva zile să stea cu noi. Angélica a spus asta întorcându-şi uşor capul către Juan ca să nu mai rămână tăcută atât de mult timp. Are impresia că, din partea ei, o tăcere prelungită excesiv ar scoate la iveală în faţa tuturor puhoiul năvalnic de sentimente care o încearcă acum. Angélica, de fapt, a tradus pachetul de informaţii condensate în care constă viaţa ei la Asubio şi alături de Juan într-o intensă situaţie emoţională: se simte foarte emoţionată şi nu vrea ca nimeni, cu excepţia lui Juan, să ştie că ea se simte astfel. E sigură că Juan simte acelaşi lucru ca ea şi că sentimentul pe care îl simt amândoi deopotrivă nu îl simt decât ei doi şi reprezintă, aşadar, secretul lor privat în clipa de faţă. Nimic mai potrivit, deci, decât să arunce întâmplător vestea despre telefonul pe care l-a primit de la soţul ei ca să-şi mai potolească încordarea:

— A, splendid! Câteva zile aici o să-i prindă de minune lui Jacobo, a comentat Juan.

— Da? Crezi? Nu ştiu dacă o să se potrivească prea bine cu atmosfera de acum… Angélica nu a putut să se abţină să-i dezvăluie lui Juan o parte din rezervele cu care aşteaptă sosirea soţului ei.

— Cum adică nu o să se potrivească? Bineînţeles că da. Sigur o să aducă puştile. E sezonul, cred, pentru sitari. Jacobo cunoaşte toate domeniile de vânătoare de pe-aici.

— Da, într-adevăr, Jacobo trebuie mereu să facă ceva, e un om de acţiune… spune Angélica.

— Ca mama lui, adaugă Juan.

— Exact. Ca mama lui. Observi că mereu revenim la acelaşi subiect?

— Revenim la Matilda. Casa asta e Matilda, familia asta e Matilda. Revenim la Matilda fie că e de bine, fie că e de rău. Juan îşi duce la gură un pic de pâine, ia o gură de apă.

Femando, care a fost numai ochi şi urechi la conversaţia dintre Angélica şi tatăl lui, întreabă de la celălalt capăt al mesei:

— Am auzit bine? Vine Jacobo, Angélica, asta mi se pare că am auzit…! Ce belea!

Juan detectează de îndată tonul persiflator al fiului şi chiar Angélica detectează agresivitatea prezentă în exclamaţia finală. De aceea spune:

— Care belea, Femando, dimpotrivă! Cum îţi dai şi tu seama, e soţul meu şi mă bucur enorm să fie cu mine…

— Nu mă îndoiesc, Angélica. Dar ţi-ar plăcea să te mai şi contrarieze puţin, hai recunoaşte! Jacobo e cam din topor. Un nobil dulap. Un nobil armăsar, deşi în cazul vostru tot aia e.

E atât de vizibil cât de penibil se simte Angélica, încât Antonio intervine servindu-i pe toţi cu vin. Pentru a-i servi, Antonio se ridică, ia sticla, care e în centrul mesei, şi merge şi umple paharele tuturor pe rând până ce ajunge înapoi la locul lui. Antonio are senzaţia, cât timp duce la capăt acţiunea respectivă, că merge ca un somnambul în

jurul mesei ovale. A hotărât să servească vin într-un mod atât de ostentativ – în mod normal, la prânz, toţi îşi trec de la unul la altul sticla de vin şi carafa de apă – pentru că a simţit că-l cuprinde un acces de violenţă auzindu-l pe Fernandito. Ridicându-se şi servindu-i pe toţi rând pe rând, i s-a părut că merge ca-n vis, ca şi cum scena pe care o are în faţa ochilor s-ar desfăşura într-o altă dimensiune: dimensiunea îndepărtată a ostilităţilor, a împunsăturilor, a sfidărilor care acum, după moartea Matildei, au luat locul bucuriei de a trăi. De la ultima lor conversaţie, Antonio are constant impresia că l-a jignit într-un anumit fel pe prietenul lui. Problema e că Antonio nu reuşeşte să afle cum şi prin ce a putut să-l jignească dacă nu a făcut decât să-i sugereze ce-i trece prin cap, anume că trebuie să o ducă pe Emilia departe de Asubio. Antonio e conştient, bineînţeles, că dacă planul acesta e dus la îndeplinire, chiar pe o perioadă limitată, trebuie să găsească o soluţie pentru a asigura bunul mers al lucrurilor la Asubio fără el şi fără Emilia. Antonio îşi dă seama că planul lui ar bulversa profund rutina casei. Însă în acelaşi timp Antonio e sigur că, dacă se va pune problema, Juan va pune mai presus binele Emiliei decât confortul lui personal. Antonio are nevoie, în momentul acesta al vieţii lui, să creadă cu tărie că, în ciuda unor semnale neliniştitoare, nu s-a schimbat nimic în relaţia lui cu Juan. Antonio are nevoie să creadă că Juan e acelaşi Juan amabil şi înţelegător, aşa cum s-a arătat a fi de-atâta amar de timp. Adevărul e că aproape a renunţat la proiectul de a o lua pe Emilia şi a pleca de acolo, printre alte motive pentru că nu ştie unde ar putea s-o ducă dacă pleacă din casa asta. Ce ar face ei doi, singuri pentru prima dată de atâţia ani, conştienţi, pe de altă parte, că nu sunt în vacanţă şi nici nu au cerut un concediu fără plată, ci că pur şi simplu fug ca să-şi aline doliul după Matilda. Şi dacă, pe de altă parte, melancolia Emiliei nu o să se mai vindece, chiar dacă fug? Şi dacă,

aşa, ca un cancer al sufletului, durerea provocată de moartea Matildei o s-o răpună în scurt timp pe Emilia?

Antonio i-a servit pe toţi cu vin. Emilia, care a ieşit din sufragerie în timp ce Antonio servea vinul, se întoarce acum cu platoul cu brânzeturi şi cu un caston cu fructe uscate. E o scenă liniştită, răstimpul unui desert calm, peste câteva minute Emilia, sau una dintre ajutoarele lui Balbanuz, o sa aducă şi cafeaua. Emilia e numai piele şi os. Antonio observă lucrul ăsta ca şi cum l-ar vedea pentru prima dată. În blugi şi cu puloverul acela negru pe gât, chipul Emiliei încadrat de părul negru scânteiază ca faţa prelungă a unui înger dintr-o icoană sau ca o figură minoră, masculină, de tânăr, a lui El Greco, un personaj secundar situat în lateral, a cărui paloare pune în evidenţă colereta albă din *Înmormântarea Contelui de Orgaz.* Pe Antonio îl cuprinde o duioşie fără margini. Îşi simte gura uscată. Emilia e în picioare, sprijinită de spătarul scaunului, şi zice:

— Matilda spune că nu mai e vin de Porto. Îmi pare rău, e vina mea. Ultima dată când am coborât la Lobreña, vreau să zic, la Letona, când am făcut lista, am uitat să trec vin de Porto. Matilda zice mereu că e imposibil să faci lista completă: oricât ai fi de atentă, tot uiţi ceva, Emilia, şi eu sunt la fel…

— Nu-i nimic, Emilia. Rezistăm o zi fără vin de Porto. Privaţiunea contribuie la creşterea apetitului. Vinul de Porto pe care o să-l aduci mâine de jos o să ne pice mult mai bine, a declarat pe un ton lent Juan după o pală albă de linişte absolută care durat o secundă.

Fernandito îşi ascunde faţa între mâini. Emeterio se apleacă spre Fernandito şi îl întreabă ceva la ureche. Angélica s-a ridicat în picioare şi s-a apropiat de Emilia, cu un pas plin şi rapid de asistentă foarte profesionistă.

— Eşti amabil, Antonio, să-mi dai puţină cafea?

— Cum să nu. Antonio toarnă cafeaua la fel de lent cum

ar face-o un robot, un actor care ar juca rolul unui robot într-un film science-fiction. Dă impresia că execută gesturile, unul câte unul, unul după altul, după o schemă mecanică ce imită, cu toate detaliile şi cu toată precizia, acţiunea unui om care serveşte o cafea neagră şi duce ceaşca plină, aburindă, de la un punct de plecare, locul unde se află Antonio, la un punct de sosire, locul unde se află Juan. *Clipa e numărul mişcării, după anterior şi posterior.*[18] Toate acestea au loc într-o clipă care, s-ar zice, e psihică, mentală, dacă nu ar fi, în chip cât se poate de evident, fizică. În continuare, ca într-o fotogramă imobilizată dintr-o peliculă alb-negru, Angélica se îndreaptă, plină de solicitudine, spre Emilia care se întoarce spre ea şi o priveşte, fără să dea impresia că o recunoaşte prea bine. Emilia, acum, foarte încet, pune din nou în mişcare scena, pornind către uşa sufrageriei care dă în holul bucătăriei şi de acolo în bucătărie şi chiar când ajunge la uşă Antonio se apropie de ea şi o ia după umeri. Amândoi dispar.

— Biata Emilia, doamne! Te apucă mai mare mila când o vezi aşa! exclamă Angélica, care a rămas în picioare, cu aerul acela suspensiv pe care-l ai când trebuie să dai un pachet sau să administrezi un medicament şi îţi dai seama că nu ai cui. În locul Emiliei e o absenţă cu totul ieşită din comun a Emiliei, la care Angélica se uită ca în transă. Acum, mai mult chiar decât acum o clipă, are aerul unei asistente în faţa unui pacient care a dispărut sau care refuză să i se ia tensiunea.

— Aşază-te, Angélica. Bea o cafea, zice Juan.

— Bea un brandy, Angélica, mai bine, aşa îţi trece sigur teama de fantome! comentează Fernandito care acum îşi sprijină capul în mâna stângă şi examinează situaţia cu expresia cea mai cinică.

E foarte frumos în postura asta: răutăcios şi zeflemitor.

---

18 Aluzie la definiţia timpului dată de Aristotel.

Juan Campos gândeşte: E exact ca mama lui.

— Zice mama – continuă Fernandito – că vinul de Porto îngraşă cel mai mult şi că, pe deasupra, mai dă şi dependenţă. E ciocolata băuturilor alcoolice, din cauza concentraţiei pe care o are la douăzeci de ani, după ce a fost fost transvazat dintr-un butoi în altul, şi zahărul din el a devenit transparent, *tawny,* în pivniţele din Quinta de Bom Retiro. Ce bine te defineşte, nu crezi tată, faptul ăsta de a sta şi a degusta pe îndelete un porto bun, Bom Retiro, laolaltă cu tihna ta cea bună, acum că te-ai pensionat şi răposata ta nevastă te-a lăsat în pace şi poţi să te concentrezi la alambicatele tale ştiinţe ale logicii lui Hegel şi Bradley! Mereu ai fost un câştigător, tată.

— Nu mă scoate din sărite, Fernandito! Nu mă mai enerva! De unde toată agresivitatea asta? Ce ţi-am făcut? … Vii cu mine, Angelica? Hai să facem o plimbare. Să ne dezmorţim oasele.

Ies amândoi din sufragerie. Juan în faţă şi Angélica după el, cu paşii săritori ai celei mai bune studente din grupă.

— În mă-sa Femando, frate! Ce voiai să zici? Emeterio vorbeşte acum pentru prima dată. Fernandito îşi aprinde o ţigară. Tatăl tău are dreptate să se înfurie.

Fernandito nu se uită la Emeterio, a cărui expresie când e impresionat o cunoaşte prea bine, de a cărui afecţiune nu are nevoie. Nu face decât să spună sec:

— S-a înfuriat, crezi? Bine ar fi! Da’ de unde, e adormit, asta e, şi în plus, pus pe agăţat. Nu vezi şi tu?

— Hai în cameră să ne odihnim, Femando! Eu te cunosc bine. Cu mine nu merge să te prefaci că te enervezi din cauza lui taică-tău. Hai sus!

Fernandito zâmbeşte într-un sfârşit. Şopteşte: OK, frate. Pleacă amândoi. În sufragerie se lasă liniştea albă a absenţei Matildei.

XXVIII

Uneori lăstunii cădeau jos, puii mai ales, şi Antonio Vega şi fraţii lui îi găseau striviţi, năpădiţi de furnici, lângă peretele casei. Nu mai rămâneau decât penele cenuşii şi oscioarele gri ale cadavrului, căpşorul, interiorul capului zdrobit şi alb, ca oasele uscate de peşte. Iar Antonio simţea atunci o milă anonimă în faţa acestei morţi seci a lăstunului, mai de necrezut decât a animalelor terestre, pentru că în schiţa bietelor aripi cotropite de furnici era conţinut, la modul imaginar, zborul preaînalt şi neîncetat al lăstunilor care dorm în aer şi acolo se împreunează, legănaţi de vânturile călduroase ale verii. Mergând alături, atât de încet, spre apartamentul din latura lor de casă, Antonio şi-a amintit imaginile astea dezolante ale lăstunilor învinşi de moarte. Emilia cântăreşte cât un lăstun. Şi cum merg, amândoi în acelaşi ritm, Antonio a cuprins-o cu mâna pe după talie şi are senzaţia că transportă o pasăre mutilată de experienţa morţii. Boala şi moartea Matildei au fost cumplite pentru amândoi. Însă între Antonio şi Matilda a existat, normal, o mai mare distanţă care – deşi era plină de afecţiune – a împiedicat contagierea. Emilia a fost mai aproape de Matilda când a murit, astfel încât s-a molipsit de disperare, de spaima faţă de vidul iminent. De aceea, doliul Emiliei, spre deosebire de cel al lui Antonio (şi bineînţeles, de asemenea, spre deosebire de doliul lui Juan Campos), dă senzaţia că se măreşte pe măsură ce trec lunile, anii, doi de acum, ca şi cum niciodată nu se va mai putea risipi, în ciuda treburilor de zi cu zi, a programului de ocupaţii domestice pe care până acum Emilia l-a respectat atât de precis. Matilda e ca o piatră acum, târâtă de o viitură la munte: îşi schimbă locul, dar nu se dizolvă în apă şi nici nu se confundă cu celelalte pietre sau cu mâlul: se rostogoleşte tocindu-se, pe distanţe lungi, până ce devine piatra netedă şi plată şi frumoasă pe care o găsesc copiii pe plajă. Fiind lipsită de orice vâscozitate,

neamestecată cu nimic din cele vulgare, cotidiene, neconţinând nimic care să nu fie aceeaşi durere, piatra aceasta a experienţei morţii Matildei este un dat absolut. Totul se învârteşte în jurul acestei pietre, tari, clare şi lustruite, care usucă seva cărnii şi a conştiinţei până ce nu mai rămâne nimic altceva decât ea. Din cauza asta Emilia, gândeşte Antonio – au ajuns în apartamentul lor, Emilia s-a aşezat în faţa televizorului închis –, vorbeşte la indicativ prezent despre Matilda, se gândeşte constant la ea în felul ăsta, până ce ajunge să o spună cu voce tare, cum s-a petrecut în sufragerie acum câteva momente.

— Antonio, călugăriţele ziceau că sufletul e nemuritor. Tu crezi asta, că sufletul e nemuritor? Vocea Emiliei e la fel de slabă cum era trupul ei când s-au întors împreună în apartamentul lor. Antonio a trebăluit ceva prin bucătăria apartamentului, mai degrabă ca să n-o deranjeze pe Emilia decât fiindcă ar fi avut vreo treabă. E încă devreme ca să cineze. Prea devreme ca să deschidă televizorul. Abia a trecut de cinci, deşi afară s-a întunecat şi Antonio a tras draperiile şi a aprins focul. Camera asta de zi s-a schimbat foarte puţin faţă de cum era la început, când Emilia şi Antonio au ajuns aici în prima vară şi copiii erau încă mici. Şi totuşi, încă e un loc confortabil. Şi Antonio s-a obişnuit să se aşeze lângă Emilia pe canapea şi să se uite neatent la foc, să-l asculte neatent cum trosneşte la unison cu freamătul pinilor care înconjoară latura asta a casei. Niciodată până acum Antonio nu a avut senzaţia asta de singurătate la Asubio sau în apartamentul de la Madrid. Îl bucura prezenţa Emiliei când Matilda şi Emilia se întorceau din călătorie şi se odihneau câteva zile cu familia. Dar nu îl întrista faptul că rămâne singur. Antonio era obişnuit să stea singur, cu o singurătate alinată de conversaţiile cu Juan şi cu treburile lui prin casă. În după-amiaza asta, totuşi, sentimentul singurătăţii i se pare sufocant, ca şi cum s-ar afla într-un loc necunoscut, în

străinătate, într-o cameră de hotel dintr-un oraş necunoscut. Ce prostie a zis când i-a spus deunăzi lui Juan că el şi cu Emilia o să plece de la Asubio! De când a spus asta, sentimentul singurătăţii s-a prăvălit peste Antonio ca un sentiment de culpabilitate. Iar în după-amiaza asta, privind-o pe furiş pe Emilia, care a rămas mai departe nemişcată şi palidă în faţa televizorului stins, aproape în aceeaşi poziţie în care s-a aşezat când a intrat, se simte singur şi vinovat. Şi se simte în acelaşi timp absurd, pentru că nu e singur – e cu Emilia – şi nu reuşeşte să se recunoască vinovat de ceva anume. S-a simţit, într-adevăr, iritat când Juan i-a propus treaba aia cu *Summa Theologica,* dar asta a fost o iritare trecătoare, cauzată de îngrijorările pe care i le stârneşte Emilia. Şi nimic nou nu s-a mai întâmplat de când am ajuns aici acum două luni, îşi zice Antonio, insistând mai mult decât ar fi necesar, ca şi cum ar trebui să se convingă pe sine sau pe un interlocutor imaginar care ar nega că nu s-a schimbat nimic. Nimic nu s-a schimbat, repetă mental Antonio. Repetând-o, îşi dă seama că o repetă pentru că îi e teamă că nu e adevărat. Emilia e tot mai rău, a slăbit, pare sleită, vorbeşte foarte puţin şi de mai multe ori, nu doar astăzi la prânz, s-a referit la Matilda la prezent. Schimbarea asta e ca o migrenă, care poate să îl apuce din nou în orice moment din zi şi din noapte, câteodată îi provoacă insomnii de ore şi ore, în care el stă nemişcat în pat cu ochii în tavan. Dar ceea ce Antonio neagă cu vehemenţă că s-a schimbat şi de care în fond îi e teamă că s-a schimbat şi de aceea neagă, nu e decăderea tot mai vădită a Emiliei, ci năclăirea lui Juan Campos.

— Nu mi-ai răspuns, Antonio. Nu m-ai auzit? Nu ştii ce să răspunzi? ziceau că sufletul e nemuritor, asta ziceau măicuţele…

Antonio nu ştie ce să răspundă. Îşi dă seama că o parte din greutatea de a-i răspunde soţiei lui provine din faptul

că s-a molipsit de la Juan Campos cu problematizarea care impregnează toate afirmaţiile filosofice şi în special filosofia lui casnică. Aşa că nu se hotărăşte să-i răspundă Emiliei deoarece mintea îi dă ghes să-i spună adevărul, dar şi pentru că se simte în acelaşi timp ridicol fiindcă nu ştie care-i adevărul în cazul de faţă. E adevărat şi faptul că sufletul e nemuritor! Ce face Antonio e să se aşeze lângă soţia lui şi să-i spună:

— Ştii că te ascult întotdeauna şi că te iubesc. Dacă aşa ziceau măicuţele despre suflet înseamnă că ăsta e adevărul. Adevărul cel mai adevărat e că te iubesc, Emilia…

Dragostea are binecunoscutul efect pacificator care acum o face pe Emilia să zâmbească. E ca şi cum, prin tandreţea cuvintelor soţului ei, şi-ar apropia mâinile îngheţate de foc. Rămân amândoi pe canapea, unul lângă celălalt. Emilia îşi sprijină capul de umărul lui Antonio Timpul trece mai puţin aspru, ca şi cum ar face dragoste.

Şi Antonio se întoarce la cele de dinainte: ceea ce s-a schimbat în mod alarmant în casa asta e Juan Campos. Recunoaşterea acestui fapt i se impune conştiinţei lui Antonio ca o detunătură neaşteptată. Juan nu mai e cel care era, deşi pare că e în continuare tot el. Această detunătură rămâne în aer speriindu-l pe Antonio şi nu-l lasă să mai tragă nicio concluzie. Antonio are impresia că în ultimele luni care au trecut Juan s-a chircit. Vorbeşte mai puţin chiar şi cu Antonio, mult mai puţin decât înainte. Produce în jur efectul pe care îl are un om suferind de o uşoară hipoacuzie: care nu acordă atenţie celorlalţi decât dacă descoperă că interlocutorul îi vorbeşte, îşi mişcă buzele, face un gest anume, dar dacă nu-l mai vede sau şi-a schimbat poziţia, nu-l mai aude, sau îl aude foarte prost. La fel Juan acum, dă impresia că a rămas puţin surd şi are uneori aerul absentai hipoacuzicilor. Dar şi asta e adevărat, că de la apariţia Angélicăi, Juan începe să pară

deconcertant de alert, la început Antonio a crezut că această companie, a unei femei mai tinere care nu aparţine întru totul familiei, îl mai relaxează şi îi mai potoleşte doliul. Dar ce se întâmplă e că relaxarea asta – care e cât se poate de vizibilă când e în compania Angélicăi – nu a diminuat câtuşi de puţin închiderea în sine sau interiorizarea sau surzenia. E la fel de neatent ca şi înainte, doar că acum e un neatent revigorat de conversaţia, uşor banală, a Angélicăi, nora lui.

— Dar nici măicuţele nu contează aşa de mult, spune dintr-odată Emilia, luându-şi capul de pe umărul lui Antonio, depărtându-se puţin de el, cu acea mişcare aproape imperceptibilă pe care o au cei care într-o conversaţie prietenoasă şi prelungită descoperă o diferenţă de opinie sau de sensibilitate, care nu e atât de mare încât să pună capăt cordialităţii profunde sau să-i separe, dar care îi distanţează puţin, îndeajuns de mult totuşi ca să se observe, cum e cazul acum cu Antonio şi Emilia, o distanţare, o încetare a tandreţii de acum câteva clipe. Da. Despre suflet asta spuneau, da, că e nemuritor, trebuiau neapărat să spună asta pentru că trebuiau neapărat să creadă. Persoanele religioase, catolicii, asta cred, şi pe deasupra le e şi uşor. Tu ştii, Antonio. Când le auzeam, tot la asta mă gândeam şi eu, o dată a murit o fată, şi altă dată a murit dintr-odată tatăl unei fete, şi ce spuneau ele era mereu asta: nu a murit, s-a dus la cer. Şi văzându-le, vreau să zic, văzându-le pe măicuţe, era uşor de acceptat, foarte uşor, bietele de ele, unde să se ducă dacă n-ar fi fost aşa. Erau plictisitoare de moarte şi neînsemnate tot timpul, aşa de supuse şi puţin răutăcioase, uneori chiar tare rele, dar se căiau imediat, încât eu mă gândeam: bine măcar că după aceea o să se ducă la cer. Eu la călugăriţe n-am stat mult. Doar la grădiniţă şi la şcoala primară. Acolo ne învăţau să fim bune, să fim curate, să nu zicem minciuni, să ne rugăm, şi să ne

gândim, când murea cineva, că sufletul lui se duce la cer. Bun, sau în iad dacă ai fost rea, dar foarte rea, sau în purgatoriu dacă ai fost numai puţin rea, sau în limbul copiilor dacă din nefericire mureau fără să fi fost botezaţi. Antonio, eu uneori aproape că aveam impresia că limbul era cel mai bun dintre toate. În limb cel puţin te uiţi şi nu simţi şi nu suferi, nici măcar nu ştii că eşti. În orice caz, cum nu ştii că eşti, atunci nici nu eşti. Eşti în plus: lichidare completă a existenţelor, ca la falimente, tot aşa e şi limbul. Eu mă gândeam: ce drăguţ, să ajungi în limb şi nici măcar să nu ştii, nici cu zbucium, nici cu lauri, şi să rămâi acolo pentru totdeauna, în linişte. Dar asta era un caz extrem, limbul, doar pentru cei nebotezaţi. Cerul, cerul, pe asta insistau. Bun, sau iadul, dacă erai rea, dar rea, foarte, foarte rea. Şi bineînţeles, atât pentru rai, cât şi pentru iad, oriunde te-ai fi dus, sufletul trebuia ca, murind, să nu moară, sufletul era nemuritor. Toate astea eu le-am uitat mai târziu, Antonio. Erau nişte dulcegării: a trecut timpul, a trecut timpul şi am cunoscut-o pe Matilda şi te-am cunoscut pe tine şi am uitat de rai şi de iad. M-am gândit că gloria e în lumea asta. Voi doi. Dar fiecare diferit: tu erai casa mea şi tihna şi odihna la bătrâneţe şi îmi ziceam că o să ajungem, o să ajungem şi noi ca Matilda şi Juan. Matilda era în schimb noutatea, o neîncetată noutate, călătoria. Şi nu m-am mai gândit. Şi când Matilda s-a îmbolnăvit… Acum nu mai ştiu… Acum mă gândesc că e adevărat ce ziceau măicuţele, vrând-nevrând ăsta e adevărul şi Matilda e în cer. Nu-i aşa, Antonio? Nu-i aşa, Antonio, că acum Matilda aude ce-ţi spun, ştie că vorbim despre ea şi se află în camera asta şi în casa asta, fiindcă nici tu, nici eu n-o s-o uităm niciodată şi n-am uitat-o niciodată? Eu cum s-o uit, dacă e tot timpul cu mine, acum e cu mine şi cu tine, şi stăm toţi trei aici?

Antonio e bucuros că Emilia vorbeşte aşa de mult şi că sunt din nou împreună, foarte aproape, şi în timp ce Emilia

vorbeşte Antonio îi ia mâinile în ale lui şi simte ce reci sunt palmele Emiliei, uşor umede, ca două animale neasemenea care în acelaşi timp se liniştesc şi se neliniştesc, amândouă băgate în aceeaşi cutie mică, închisă cu un capac cu găuri ca să poată respira. Deodată, totuşi, Emilia îşi retrage brusc mâinile din palmele lui Antonio şi face un gest ciudat, ca un catâr speriat. E ca o lovitură cu o coadă imaginară.

— Tot nişte imbecile care nu contează erau şi călugăriţele astea, care minţeau. Şi asta e adevărat, Antonio, şi asta e adevărat. Am vorbit odată cu Matilda despre asta: i-am povestit despre măicuţe şi despre cum erau ele şi Matilda râdea şi le zicea miorlăite şi miţi-miţi şi siropoase şi voia să spună că nu însemnau nimic, că erau făţarnice şi false şi insignifiante ca nişte păduchi şi că trebuiau să aibă cerul fiindcă în lumea asta n-aveau parte decât de mizerie. Însă Matilda nu de mizerie avea parte, şi nici eu. Şi atunci, ce s-a întâmplat? Atunci Matilda nu mai există? Asta e ce s-a întâmplat, asta e groaznic!

Emilia şi-a lăsat capul între mâini şi geme. E o horcăială, de parcă s-ar sufoca, e ca geamătul unui animal prins într-o capcană şi care nu ştie cum să iasă şi se încurcă şi mai mult în sfori cu cât se mişcă şi atunci geme. Antonio o ia în braţe pe soţia lui şi o leagănă. Disperarea îi leagănă pe amândoi ca o mamă mutilată.

XXIX

Antonio Vega are zilele astea impresia că nu aude bine. E ca senzaţia pe care o ai când ai o răceală straşnică sau o gripă. Viaţa curge în jurul nostru, dar nu se aude bine. Năclăiala acustică pare mai enervantă decât vederea înceţoşată. Trăind cum trăieşte Antonio, într-un context familiar binecunoscut, vederea se dovedeşte mai puţin importantă decât auzul: mergem încoace şi încolo prin

locuri familiare mai uşor decât am face-o cu un baston de orbi, orbeşte parcă. Coprezenţa lumii înconjurătoare e în aşa de mare măsură acceptată tacit de noi toţi, încât nu avem nevoie să o privim ca s-o ştim acolo, ca să ne bazăm pe ea. În schimb, prin intermediul auzului se ia act de anomalii şi de excepţii. Auzim zvâcnetele pe care nu le vedem, vocea, vocile, zgomotele, tăcerile – pătrunzătoare – ne spun tot ce spune pe jumătate sau nu ne spune privirea. De aceea, Antonio are zilele astea o senzaţie de miopie, pentru că nu reuşeşte să audă totul cum trebuie. E un ţiuit în lumea înconjurătoare care, aparent, nu are emiţător, echivalent cu *Il y a* al lui Lévinas, echivalent cu un impersonal *aceea* care ţiuie abia perceptibil. E ca o noapte unde nu e nimic, e o senzaţie în surdină a lui *există.* Şi ce există zilele astea pentru Antonio Vega e o senzaţie vagă de prezenţă fără prezenţă, de existenţă fără existenţă, de realitate fără realitate. Drept consecinţă a acestei senzaţii care de la ultima seară petrecută cu Emilia îl însoţeşte neîncetat, Antonio trebuie să lupte mereu cu o nepăsare teribilă faţă de ceea ce spun ceilalţi, o nepăsare care i se pare vinovată – se simte responsabil vizavi de nepăsarea asta – pentru că rolul lui în casa Campos a fost mereu acela de a asculta ce spun ceilalţi şi de a reacţiona la ce spun ei. Antonio Vega abia dacă îşi mai aminteşte la momentul acesta din viaţă – şi nu simte niciun fel de nostalgie – de timpurile acelea de la început, acolo, la bancă, în birourile băncii, când singura lui obligaţie, potrivit expresiei încetăţenite în bănci, era să stai frumos pe fundul tău şi să nu te ocupi decât de treaba ta. Să nu se ocupe decât de treaba lui a încetat să mai fie o ocupaţie la puţin timp după ce a intrat în casa Campos. A fost absorbit de copii, de Juan, chiar şi de Matilda, care la rândul ei o absorbea pe Emilia, care la rândul ei îl absorbea pe el, pentru că era îndrăgostit de ea. Şi Antonio Vega le-a spus tuturor – fără să le-o zică direct – aici sunt! Şi toţi l-au

înţeles perfect, din prima clipă. Şi acum e clipa de după. Tot ce a fost esenţial s-a petrecut deja, şi acum Antonio nu mai aude bine. Se simte dintr-odată tare de ureche şi îngrijorat, uneori chiar speriat, de sunetul de neoprit al acelui *aici sunt!, iată-mă!,* cu subsunetul său *există*, *aceea,* pe care nu ştie cum să-l interpreteze.

De aceea Antonio Vega, întâlnindu-se ieri la prânz în grădină cu Fernandito, i-a vorbit cu graba şi precizia celui care nu aude bine şi nu se aude bine şi care trebuie să transmită un mesaj important a cărui înţelegere rămâne doar în seama celui care receptează mesajul, aşa încât emiţătorul se bazează pe faptul că neclaritatea sau ambiguitatea va fi remediată de înţelegerea ideală a unui receptor ideal, care în cazul de faţă e Fernandito Campos. Aşa încât i-a zis:

— Femando, sunt aşa de îngrijorat din cauza Emiliei că nu ştiu ce să mai fac. Poate tu, care semeni aşa de mult cu mama ta, ai putea să o ajuţi mai bine ca oricine, dacă ai vorbi cu ea, dacă ai vrea să vorbeşti puţin cu ea, găseşti tu un pretext, ştiu că nu e foarte uşor să vorbească acum cineva cu Emilia, dar să nu vorbeşti cu ea e ca şi cum ai omorî-o Te rog, ţi-o cer eu, Femando, să vorbeşti cu Emilia, găseşti tu un pretext, sau fără niciun pretext, că aşa ţi-a căşunat. Te duci şi vorbeşti cu ea, fiindcă aşa ţi-a căşunat. De orice îţi trece prin cap, nu contează…

— Bine, Antonio – răspunse Fernandito – aşa o să fac. Chiar azi o s-o fac.

Femando Campos a răspuns imediat. L-a mişcat tonul lui Antonio, care nu face decât să sublinieze decăderea evidentă a Emiliei, urâţirea ei. L-a şi măgulit: s-a simţit preţuit de Antonio, care – presupune Fernandito – nu a reuşit să-l atragă pe tatăl lui în rezolvarea situaţiei cu pricina. S-a simţit, aşadar, flatat că trebuie să joace un rol pe care tatăl lui, fără îndoială, a refuzat să-l joace. De asta Femando e absolut sigur: e convins că Antonio a apelat la

el *după* ce i-a cerut acelaşi lucru lui Juan şi s-a văzut alungat în şuturi de pasivitatea paternă. Nu o ştie cu siguranţă, dar e convins că Antonio a procedat aşa cum presupune el: i-a cerut această mare favoare persoanei pe care o consideră cea mai responsabilă din casă, capului familiei, dar problema e că familia e acum decapitată: capul ei nu a fost niciodată Juan, ci întotdeauna Matilda. Această evidenţă răuvoitoare îl face pe Fernandito să se simtă oarecum răzbunat: *el* îl va înlocui pe tatăl lui în această problemă gravă care e depresia Emiliei. Nu-l interesează câtuşi de puţin ce trebuie să-i zică sau să nu-i zică Emiliei, dacă trebuie să o consoleze, sau să-i vorbească de Matilda, sau să o lase să plângă, sau să o lase să vorbească. Poate – concluzionează Fernandito – asta e cel mai bine: să o laşi să vorbească. Dar nu aşa cum ne lasă tatăl meu pe toţi să vorbim – ca să se scutească de oboseala de a trebui să ne răspundă –, ci pentru că în faţa interesului sincer pe care i-l va arăta Femando, Emilia îşi va deschide inima, va lua aer şi se va simţi mai bine. Fernandito e sigur că, orice va face, orice va zice în ceea ce-l priveşte, Emilia, după intervenţia lui, se va simţi cu mult mai bine. Nu-şi poate înfrâna nici vanitatea pe care tangenţial i-o provoacă sarcina încredinţată şi nici reflexivitatea, al doilea efect colateral, care, de când era mic, îi secondează acţiunile deliberate. Acest al doilea element, reflexivitatea, diminuează importanţa celui de-al doilea, vanitatea, şi îl întărâtă pe Fernandito care – simţind că acţionează drept, simţind că e pe cale să-şi îndeplinească datoria (fiindcă, neîndoios, e vorba de o datorie) – se simte în acelaşi timp justificat, mai bun şi mai frumos. Şi se gândeşte la Emeterio. Nu o să-l vadă pe Emeterio până mâine la prânz, poate până mâine seara, şi asta, uf, ce nasol e! Să nu-l ai pe Emeterio tot timpul la dispoziţie, ce nasol! Să-l ai când aşa, când aşa! Nasol de mori! O să meargă la Emilia imediat.

Pleacă să o caute pe Emilia şi nu o găseşte în casă ¡1 găseşte, în schimb, pe Antonio în garaj. Brecul nu e acolo şi amândoi presupun că Emilia a coborât la Lobreña. Uneori se mai duce cu treabă pe acolo după prânz. Lui Fernandito îi vine în cap un comentariu care îl lasă trăsnit pe Antonio:

— Uf, mă bucur. Dacă se duce cu treabă înseamnă că deja se simte mai bine.

— Nu ştiu sigur dacă aşa e. Cum nu e maşina… Nu, nu se simte mai bine. Nici bolnavă nu e. Dacă ar fi bolnavă s-ar simţi mai bine sau mai rău. Ne-am duce la doctor. Dar nu e bolnavă. E tot aşa de când a murit mama ta sau, ca să zicem aşa, se simte tot mai rău pentru că timpul trece şi ea e tot la fel…

— E o tulburare mintală… îl întrerupe Femando.

— E şi nu e. Emilia nu are o problemă mintală. Are o viaţă normală, vezi şi tu, merge, face, drege, ajută la treburile casei. Face ce a făcut şi în trecut. Mă rog, nu ştiu. De aceea îţi sunt recunoscător că te duci la ea, că vrei să vorbeşti cu ea. Am impresia că pe mine mă are prea aproape, că abia mă deosebeşte de ea însăşi.

Cât timp vorbesc, Fernandito se hotărăşte să meargă cu maşina până la Lobreña să o caute pe Emilia. Planul e gata: că a luat maşina, s-a dus la Lobreña, o găseşte într-un magazin de acolo şi, într-o situaţie atât de anodină cum e să mergi la cumpărături cu cineva, conversaţia cu Emilia nu va fi grea. Se hotărăşte că va rezolva asta chiar în această după-amiază. Îi spune toate acestea lui Antonio, care, cum stă acolo în picioare în faţa lui Femando, are o expresie ciudată: expresia celui care tocmai a avut un accident, a scăpat teafăr, se uită în jurul lui căutând un punct de sprijin oarecare, un poliţist, un infirmier, un cunoscut, un peisaj cunoscut, sau strada… însă Fernandito e grăbit acum să se pună în mişcare. Ideea de a se pune acum în mişcare nu-i mai dă pace. Se îndreaptă spre

Porsche-ul său Boxster, care străluceşte acolo, negru, luxos, banal în frumuseţea lui mecanică, în luxoasa lui culoare neagră satinată, ca un fel de sinecdocă bruscă a lui Fernando: *pars pro toto.* Nedesluşit, Antonio percepe toate astea, şi dintr-odată îi e teamă că a făcut o greşeală: oare va fi Fernandito, tânărul ăsta cu o slujbă frumoasă şi un Porsche Boxster, la înălţimea situaţiei? Va fi oare capabil de compasiune, de înţelegere, de afecţiune, când o să se întâlnească cu Emilia, dacă o s-o întâlnească? E ceva tâmpit, ca un soi de clişeu de film despre *american way of life* în ieşirea asta în trombă într-o decapotabilă neagră în căutarea unui brec destul de hârbuit, pe care-l conduce Emilia. Antonio ar spune nu: nu te duce, Fernandito, asta ar spune, dar e prea târziu. Porsche-ul porneşte în marşarier, întoarce volanul luând-o spre ieşirea din grădină. Pietrişul scrâşneşte. Scrâşnetul lui e elegant.

Antonio se hotărăşte acum să-şi continue treaba pe care o făcea, să pună în ordine cataloagele de horticultură şi îngrăşăminte în rafturile din încăperea lui din garaj. Locul ăsta, sălaşul din vremurile când copiii erau mici, din prima perioadă de la Asubio, a rămas liniştitor, cu mirosul lui de garaj, de benzină, de cutii de vopsea, de atelier de tâmplărie de ţară. Antonio se aşază în faţa căminului şi inspiră aerul fierbinte din jurul sobei, siguranţa pe care o degajă plita aprinsă, statornicia trecutului în amintire, a dragostei în amintire…

Se năpusteşte asupra lui o idee, cum că Emilia, dacă mintea i se înceţoşează deodată, aşa cum s-a întâmplat când a urlat şi gemut acum câteva seri, e în pericol să se sinucidă. Şi dacă – chiar fără să aibă intenţia să se sinucidă – se lasă dusă de obsesia ei, nu e atentă, şi are un accident mortal? Dintr-odată, Antonio nu mai poate să stea locului. Se ridică în picioare dintr-un salt. O să meargă şi el s-o caute pe Emilia. Urcă în Opel, porneşte în marşarier, întoarce volanul şi o ia spre ieşire. Apar pe terasa din faţa

intrării Juan şi Angélica, care, înfofoliţi în paltoane, au aerul că vor să se ducă la plimbare. Îl salută amândoi făcându-i din mână. Antonio răspunde salutului şi accelerează până la ieşire. Poarta e deschisă. Lângă poartă, Boni îl opreşte ca să-l întrebe ce se petrece, dacă s-a întâmplat ceva, de ce toată lumea iese acum, deodată, în viteză, cu maşina. Antonio, care a deschis geamul, îi spune lui Boni că merge să o caute pe Emilia. Boni dă din cap fără să zică nimic, fără să înţeleagă prea bine ce şi cum. Prin oglinda retrovizoare Antonio vede perechea elegantă pe care o formează socrul şi nora cum coboară pe jos prin grădină şi ajung la poartă. O imagine dureroasă, care-l răneşte pe Antonio în acest moment. Fără să ştie de ce, accelerează şi o ia la vale cu maşina înspre Lobreña.

XXX

De-a lungul întregului drum care merge de la Asubio la Lobreña, pe serpentinele drumului comunal abrupt, brecul Emiliei nu şi-a făcut apariţia. Fernandito nu a putut să ţină în frâu precizia fină a Porsche-ului, care se ambalează sau se încetineşte cu o apăsare uşoară pe accelerator sau ambreiaj sau frână, ca şi cum a conduce o maşină ar fi la fel cu gândul de a conduce o maşină: se conduce singur – repetă Femando clişeul pe care împătimiţii automobilelor îl spun despre o maşină ca asta. Să o conduci e un lux, dar, în cazul acesta, luxul respectiv înseamnă o contaminare fizică, un vag impediment de a te duce în căutarea unei fiinţe atât de imprevizibile ca Emilia. Emilia poate că s-o fi dus cu brecul ei pe cine ştie ce scurtătură, s-o fi oprit pe la vreo curbă şi a intrat printre muri şi de acolo a luat-o pe jos, poate că a ajuns pe o plajă minusculă sau s-a aşezat pe faleză, sau poate că a ajuns la Lobreña şi, cine ştie – aşa presupune Fernandito – o fi intrat într-un supermarket, de cealaltă parte faţă de Asubio, la ieşirea din oraş, şi a lăsat

maşina în parcare. Că asta a făcut Emilia e o supoziţie din ce în ce mai clară pentru Fernandito. Docilitatea Porsche-ului şi gândul acesta îşi dau mâna pentru ca Fernandito să traverseze Lobreña dintr-un foc şi să-şi lase maşina în parcarea de la supermarket. E după-amiaza unei zile lucrătoare. Parcarea se poate examina dintr-o privire, e doar un brec de fapt, de culoare roşie, care nu e cel al Emiliei. Ca să fie absolut sigur că e aşa, Fernandito dă o tură prin toată parcarea supermarketului şi apoi parchează undeva. E ceasul dintre zi şi noapte, e frig, dar nu plouă. Ultimele case din Lobreña pâlpâie, dislocate, ca nişte semnale de avertizare. În satele din zonă, când cade noaptea, rămân între case zone întunecate, corespunzând curţilor, grădinilor, drumeagurilor neasfaltate care se strecoară printre case ca nişte albii uscate de pâraie în anotimpul ploios. Se transformă temporar în pâraie, într-o noroială care parcă ar reflecta şi parcă nu luminile felinarelor din colţ de stradă, ale felinarelor de la porţi, luminile de la bucătării şi camere de zi, puţine lumini, lumini amestecate cu ultimele licăriri ale ceasului dintre zi şi noapte. Supermarketul, în schimb, e un loc, fireşte, superluminat, care îşi creează propriul spaţiu împrejmuitor, fără lumini pale, iluminat grotesc ca un spectacol de bâlci. Fernandito se dă jos. O să facă un tur rapid al magazinelor pe jumătate goale la ora asta. Poate că Emilia a lăsat maşina în alt loc: aici trebuie să fie, unde altundeva? Fernandito străbate cele două coridoare pătrate de la primul şi al doilea nivel în pas alert. Emilia nu e. Cafeneaua e la primul nivel. Mesele se zăresc la balconul de la primul etaj ca într-o curte a vecinilor. S-ar părea că în ultima vreme supermarketul a devenit locul de întâlnire al tinerilor din Lobreña. Aici pot să mănânce hotdog, nişte hamburgheri uşor arşi, cu brânză topită, roşii, castraveţi şi rondele de ceapă. E, în felul lui provincial, un loc foarte american. Toate cafenelele din

toate supermarketurile din imensele *Corn States* arată, mărite la o scală de 1 la 10, exact aşa. Poate de aceea tineretul din Lobreña, care nu a învăţat engleza chiar la perfecţie, vine aici să îngurgiteze Coca-Cola şi *ketchup.* Fernandito detestă genul ăsta de locuri, însă, convins şi acum că Emilia nu poate fi nicăieri altundeva la ora asta, urcă la cafenea. Aşezaţi unui în faţa celuilalt, amândoi cu blugi şi geci de motociclişti, Emeterio şi prietena lui. În mama mă-sii.

— Ei, frate, ce faceţi aici? Fernandito s-a înroşit, pentru o clipă gheara geloziei îi aprinde eleganta faţă sumbră.

— Şi tu? Ce faci tu? Bea ceva cu noi, spune Emeterio fâstâcindu-se.

Fernandito rămâne în picioare.

— Stai jos, omule, bea ceva, spune prietena.

— Aţi văzut-o pe Emilia? întreabă Fernandito.

— Pe Emilia? Nu. De ce?

— Pentru că a plecat de acasă.

— Cum adică a plecat? Vrei să zici că a ieşit.

— Da, mă rog, dar având în vedere în ce stare e… Am venit s-o caut, trebuie să vorbesc cu ea. M-am gândit că o fi aici.

— Bea ceva cu noi, hai, repetă Emeterio stânjenit.

E înduioşător să-l vezi aşa. Prezenţa lui Fernandito îl intimidează. Fernando ştie că prezenţa lui îl intimidează. Nu o să se aşeze, nu o să bea nimic, n-o să facă el conversaţie cu prietena lui Emeterio, nu o s-o recunoască drept prietena lui Emeterio. Nefericirea adusă de gelozie, grozăvia ignobilă a sentimentului de gelozie, furia, ruşinea – toate astea l-au cuprins pe Fernandito şi îl fac să rămână mai departe în picioare.

— Trebuie să plec, spune.

— Organizăm altădată o ieşire în trei, bine? spune prietena.

E o fată simpatică, probabil are vreo douăzeci şi cinci de

ani. Sigur e îndrăgostită de Emeterio. Sigur va fi o soţie bună pentru Emeterio. E aproape sigur că nu are nicio bănuială în ce-l priveşte pe Fernandito. E posibil chiar ca, în caz că află ceva, să înţeleagă ce fel de relaţie amoroasă e aceea dintre Emeterio şi Fernando. Pare o fată bună. Femando ştie toate astea. Nu poate să-şi ţină în frâu gelozia, ura.

— Trebuie să plec, repetă. Şi adresându-i-se lui Emeterio: Dacă o vezi pe Emilia, spune-i că o caut.

— Acum unde pleci?

— Mă duc să o caut pe Emilia, ţi-am zis.

Acum pleacă. Se întoarce şi zice:

— A rămas stabilit că mâncăm mâine la prânz împreună. Aşa am stabilit. Nu? Mâine, Emeterio. La prânz, la ai tăi acasă.

Se întoarce pe călcâie, coboară pe scările supermarketului fără să asculte răspunsul, fără să se mai uite la ei. Când iese, e deja noapte de-a binelea. A uitat de Emilia. Iresponsabilitatea geloziei îi sfredeleşte capul ca ţârâitul prelung al unui telefon într-o cameră goală. Se aşază la volanul Porsche-ului fără să aprindă luminile. O să stea să-i aştepte? Simte o pulsaţie în tâmple, ca un preambul al unei dureri de cap. Femando se chirceşte în interiorul Porsche-ului negru, care la rândul lui se chirceşte, acum când luminile din parcare au scăzut, la căderea nopţii. Ştie că nu o să rămână aici să-i aştepte, ştie că nu trebuie să-i urmărească, vrea să plece, nu poate să plece, vrea să se culce cu Emeterio acum, să o ia în şuturi pe prietena lui. Izbucneşte în plâns. S-a terminat cu el, e pierdut. A uitat de Emilia.

Antonio Vega e pierdut în noapte. A dat o raită prin împrejurimi, s-a întors la Lobreña ca să caute sediul jandarmeriei. Acum îl salută pe poliţistul de gardă, care îi spune să între. Îl ia în primire un caporal-şef care îi consemnează declaraţia.

Caporalul-şef nu reuşeşte să priceapă exact ce vrea Antonio Vega. Însuşi Antonio Vega îşi dă seama, chiar când îşi începe declaraţia, că e absurdă: cel mai probabil e că Emilia s-a întors la Asubio la ora asta. Nu e încă nici zece seara. Antonio îşi cere scuze. Se bâlbâie:

— Soţia mea nu se simţea bine zilele astea. A ieşit cu maşina în după-amiaza asta. Iertaţi-mă… Nu am sunat acasă. La asta trebuia să mă gândesc mai întâi. Pot să sun de aici?

Caporalul îi arata cu amabilitate telefonul de pe biroul lui. Aşteaptă mult până îi răspunde cineva. În sfârşit ridică receptorul Juan:

— Sunt Antonio, mă aflu la Lobreña. S-a întors Emilia?

— Emilia? vocea amabilă a lui Juan sună cumva îndepărtată, de parcă ar ţine receptorul departe de gură. Nu ştiu dacă s-a întors, nu ştiam că a ieşit…

— A ieşit cu brecul fără să-mi zică nimic. Ai putea, te rog, să suni în apartamentul ei?

— Cum să nu. Bineînţeles, sun chiar acum. Aşteaptă numai puţin, să nu închizi.

Se scurg câteva clipe interminabile. Antonio, aşezat în faţa gardianului, în biroul impersonal al jandarmeriei, nu se uită în jurul lui. Crispat, contractat. Spaima în faţa posibilităţii ca Emilia să nu se fi întors acasă îi contractă inima, îi reduce conştiinţa la dimensiunile unei biluţe de oţel închise într-un labirint minuscul de jucărie (e o cutie mică şi pătrată, acoperită cu un capac de sticlă, prin care poţi să vezi cum biluţa străbate labirintul de câţiva centimetri: jocul constă în a o face să intre printr-un loc anume şi să o ia într-o anumită direcţie – nu există decât o singură direcţie corectă – ca să iasă apoi din labirint şi să ajungă în felul ăsta la final). Angoasă. Aude din nou vocea lui Juan:

— În apartament nu e. Şi nici în latura noastră de casă. E foarte devreme încă, nu te îngrijora.

— Nu e devreme, e zece seara. E târziu pentru noi, pentru Emilia…

— S-o fi dus la film. Sau în vizită la cineva, la Letona. Sigur o să se întoarcă dintr-un moment în altul…

— Nu e nimeni la Letona, Emilia nu cunoaşte pe nimeni…

— Cel mai bine ar fi să te întorci şi să o aştepţi aici.

— Bine, Juan, mulţumesc.

Antonio îşi ridică ochii: îl are în faţa lui pe caporalul de la jandarmerie. Un om de vârstă mijlocie, cam pe la cincizeci, mai trupeş, cu o faţă amabilă. Chipul jandarmului întrezărit în toiul angoasei îl linişteşte puţin pe Antonio Sigur e tată de familie, nevasta şi copiii locuiesc în apartamentul de la etajul sediului jandarmeriei. Doar dintr-o privire, văzându-i faţa numai în treacăt, Antonio îşi dă seama că sigur jandarmul o să facă tot ce-i stă în putinţă s-o găsească pe Emilia.

— Uitaţi ce-o să facem, spune jandarmul. Îmi daţi datele soţiei dumneavoastră, o descriere în mare a ei, numărul de înmatriculare al maşinii, şi contactez celelalte posturi de prin preajmă şi postul de la Letona. Sigur o s-o găsim.

— Rămân aici? întreabă Antonio. Ar prefera să rămână aici, cu jandarmul ăsta, în biroul ăsta paradit al jandarmeriei din Lobreña, însă înţelege că e mai bine să se întoarcă acasă. Lasă numărul de telefon de la Asubio.

Când iese, frigul nopţii maritime îl răzbeşte ca frigul impersonal al unui loc necunoscut. Dintr-odată tot ce era familiar, Lobreña, Asubio, drumul comunal care duce la Asubio, a devenit straniu, ameninţător. Porneşte Opelul şi se întoarce la Asubio.

Bonifacio îi deschide poarta. Îi spune că l-a aşteptat toată seara, că Femando încă nu s-a întors, şi nici Emilia. Îi spune să nu-şi facă griji. Faţa lui Bonifacio, ca şi faţa de la jandarmerie, îl linişteşte abia presimţindu-le acolo, privindu-le doar în treacăt, aşa cum vedem feţele zi de zi,

fără să ne uităm cu atenţie la ele, înregistrându-le aproape ca pe nişte apariţii imanente care, cu toate acestea, ne transcend întru totul conştiinţa. Aceste chipuri întrevăzute ne afirmă sau ne neagă, cu bunătatea sau cu răutatea sau cu indiferenţa lor. Afirmă existenţa unei lumi umane dincolo de noi, independente de noi. În cazul lui Bonifacio, faţa lui e liniştitoare, ca şi vocea şi gesturile lui rutinate. Politeţea lui de servitor predemocratic. Antonio zâmbeşte gândindu-se la asta. Bonifacio şi Balbanuz au vârsta lui Juan Campos. Ilustrează o întreagă lume anterioară tineretului reprezentat de Emeterio şi Fernandito. Antonio e puntea între acea conjunctură şi noile circumstanţe spaniole. Intră în casă. Se gândeşte: mă duc să vorbesc cu Juan; a văzut lumină în biroul lui Juan, care încă nu a tras draperia. Dă să bată şi să între, ca de atâtea alte ori. Dar îl reţine faptul că aude vocea Angélicăi şi râsul calm al lui Juan şi al Angelicăi. Antonio se gândeşte că probabil au stat de vorbă toată seara, au băut nişte pahare de whisky, au vorbit, în consens, despre toate câte un pic, probabil că au comentat şi telefonul lui Antonio, care li s-o fi părut exagerat, plin de îngrijorare. Şi or fi comentat, cine ştie: bietul Antonio, când Emilia e cum e, e normal să-şi facă griji, e înduioşător. Nu se poate face nimic deocamdată, au conchis ei probabil, aşa gândeşte Antonio. Şi e adevărat. Antonio ştie că nu se poate face nimic deocamdată şi probabil nimic toată noaptea: să se ducă în apartamentul lui şi s-o aştepte pe Emilia. Sistemul telefonic de la Asubio e învechit. E un singur telefon fix cu două extinderi, unul în bucătărie şi celălalt în apartamentul lui Antonio şi al Emiliei. De obicei maneta e deschisă pentru extensia din bucătărie pentru că pe Antonio îl enervează să facă pe telefonista, aşa zice el. Şi mai e un interfon care face legătura între apartament şi birou. Ajuns în camera lui, Antonio îl sună pe Juan să-i spună că a ajuns acasă, să se scuze că l-a deranjat. Juan înţelege totul, vocea lui e

amabilitatea întruchipată, sigur, o să comute maneta pentru ca Antonio să răspundă primul dacă primeşte un telefon de la jandarmerie sau de oriunde. Asta-i tot. Din punctul de vedere al lui Juan şi al Angélicăi, cazul e încheiat. Ei doi o să mai rămână să stea de vorbă încă vreo câteva ore, poate chiar mai mult, şi Antonio o să se tot plimbe prin cameră încoace şi încolo sau poate o să sune din nou la jandarmerie. E unsprezece noaptea, timpul se fărâmiţează acum, trosneşte cumva, ca o pâine veche de două zile pe care o frângi între degete: opune puţin rezistenţă şi apoi se dezintegrează, se face pesmet, particule de timp fărâmiţat între degete hrănesc angoasa, îi dau de mâncare lui Antonio Vega în temniţa lui, luat ostatec de responsabilitatea de la care nu poate abdica nicio secundă.

Spre două noaptea, Antonio aude scrâşnind pietrişul din grădină, vibraţia motorului Porsche-ului, o poartă trântită cam violent. Antonio ştie că s-a întors Femando. Iese în hol să-l aştepte. Imediat îşi dă seama că Fernandito a băut prea mult. Arată rău, stors de vlagă de parcă ar fi căzut pe jos, cu noroi pe pantofi şi pe fundul pantalonilor.

— Îmi pare rău, bălmăjeşte Fernandito, nu am, pe Emilia, văzut-o. Toată seara în Lobreña şi nu, nu am văzut-o. Îmi pare rău…

— Nu ştim unde e, nu s-a întors încă. Şi eu m-am dus să o caut şi nici eu n-am văzut-o. Nu-i nicio problemă…

— Îmi pare rău, într-adevăr îmi pare rău. Să mă anunţi dacă apare, bine?

— Bine, Femando, cum ajunge acasă, te anunţ.

Femando urcă încet scările. Antonio l-a uitat imediat. Stă aşa toată noaptea, fără să doarmă. Sună la serviciile de urgenţă de la Lobreña şi de la alte două spitale mari din Letona. Nimeni nu ştie nimic. Pe la şapte dimineaţa sună caporalul de la jandarmerie.

— A fost găsită soţia dumneavoastră şi maşina la Letona.

Bănuiesc că vă duceţi dumneavoastră să o luaţi. Am să vă dau adresa comisariatului unde se găseşte. N-a păţit nimic. Pare puţin absentă, dar n-a păţit nimic.

Antonio îi mulţumeşte, se duce la garaj, scoate Opelul, porneşte spre Letona şi conduce încercând să nu se grăbească.

XXXI

Poliţia din Letona (Poliţia Rutieră) a găsit brecul, şi pe Emilia aşezată la volan într-o stare de absenţă, lângă macaraua de piatră din vechiul doc de la Letona. Antonio s-a prezentat la comisariatul din strada Cuesta de los Carmelitas în jur de opt dimineaţa. Emilia e aşezată chiar pe marginea unei bănci într-o sală de aşteptare supraîncălzită. Chiar deasupra Emiliei, un portret al Majestăţii Sale, regele Spaniei. Antonio intră cu grijă, ca şi cum ar intra într-o cameră de spital. Emilia e aşezată pe banca, sub portret, sprijinită cu spatele de perete, cu mâinile aşezate în faţa ei, pe genunchi. Antonio se aşază lângă ea, o ia după umeri. Emilia e liniştită şi absentă. Asta a zis caporalul la telefon, asta i-au zis cei de la comisariat caporalului.

E adevărat: e liniştită, un pic palidă, absentă. Trecându-i braţul stâng pe după umeri, Antonio simte oasele spatelui, clavicula, gâtul, ca o pasăre, ca un lăstun care a căzut la pământ. Emilia n-a căzut la pământ, totuşi. Nu pare nespus de impresionată de faptul că se găseşte la comisariat şi nici că-l vede dintr-odată pe Antonio.

— Era chiar pe marginea cheiului, domnişoara. Dacă frâna cu jumate de metru mai târziu, cădea în mare. Bara de protecţie şi farurile depăşiseră cu câţiva centimetri marginea şi erau deasupra apei. Când am văzut că domnişoara era aşezată la volan ne-a fost frică să ne apropiem, ne am gândit că dacă se sperie când ne vede şi

ia piciorul de pe frână, sau ce ştiu eu ce-ar mai putea să facă. Bine că am o colegă care, ca femeie, ştie cum să se poarte în situaţii de astea. Eu i-am zis: Ia, mergi tu şi vorbeşte cu ea, măcar prin geam. Nu-ţi pune şapca în cap ca să vadă că eşti femeie…

Poliţistul a povestit cu mici variaţiuni toată întâmplarea deja de vreo trei-patru ori. I-o mai spune o dată lui Antonio Vega, care îi mulţumeşte. Antonio vrea să plece, dar nu ar vrea să dea impresia că se grăbeşte, că vrea s-o scoată cât mai repede din comisariat. Nu vrea ca ea să simtă că el se grăbeşte sau că e îngrijorat, cu atât mai mult cu cât nu mai e îngrijorat. Acum e bucuros: de cum a intrat în sediul poliţiei şi a văzut-o aşezată pe bancă, a simţit strălfulgerarea bucuriei. Aşa că acum are deopotrivă chef să plece şi să stea să-l mai asculte o dată pe poliţist cum povesteşte, şi cum colega lui – care e psiholog, e în anulai doilea, la fără frecvenţă, face în paralel facultatea şi serviciul – a ştiut de la bun început cum să procedeze, că i-a vorbit calm prin geam Emiliei, zâmbind şi cu gesturi normale. Emilia se pare că a deschis imediat geamul. Nu era speriată, nici măcar când a deschis portiera şi a văzut apa chiar acolo aproape, că se ridicase marea la flux, lângă roată şi portieră.

— Atunci au pornit împreună şi au făcut câţiva paşi, colega mea şi soţia dumneavoastră. Colega mea era, drept să spun, cea care dădea mai mult din gură. Soţia dumneavoastră nu prea vorbea, deşi era foarte liniştită. După aceea, în maşină, ne-a spus că a ieşit să facă o plimbare şi că, tot aşa şi aşa, a mers şi a mers şi că s-a oprit lângă macaraua pe care o ştie ea de mică. Pericol, ce se cheamă pericol, nu era: adică, vreau să zic, a fost sau, şi mai bine, ar fi fost în pericol dacă n-ar fi putut să tragă frâna de mână: n-o să mai reziste mult maşina asta, v-o spun mai mult ca sigur.

— Vă sunt atât de recunoscător… repetă Antonio.

Antonio şi Emilia zâmbesc acum în acelaşi timp. Amândoi le mulţumesc. În mijlocul povestirii poliţistului, Emilia a spus că ar avea chef să mănânce la micul dejun nişte gogoşi. Când au ajuns (aici poliţistul se cam încurcă, nu mai ştie dacă asta a fost la început sau după, sau deodată), aşadar când au ajuns toţi trei la comisariat, i-au oferit Emiliei o cafea cu lapte şi zahăr de la *vending machine* pe care Emilia a băut-o cu poftă. Brecul e parcat în curtea comisariatului. Emilia a spus că vrea gogoşi şi Antonio e fericit. O să meargă într-o cafenea de pe chei, la cafeneaua la care merg dintotdeauna. O să bea o cafea cu gogoşi trase prin zahăr. O să se întoarcă cu Opelul la Asubio. Bonifacio poate să urce mai târziu la Letona să ia brecul. Antonio vrea să stea acum cu Emilia. Iau micul dejun, se întorc împreună cu Opelul. Emilia nu zice nimic, şi nici Antonio. E minunat să ajungă acasă împreună: nu s-a întâmplat nimic, nu e nimic de întrebat. Acum Antonio nu mai are niciun fel de nelinişte. De acum totul va fi bine, mult, mult mai bine. Emilia s-a dus să dea o raită ieri după-masă şi a ajuns la Letona în zori, lângă macaraua de piatră. De ce nu? Ce-i rău în asta? Când ajung la Lobreña, Antonio se gândeşte să treacă o clipă pe la jandarmerie ca să-i mulţumească personal caporalului: să-i spună că totul s-a terminat cu bine. Caporalul iese să o salute pe Emilia.

— Cum comunicasem numărul maşinii, descrierea doamnei şi toate celelalte, ne-au sunat de la comisariatul din Letona, a fost uşor. Slavă Domnului că toţi am acţionat cum trebuie: dumneavoastră amândoi, noi, poliţia locală… Uneori lucrurile ies prost, comentează caporalul gânditor.

Figura caporalului de la jandarmerie i se pare lui Antonio aureolată de lumina difuză a dimineţii de iarnă, ca un chip hieratic de apostol pe fondul aurit al unei icoane E o emoţie de o clipă şi neformulată în cuvinte. Bonifacio şi Balbanuz ies să deschidă poarta şi să-i salute când intra la Asubio. E o zi obişnuită, ca toate zilele. Emilia pare

odihnită. Antonio o lasă în camera ei. Merge să-i povestească fericitul deznodământ lui Juan Campos, care însă nu e acasă. A ieşit la o plimbare, după micul dejun, cu Angélica.

Antonio e singur. E prima dată în viaţa lui când e singur. Cum se poate spune un asemenea lucru despre cineva? Cum adică Antonio Vega e singur pentru prima dată în viaţă, când el are cincizeci şi ceva de ani şi e atât de ataşat de soţia lui şi de familia Campos, ostatecul lor al tuturor de bună voie şi nesilit de nimeni? Uneori se zice – e aproape un clişeu în mediul oamenilor cultivaţi şi al celor pe jumătate cultivaţi care sunt mereu la curent cu ultimele titluri şi cu toate noile tendinţe – că singurătatea e minunată. Se duc vara la Edinburgh pentru asta, ca să fie singuri, departe de larma cea lumească, *far from the madding crowd,* şi sentimentul de singurătate e o gâdilitură cretină care-i face să se simtă un pic *à la Chateaubriand, au-dessus de la mêlée.* Da, Antonio e singur pentru că Fernandito i-a arătat câtă bază îşi poate pune pe el, iar tatăl, Juan Campos – asta îl revoltă cel mai mult pe Antonio – i-a dovedit că nu se poate baza deloc pe el.

Nu e vorba că Antonio ar începe să-i judece pe cei din jurul lui: dacă Antonio s-ar apuca să-i judece, s-ar descalifica el însuşi, sau cel puţin s-ar înjosi, chiar în cazul în care judecata ar fi dreaptă. Antonio a trăit mulţi ani în pace cu ceilalţi, mulţumit cu soarta lui. A trăit într-un mediu de admiraţie şi respect încercând să înveţe cât poate, a fost util întregii familii Campos într-un fel sau altul. Obişnuinţa lui de a vedea mereu latura pozitivă a celor apropiaţi i-a contracarat întotdeauna acest simţ critic pe care îl avem cu toţii şi căruia îi dăm adesea mai multă importanţă şi valoare decât ar trebui. Acea *correctio fraterna* din vechile mănăstiri medievale a funcţionat cu blândeţe în cazul lui Antonio. Dacă Emilia nu ar fi suferit

un dezechilibru mintal (pentru că Antonio trebuie să admită, tot mai mult, pe zi ce trece, că Emilia se îndreaptă fără doar şi poate spre o formă de dezechilibru mintal), Antonio n-ar fi avut nevoie de ajutorul lui Juan sau al lui Fernandito, şi lucrurile ar fi mers ca şi până acum. Când a cerut ajutorul, speriat de starea Emiliei, atunci a descoperit că nimeni din casă, dar mai ales Juan, nu e dispus să i-l acorde. Pe niciunul nu-l interesează Emilia, doar pe Antonio. Iar aceasta e o experienţă complexă pentru el, faptul că-şi dă seama că o persoană ca Juan Campos, pe care a respectat-o întotdeauna, pe care s-a bazat întotdeauna, se dovedeşte, când el are nevoie de sprijin afectiv, un laş. Nu există un alt calificativ pentru comportamentul lui: Juan refuză să se ocupe serios de Emilia şi când vorbeşte despre ea, aşa cum a făcut în seara aceea, nu poate să propună, ca s-o liniştească, decât soluţia pedantă de a folosi vechea doctrină creştină despre novissima/*novísimos.* Dar chiar şi asta – un proiect absurd, fără doar şi poate – ar fi fost până la urmă de preferat în locul genului ăstuia de atitudine, tot mai marcată pe zi ce trece, prin care se preface că nu-şi dă seama că Emilia alunecă puţin câte puţin într-un dezechilibru mintal. Antonio urăşte expresia asta, *dezechilibru mintal,* cu implicaţiile ei de spital şi boală incurabilă. Şi un adaos, cum să nu, anume că *boala mintală* presupune îndepărtarea din comunitate a celor care o suferă. Ei devin ciudaţi, de neînţeles. Cum ar putea Antonio să lase pe cineva să gândească sau să spună că Emilia a devenit ciudată şi că nu te mai poţi înţelege cu ea! Pe vremea Matildei – şi chiar Ma tilda spunea asta adesea –, Emilia reprezenta echilibrul, bunul-simţ, priceperea de a şti totul despre cel din faţă, dintr-o singură privire. Era opusul ideii de extravaganţă, ciudăţenie sau artificialitate. Nu era nimic morbid, nici măcar romantic, în Emilia, pentru că era pătrunsă, ca şi Antonio însuşi, de un entuziasm futurist, ca

să-i zici aşa. Toate păreau că se adună departe de Emilia, la capătul proiectului, al muncii, ca o promisiune de împlinire şi tihnă. Era reconfortant sa o vezi pe Emilia planificând călătoriile sau agenda Matildei sau chiar timpul liber, al ei şi al lui Antonio, când erau în vacanţă. Emilia avea o idee sănătoasă despre viitor, poate un pic prea mult asimilat cu prezenţa şi cu prezentul, dar întotdeauna promiţător ca o fântână nesecată de idei neaşteptate, modificări pe parcurs, perfecţionări. Emilia era o futuristă naivă, o optimistă. Şi acum totul s-a schimbat. Acum prezentul abia mai contează şi trecutul s-a transformat într-un hău care soarbe timpul invers, înapoi. Viitorul devine acum o rememorare nefericită, timpul e o cădere înapoi. De aceea – pentru că îi e teamă să accelereze această întoarcere a timpului în conştiinţa Emiliei – nu a îndrăznit să o întrebe ce anume a făcut-o în seara aceea să meargă cu brecul până la Letona, până la macaraua de piatră, şi să se apropie aşa de mult de marginea cheiului încât era cât pe ce să se prăbuşească în apă. De ce a făcut asta? Ce s-a întâmplat în realitate? Ce i-a trecut prin cap? Prima zi, primele zile care au trecut de la întâmplarea asta îngrozitoare, Antonio nu a întrebat-o nimic pentru că era copleşit de bucurie: nu s-a întâmplat nimic rău, Emilia e din nou acasă teafără şi nevătămată. Bucuria de a o şti acasă era mai mare decât dorinţa de a şti ce s-a întâmplat. După mai multe zile, însă, Antonio s-a convins tot mai mult că interesul lui de şti ce s-a întâmplat în seara aceea şi toată noaptea aceea nu era o simplă curiozitate sau un capriciu. Emilia trecuse într-adevăr printr-un mare pericol în orele acelea când a umblat noaptea cu maşina pe drumurile din provincie până ce a ajuns la Letona. Iar asta ar putea să se repete. Ce-o să se întâmple data viitoare? Antonio a ajuns la concluzia că, în modul cel mai calm şi mai blând, trebuie să afle până la urmă ce s-a întâmplat. Relatarea poliţiştilor l-a băgat în

sperieţi. La o palmă de marginea cheiului: golful are probabil acolo vreo şase metri adâncime. Dacă maşina s-ar fi răsturnat în apă, Emilia ar fi murit înecată. Antonio trebuie să ştie ce s-a întâmplat.

— Cum ţi-a venit atunci ideea să te duci până la macaraua de piatră? Antonio a încercat cât a putut să pună întrebarea asta pe tonul unei întrebări oarecare. Emilia s-a amuzat în după-amiaza asta uitându-se la *The Simpsons.* Erau numai ei doi în casă pentru că Angélica şi Juan ieşiseră devreme şi aveau să ia prânzul cu nişte prieteni de-ai Angélicăi undeva pe lângă Comillas. Jacobo o să apară dintr-un moment în altul şi şi-au anunţat venirea, ca să sărbătorească Crăciunul, Andrea, José Luis şi copiii. Aşa încât escapada asta a lui Juan şi Angélica are, îi trece acum prin minte lui Antonio, aerul unei despărţiri. Astfel că Antonio şi Emilia au luat prânzul singuri în toată casa. Au mânca supă de orez cu măruntaie de pui şi un *ojito* mare la cuptor, pe care l-au împărţit. În timp ce Antonio făcea de mâncare, Emilia se uita la *The Simpsons* şi zâmbea. Drept care când s-a terminat episodul şi au început ştirile, la trei, Antonio a lăsat întrebarea să cadă. E o amiază însorită de decembrie, o zi călduţă care scaldă grădina. În casă, la lumina focului, e foarte plăcut. Emilia a răspuns imediat, aşa cum se răspunde unei întrebări banale.

— Mi-am amintit de macaraua de piatră cum am văzut-o când eram mică, nu foarte mică totuşi… asta era înainte să plec la Madrid, sigur, mi-am amintit că erau acolo ancorate vapoarele de război. Îmi plăceau la nebunie vapoarele de război cu marinarii şi ofiţerii lor, aşa de eleganţi toţi. Mi-am amintit de asta şi m-am dus să mă uit.

— Ce mi s-a părut ciudat e că nu mi-ai zis nimic înainte să pleci, comentează Antonio cu acelaşi ton de conversaţie banală ca şi înainte.

— De fapt, nu mă gândeam că o să plec.

— M-am îngrijorat destul de mult... Cum nu te mai întorceai...

— Îmi pare tare rău, te rog să mă crezi! Nu mi-am dat seama cum a trecut timpul...

Ce să mai facă Antonio? Antonio vrea să ştie ce s-a petrecut între ora şase din seara aceea şi dimineaţa devreme a doua zi când, pe nişte străzi goale în Letona, Emilia a condus până la macaraua de piatră, aproape până la buza golfului, şi a rămas acolo în maşină. Sunt prea multe ore Iar incidentul a fost prea brusc şi prea puţin obişnuit pentru Emilia.

— Nu mi-am dat seama cât e ceasul! repetă Emilia.

— Dar, Emilia, erau zorii zilei! Şi e foarte departe de aici!

— Îmi pare într-adevăr foarte rău că te-am speriat Nu-mi amintesc prea bine ce am făcut. Uneori cu Matilda mai făceam plimbări din astea, mergând unde vedeam cu ochii. Cât timp conduceam, eu şi cu Matilda vorbeam mult. Eu câteodată apăsam pe acceleraţie prea mult. Matildei îi plăcea, mie nu, era periculos, şi este de fapt. Bine măcar că eu am capul pe umeri. Şi mi-e tot una ce zice Matilda. Nu ne grăbim nicăieri. Era plăcut, era o senzaţie de tovărăşie pe care nu o mai am în casa asta acum. Doar când sunt cu tine aici, când suntem numai noi doi singuri... Dar când sunt toţi, casa asta devine apoasă, ca într-o inundaţie, ca biserici şi sate întregi acoperite de ape în lacurile de acumulare. Sunt toate încăperile, acoperişurile, chiar şi nişele pentru pereţi, nişele pentru şemineu, şemineul însuşi, curtea, însă toate sunt verzi şi tulburi din cauza mâlului de pe fund în care se transformă, încetul cu încetul, până şi pământul, pentru că totul e acoperit de apa mlaştinii. Eu am impresia asta, Antonio, câteodată, când suntem cu toţii în sufragerie. Nu aud ce zic, îi văd că-şi mişcă buzele şi mâinile, însă, bineînţeles, sub apă nu se aud sunetele... Şi în astfel de zile îmi amintesc foarte mult

de Matilda. O văd, nu doar că îmi amintesc de ea. O văd. Intră în sufragerie într-o zi ca asta: hai, plecăm, chiar în seara asta, o să ne duci tu, Antonio, cu maşina până la Letona, la aeroport, timpul e măsurat, Matilda intră şi începe să vorbească cu Fernandito, să-i spună nu ştiu ce şi eu zic: „Haide, că pierdem avionul ’. Şi mă ridic şi Matilda zice: „Nu fi sâcâitoare, e timp de o să ne şi plictisim, ne duce Antonio într-o clipă”. E fantastic să ajungi chiar la fix, mereu contra cronometru. Să fim întotdeauna ultimele la îmbarcare. Şi acum casa asta mă cam sufocă. Toţi vorbesc şi nu aud ce spun. Angélica vorbeşte aşa de mult, aproape că-ţi vine să râzi când o vezi cum vorbeşte fără s-o auzi, ca atunci când te uiţi la televizor cu volumul la minim. Şi eu nu mă simt bine, nu mă simt în largul meu. Cu tine, da. Când sunt cu tine nu mai e Matilda, e în camera ei, cum face ea de obicei, eu şi cu tine stăm ca de obicei în camera noastră. Dar când sunt cu toată lumea şi nu îi aud ce spun şi îi văd cum se ridică şi se aşază şi vorbesc fără să înţeleg ce spun, atunci Matilda e şi ea acolo şi nici ea nu-i înţelege. Şi e cumplit de trist, e ca şi cum aş visa tot timpul. Când stăm toţi laolaltă e ca şi cum aş visa. În vise nu se aude ce zic ceilalţi. Şi ai o senzaţie foarte tristă, toate o să treacă acum, visul o să continue încă mult timp, însă nu continuă, Matilda dispare atunci şi e moartă. La asta mă gândesc în cea mai mare parte a timpului, Antonio. Tu crezi că sunt nebună?

— Nu, Emilia, nu eşti nebună. Ce se întâmplă e că Matilda într-adevăr a murit şi nu putem să ne revenim nici tu, nici eu. Amândoi ne amintim de ea, şi mai ales tu, pentru că tu stăteai cu ea cel mai mult…

— Juan nu-şi mai aminteşte de ea, aşa cred. Eu credeam că se iubesc. Mai bine zis, eu nu credeam nimic. Cum să nu se iubească? Tot întorc pe faţă şi pe dos lucrurile astea şi timpul trece pe negândite, cum se întâmplă în vis. La început, totul e ca înainte, la sfârşit e întotdeauna groaznic

de trist…

XXXII

Totul e instantaneu. Juan Campos îşi trece acum viaţa în revistă ca răspunsurile la un test-grilă. Acum e departe de orice logomahie. Aproape că e departe de orice frazare. S-a simplificat. Juan are impresia că viaţa la Asubio s-a complicat în asemenea măsură încât nu mai poate să facă un pas fără să dea peste o complicaţie sau peste o bucată de complicaţie, aşa cum se întâmplă în casele cu copii mici când mereu dai peste o jucărie sau peste o bucată de jucărie sau peste piesele desperecheate de toate culorile din construcţiile ascunse pe sub pernele canapelei. Ar vrea ca toate astea să dispară. A venit la Asubio ca să-i facă pe toţi sa dispară. Şi-a adus la Asubio doar biblioteca, tablourile englezeşti, splendidele lui covoare persane, pe cei doi eficienţi angajaţi pe care i-a avut toată viaţa, Emilia şi Antonio, care, la unison cu Bord şi Balbanuz, ar fi trebuit să-i facă viaţa uşoară, departe de larma cea lumească, citind şi meditând, şi în acelaşi timp fără să citească şi fără să mediteze, pentru că una dintre marile plăceri ale lecturii şi ale meditaţiei e să ai la îndemână ambele posibilităţi şi să le amâni, să le întrerupi cu luare-aminte, să faci o plimbare lungă, să iei un prânz bun, să te laşi pradă dulcii melancolii cronicizate, doliului cronicizat, fantomei reglementate a unei Matilde care, slavă Domnului, nu apare când o invocă Juan: asta a început chiar din ziua morţii ei, şi acum nici măcar nu mai apare *motu proprio*, cum dispărea şi reapărea înainte, mistuită fiind, poate, chiar şi Matilda de nimicul şi nimicurile trecerii timpului şi poate chiar profitând de prostuţa însă vioaia şi carnala prezenţă a Angélicăi în casă. Deşi, şi asta-i adevărat, Angélica e o sâcâială în plus, o complicaţie sau o bucată de complicaţie. Ca un picioruş cu pantofiorul ei

de păpuşă Nancy care s-ar îţi când te aştepţi mai puţin între paginile volumului de *Collected Essays* al lui Bradley. Peste câteva clipe, o să se adune toţi la prânz. Şi Juan îşi trece din nou viaţa în revistă ca şi cum ar corecta răspunsurile la un test grilă. Totul e instantaneu, totul s-a simplificat extraordinar de mult pentru că tot ce e în viaţa lui Juan şi nu sunt aceste întrebări la testul grilă sunt complicaţii şi fragmente de complicaţii pe care Juan Campos e dispus să le dea la o parte fără menajamente (Angélica inclusiv) ca să rămână singur, la adăpost, supravieţuitor, retras, uitat printre crini[19], precum hedonistul pseudomistic cu a cărui imagine începe, tot mai mult, să semene. Juan e convins că totul s-a simplificat deja odată pentru totdeauna, pentru că e dispus să-i trimită pe toţi – inclusiv pe Emilia şi Antonio, dacă e cazul – la dracu' cu un şut în fiind. Ce-ar fi să rămână numai cu Bord şi Balbanuz? Şi cu Emeterio pe post de mecanic, ei, ce-ar fi? Şi Emeterio ar avea o dublă reşedinţă, adică: în casa părinţilor lui – unde a trăit aşa de bine mersi până acum – şi în casa de la Asubio, în camera lui Fernandito, unde cu discreţie s-ar putea instala un pat mai lat în care să încapă amândoi. Sau mai bine nu: cât ar contribui concubinajul ăsta postmodern la confortul lui Juan? Foarte puţin. Cu excepţia faptului că i-ar satisface sezonier o curiozitate nu foarte vie pentru desfăşurarea unei relaţii matrimoniale homosexuale, cu ce s-ar mai alege? Cu foarte puţin. Mai bine nu. Şi apoi, să-l bagi în casă… să-l scoţi din slujbă pentru ca apoi să-i dai o slujbă de mecanic ar putea să fie interpretat greşit la Lobreña, la Peking, vorba aia. Bun, şi? Juan îşi dă seama, zâmbind, că, mai nou, din cauza nevoii lui urgente de a simplifica totul la maxim, nu face decât să treacă de la o complicaţie la alta. Exact acesta e cazul (paradigmatic, niciodată n-a fost mai potrivită

19 Aluzie la versul final al *Nopţii întunecate a sufletului* al Sfântul Ioan al Crucii.

sintagma) al înamorării asimetrice a Angélicăi.

Angélica, nora lui, care acum merge cu el peste tot, are zilele numărate, pentru că soţul ei, Jacobo, o să pice dintr-un moment în altul. Dragostea asta a nurorii lui – a conchis Juan – e derizorie, dar îl şi măguleşte, pentru că Angélica e o fată atrăgătoare. Acum câteva zile, când erau acasă la prietenii Angélicăi, pe Juan l-a amuzat să se vadă copleşit de atenţii drăgăstoase în prezenţa altor două cupluri (sunt cupluri căsătorite de vârsta Angélicăi şi a lui Jacobo), prefăcându-se cât se poate de bine că nu-şi dă seama că e iubit. Juan e zilele astea surprins fiindcă se simte în alertă (e convins că nu-i scapă nimic din ce se petrece în casă), dar în acelaşi timp joacă la perfecţie rolul omului copleşit mai departe de gândurile lui, şi în felul ăsta dă mai departe de înţeles că a rămas văduvul care îi poartă un doliu lung şi greu Matildei. Doliul acesta a încetat deja de câtva timp. Uneori Juan nu-şi mai dă seama dacă starea lui de spirit reală e de anhedonie sau pur şi simplu e indoloră. Are momente când nu simte nicio plăcere şi nici dorinţa de-a simţi vreo plăcere, cu excepţia, poate, a mâncatului, băutului, dormitului. Dar alteori simte, da, simte plăcere, de pildă plăcerea vanitoasă de a fi iubit la modul derizoriu de Angélica (şi plăcerea asta, care nu e intensă, se manifestă mai degrabă ca absenţa unei dureri). Simţindu-se iubit nu e copleşit de o mare plăcere (vanitatea e mai degrabă o gâdilătură), dar atunci nu mai simte nicio durere. Atât: stă în suspensie. Şi ar vrea să poată continua la nesfârşit să-şi contrabalanseze cu mici plăceri durerile, sau cel puţin neplăcerile pe care le presupune viaţa cea de toate zilele. Bineînţeles, nu-i nimic glorios în toate astea. E antieroic. Şi totuşi, situaţia asta îl interesează acum pe Juan pentru că-i permite să tragă cu ochiul la vieţile celorlalţi oameni de la Asubio şi să le contemple cu răceală, aşa cum se contemplă prin sticla acvariului peştişorii care se învârtesc neîncetat în jurul unui vapor pe

jumătate îngropat între algele artificiale care imită străfundurile unei mări de jucărie. La drept vorbind, Juan Campos ar vrea să se ducă toţi la dracu odată şi să-l lase singur. Să se ducă Fernandito, cu Porsche-ul lui Boxster, Angélica cu bărbatu-său, să nu vină José Luis şi Andrea şi copiii în vacanţă şi, mai ales, să dispară odată din viaţa lui Emilia şi Antonio. Acum îşi dă seama că nu are nevoie de ei: când Antonio i-a declarat că se gândeşte serios să o ia pe Emilia şi să o ducă departe de Asubio, Juan s-a simţit deranjat din cauza neplăcerii majore pe care i-ar produce-o lipsa personalului domestic. Şi, de asemenea, din cauză că ideea a venit de la Antonio şi nu de la el. Însă acum problema se pune în alţi termeni: acum şi-a însuşit ideea asta şi, chiar cu riscul de a suporta o lungă perioadă de timp disconfortul inerent, preferă ca ei să plece. Dacă dispare Emilia o să dispară orice urmă a Matildei, rămăşiţele ei fantomatice, violenţa ei… Juan simte deodată un fior cărei străbate tot corpul: cumplita violenţă cu care şi-a respins soţul şi înfiorătoarea aversiune faţă de moarte pe care a dovedit-o Matilda când a murit l-au rănit profund pe Juan, l-au lezat de-a dreptul. Iată o rană narcisică – reflectează Juan – care nu a fost suferită în tinereţe, când acest gen de răni te marchează atât de puternic, ci în plină maturitate, chiar în pragul senectuţii. Dacă se duc cu toţii, o să se termine şi toate complicaţiile. E singur în birou. S-a ridicat, e ora prânzului. Dinadins a aşteptat până în ultimul moment, până ce s-au adunat cu toţii în sufragerie, ca să ajungă ultimul şi abia să se atingă de mâncare. Are chef să vorbească, nu să mănânce. Vrea să stea cu gândurile lui şi să le întoarcă pe-o parte şi pe alta, în mintea lui. Nu vrea să le discute. Acum nu mai simte nicio nevoie să vorbească cu Antonio. Vechea familiaritate s-a dus, s-a făcut praf: iluzia familiarităţii s-a năruit la începutul iernii când Juan s-a închis în Asubio, cu nefericita de Emilia şi acest Antonio mai nou hipercritic. Problema e că nu le poate zice

să plece: cel mai bine ar fi să facă în aşa fel încât să plece fără să le-o zică el. Să facă în aşa fel încât situaţia să fie de aşa natură pentru Antonio şi Emilia, încât ideea de a rămâne la Asubio să li se pară cu totul exclusă! Juan Campos dă din cap de câteva ori, de parcă ar vrea să scape de o idee care tocmai i-a trecut prin minte. Încă o dată, dorinţa lui de simplificare îi complică viaţa. Cel mai bine ar fi să se ducă în sufragerie.

Nu lipseşte decât Fernandito. Angélica e acolo, şi Antonio, lipseşte Emilia. Juan bagă de seamă absenţa Emiliei doar când se aşază cu toţii la masă, pentru că de obicei Emilia aduce platourile ajutată de Antonio şi se aşază să mănânce puţin după ce au terminat toţi.

— Emilia nu se simţea prea bine astăzi… anunţă Antonio.

Antonio e un organizator priceput al prânzurilor. Aduce imediat platourile. Astăzi Balbanuz a făcut o minunată paella cu peşte. Îşi pun cu toţii în farfurie şi Juan întreabă: Emilia se simte rău?

— Nu se simte bine deloc şi, aşa cum o cunosc, aş zice că se simte rău, fiindcă de obicei se simte bine, mai puţin acum, când îi e cam rău, e obosită, zice Antonio.

Juan a remarcat imediat tonul şi frazarea elaborată a informaţiei aduse de Antonio. E felul de a se exprima al cuiva care vrea să condenseze la maxim informaţia pe care n-are încotro şi trebuie să o dea. E de asemenea tonul celui care, nesimţindu-se prea sigur de reacţia celor care-l ascultă, încearcă să atenueze informaţia transmisă astfel încât să treacă aproape neobservată iar ceilalţi să schimbe subiectul conversaţiei. Angélica zice:

— Jacobo nu e sigur dacă vine mâine sau poimâine seara târziu. Depinde de o treabă de la birou de care trebuie să se ocupe personal, ştii cum e.

— Ce bine că vine Jacobo! declară Juan. Sună foarte fals. Lui Antonio, cel puţin, exclamaţia lui Juan i se pare foarte

forţată. Antonio încearcă să-şi scoată din cap ideea stăruitoare că ar fi ceva între Angélica şi Juan. E un fel de flirt nesemnificativ. Asta-i ridicol. Şi lui Antonio încă îi vine greu să suprapună imaginea lui Juan peste imaginea asta convenţională a unui tip bătrâior care cochetează cu o femeie mult mai tânără, care în plus e şi nora lui. E ceva discordant şi inadecvat, încă imposibil de armonizat, între imaginea lui Juan Campos care tot mai străluceşte în conştiinţa lui Antonio şi această nouă imagine degradată a unui Juan care are întâlniri secrete cu nora lui, oricât de nevinovate ar fi, până la urmă, întâlnirile astea. Trebuie neapărat să fie nevinovate, se gândeşte Antonio, pentru că e prima dată, nu doar de la moartea Matildei, ci în tot amarul de ani de când îl cunoaşte, când Juan Campos pare interesat de o femeie care nu e soţia lui legitimă. Toate aceste gânduri care se îmbulzesc în mintea lui Antonio îi lasă un gust amar, o senzaţie scârboasă, aceeaşi senzaţie pe care o ai când asculţi o bârfă sau o repeţi, o senzaţie amară scârboasă care doar în ultima vreme a început să-i invadeze conştiinţa lui Antonio ca un gând ticălos.

— Poate că ai dreptate, Antonio, când zici că Emiliei i-ar prinde bine să-şi ia câteva zile de odihnă, spune Juan pe un ton de blândeţe. Ce ai zis tu atunci că ar fi bine să plecaţi undeva o vreme poate că e o idee bună. Sigur o să mă descurc.

— Nu mai ştiu nici eu ce-ar fi mai bine sau ce-ar fi mai rău pentru Emilia, să rămână aici sau s-o scot de aici… Antonio foloseşte limbajul obişnuit cu o grijă nesfârşită, parcă ar păşi pe vârfuri. L-a surprins, părându-i-se excesivă, blândeţea din intonaţia lui Juan. Ca vocea cuiva care întinde o capcană unui copil, îi întinde o bomboană, o capcană inofensivă, cu cine ştie ce intenţie, poate fără nicio intenţie, ci fiindcă aşa crede el că trebuie să vorbeşti cu copiii, că trebuie să pui mai multă dulceaţă în glas când le zici ceva, oricât de neînsemnat. Niciodată până acum

Antonio nu a mai avut o asemenea senzaţie de stranietate la auzul vocii familiare a omului care în toţi aceşti ani a fost prietenul lui, reperul lui de rectitudine şi integritate. Toate aceste emoţii năvălesc fulgerător în conştiinţa lui Antonio provocându-i o scurtă paralizie: nu ştie ce să spună: ar trebui, totuşi, să adauge ceva pentru că sensul propoziţiei pe care tocmai a spus-o a rămas, fără niciun dubiu, incomplet. De aceea adaugă: Atunci, da, am zis că o să plecăm… aşa, la nimereală, de fapt, îmi pare rău, Juan, că te amestec şi pe tine în toată treaba asta, care nu are de-a face cu tine…

— Dar, Antonio, cum să n-aibă de-a face cu mine! îmi pasă ca vouă să vă fie bine, cum să nu, e normal, după atâţia ani câţi am trăit alături de voi…

— Îţi mulţumesc foarte mult, Juan, adevărul e că nu ştiu ce să fac… Antonio a lăsat din nou fraza în suspensie, nu doar pentru că, într-adevăr, nu ştie ce să facă cu Emilia, ci şi pentru că – iar asta e ceva nou – nu ştie dacă să creadă sau nu în sinceritatea lui Juan.

— Sunt absolut convinsă că Juan vă iubeşte mult, tot timpul îmi zice asta! exclamă Angélica, care, ba o frază, ba o înghiţitură, a mâncat până acum o farfurie plină de paella şi acum s-a ridicat să-şi mai pună câteva linguri, cu toată naturaleţea. Dacă ar fi după Angélica, situaţia asta s-ar prelungi la nesfârşit: Juan şi Antonio să stea şi să se gândească la ce ar trebui făcut cu Emilia, iar Angélica să aducă această inflexiune feminină, această referinţă plină de seva la sentimentele în exprimarea cărora ea se consideră expertă. Şi, bineînţeles, în forul ei interior se întăreşte convingerea că tragedia acestei familii, marea greşeală a Matildei, a fost faptul că nu a ştiut să sublinieze latura sentimentală corespunzătoare fiecărei situaţii. Din nefericire, poziţia Angelicăi în familie nu are nicio autoritate: Matilda a avut – şi aici nu încape discuţie – toată autoritatea sentimentală din lume şi a irosit-o, fără

să o exercite. Angélica descoperă încă o dată că problemele lui Juan şi ale familiei Campos constituie singurul stimulent cu adevărat serios al activităţii ei mentale. În momentul acesta Angélica se simte înălţată până în slava cerului:

— Angélica, zice Juan, Angélica draga mea, Antonio ştie că inima acestei case s-a aflat întotdeauna la locul cuvenit, *we have the heart in the right place*, aşa zicea Matilda.

Numele propriu al Matildei vibrează acum ca o notă falsă, ca un falset involuntar în intonaţia, altfel perfectă, a unui mare bariton. Juan Campos e, neîndoios, un mare bariton. Angélica s-a aşezat şi se concentrează asupra celei de-a doua farfurii de paella. Antonio ia o gură de apă şi Juan zice:

— Se pare că Matilda nu ne va părăsi niciodată. Vedeţi şi voi. De fiecare dată când ceva trebuie adeverit sau tăgăduit în casa asta, toţi apelăm la Matilda. Matilda alfa şi omega…

Juan s-a întors spre Antonio, care a pus pe masă paharul cu apă şi îl fixează cu privirea pe Juan.

— Vreau să zic, Antonio, că nu ar trebui să fie aşa pentru că, dacă-mi permiţi, ajunge cu doliul. Trebuie să fiu eu cel care spune asta, este datoria mea să spun ceva atât de dur: Matilda, biata de ea, nu poate să ne mai ţină în starea asta de timorare, încât să nu mai putem face niciun pas. E bine să ne amintim de ea. Ar fi cumplit dacă nu ne-am mai aminti de ea. Dar să o menţinem prezentă în aşa hal încât să nu ne lase să ne bucurăm în pace de paella asta, asta nu se pare sinistru. Adevărul e că aşa ceva cred eu că ar trebui să-i spunem Emiliei!

— Să-i spunem ce, mai concret, Juan? Că s-a terminat doliul, că vrem să mâncăm în pace paella asta, că morţii cu morţii. Ce crezi tu exact că ar trebui să-i spunem Emiliei? Poate chiar ceva şi mai brutal, nu?

— Vă rog, băieţi, mai încetişor! exclamă Angélica. Mi se

pare, Antonio, că n-ai înţeles ce voia să zică Juan…

— Poate că nu. Iartă-mă, spune Antonio, printre dinţi. Iartă-mă, Juan.

E prima dată când face aşa, se gândeşte Antonio calm. Aproape că nu se recunoaşte auzindu-se cu câtă bruscheţe şi precipitare îşi aruncă cuvintele. Antonio Vega nu are experienţa furiei, nu a reacţionat niciodată cu furie. Câteodată Emilia – dar şi Matilda – îi reproşau lucrul ăsta, faptul că niciodată nu reacţionează cu furie când furia părea singurul sentiment normal, în faţa nedreptăţii, de pildă. De data asta, auzindu-l pe Juan, s-a albit de furie. Totuşi, cum e obişnuit să-l respecte pe Juan şi să-şi examineze propriile sentimente atunci când se manifestă cu dubios de multă vehemenţă, Antonio se simte descumpănit: se simte, de fapt, ruşinat că s-a lăsat dus până aici şi a lăsat să-i scape expresia asta plină de mânie care, cu siguranţă, e doar o exagerare şi nu e cauzată decât de proasta lui dispoziţie generată de starea Emiliei. Singurul lucru, totuşi, şi cel mai ciudat, e următorul: ce a *spus* Juan despre încheierea doliului a zis-o, în fond, foarte blând: nu ca un om care e îndurerat şi vrea să se elibereze de sentimentele dureroase, ci ca un om plictisit, care vrea să schimbe subiectul conversaţiei. Dar doliul după Matilda, după părerea lui Antonio, nu e un subiect, nu e o conversaţie pe care o poţi schimba după plac dacă te plictiseşte: lui Antonio i se pare că acest doliu e parte integrantă din experienţa morţii şi că gravitatea experienţei morţii, a morţii altcuiva în special, constă în faptul că ea, într-un fel, se instituie în noi ca o responsabilitate ineluctabilă. Într-un chip pe care nu l-ar putea analiza conceptual, Antonio simte că toată familia asta, Juan în primul rând, dar şi cei trei fii ai Matildei şi ai lui Juan, şi bineînţeles, Emilia şi el, Antonio, sunt responsabili de moartea Matildei. Antonio, evident, înţelege că noţiunea de responsabilitate e în cazul ăsta

cam trasă de păr: nimeni, nici măcar Matilda, nu a fost direct responsabilă de moartea ei: cauza morţii Matildei a fost un cancer mortal şi cancerul e o perturbare cantitativă, o perturbare fiziologică anonimă, care îl afectează pe individ luat ca o cantitate individuală şi care funcţionează în termeni de necesitate biologică. Ce vrea să zică atunci Antonio, sau ce simte, când se simte responsabil de moartea Matildei? Antonio crede că doar Emilia, în durerea ei dusă până la extrem şi chiar absurdă, pricinuită de moartea prietenei ei, este credincioasă misterioasei idei potrivit căreia suntem fiecare responsabili de moartea aproapelui, în sensul, cel puţin, că moartea aceasta nu ne e indiferentă. Antonio îşi reformulează toată această babilonie încă o dată: e ca şi cum ar scrie încă o dată, luând-o de la început, o compunere primită ca temă la şcoală: nu poate să-mi fie indiferentă moartea Matildei: asta înseamnă că trebuie să rămân în faţa morţii acesteia ca în faţa unei răni incurabile, aşa rămâne Emilia. Juan, în schimb, soţul Matildei, omul pe care Matilda l-a iubit atât de mult, tocmai a declarat că trebuie ca toţi cei din casa asta să fim pragmatic indiferenţi în faţa acestei morţi, în faţa acestui doliu: iar aşa ceva e inacceptabil. Problema e că în momentul de faţă Antonio Vega nu e în stare să analizeze cu calm această declaraţie. Acum e cufundat într-un univers afectiv care are drept unic centru suferinţa Emiliei, doliul acesta cu totul aparte al Emiliei, şi nu e în stare să opereze cu concepte. Nu simte decât o intensă, furioasă respingere faţă de recomandarea pe care a făcut-o Juan acum câteva clipe, cum că doliul trebuie oprit.

Într-un fel, prânzul s-a terminat. Antonio strânge farfuriile. Juan şi Angélica ies la o plimbare. E o lumină rece de început de după-amiază, o transparenţă neutră, aseptică, plină de bun-simţ. Antonio are senzaţia că întreaga realitate e pe punctul de a se nărui. Lasă farfuriile

în chiuvetă fără să le spele. Şi se întoarce în apartamentul din latura lui de casă fiindcă vrea s-o vadă din nou pe Emilia. Emilia se uită la televizor cu ochii întredeschişi. Ai zice că moţăie. Dar nu e adormită, pentru că îşi deschide ochii mari când Antonio se aşază lângă ea. Antonio o mângâie şi spune:

— S-a terminat prânzul, acum avem toată după-amiaza pentru noi.

XXXIII

Juan şi Angélica pornesc ţinându-se de mână spre faleză şi spre mare. Acolo e marea: este acolo, jos, reverberând, marea Cantabrică, marea cufundată în hibernala ei lumină cenuşiu-oţelită, plumburie, ca un vas de război. Aerul e curat şi liber. *A aerului e singurătatea*, a scris Jorge Guillén. *A murit în noi. Te iubesc.* Juan Campos şi-a amintit dintr-odată aceste versuri ale lui Jorge Guillén la vederea singurătăţii aerului răspândindu-se la taluzul pieziş al viguroasei mări Cantabrice, până în nord, până la marea Nordului, până la insulele Britaniei, cu tot romantismul marinăresc, în vârful degetelor aerului. A aerului e singurătatea. Matilda a murit în noi – se gândeşte Juan – dar eu nu o iubesc: faptul acesta de a nu o iubi pe Matilda a devenit un mod de a fi. Şi nici Matilda nu mă iubeşte, gândeşte mai departe Juan. Matilda nu îl iubeşte, pentru că refuză să îl bântuie. *Iubita mea s-a transformat într-o fantomă, eu sunt locul pe care îl bântuie.* Matilda s-a transformat într-o fantomă, dar eu nu sunt locul pe care îl bântuie. Matilda mă respinge, nu apare când o evoc. Deci, o detest, o urăsc şi nu o iubesc. Să plece, moartă, cu afurisita de Emilia, pe care a iubit-o, fără să o recunoască nici măcar faţă de sine, de o mie de ori mai mult decât pe mine.

Juan Campos nu se simte foarte bine în după-amiaza

asta. Se simte mai agitat decât alte ori, aproape dat peste cap. Nu s-a mai simţit aşa din tinereţe. Când a năvălit în viaţa lui, aşa de năprasnic, în barul Facultăţii de Filosofie de la Complutense, Matilda, aşa de neînsemnată, aşa de fără număr, aşa de activ seducându-l că aproape că ţi-era ruşine de ridicolul ei, de atunci Juan Campos nu s-a mai simţit niciodată atât de dat peste cap ca acum, niciodată nu s-a mai simţit iubit; flirtase cu fetele, şi fetele cu el: era prostioara aceea cu semiatracţiile, semirelaţiile, cvasiamorurile, toate aşa de serbede, aşa de nesubstanţiale, aşa de reci: când a apărut Matilda şi s-a strecurat în viaţa lui, cum se zice despre un virus că se strecoară, surescitarea era de nesuportat: era de nesuportat să doreşti să fii dorit de Matilda Turpin, să te simţi dezbrăcat, excitat ca un puşti de şaisprezece ani care ejaculează singur şi nu-şi spală după aceea chiloţii. Dragostea superbă, dulcea dragoste. La douăzeci şi cinci de ani nu mai eşti un puşti, asta doar dacă nu eşti un băiat deştept, un tânăr intelectual, cum era Juan Campos pe atunci, cu concupiscenţa cărnii redusă mai mult sau mai puţin la o labă scurtă, iar experienţa surescitării în faţa dragostei este atunci ca jetul unui furtun în plină faţă, care te face să te dai înapoi fără să te răcorească, tare ca un ciomag peste coaste, ca un şut în testicule, ca o înjurătură meritată… în după-amiaza asta surescitată Juan se agaţă de mâna searbădă a nurorii lui ca să scape de senzaţia de dezechilibru şi disconfort care pune în stăpânire pe el. Toate astea de unde şi până unde? Din perspectiva experienţei doliului purtat pentru Matilda, a cărui încetare Juan Campos a decretat-o cu puţin timp înainte, la prânz, această reînnoită surescitare e anacronică. Dacă ar mai iubi-o pe Matilda, dacă Matilda încă l-ar mai iubi, ce n-ar face pentru a apărea acum, când o invocă? Strânge fără să-şi dea seama mâna nurorii lui, îi mângâie inelul de aur aşa cum şi-ar saluta un partizan fidel într-un miting.

Angélica e de partea lui, fără îndoială. Angélica e marele zid între aia şi dincolo. Fără să ştie, Angélica o va alunga pe Matilda din memoria aeriană unde sălăşluieşte acum ca un trup în slavă. Ei, uite de unde apare din nou Sfântul Toma din Aquino! *Iluminatos habere oculos cordis vestri: Limpezi să vă păstraţi ochii inimii voastre.* Acum Juan Campos are limpezi ochii inimii lui: de aici rezultă starea asta de surescitare în care se află. E oare pe punctul de a deveni locul pe care îl bântuie soţia lui? Şi de ce e surescitat? Emoţiile noastre nu nimeresc la ţintă. Trebuie să ţinem cont de asta: că noi oamenii suntem în mod esenţial căutători şi descoperitori de substitute. Nici măcar în dorinţa sexuală precizarea obiectului nu e atât de fermă şi de definitivă încât să nu poată într-o bună zi (sau pentru o clipă, sau pentru o perioadă) să schimbe un obiect cu altul. Are dreptate Nietzsche: *omul e un animal nefixat.* Fixaţia amoroasă a lui Juan vizavi de soţia lui a fost absolută: a fost un mare ataşament, probabil că a fost mai mult un ataşament decât o acţiune voluntară pentru că, în relaţia asta, Juan a fost, de la bun început, pasiv. Matilda a fost cea care a jucat rolul activ, cea care şi l-a revendicat, ea a fost cea care i-a dat drumul, cum se dă drumul la firul unui zmeu sau cum le dau drumul pescarii peştilor mari după ce i-au obosit iar aceştia au înghiţit cârligele cu momeală. Matilda a fost cea care l-a reţinut, cea care l-a făcut să se simtă Dumnezeu culcându-se cu ea. Matilda a fost cea care l-a susţinut nu doar fizic, ci şi metaforic erect, de-a lungul primilor optsprezece ani de viaţă conjugală constantă. Şi apoi Matilda l-a lăsat. Nu l-a trădat, nu a fugit cu altul şi nici cu alta, s-a întors regulat acasă, şi-a achitat cu vârf şi îndesat în a doua parte a vieţii de soţie îndatoririle conjugale, a continuat să-i placă să facă dragoste cu Juan între două afaceri, între două călătorii. Ce poţi să-i mai ceri? Dar a existat în fond o fărâmă de trădare sau nu? Păi bineînţeles, bineînţeles că a fost vorba

de o trădare involuntară din partea Matildei Turpin! Ceea ce la o femeie mai ca toate femeile s-ar fi numit înmuiere, stingere din cauza vârstei sau a obişnuinţei sau a înnăscutei pasivităţi a femeilor care rămân la cratiţă cu atâta plăcere, nu se aplica în cazul Matildei, care era vioiciunea şi luciditatea şi claritatea personificată. Chiar înainte de a fi un trup în slavă (Juan a hotărât să-şi aplice lui însuşi, deşi, ca bun agnostic, doar în sens poetic, medicaţia teologică pe care o recomandase pentru Emilia), chiar înainte de a se îmbolnăvi de cancer, înainte de a intra în afaceri, dintotdeauna, de când şi-o poate aminti Juan Campos, Matilda a întrunit condiţiile preafericiţilor înviaţi: impasibilitate, subtilitate, vioiciune, claritate.

Toate gândurile acestea i-au dat un aşa de mare impuls lui Juan încât, în ciuda îngustimii şi tortuozităţii cărării de pe faleză, merge cu paşi de uriaş, dând drumul la mâna nurorii lui şi lăsând-o pe ea în urmă abia mai trăgându-şi suflarea. Faptul că tot drumul n-a zis nici pâs spune mult despre devoţiunea cu care Angélica îl urmează pe socrul ei în plimbările astea lungi. Şi nici nu s-a gândit la nimic şi n-a simţit nimic: s-a simţit şi se simte transportată – mai întâi din cauza mâinii şi apoi datorită forţei imateriale a lui Juan – către o concluzie care în acelaşi timp se apropie şi nu se apropie sau care, ca înnourările uscate din august în Castilia, scapără sterp ca nişte tulumbe de zgomot fără să verse niciun strop de apă. Totul e emoţie în sufletul Angélicăi, emoţie uscată scăpărătoare care, în acest peisaj de munte atât de asemănător câteodată cu cel din *La răscruce de vânturi,* o să se termine până la urmă cu ţipete. Dar nu Angélica o să fie cea care o să ţipe, fie ce-o fi, nu Angélica, nu! Juan s-a oprit acum, asudat. Acum e timpul să coboare mult la vale înspre Lobreña, să coboare aproape vertical spre o plajă mică înăbuşită de muri şi colţi de stânci ieşind din mare, pe care fluxul nu ajunge să o acopere şi care acum, la reflux, străluceşte, antecală

obscură în care-s lăsate desăgile geotectonice. Fără să-şi dea seama de ce, după o scurtă pauză şi fără să se întoarcă spre Angélica, a început greoi să coboare spre plaja care străluceşte, virginală, dedesubt, cu reculegerea hibernală a deşerturilor, scăldată de o lumină verzuie ca un peisaj de Patinir, real şi suprareal totodată. Angélica îl urmează sprintenă pe socrul ei, care, apropo, tocmai a căzut în fund şi alunecă în poziţia respectivă vreo trei metri. Îngrozită, Angélica a exclamat: Doamne, Juan! Şi Juan s-a întors, cu distincţia vagă specifică a celui care tocmai a dat cu curul de pământ, şi a exclamat la rândul lui: Stai liniştită, fată dragă, totul e în regulă!

Juan aproape că a ajuns la plaja lui Patinir: tocmai şi-a amintit de următorul dicton latin (elefantica memorie a lui Juan Campos nu-l face niciodată de râs): *sed hoc interest inter sanctos et damnatos*, *quod sancti*, *cum voluerint, appaere possunt viventibus: non autem damnati: ci între sfinţi şi osândiţi este deosebire: sfinţii apar celor vii când vor iar osândiţii nu.* Angélica şi Juan sunt acum pe plajă. Angélica se descalţă, şi Juan spune:

— Angélica, ştii de ce Matilda nu mă bântuie? Pentru că e un suflet osândit, de aceea nu vine.

— Dar ce spui, Juan! Tu nu crezi nimic din toate astea, exclamă Angélica.

E mijlocul după-amiezii, încă mai e lumină. E un amurg portocaliu, cu luciri de lămâie, strecurându-se printre nimburi albastre. Locul în care se află ar fi putut cât se poate de bine să-i inspire lui Patinir tabloul cu Sfântul Ieronim. O peşteră sub blocuri mari de stâncă cenuşie şi, împrejur, grote mai mici acoperite de mărăcini. E frig aici jos. Plaja toată – chiar şi la reflux, deşi acum marea urcă – are un aer de dezolare. Intim şi dezolat, ca o amintire care nu se lasă asimilată. E o senzaţie clară de frig şi o senzaţie clară de relief, volume confuze şi mişcătoare, ca un decor de teatru. Şi mai e balansarea aspră a valurilor, a căror

spumă înălbeşte seara, ca o limbă enormă. E o umezeală salpetroasă, învăluitoare. Ajunşi jos, s-au plimbat amândoi pe plajă, aşa cum s-ar plimba cineva care nu ştie prea bine ce să facă într-un decor necunoscut. Cel mai indecis pare Juan, deşi lui i-a venit ideea să coboare – o ideea cam greu de înţeles, consideră Angélica. Acum se îndreaptă amândoi spre peştera cea mai mare şi se aşază pe nisipul fin dinăuntru, unde marea nu pare să fi pătruns niciodată. Interiorul acesta le ascunde cerul şi i-ar ascunde de privirea oricui s-ar plimba pe cărarea de pe faleză. În faţă au taluzul enigmatic al mării cotropite de noapte şi plaja circulară, ca un amfiteatru minuscul.

— Ce-ai zis mai înainte despre Matilda, ai zis-o serios? întreabă Angélica.

— Nu. Glumeam.

— A, da? Nu s-ar fi zis. Ai zis-o foarte serios. Ca şi cum ai fi crezut-o. Eu cred că tu asta crezi, Juan.

Juan nu răspunde. E aşezat cu ambele picioare întinse în faţa lui şi face o groapă cu călcâiele. Angélica dârdâie. În ciuda hainelor ei de iarnă, frigul se face simţit puternic pe plaja asta. Şi senzaţia de frig devine şi mai mare când se vede înconjurată de vegetaţia spinoasă şi aude spargerea monotonă a valurilor: zgomotul mării în creştere, ca şi cum ar fi sorbită, aminteşte de o respiraţie puternică, uriaşă, anonimă. Angélica vorbeşte din nou, dar mult mai încet. Stau amândoi aşezaţi umăr la umăr:

— De ce am coborât aici? Locul ăsta îţi face frică, e atât de aproape de mare şi atât de jos.

— Nu ştiu de ce. A fost aşa, o ţicneală.

— Nu ţi se potriveşte, Juan. Tu nu eşti omul pe care să-l apuce aşa, o ţicneală. Şi nici alpinist nu eşti, din câte ştiu.

— Vrei să zici speolog… comentează Juan.

Angélica zâmbeşte şi face un gest grăitor cu ambele mâini, fluturându-şi palmele. Gestul acesta aminteşte din nou de personalitatea ei de bază, extravertită, mobilă.

Acum, totuşi, aşa cum vorbesc amândoi cu o voce mai scăzută decât de obicei (aproape în şoaptă, iar vuietul mării aflate atât de aproape le mistuie vocile în aerul nopţii), şi cum Angélica se simte intimidată în peştera asta rece, gestul ei sporeşte senzaţia de straniu, în loc s-o atenueze.

— O să mai stăm mult în locul ăsta? Vocea Angélicăi e nesigură.

— Nu-ţi place? E un loc frumos, romantic…

— E un loc sinistru. Aşa de jos, cu marea aşa de aproape! Şi drumul pe care am coborât la ora asta aproape că nu se mai vede…

Spunând asta, Angélica se ridică şi se apropie de gura peşterii; locul, într-adevăr, a devenit înfricoşător. Şi e adevărat că nu se vede drumul, a cărui ultimă porţiune se afla la zece metri de gura peşterii unde stau acum.

— Haide, Juan! Hai să plecăm odată!

— Ce grabă avem?

— Păi nu se mai vede nimic, nu se mai vede drumul!

— Cum să nu se vadă: drumul care urcă şi drumul care coboară e unul şi acelaşi, o persiflează Juan. Aşa că sigur o să-l vedem. Dacă am ştiut să coborâm, o să ştim şi să urcăm.

Juan trage concluzia că tovarăşa lui de drum e în pragul unei crize de nervi. Asta îl face pe Juan să se retragă dinadins, răutăcios, ceva mai încolo şi să se lase pe spate sprijinindu-se cu coatele în nisip. Angélica se apleacă brusc peste Juan şi îl apucă de reverele hainei, încercând să-l ridice. Se luptă câteva clipe. Juan, în sfârşit, consimte să se ridice. Marea e un câine cu blana smolită care mârâie şi şuieră foarte aproape. Acum, în cavitatea de aici de jos, nu se mai aude decât marea. Înaintează amândoi încet, Angélica în faţă. Nisip nestatornic greu de răzbit în care se afundă tălpile celor doi. Pantofii lui Juan s-au umflat de la nisip, parcă ar avea nişte branţuri nepotrivite.

Corpul amândurora, ca un întreg, înaintează acum în plină debusolare: prima limită imobilă a spaţiului circumscris, volumul ocupat de trup, le dă o idee despre un „unde” plin de cheaguri: au ajuns la baza cărării, care aminteşte acum de un baldachin umbros, un pat de nuntă impenetrabil. Solul cărării, care li se părea din pământ lutos când au coborât, li se pare dintr-odată bolovănos. Angélica s-a aşezat lângă cărare să-şi pună pantofii. Când e gata, se pregăteşte să urce prima. Face patru paşi şi dispare înghiţită în mărăciniş. Juan! Juan! ţipă. Juan, care nici nu s-a mişcat, spune rece:

— Mi se pare că n-o să putem, Angélica. Nu se vede nimic.

— Şi ce-o să facem? Juan, ce facem?

— Deocamdată nu ţipa, Angélica. Nu ţipa.

Angélica, care a revenit şchiopătând, scoate telefonul mobil din buzunarul fustei-pantalon. Îl deschide, ecranul se luminează: lumina albastră ca o faţă digitală zâmbitoare în mijlocul beznei: marea e o lupoaică înfiripându-se din turme care ţipă ca un liliac, ca un mamifer hârâitor care mugeşte spumegând pe stâncile plajei, lovindu-se de pietrişul de la piciorul falezei.

— *Căutare reţea/nedisponibil,* citeşte Angélica. Şi adaugă: Nu avem semnal.

— Mai bine aşa. Pe cine am fi putut suna?

— L-aş fi sunat pe Antonio, mărturiseşte Angélica, cedând.

S-au aşezat amândoi pe nisipul din peştera cea mare. Nu mai stau umăr la umăr, ci faţă în faţă, cu picioarele încrucişate sub corp, ca orientalii. Nisipul plajei în interiorul peşterii e rece şi alunecos, ca şi cum ar conţine un animal subcutanat, un fel de pisică de mare ale cărei înotătoare dorsale, ca nişte aripi cărnoase, ar zvâcni uşor. Noaptea nisipul de pe jos e fin, neobişnuit cu greutatea unor trupuri omeneşti, cedează uşor presiunii palmelor,

tălpilor încălţărilor, coapselor. E rece, nu îmbie să te culci pe el: ca o mlaştină uscată şi neluminată de lună, dă impresia că se mişcă pe cont propriu de fiecare dată când Angélica încearcă să îl netezească pe lângă ea. Cu nisipul ăsta, la ora asta, nimeni n-ar putea să se joace cu cuburile. E un nisip adult şi reţinut, care se lipeşte, vag umed, de palme, care le-a umflat pantofii, îi intră lui Juan în turul pantalonilor, se face grămăjoare sprinţare în pliurile fusteipantalon a Angélicăi: încordat nisip de departe. Peştera e acum o concavitate mucilaginoasă, un tărâm epitelial, delicat, străbătut de ipoteticii crabi verzi ai închipuirilor lunatice. Nu străluceşte luna prin absenţă în noaptea asta? Şi tot la fel: Matilda, nu străluceşte ea prin absenţă în noaptea asta? Doliul s-a încheiat. Chiar s-a încheiat doliul? Se încheie doliurile *d libitum* ca zaiafeturile destrăbălate?

— Şi dacă, Angélica dragă, s-ar aşeza dintr-odată Matilda lângă noi, nu cu totul vizibilă şi nici invizibilă, nu cu totul tangibilă şi nici intangibilă, nu cu totul audibilă şi nici inaudibilă, ca sufletele sfinţilor? – recită monoton Juan într-un ritm de melopee de *nursery rhyme.* Juan e mulţumit de felul cum s-a terminat ţicneala asta care, acum, ca un rând corectat, tăiat, rescris, tăiat din nou, înseamnă tot ce a fost, tot ce va fi şi totodată absolut nimic, ca moartea însăşi, moartea anulată a Matildei aflată acolo aproape, în mărăcinişurile care trosnesc revigorate de vântul salin al mării praeterumane, postumane.

— Vrei să mă bagi în sperieţi, Juan? Nu sunt aşa de proastă pe cât mă crezi.

— Vai, dar eu nu te cred câtuşi de puţin proastă! Poate că nu ai o inteligenţă discursivă. Dar nici n-ai nevoie, tu ai inspiraţii neaşteptate, ai presimţiri. Şi acum ai una, nu-i aşa?

Adevărul e că, în momentul ăsta, Angélicăi de fapt îi clănţăne dinţii de frig. Nu-şi poate opri dârdâitul.

— Închipuieşte-ţi că în cer, din cer, ca să fim mai exacţi,

Angélica, ne-ar cădea în cap Isusul lui Dalí, Isusul ăla lipicios aşa de bun de imagine de poster, şi că acest Isus, în locul lui Isus, ar fi Matilda descărnată, în cămaşa ei din ultimele zile, numai piele şi os, scobită, plină de viermi, dar nu putrezită pentru că s-a dus la cer. Aşadar, în trup viu încă, în trup mort, în trup şi suflet. Chiar ţi-e aşa de frig, Angélica?

— Da, am îngheţat, da. Şi mă apucă groaza când aud ce-mi spui.

— *It gives you the creeps*, *I know,* aşa ar zice Matilda. Matilda e în preajma tuturor ideilor care-mi vin azi. De asta am venit: ca s-o vedem, nu-i aşa?

— Mi-ar plăcea, Juan, să mă iei în braţe, spune Angélica, tremurând. Sunt îngheţată şi ce îmi spui tu sună ca un sacrilegiu, o răutate voită, ca şi cum ai vrea să mă îndepărtezi de tine, să mă laşi singură.

— Exact! Exact asta vreau, fetiţo! Vezi că eşti cât se poate de intuitivă şi de bună psiholoagă? Lui William James şi mai ales surorilor lui le-ar fi plăcut la nebunie de tine, cum erau ei mari spiritişti. Pragmatici, pozitivişti şi în acelaşi timp spiritişti, trei în una.

Angélica s-a ridicat în picioare dintr-o săritură. Din doi paşi ajunge la gura peşterii. Se îndreaptă spre mărăcini, unde după-amiază era o cărare şi acum e doar o amărăciune unduitoare, un heleşteu de şovăială şi de zbucium.

— Eu urc, fie ce-o fi!

Juan s-a ridicat şi el în picioare. A urmat-o pe nora lui, care e chiar unde se presupune că ar trebui să înceapă cărarea şi a cuprins-o cu braţul drept pe după mijloc.

— Nu o lua chiar aşa, Angélica. Vorbesc aşa de mult pentru că şi mie mi-e frică. Locul ăsta e înfiorător. Inima mea e înfiorătoare. Îţi aminteşti de mogâldeaţa aia din *Alien* prima parte, prima care apare, cel care străpunge pieptul unuia dintre ei şi îi stropeşte pe toţi de sânge când

explodează toracele? Aşa e inima mea, ca monstrul ăla. Hai în peşteră, hai să stăm amândoi pe nisip. Am nevoie de tine, Angélica. Am mare nevoie de tine. Nu ştiu de ce am coborât aici. Nu vreau să te sperii, Doamne fereşte. Am coborât aici pentru că Matilda nu mă bântuie.

Au mers amândoi înapoi la peşteră. Juan a ţinut-o tot timpul pe nora lui de mijloc. Gestul ăsta a liniştit-o pe Angélica. Acum se aşază amândoi, îmbrăţişaţi. Angélica se linişteşte tot mai mult, şi Juan. Juan tremură şi el puţin şi se aşază, din nou, surescitat, ca şi cum propriile cuvinte l-ar fi emoţionat şi i-ar fi ieşit pe gură afară, ca nişte animale şi ca nişte adevăruri, ca nişte semnale care semnalizează în toate părţile şi în acelaşi timp nicăieri. Toate semnele o desemnează pe Matilda, toate liniile o taie pe Matilda, şi Matilda nu există. A dispărut din lumea asta şi nu e nimic, aici sau dincolo, care s-o înlocuiască. Nu mai poate să-l bântuie pe Juan, şi nici pe Emilia, şi nici pe nimeni, pentru că a încetat să mai existe şi nu mai există.

XXXIV

Conştiinţa e continuă şi autoconştientă în stare de veghe, continuă în stare de somn. Şi în continuitatea conştiinţei în stare de veghe sunt pauze, pe care naraţiunea le imită prin intermediul incizelor. Aceste incize reproduc, în mod mai mult sau mai puţin fericit, situaţia conştiinţei când aceasta se focalizează direct asupra ei înseşi fără să înceteze totuşi să se focalizeze, în acelaşi timp, indirect, asupra situaţiei concrete în care se află. Astfel, Juan Campos îşi îmbrăţişează acum nora, pe Angélica, care, succesiv, se sperie şi se linişteşte în funcţie de mercurul dispoziţiei lui Juan, care poate varia în noaptea asta între groază sau amabilitate. Angélica se simte, per ansamblu, foarte speriată şi, cum se ştie, cei speriaţi se sperie de propria lor sperietură, aşa încât frica

se autoalimentează constant. Însă Angélica mai reuşeşte uneori să se elibereze de sperieturile ei, sprijinindu-se fizic şi mental de Juan, socrul ei. Acest al doilea timp în care funcţionează Angélica – timpul liniştitor – confirmă, printr-un soi de paradox comic, poziţia însemnată a Angélicăi faţă de Juan Campos şi, ca atare, faţă de întreaga familie. Bineînţeles că e vorba de o însemnătate precară, având în vedere că Angélica a intrat în familie prin căsătoria cu Jacobo: asta înseamnă că există nişte limite pe care Angélica, oricât de departe ar merge în relaţia ei cu Juan, nu le-ar putea depăşi, nici măcar în chip incestuos. Însă Angélica nu a ajuns niciodată atât de departe, nici măcar în planurile ei cele mai secrete. În fond, Angélica nu vrea decât ce-a vrut de la bun început, de când s-a căsătorit cu Jacobo, nu vrea decât ceea ce de la bun început i-a refuzat Matilda. Să fie cineva în familia asta şi nu, cel mult, un apendice al fiului mai mare. Ceva de genul ăsta a reuşit în ultima perioadă, de-a lungul căreia, după părerea Angélicăi, s-a văzut cât se poate de clar că Juan se apleacă plin de bunăvoinţă asupra ei pentru că are nevoie de ea. Angélica i-a povestit lui Juan pe diferite tonuri situaţia pe care o traversează căsnicia ei cu Jacobo: e o situaţie critică (între ei e o stare conflictuală mai mult decât latentă), însă în acelaşi timp *light.* N-o să se ajungă niciodată la vărsări de sânge, a asigurat în mod repetat Angélica. Dar fără îndoială că situaţia asta, nu că ar fi suportabilă, dar e totuşi mai puţin sâcâitoare sau, cum se zice azi, stresantă. Toate acestea sunt prezente în noaptea asta în Angélica în timp ce conştiinţa ei sare de la spaimă la calm şi de la calm la spaimă, ca o durere pulsatilă. Juan Campos, la rândul lui, e conştient acum de prostia tumultuoasă prezentă în nora lui, ca şi de măgulitoarea atracţie amoroasă pe care nora lui o simte faţă de el. Aceasta din urmă e şi ea, după Juan, tot o prostie, dar e o prostie măgulitoare. Angélica a reuşit tot timpul ăsta să-l distreze destul de bine. Şi acum

Angélica face parte integrantă din pauza pe care conştiinţa în stare de veghea lui Juan tocmai a luat-o în peştera asta, în noaptea asta. De îndată ce a fost luată pauza, conştiinţa lui Juan s-a umplut până la refuz de Matilda. Matilda umple cu absenţa ei conştiinţa lui Juan acum, ca un rucsac în spatele unui alpinist. Conştiinţa ponderii Matildei e la fel de constantă şi inevitabilă ca senzaţia de gol: Matilda nu mai are acum nicio pondere, nu mai cântăreşte nimic. Şi totuşi îl apasă. E o greutate imaterială. Unul dintre efectele pe care această greutate le produce în conştiinţa lui Juan e instabilitatea stării lui de spirit: în seara asta, Juan s-a văzut în doar câteva ore trecând de la nonsensul unei vorbe aruncate la ţicneala care l-a făcut să coboare pe plaja asta în amurg, trecând apoi de la discursul mental că Matilda nu îl bântuie pentru că e un suflet osândit la dorinţa de a o băga în sperieţi pe Angélica, ca să nu mai vorbim de dorinţa de a o simţi aproape şi de a o îmbrăţişa pe nora lui ca să-şi oblitereze propria spaimă, care e o spaimă autoindusă cu ajutorul propriilor cuvinte.

Juan Campos e sigur că noaptea asta absurdă în peşteră va trece fără incidente: mâine dimineaţa, la prima lucire a zorilor, o să urce amândoi pe cărarea de pe faleză şi de acolo o vor lua pe drumul care-i va duce la Asubio. Nu trebuie decât să reziste vreo şase-şapte ore, poate chiar mai puţin. Şi asta doar în eventualitatea că la Asubio lumea nu s-a alarmat deja şi n-o să înceapă să-i caute. În cazul al doilea, timpul petrecut în peştera întunecată ar putea să se reducă la jumătate sau mai puţin de atât. Singurul inconvenient în acest al doilea caz ar fi – consideră Juan Campos – sentimentul de ridicol care l-ar cuprinde. Presupunând că Antonio Vega, însoţit poate de Fernandito şi Emeterio, s-ar hotărî, dotaţi cu corzi, să pornească în căutarea lor şi că ar hăuli strigându-i de pe culmea falezei, şi presupunând că ei, cei de jos, ar răspunde şi, astfel, cu ajutorul corzilor şi a luminii

lanternei, ar fi salvaţi, ce explicaţie ar putea să dea Juan? Cum ar face faţă? Explicaţia cea mai simplă ar fi să spună: am coborât aici pentru că voiam să-i arăt Angélicăi peştera care aminteşte atât de bine de peisajul lui Patinir, şi s-a făcut târziu şi n-am mai găsit drumul de întoarcere. Nimic mai cuminte decât explicaţia asta: numai că nu-l salvează pe Juan Campos de la oprobriul ridicolului. Cum poate să piardă cineva aşa de mult timp într-o oarecare peşteră din josul falezei şi să nu se uite la ceas sau pur şi simplu să nu-şi dea seama că-i iarnă şi că lumina se duce repede? Motivul profund al acestei uitări a fost Matilda: Matilda a fost cea care, prin refuzul său de a i se înfăţişa, i-a provocat decizia neobişnuită de a o lua pe faleză în jos în amurg. Juan conchide că această explicaţie e mai profundă, dar nu mai puţin ridicolă decât cea dinainte. E ca şi cum ar zice: am coborât până la peşteră pentru că am viziuni. Dar Juan Campos nu are viziuni: caracteristica tempoului lui biologic şi mental este repetiţia secretoare de identic a Aceluiaşi cu diferite nume şi în diferite versiuni. E ca o nostimă întoarcere a Aceluiaşi fără emoţie şi lipsită de tragism: acelaşi lucru suferind de nume, nume, nume, cum spune César Vallejo. Repetiţia nostimă a unuia şi aceluiaşi lucru este, ca teorie, doctrina filosofică pe care o cultivă Juan Campos. Iar în practică, viaţa lui confortabilă de văduv bogat, acum. Iar înainte, viaţa lui de profesor înstărit. În seara asta, totuşi, Juan s-a simţit dat peste cap şi a pus imediat în legătură surescitarea lui, agitaţia, cu amintirea momentului când s-a îndrăgostit de Matilda, la douăzeci şi cinci de ani. Matilda, aşadar, l-a bântuit în seara asta, deşi nu în sine sau cu de la sine putere, ci, cum s-ar zice, printr-un interpus, cu ajutorul unei surescitări personificate. La fel cum nu pot fi observate în mod direct evenimentele care au loc la nivel subatomic, ci doar prin informaţii mediate, cu ajutorul senzorilor şi al aparatelor de măsură, tot astfel Matilda nu

poate fi percepută în sine, dar poate fi sesizată în denotaţia constatată de un Juan Campos surescitat. Dacă lucrurile ar sta aşa, s-ar putea spune că, în mod mediat cel puţin, Juan Campos a devenit locul înregistrărilor sau apariţiilor denotative ale iubitei lui. Doar că Matilda nu e iubita lui. A fost vreodată Matilda iubita lui Juan? Ce e sigur e că Juan a fost iubitul Ma tildei, dar invers?

Pauza lui Juan se vede dintr-odată conturbată de vocea tremurătoare a Angélicăi care îl întreabă dacă nu crede că, văzând că nu mai apar, cei de la Asubio o să pornească să-i caute.

— Nu. Nu cred, Angélica, spune Juan.

Pentru un ascultător imparţial, răspunsul lui Juan dă impresia unei fermităţi excesive. E – pe moment cel puţin – fermitatea celui care tocmai se pregăteşte să facă o glumă. Lui Juan îi trece iarăşi prin cap să o ia peste picior pe Angélica, să o mai bage puţin în sperieţi. Bun, nemaipunând la socoteală faptul că Juan Campos e convins că, până la ora asta, la Asubio nimeni n-a intrat în alertă. Juan s-a uitat acum câteva minute la ceas şi era zece fără ceva. Sunt mai bine de două ore de când e întuneric beznă pe faleză, dar nu e târziu pentru cei de la Asubio. Antonio şi Emilia probabil că au luat cina în apartamentul lor, Fernandito cu siguranţă nu s-a întors până acum, iar Bord şi Balbanuz sunt atenţi în primul rând la intrarea şi ieşirea maşinilor. Drept care Juan accentuează şi mai mult cele spuse:

— Angélica, mai bine să luăm totul cu calm. N-o să ne simtă nimeni lipsa.

— Dar, omule, e deja zece noaptea!

— Bun. Dar pentru cine stă liniştit în faţa focului nu e mare diferenţă între ora opt şi ora zece. Cam cât durează un film, cam atât am stat noi aici. Şi ştii şi tu că la Asubio nu ne adunăm niciodată cu toţii la cină. Aşa că nimeni nu o să ne simtă lipsa. Singurul căruia până acum îi păsa când

vin şi când plec era Antonio. Însă Antonio abia mă mai bagă în seamă acum, nu-l mai interesează decât nevastă-sa. De altfel, am observat şi o anume ostilitate la Antonio în ceea ce mă priveşte. N-ai băgat şi tu de seamă, Angélica?

— Nu. Eu nu. Dimpotrivă: Antonio se îngrijeşte de tine, cu devoţiune chiar.

— Până acum aşa era: aşa era. Dar de când am venit aici şi s-a agravat treaba cu Emilia ne-am îndepărtat. Am mai vorbit de asta, Angélica, ţi-am povestit că a ajuns să-mi ceară lichidarea…

— Asta a fost o idee care i-a trecut şi lui, aşa, prin cap. A zis-o chiar azi la prânz sau ieri. A zis că nu i se pare o idee aşa de bună.

— Nu ştiu, nu ştiu… Mie nu mi se pare că Antonio mai e cel care a fost înainte, nu, nici vorbă…

Compania Angélicăi, cum stă aşa speriată, îi foloseşte lui Juan ca să nu se mai gândească la el însuşi. În ciuda faptului că atunci când a vorbit de Matilda a făcut uz de vocabularul lumii de dincolo, bunul lui simţ, incredulitatea lui Juan Campos vizavi de toate conceptele astea medievale despre viaţa de după moarte, îl fac să nu simtă de fapt nici urmă de frică. Juan e un filosof raţionalist de rangul trei sau patru, puţin dispus să-şi piardă vremea cu poetismele sau iraţionalismele în care mai alunecă uneori filosofia contemporană. Astfel că, în situaţia de faţă, singurul lucru care-l enervează e doar disconfortul fizic, pe care va trebui să-l suporte o noapte întreagă petrecută la nivelul mării, dacă nu vine nimeni să-i salveze. Şi mai e disconfortul lui când va trebui să dea explicaţii în caz că o să vină cineva, baremi Antonio, ca să-i salveze. Soluţia pe care ar prefera-o Juan e să nu vină nimeni să-i caute şi, mâine în zori, să plece el şi cu Angélica fără niciun ajutor. Şi asta e tot. Juan îşi dă seama că, făcând abstracţie de teama superstiţioasă, iraţională, pe care o poate provoca

un loc ca ăsta, singurul lucru pe care ar trebui să-l facă e să se pună mai bine la adăpost în interiorul peşterii şi să lase orele să treacă. Necunoscuta în problema asta e Angélica. Dar încă o necunoscută – trebuie să recunoască Juan – este ce-o să se facă el dacă Angélica o să-şi piardă complet controlul. Asta ar da situaţiei o turnură care, în caz contrar, se anunţă cât se poate de plictisitoare.

— Întrucât n-o să fim salvaţi, Angélica, putem să ne ţinem de urât povestindu-ne poveşti de groază, că recunoşti şi tu că e locul cel mai potrivit. Poveşti cu stafii.

— Nu ştiu dacă m-ar distra aşa de tare, declară Angélica şovăitoare. N-am putea oare să mai încercăm o dată să suim?

— Imposibil, am cădea de pe stânci.

— Sunt îngheţată.

— Hai să intrăm puţin înăuntru.

Aşa fac, merg spre adăpostul din interiorul peşterii. După toate aparenţele, peştera asta e formată prin eroziunea marină. E un arc semicircular aproape perfect, cu o intrare mai largă şi, în fund, o ieşire mai îngustă. E o peşteră frumoasă. Sau ar fi aşa, la lumina zilei. Noaptea, totuşi, n-are ce să-ţi placă la ea, şi e traversată de curenţi reci de aer. Şi are un fel de ecou. Dă impresia că marea în creştere care bubuie afară, bubuie şi înăuntru, în surdină. Peştera e ca un pasaj, pragul unei porţi. În fund, de cealaltă parte, străluceşte tălăzuirea nocturnă. Juan şi Angélica s-au aşezat cât mai adânc cu putinţă, şi acum îşi sprijină spatele de o stâncă plată şi aproape confortabilă. E o situaţie tâmpită şi o să mai dureze încă patru sau cinci ore. Juan se gândeşte: dacă am fi tineri, am face amor, aşa ne-am încălzi. Chiar şi ideea de a face amor cu Angélica îl face să caşte mental. Ce simte oare Angélica?

— Dacă, Angélica, contrar presupunerilor noastre, marea ar ajunge până la noi la flux, şi ar inunda complet peştera asta, am muri înecaţi. Nu prea văd cum am putea

să ne urcăm pe vreo stâncă mai înaltă. Pe aici nu sunt cornişe pe care ne-am putea cocoţa. Dacă marea ar creşte cu un metru, cu un metru doar, n-am putea să îndurăm frigul şi am muri în modul cel mai grotesc, ar fi o moarte absurdă.

— Asta n-o să se întâmple, se vede că în peştera asta apa n-a mai intrat de mult. Spune-mi un lucru: de ce ai zis înainte că Matilda e un suflet osândit? Ăsta-i un gând crud. Când ai spus asta, mi s-a părut dintr-odată că nu te mai recunosc, ca şi cum prin tine ar fi vorbit altcineva, aveai o voce rece şi crudă. Tonul vocii tale nu era cel al unui om pe care îl doare ceea ce zice, ci al unuia care face o înştiinţare. M-a speriat vocea ta. Să ştii, Juan, m-a speriat mult mai tare decât locul ăsta oribil, care îmi dă fiori, m-a speriat vocea ta când ai spus lucrul acela, pentru că nu părea vocea ta…

— Poate că nici nu era. De unde ştii că în mine nu sunt două voci, precum şi două persoane, două suflete? N-aş fi primul om cu două suflete! Poate că la lumina zilei se vede doar unul, pe când celălalt iese noaptea: noaptea ies pasiunile, concupiscenţa cărnii, iresponsabilitatea, desfrânarea pipăielilor furişe. Lumina zilei ne îngrădeşte cu vigilenţă şi precauţii de tot felul, dar noaptea, când nu ne vedem desluşit, când stăm atât de aproape eu şi tu, Angélica, când la amândoi ne e frică şi când îndurăm amândoi acelaşi frig, atunci ce e ascuns iese la suprafaţă, vocea se schimbă, corpul amândurora se zvârcoleşte printre umbre, ne încolăcim unul în altul, ca nişte şerpi imenşi. Aşa e noaptea…

— Da, bineînţeles, dar tu ar trebui să fii diferit faţă de cum te ştiu, nu mi te închipui agresându-mă sau violându-mă… Angélica spune asta şi în acelaşi timp scoate un soi de râs cretin, parcă ar fi zburătăcitul unei păsări.

— Bineînţeles, asta pentru că nu mă poţi închipui decât ziua, cu personalitatea diurnă a lui Juan Campos, dar

noaptea nu m-ai văzut niciodată. De unde ştii că omul care îţi vorbeşte acum nu e alt Juan, dezinhibat, care a dat drumul unei carnalităţi diferite de cea pe care se cuvine să o aibă un om de vârsta mea şi care acum nu se gândeşte decât la ce bine s-ar simţi dacă te-ar poseda? De unde ştii că n-o să fac asta? De unde poţi să ştii cine sunt în bezna asta?

— Nu ştiu de unde ştiu, dar am încredere în tine.

Juan se dă dintr-odată mai la o parte şi se dezlipeşte brusc de nora lui. Acum Angélica e singură şi nu îl vede pe Juan, simte doar mişcarea siluetei lui Juan ca a unui animal de mărimea unui om. Juan gâfâie, sau mârâie, e o senzaţia absurdă.

— Termină cu astea, Juan, termină cu prostiile astea!

— Ce prostii? Simt aici, lângă tine. Juan îşi întinde mâna şi o apucă pe cea a Angélicăi. Angélica scoate un strigăt, contactul cu mâna socrului ei i s-a părut înspăimântător. Juan şi-a luat mâna de pe ea şi a dispărut din nou în beznă.

— Cât e ceasul, Juan? întreabă Angélica cu o voce gâjâită. Nu am ceas.

— E ceasul sufletului osândit.

— Ar trebui să ieşim afară din peşteră şi să cerem ajutor.

— Fă-o tu, Angélica, ieşi şi strigă după ajutor. Atunci o să vezi unde te afli, că n-are de unde să vină niciun ajutor. Numai eu te pot ajuta, dar astăzi nu-s în toate minţile, noaptea m-a îmbibat de accidentalitate, de dezagregare Sunt un accident brusc în noaptea asta, Angélica. Nici eu nu te recunosc pe tine. Tu nu eşti nora mea, nici Angélica, şi nici n-o să existe mâine, nici lumina zilei. De unde ştii că mâine o să răsară soarele?

În Asubio e o mare agitaţie la ora asta. Jacobo a apărut în automobilul de teren al unui prieten. Amândoi vin să vâneze. O să rămână tot weekendul şi o să meargă la un loc de pândă la o sută de kilometri de Lobreña. Şi-au adus

puştile şi costumele de vânătoare, un picuţ, poate, prea noi Au pornit de la Madrid imediat după serviciu şi au făcut un drum de cinci ore. Au claxonat în faţa porţii de la Asubio pe la unsprezece. Bonifacio le-a deschis poarta şi l-a anunţat pe Antonio zicându-i că o să urce spre casă. Antonio a aprins lumina de la intrare şi îi aşteaptă cu poarta deschisă. Când a trecut prin casă, pe Antonio l-a surprins că lumina din camera de zi şi din biroul lui Juan sunt stinse. Adevărul e că Antonio şi Emilia au stat închişi toată seara în apartamentul lor şi nu s-au mai gândit la ceilalţi oameni din casă. Antonio credea că Juan şi Angélica şi-au terminat plimbarea şi că şi-au pregătit singuri ceva la cină. Nou-veniţii îl salută pe Antonio şi Jacobo întreabă:

— Unde-i toată lumea?

— Nu ştiu. Aici. Unde ai vrea să fie?

— Dar staţi pe întuneric. Unde simt cu toţii?

Evidenţa absenţei lui Juan şi a Angélicăi din casă ia deodată volum. Maşinile sunt în garaj şi niciunul dintre ei nu-i de găsit. Unde s-or fi băgat? în timp ce formulează întrebările astea aparent fără răspuns, Jacobo şi prietenul său, un tânăr de vârsta lui care se numeşte Felipe Amaiz, îşi aduc în hol valizele şi puştile de vânătoare băgate în huse. Nu e nimeni.

— Or fi ieşit, îi spune Jacobo lui Felipe Amaiz. Hai să-ţi arăt camera şi să ne punem lucrurile.

Urcă amândoi treptele, aprinzând luminile, făcând să duduie scara din lemn. Antonio caută prin toată casa, ştiind de dinainte că nu e nimeni. Din biroul lui Juan îl sună pe Bonifacio. Bonifacio declară că numai Fernandito a ieşit cu maşina pe la cinci-şase şi că nu s-a întors încă. Nu a băgat de seamă să fi ieşit Angélica şi Juan pe poartă. În orice caz, Bonifacio se oferă să dea o mână de ajutor şi după câteva minute apare în hol. A ieşit şi Emilia din camera ei şi vrea să ştie dacă vor să mănânce ceva. Poate

să le facă o omletă şi s-o mănânce cu nişte mezeluri. Situaţia e în acelaşi timp perfect normală şi ieşită din comun. Doi oaspeţi, unul dintre ei din familie, care apar pe neaşteptate şi cărora cineva le pregăteşte o cină. Iar ciudăţenia e că nici stăpânul casei, nici soţia unuia dintre oaspeţi nu mai apar. Normalitatea, firescul, ocupă tot spaţiul şi, în acelaşi timp, rapid, se dizolvă în voluminoasa senzaţie de ciudăţenie care pune stăpânire pe toţi. Cum e posibil ca doi oameni să iasă la o plimbare pe la mijlocul după-amiezii şi să nu se întoarcă până la douăşpe noaptea? E de neînţeles. Jacobo vrea să ştie dacă au lăsat vreun bilet. Nu e niciun bilet şi niciun mesaj, n-a dat nimeni niciun telefon. Faptul că nu a dat nimeni niciun telefon îl surprinde, poate, cel mai mult pe Jacobo, care o ştie pe Angélica foarte amatoare să dea telefoane de pe mobil la orice oră din zi şi din noapte.

— Poate că li s-a întâmplat ceva… comentează Felipe Amaiz ca să zică şi el ceva, ca să spună cu glas tare lucrul cel mai firesc la care încep să se gândească cu toţii.

Între timp, Emilia anunţă că pot să treacă în sufragerie A pregătit o omletă şi o salată, pe lângă brânzeturi şi mezeluri. Oaspeţii se aşază la masă. Antonio deschide o sticlă de Rioja. Pentru un moment, cât timp beau vinul şi încep să mănânce, revine senzaţia de normalitate care e separată de senzaţia de ciudăţenie doar printr-o foarte subţire pojghiţă invizibilă. Ambele senzaţii coexistă simultan. Din fericire, oaspeţilor le e foame, aşa că devorează omleta şi mezelurile şi brânza şi vinul. Douăzeci de minute mai târziu, stau cu toţii în sufragerie: Jacobo, Felipe Amaiz, Antonio şi Emilia, Bonifacio şi Fernandito care tocmai s-a întors. Fernandito a cerut să i se explice situaţia şi s-a limitat să comenteze:

— Ăştia doi au fugit, asta-i o evadare în toată regula!

Jacobo se uită furios la fratele lui.

— Ţine-ţi gura aia spurcată!

— Tac, dar e clar ca bună ziua că ăştia doi s-au cărat.

Antonio e uluit de-a dreptul. Nu e deloc genul lui Juan Campos, pe care îl cunoaşte de-o viaţă, să dispară aşa, fără să anunţe. Sugestia răutăcioasă a lui Fernandito conţine mai multă naivitate decât răutate. Juan nu e tipul de om care să fugă pe jos, pe la mijlocul după-amiezii, cu o amantă. Şi nici Angélica nu e o amantă, în sensul uzual al termenului. Cel mai raţional ar fi să te gândeşti că au rămas undeva prin Lobreña sau că au avut un accident. Dar nu ai ce să faci în Lobreña – nu e nimic deschis – începând de la unşpe noaptea. Aşa că, dacă ar fi acolo, logic ar fi să dea un telefon ca să-i spună lui Antonio să vină să-i ia. Antonio ajunge la concluzia că nu mai rămâne altă posibilitate decât aceea că au avut un accident. Odată ce a tras concluzia asta, câmpul de posibilităţi se reduce şi în acelaşi timp se lărgeşte nemăsurat de mult. Nu e foarte probabil ca Juan să o fi luat tot înainte pe câmp. Singurul drum de la Asubio care nu urmează şoseaua comunală e cărarea de pe faleză. În plus, acesta e un drum des umblat de Angélica şi uneori şi de Juan. Iar drumul ăsta e periculos noaptea. Antonio decide să organizeze o expediţie de salvare:

— Mergem în două grupuri, într-unul Femando, Jacobo şi eu, şi în celălalt puteţi să mergeţi voi doi, Bonifacio, care cunoaşte drumul, şi Felipe. Mergem pe faleză şi strigăm după ei.

Antonio merge la garaj să caute o coardă şi câteva lanterne. Pornesc la drum. Pe măsură ce merg pe creasta falezei, Antonio se gândeşte că, oricum, chiar dacă îi localizează şi chiar dacă nu sunt răniţi, o să fie complicat la ora asta din noapte să-i scoată de unde or fi fiind. Simt vreo trei kilometri de faleză, întrerupţi de două râpe care s-au format din cauza prăbuşirii stâncilor sub efectul eroziunii marine. Prima dintre ele, cea mai adâncă, e numită Râpa Dracului. A doua, mai puţin profundă, Râpa

Mâţei. Şi mai sunt două plaje mici la piciorul falezei. Una dintre ele, cea mai mică, e acoperită de mare la flux. Cealaltă, mai mare, a fost, pe vremea când copiii erau mici, un loc de excursie unde se duceau ziua. Acolo e peştera Crabilor care, în imaginaţia celor trei copii Campos, stimulată de Antonio, a fost vreme de ani de zile o peşteră unde se adună contrabandiştii. Planul lui Antonio e ca echipa de salvare să se posteze deasupra acestei peşteri, care se află la vreo douăzeci de metri mai jos, trăgând nădejde că din locul ăsta, care e cel mai înalt de pe toată faleza, Juan şi Angélica o să-i poată vedea sau auzi. Antonio preferă să nu se gândească la posibilitatea ca unul dintre ei doi, sau amândoi, să fi căzut de pe stânci şi să se fi înecat în mare. Înaintează repede pe cărarea de pe faleză. Antonio are pe umăr o coardă de alpinist de vreo 50 de metri şi o lanternă puternică. În spatele lui merg Bonifacio şi Felipe cu altă lanternă. Antonio şi Jacobo strigă la răstimpuri numele celor doi dispăruţi. În ciuda lanternelor, expediţia se deplasează încet. Antonio are o senzaţie de spaimă în plex. Poate s-a întâmplat o nenorocire iremediabilă. Ajung în sfârşit la cărarea care duce, în jos, până la peştera Crabilor. Strigă din nou acum, toţi cinci dintr-o dată, şi îşi rotesc în semicerc lanternele. De ce e Antonio Vega atât de sigur dintr-odată că Juan şi Angélica sunt undeva acolo jos? Antonio îşi aminteşte că în urmă cu mulţi ani, într-o vară, când se plimba cu Juan pe faleză, au coborât amândoi până la peşteră. Şi au coborât pentru că Antonio îşi amintea de descinderi analoage ale întregii familii, inclusiv Matilda şi Emilia, pe vremea când copiii erau încă mici. Iar Juan, la rândul lui, şi-a amintit că de fiecare dată când vede peştera aceea îi vine în minte Sfântul Ieronim al lui Patinir, care stătea şi el într-o peşteră asemănătoare. Şi dacă Juan a coborât azi la peşteră chiar în căutarea amintirii care i-a răsărit lui Antonio în minte? Nu se mai gândeşte mult, îşi leagă

coarda în jurul mijlocului şi îi pune pe Jacobo şi Femando să ţină bine coarda la celălalt capăt. Coboară încet pe cărare. E o coborâre grea şi neplăcută, chiar pe lângă mărăcinii care străjuiesc cărarea, dar nu e imposibilă. Când a făcut mai bine de jumătate de drum, strigă din nou numele lui Juan şi al Angélicăi. Acum distinge parcă un *suntem aici*! continuă să coboare. Când în sfârşit pune piciorul pe plajă, mareea a ajuns până la baza cărării. Două umbre îl aşteaptă jos. Angélica spune ceva printre dinţi şi hohoteşte. Juan comentează rece.

— Ei, Antonio Vega, ai ocazia să-ţi aminteşti de vremurile când erai *sherpa!* Sper că eşti mulţumit!

Vocea lui Juan Campos nu pare vocea lui Juan Campos: la fel cum, într-un accident, faţa răvăşită şi palidă a victimei îi pare în acelaşi timp familiară şi nefamiliară unui prieten. Antonio nu face niciun comentariu şi organizează imediat ascensiunea. Având în vedere că Angélica tremură şi nu prea pare în stare să urce singură, Antonio îi leagă imediat coarda pe după mijloc şi începe să urce în spatele ei. Înainte să coboare, convenise cu Jacobo şi Femando că va trage de trei ori de coardă ca să ştie ei că trebuie să o ridice. Juan îşi încununează intervenţia rece de adineauri zicând:

— Când ajungeţi sus, Antonio, vezi tu dacă mai cobori să mă iei şi pe mine sau mă laşi aici toată noaptea. Acum, fără Angélica, aproape că-i plăcut în locul ăsta.

Antonio e buimăcit să audă aşa ceva, e ca şi cum, în mod nedesluşit, Juan ar vrea să-l atace. Se mulţumeşte să spună:

— O să cobor să te iau şi pe tine, bineînţeles. Cu coarda, e uşor să urci şi să cobori.

Urcuşul cu Angélica e încet, dar constant. Ajunsă sus, Angélica se trânteşte la pământ şi rămâne acolo. Jacobo îi pune jacheta lui pe umeri. Antonio coboară din nou. Juan e pregătit, zice că nu e nevoie să îl lege pe după mijloc, aşa

că, ţinându-se de coardă, urcă încet, cu ajutorul celor de pe faleză. Niciunul dintre ei doi nu vorbeşte cât timp durează ascensiunea. Când ajung sus, nimeni nu zice nimic. Cei cinci expediţionari, plus Angélica şi Juan, pornesc la drum înspre Asubio. Singură, noaptea e firavă. Oxigenul împuţina cu naivitate timpul dedicat morţii.

XXXV

Juan Campos se află din nou în biroul lui a doua zi. S-a înserat, e deja întuneric, plouă fără încetare: burniţa ţine sub observaţie fiecare colţ. Eşti recunoscător pentru focul de lemne din birou, pentru whisky-ul cu gheaţă şi sifon, pentru cele două lămpi aprinse care lasă în umbră tot restul camerei confortabile a lui Juan. Se respiră un aer de siguranţă şi echilibru hibernal. Toată vila, întregul Asubio, îl desparte pe Juan de haosul dens al vijeliei cantabrice, de ploaia încontinuu absurdă. Iar camera lui, la rândul ei, îl desparte de haosul semicomic al casei de la Asubio şi al oamenilor din ea, care acum, odată cu sosirea lui Jacobo şi Felipe Amaiz cu cizmele de vânătoare şi cu puştile lor, a căpătat un aer de partidă de vânătoare franchista *(mutatis mutandis,* asta ar adăuga, probabil, Angélica). Angélica a rămas în pat toată ziua. Emilia şi Balbanuz i-au adus nişte căni de supă şi ceai şi ceva gustări uşoare în dormitorul ei, pe care nu-l împarte cu soţul: Jacobo şi Felipe s-au instalat într-unul dintre dormitoarele de pe vremuri ale copiilor, care erau folosite drept cameră de oaspeţi când veneau aici cu prieteni de-ai lor de la şcoală. Împărţirea asta a camerelor l-a distrat pe Fernandito, care i-a făcut cu ochiul lui Antonio Vega, când a aflat, dimineaţă la micul dejun, cum stau lucrurile. Asta l-a intrigat pe Juan, care nu a întrebat nimic, dar care bănuieşte că relaţia, şi aşa tensionată, dintre fiul şi nora lui s-a încordat şi mai tare după aventura de la peştera Crabilor. Juan se bucură de

absenţa Angélicăi, de retragerea ei. Nu e câtuşi de puţin o retragere tactică (cum ar fi fost dacă ar fi continuat relaţia socru-noră în termenii anteriori incursiunii la peşteră): e mai degrabă o pauză acidă marcată cu leziunile superficiale produse de mărăcini şi ceva leziuni psihice din cauza celor petrecute între ei. Juan zâmbeşte: faptul că nu s-a petrecut absolut nimic este cea mai dureroasă leziune psihică pe care a putut Juan, noaptea trecută, să i-o provoace Angélicăi! Şi-o imaginează pe Angélica cum îşi oblojeşte, cu febrilitate, non-rănile. Angélica probabil că nu mai ştie ce să creadă în momentul ăsta. Şi Juan zâmbeşte. Ia o înghiţitură de whisky. Şi ia din nou un exemplar ferfeniţit din *Fiinţa şi neantul: Pentru ca un lucru să nu existe, trebuie ca pentru-sinele să se constituie mereu ca o rămânere în urmă faţă de sine, altfel spus, să rămână mereu în urma sa ca un datum care nu e el însuşi. Această caracteristicii a pentru-sinelui implică faptul că fiinţa nu găseşte niciun reazem, niciun punct de sprijin în ceea ce era. Dimpotrivă, pentru-sinele este liber şi poate acţiona astfel încât să existe o lume pentru că el este fiinţa care trebuie sa fie ceea ce era în lumina a ceea ce va fi.* Juan a citit fragmentul ăsta de câteva ori în seara asta. Textele astea ale lui Sartre, recitite de atâtea ori, nu îl stimulează întotdeauna intelectual pe Juan. Însă în seara asta ploioasă ideea că pentru-sinele, conştiinţa, nu găseşte niciun reazem, niciun sprijin în ceea ce era, i s-a părut un portret-robot al lui însuşi. Şi în acelaşi timp un portret-robot al Emiliei şi, prin extensie, al lui Antonio Vega. Niciunul dintre ei trei nu mai sunt ce erau, printre alte motive (psihologice acestea, dar şi metafizice), pentru că erau deopotrivă ceea ce era Matilda: Matilda nemaifiind, au încetat să mai fie ceea ce, împreună cu ea, erau. Acum sunt liberi şi trebuie să fie ceea ce erau (şi nu mai sunt) în lumina a ceea ce vor fi (şi încă nu sunt). În cazul lui particular – reflectează Juan – nu e nicio problemă, e liber

în lumina a ceea ce va fi, nu contează ce. Mai bine zis, în lumina viitoarelor alegeri pe care Juan le va face vizavi de sine. Emilia, în schimb, nu pare în stare să mai aleagă liber în ceea ce o priveşte: lumina a ceea ce va fi nu străluceşte pentru Emilia. Drept care, ceea ce era îşi pierde propria strălucire, se face praf şi pulbere lipsit de ceea ce va fi. Emilia e condamnată să eşueze, să dispară chiar, să moară. Şi prin extensie, şi Antonio Vega. Juan Campos pune *Fiinţa şi neantul* pe braţul fotoliului şi ia o înghiţitură bună de whisky. Bea tot paharul. Se opreşte meditativ cu paharul gol în mână, uitându-se la foc, şi în sfârşit se ridică şi se îndreaptă spre minibarul mobil. Şi îşi mai toarnă un whisky cu gheaţă. Se întoarce la fotoliul lui din faţa focului. Clinchetul cuburilor de gheaţă în pahar e ca o văpaie de chihlimbar îngheţat. Whisky-ul e o plăcere mai mare decât tot ce se poate concepe.

Juan a luat azi prânzul singur, adică neavând altă companie decât pe Antonio şi prezenţa fugitivă a Emiliei care nu s-a aşezat la masă. A fost un prânz tăcut. Şi a fost, de asemenea, un prânz incomod. Adevărul e că Juan îşi închipuise că Antonio o să-l întrebe discret ce l-a apucat de a coborât la peşteră. Juan avea răspunsul pregătit: amintirea Matildei, tabloul lui Patinir, amintirea zilelor fericite de la Asubio când copiii erau mici. Juan era sigur că menţionarea tuturor acestor amintiri îl va emoţiona pe Antonio. Că va contribui la restabilirea cordialităţii sau, cel puţin, la aparenţa cordialităţii. Acum spaimele îi ţin de urât, cu condiţia să apară şi să dispară la perioade de timp rezonabile. A făcut chiar o listă cu spaime posibile: spaima că oare ce-o să facă Fernandito cu viaţa lui, cu Emeterio. O să se mute la Lobreña? Spaima supremă e ce o să facă Antonio cu Emilia, şi ce o să facă Emilia însăşi, cu sau fără Antonio. Şi mai e spaima subsidiară în registru matrimonial în legătura cu fiul şi nora lui. Angélica o să divorţeze oare de Jacobo pentru ca imediat să-i ceară mâna

văduvă tatălui lui Jacobo? Dacă ar fi aşa, nostimada s-ar răspândi prin lume ca un ditamai butoiul de melasă cleioasă. O spaimă accidentală aceasta, fără îndoială, dar aşa de pompoasă, în caz că s-ar produce, încât mai că l-ar obliga pe Juan Campos să emigreze, să se ducă vreo câteva zile la hotelul Real ca să privească în linişte golful din Letona, până ce se topeşte melasa. Faptul că Antonio n-a scos aproape nicio vorbă tot timpul cât a durat prânzul a fost, într-un fel, încă o spaimă, ca o înţepătură de albină când nici nu te aştepţi Oricum, Juan era hotărât să-l lase pe Antonio să aducă subiectul în discuţie… orice subiect, de altfel, dar cum te mai poţi îndoi că subiectul zilei e ce s-a întâmplat noaptea trecută? După ce s-a terminat prânzul, cât timp Antonio strângea rapid farfuriile, Juan, ridicându-se de la masă, nu a putut să se abţină să pună una, măcar una, din întrebările care i se învârteau prin cap:

— Cum de ai ştiut, Antonio, că eram acolo? Era în toiul nopţii şi am fi putut fi oriunde altundeva. De fapt, a fost o pură întâmplare că am coborât acolo. Nu ştiu ce m-a apucat să cobor aşa deodată…

— Sigur, îmi închipui şi eu.

— Şi nu te-a mirat?

— Mi-am făcut griji că aţi căzut de pe stânci.

— Dacă n-aţi fi venit, nu ştiu ce m-aş fi făcut cu Angélica.

— Aţi fi supravieţuit, locul ăla nu-i periculos decât noaptea. Ziua aţi fi găsit cărarea.

— Da, dar era foarte frig. Angélica murea de frică.

— Normal.

— Nu pari prea interesat de toate astea, Antonio.

— Interesat? Nu ştiu, gata, a trecut. Odată ce v-am găsit, am respirat uşuraţi. Scuză-mă, mă duc să duc farfuriile astea la bucătărie.

Antonio iese din sufragerie, împingând cu piciorul, cum face întotdeauna, uşa batantă. Juan are impresia că Antonio a împins uşa asta din două piese cu mai multă

forţă decât ar fi fost necesar, pentru că acum ambele canaturi mai basculează de câteva ori, deschizându-se şi închizându-se, de parcă ar vrea să sublinieze perplexitatea lui Juan. Amabila răceală a lui Antonio l-a buimăcit. Pe vremuri, un incident ca ăsta ar fi dat loc la o discuţie lungă. A fost o aventură, la urma urmei. Neutralitatea lui Antonio pare aproape jignitoare. Ce se ascunde în spatele neutralităţii lui Antonio? Nu-l mai interesează pe Antonio ce se petrece în casa asta, pentru că se pregăteşte să-şi ceară lichidarea? (Juan, care s-a întors în biroul lui, recunoaşte că treaba asta cu lichidarea – o invenţie a lui Juan ca s-o lase cu gura căscată pe Angélica – a ajuns să i se pară verosimilă chiar şi lui însuşi. Deşi, dacă e să fie sincer, îşi dă seama că Antonio nu a pus niciodată problema aşa). Acolo în birou, cât timp în grădină a fost lumină, Juan s-a plimbat întruna dintr-o parte în alta a încăperii, indispus. Antonio, cu răceala lui politicoasă, l-a dat peste cap. E ceasul lui Jean-Paul Sartre. De aceea a scos dintre cărţile lui *Fiinţa şi neantul*, şi s-a plimbat cu ea în mână, fără s-o deschidă, până ce s-a dus lumina, a început burniţa, a tras draperiile, s-a aşezat în faţa focului, şi-a turnat primul whisky. După al doilea whisky, a început să răsfoiască opera filosofului francez. Sartre îl calmează, Sartre îl blindează în seara asta ploioasă. A dat peste pasajul citat mai sus citind întregul capitol în care apare: *A fi şi a face: libertatea.* Una dintre caracteristicile cel mai puţin clare şi, totuşi, în cel mai înalt grad chinuitoare, ale actualei situaţii în care se găseşte Juan Campos e că ar vrea să recupereze un fost Juan Campos mai fraged şi mai tânăr (un Juan, aşadar, care încă ar putea să trăiască doliul pentru Matilda cu îndeajuns de multă intensitate încât să o facă să reapară în memoria dotată cu o anume lumină consolatoare) şi în acelaşi timp nu vrea să fie acest Juan Campos, ci doar să-şi trăiască doliul ca pe ceva încheiat şi să fie lăsat în pace: această a doua situaţie are de-a face cu

ipostaza unui Juan mult mai în vârstă, Juan din vremea anilor de călătorie ai Matildei, din perioada primelor înmuguriri ale resentimentului şi ciudei şi, în fine, cu ipostaza unui Juan uluit, care s-a simţit agresat, când Matilda muribundă l-a tratat atât de agresiv şi l-a alungat din preajma ei. Ambele laturi, stări de spirit, interferează pe neaşteptate, şi în unele zile atât de des, încât, actualmente, una dintre ocupaţiile cele mai stăruitoare ale lui Juan Campos este să se concentreze asupra lecturilor lui din prezent despre filosofia neohegeliană (de aceea, în mod paradoxal, s-a întreţinut cu Angélica) sau asupra oricărui alt lucru care să fie prezent, şi care să-l absoarbă, şi care, nea vând viitor, să-i anihileze în acelaşi timp tot trecutul. Ce-i rău e că prezentul prezentificat încontinuu nu e deloc uşor de obţinut: lui Juan Campos îi i-e dor câteodată de compania inocentă a lui Antonio Vega din alte timpuri.

XXXVI

Şi totuşi, nu de dorul lui Juan Campos ar fi fost nevoie: ar fi fost de ajuns voinţa aceea prietenoasă pe care Juan o împrumutase pe vremuri de la Matilda, şi inocenta companie a lui Antonio s-ar fi reactivat. Ar fi fost de ajuns ca, după prânz, într-una din după-amiezile care au urmat incidentului de la peştera Crabilor, Juan să-l ia deoparte pe Antonio şi să-l întrebe ce face Emilia; ar fi fost de ajuns să spună: Antonio, de ce nu mergem toţi trei la o plimbare, Emilia, tu şi cu mine? Coborâm la Lobreña şi cumpărăm nişte Coca-Cola, nişte îngheţată Häagen Dasz de la supermarket, vorbim de una de alta, ce contează…

Însă acesta e alt Juan Campos, un Juan Campos anterior, pe care Emilia şi Antonio încă şi-l mai amintesc, în timp ce individul în cauză nu e în stare decât, cel mult, să tânjească în van după el, aşa cum tânjesc unii după

tramvaiele din tinereţe sau după armată, aşa, în general, fără să desemneze ceva anume: le e dor de golul unui „înainte” fără „după aceea”. Un asemenea gest l-ar emoţiona pe Antonio chiar *ţi* acum: deşi acum e deja foarte greu, dacă nu imposibil, întâmplarea a făcut, aşa cum se brodeşte adesea, ca Antonio să audă fără să vrea cum Juan îi spunea Angelicăi: *Aşa îi vad eu pe cei doi*, *Angélica: duşmani plătiţi. Personalul domestic întotdeauna ajunge să se transforme în asta. Şi Emilia şi Antonio*, *şi ei. Nu te mira aşa*, *doar ţi-am mai explicat toate astea.* Antonio era în sălaşul din garaj, cu luminile stinse, în faţa sobei dar fără să aprindă focul, şi stătea aşa de o bună bucată de vreme, cu picioarele în sus, în fotoliu, fără să ştie de ce. Lăsase uşa deschisă. Atunci a auzit maşina Angélicăi intrând cu mişcări iuţi în garaj. Antonio a rămas unde stătea. Farurile s-au stins şi Angélica şi Juan au coborât. Păreau că vorbiseră o grămadă despre subiectul ăsta, pentru că la fraza pe care Antonio o auzise, Angélica se prefăcea cât se poate de prost că o aude pentru prima dată. Era prima dată în viaţa lui când Antonio auzea o asemenea frază. Era netă şi de nepronunţat ca frazele acelea din reclamele luminoase într-o limbă străină, cărora le înţelegem sensul când le vedem, dar pe care n-am îndrăzni să le pronunţăm cu voce tare. Antonio Vega silabisi, în seara aceea, prăbuşit în fotoliul lui, expresia *duşmani plătiţi,* şi i se păru de necrezut că el şi Emilia sunt persoanele la care se face referinţă prin ea.

Şi i se păru şi mai de necrezut ca Juan să fie emiţătorul acelei fraze, însă în acelaşi timp – şi abia în asta consta violenţa de nepronunţat a imaginii cu pricina –, ideea se potrivea cu distanţarea progresivă a lui Juan, cu detaşarea lui, cu însingurarea mai întâi şi mai nou, de când cu relaţia cu Angélica, cu modul lui ironic de a relaţiona cu ceilalţi şi de a spune totul pe şleau. Perechea s-a dus. La ieşire, au tras poarta de la garaj. Antonio a mai rămas un răstimp

lung acolo, acum ascuns, răvăşit şi mut, aşa cum se simţise la Londra într-o călătorie pe care-o făcuse înainte de a o cunoaşte pe Emilia, într-o vacanţă de o lună, după câteva sesiuni de conversaţii în engleză: incapabil să mai scoată vreun cuvânt. Emiliei nu i-a comunicat descoperirea asta odioasă. Câteva zile mai târziu a avut loc povestea cu peştera Crabilor. Antonio şi-a spus în sinea lui: am uitat ce am auzit. Iar fraza asta însemna exact opusul. Rezultatul a fost o senzaţie de dezolare care a făcut şi mai dureroasă, dacă s-ar mai putea imagina aşa ceva, confruntarea, zi de zi, cu decăderea continuă a Emiliei. În perioada aceea a început Antonio să-şi preumble prin minte imaginea finalului existenţei lui: Emilia era responsabilitatea lui până la moarte, până la moartea lui inclusiv.

După scena aceea din garaj, şi la puţine zile după operaţiunea de salvare de la peştera Crabilor, îşi face din nou apariţia Fernandito Campos. Antonio şi Femando nu au mai vorbit din noaptea în care Fernandito s-a întors într-o stare jalnică, băut, fără să o fi găsit pe Emilia. Acum Fernandito dă impresia că s-a refăcut. Pare mult mai tânăr, chiar mai tânăr decât e în realitate, şi e elegant cu puloverul şi blugii lui. Dă totuşi impresia că e abătut. Pentru Antonio, nu e nimic surprinzător în această dualitate: există un Fernandito diminuat, bilios, şi altul ulterior, exaltat şi răutăcios. Ambii se echilibrează şi dezechilibrează succesiv. Aşa a fost mereu de când băiatul a devenit adolescent. Antonio abia dacă i-a dat vreo atenţie lui Femando în perioada asta. Îşi aminteşte că el venise mai demult să stea de vorbă cu el, pe când Antonio însuşi se simţea deprimat, şi îşi aminteşte că l-a îndemnat atunci să meargă să vorbească cu tatăl lui, şi îşi mai aminteşte că Fernandito, plin de dispreţ, l-a calificat pe taică-său drept un caz pierdut şi că asta l-a surprins pe Antonio. Acum Antonio e cel care începe să-l considere pe Juan un caz pierdut. Ciudat e faptul că experienţa asta este tragică

pentru Antonio şi e doar dramatică pentru fiul cel mic al lui Juan Campos. Antonio ştie că, într-un fel sau altul, Fernandito va scăpa de influenţa paternă. Până la urmă o să uite de, în fond, naiva lui dorinţă de răzbunare, şi chiar resentimentele lui o să devină tot mai spălăcite odată cu distanţarea geografică şi trecerea anilor.

Antonio nu se va bucura – normal că nu – de niciunul dintre avantajele astea: între Antonio şi Juan nu va avea cum să se creeze o benefică distanţă. Dimpotrivă: se va pecetlui şi se va concentra încă şi mai mult apropierea dintre ei. Şi anii nu vor trece. Ce are să se petreacă între ei doi, se va petrece cât de repede. Doar Antonio se apropie cu paşi repezi de moarte. Femando Campos, în schimb, are toată viaţa înainte.

Întâmplarea face că Fernandito apare din nou acum, vine în garaj, în sălaş, iradiind tinereţe şi jale, ca să vorbească despre ale lui cu Antonio. Printre actualele preocupări ale lui Femando tatălui său nu-i mai revine niciun loc. Emeterio e singura problemă pe care o are Fernandito. Antonio vede imediat că Femando are chef să vorbească despre el însuşi şi că îl apasă ceva. Antonio e acum bătrânul *sherpa* din adolescenţă, un rol pe care Antonio Vega l-a acceptat de la bun început şi pe care acum, în tăcere, acceptă să-l mai joace încă o dată. Toţi membrii expediţiei care cu greu şi cu chin urcă muntele sau coboară în râpe sau în peşterile litoralului cantabric, toţi copiii, toţi adolescenţii, întreaga expediţie, totul cade în responsabilitatea lui Antonio Vega; au trecut anii şi el nu s-a schimbat. Antonio face un vag gest amabil, Femando se aşază lângă el în fotoliul de alături, şi amândoi privesc focul din sobă.

— Ce să mă fac cu Emeterio, Antonio? Femando e sigur că nu are nevoie să spună mai mult. Şi totuşi, acum e prima dată când vorbeşte cu Antonio despre Emeterio.

E mijlocul după-amiezii. Picură iarăşi iarna ploioasă de

la Asubio. Ploaia potoleşte marea. Bancurile de calamari ies la suprafaţă în zile din astea. E bine să stai la sobă în sălaş, să stai cu Antonio. În asta semănau şi încă mai seamănă Matilda şi Antonio, gândeşte Fernandito: mereu ştiu despre ce e vorba, chiar şi când e vorba de lucruri despre care li se vorbeşte pentru prima oară. Mereu a av ut senzaţia ca ştiau dinainte ce avea să le spună, fiindcă niciodată nu erau surprinşi. E foarte posibil ca Fernandito să ia drept înţelepciune ceea ce nu era de fapt decât o stare de alertă continuă, o versiune domestică a *grijii* heideggeriene. Antonio nu întreabă – cum ar fi făcut oricine altcineva – ce e cu Emeterio. Şi nici nu s-a grăbit să dea din gură şi să spună ce grozav e Emeterio, ce buni prieteni aţi fost voi doi dintotdeauna… îşi împleti degetele şi îşi puse mâinile peste picioarele încrucişate. Fernandito, care uneori fumează şi alteori nu fumează, îşi aprinde acum o ţigară. Antonio zâmbeşte privindu-l cum şi-o aprinde şi cum trage un fum. Îi aminteşte de vremurile când era interzis să se fumeze în casă şi când Jacobito fuma pe ascuns.

— Emeterio are o prietenă, spune Fernandito. Ce părere ai de asta?

— Am o părere foarte bună.

— Nu fi porc!

— Păi ce, Femando? Tu nu ai o părere bună sau ce?

— N-o să fie fericit cu ea… cu ţâţoasa aia.

— Poate c-o să fie, de unde ştii tu?

— Tu de partea cui eşti?

— De partea ta, Fernandito, mocofane.

Antonio izbucneşte în râs.

— De ce râzi?

— Da’ ştiu şi eu de ce râd? De tine! Antonio spune asta, râzând în continuare, cu atâta căldură!

— Emeterio e prietenul meu. De ce trebuie să se bage şi tipa asta?

— Hai, Fernandito! Dacă vrei să-mi zici ceva, zi-o ca oamenii.

— Ştii şi tu ce vreau să-ţi zic. Emeterio e prietenul meu şi sunt îndrăgostit de el şi sunt poponar.

— Dar, băiete…!

— Ţi se pare nasol, sau ce?

— Nu. Nu mi se pare nasol. Problema e că Emeterio nu ţi se potriveşte.

— Ba mi se potriveşte.

— Atunci, ce mai caută şi prietena lui? Ea ce treabă are?

— N-are nicio treabă. O muistă, acolo, o bulangioaică.

— Doar n-ai venit, Femando, în seara asta, să stai aici şi să mi-o înjuri pe prietena lui Emeterio. Nu de asta ai venit.

— Asta-i adevărat. Nu de asta am venit.

— Vezi?

— Atunci de ce am venit? întreabă Fernandito. A strivit ţigara cu piciorul pe podea, s-a ridicat, a făcut câţiva paşi prin sălaş, s-a aşezat din nou şi a întrebat de ce a venit.

— Ai venit ca să vorbim despre Emeterio şi despre tine, şi despre prietena lui. Şi mă bucur că ai venit aici ca întotdeauna, ca şi înainte, ca să vorbeşti serios de un lucru serios şi care te scoate din sărite.

— Da, da, mă scoate din sărite.

— Ce s-a întâmplat mai exact? Povesteşte totul! Ei, şi la urma urmei, de ce nu?

— De unde să încep?

— Nu contează. Începe de unde vrei.

— Noaptea aceea când m-am dus să o caut pe Emilia, îţi aminteşti?

— Bineînţeles.

— În noaptea aia m-am întâlnit cu ei, nu cu Emilia. Aşa a început. Încep de aici?

— Bine. Începe de aici.

— M-am purtat ca un porc. Ar fi trebuit să urc la tine şi să-ţi spun că nu am găsit-o pe Emilia…

— Asta nu mai contează, Femando. Acum nu vorbim de Emilia, ci de tine, de voi.

— I-am văzut la supermarket. Aşa a început totul.

E bine să povesteşti, te linişteşte. Acum, în sălaşul învechit şi confortabil, Femando e din nou trecutul lui cu un scurt viitor înainte, viitorul lui Emeterio şi al prietenei lui, şi al lui Fernando însuşi, viitor pe care îl ţine acum în mâinile lui. Nu îi poate obliga să facă nimic altceva decât vor ei, şi nici el, vorba aia, nu e un erou moral, dar acum e cu Antonio Vega, bătrânul *sherpa*, care a fost mereu alături de el şi care acum îi e din nou alături, fără să trebuiască să zică nimic anume, să-i dea vreun sfat moralizator sau sa enunţe vreo idee preconceptă: doar atât, să fie deschis pentru ca Fernandito să aleagă liber viitorul pe care vrea să-l aleagă şi, în felul ăsta, să-şi aleagă deopotrivă şi trecutul. Antonio se gândeşte acum şi la Emilia, care probabil că la ora asta stă în camera ei, în faţa televizorului stins. Emilia ştie unde e Antonio şi poate oricând să ia legătura cu el prin telefonul mobil. Vorbise cu ea în urmă cu câteva momente, înainte să vină Femando, Emilia îl asigurase că totul e în regulă, că îi e cam somn, că o să se vadă peste vreo oră. Fernandito şi-a mai aprins o ţigară, a tras câteva fumuri şi a stins-o, şi acum e liniştit şi îi povesteşte ce s-a întâmplat în noaptea aceea.

— În noaptea aia am coborât la Lobreña şi m-am dus direct la supermarket gândindu-mă că Emilia o fi rămas pe acolo. Am văzut de cum am ajuns că maşina ei nu era în parcare, am intrat totuşi în supermarket pentru orice eventualitate, am făcut un tur complet, Emilia nu era acolo, am urcat la etajul unde e cafeneaua şi acolo erau ei, trăncăneau. La început nu m-au văzut. Eu i-am văzut pe ei şi n-am mai văzut nimic altceva. Eu ştiam că există o prietenă, credeam că nu-i mare lucru. Ştii şi tu că Emeterio nu vorbeşte prea mult. Credeam că e vreo ţipă din Lobreña cu care se duce şi mai dansează şi chestii din

astea. Atunci i-am văzut şi am simţit că nu e asta. Mi-e ruşine de ce zic, Antonio, cu tine mi-e mai puţin ruşine s-o zic, tu eşti tu. Mi-e ruşine de ce am simţit, adică gelozie: invidie şi gelozie şi ură. Mi s-a făcut la spate cămaşa leoarcă de transpiraţie, şi nu era cald. Leoarcă. M-am apropiat de ei şi i-am întrebat dacă au văzut-o pe Emilia. Ea e OK, e... simpăticuţă, cum sunt fetele de aici. Acum fetele de aici nu mai sunt ţărăncuţe. Fetele de la munte mereu au fost înalte, aşa zicea maică-mea tot timpul, şi şatene, brunete spălăcite, şi aşa era şi asta, subţirică şi simpatică. Dar înainte să văd tot ce-ţi zic eu acum, am văzut dintr-odată totul: am văzut că erau o pereche potrivită. În pizda mă-sii, Antonio. Futu-i să-i fut. Erau potriviţi, se vedea că sunt bucuroşi. Emeterio s-a fâstâcit groaznic când m-a văzut, ea nu. O cheamă Carmen, Mari Carmen mi se pare. Se vedea că nu bănuieşte nimic, ba şi mai rău: în momentul acela, Antonio, mi-am dat seama că nu avea ce să bănuiască fiindcă Emeterio nu are nimic de ascuns, fiindcă Emeterio o iubeşte, se înţelege bine cu ea, nu e o vrăjeală de-un agaţament, e o prietenă în toată regula. Din cauza geloziei îmi pocnea capul, îmi transpirau palmele, spatele, simţeam că o să-mi plesnească acuşi ceva la cap…

— Sunt sigur că, din exterior, păreai rece, palid şi la fel de elegant ca întotdeauna. Eu te cunosc.

— Sigur era aşa. Dar aveam senzaţia asta de care îţi zic. Ea, Carmen, a zis că ar trebui să ne întâlnim o dată toţi trei. M-am făcut că n-o aud şi i-am zis lui Emeterio că aveam stabilită o întâlnire a doua zi, ca să mâncăm împreună la prânz. Vedeam că-i tare încurcat. După aia am plecat, m-am urcat în maşină şi am stat acolo. Am lăsat să treacă timpul. După aceea ei au ieşit. Ea are o maşină micuţă. Voiam să-i urmăresc. Am pornit maşina şi după aia m-am oprit. I-am lăsat să plece. După aia am intrat într-un bar, unul care e la ieşirea din oraş cum vii spre Asubio şi

am băgat nişte whisky-uri, nu puţine. A venit o ţipă la mine şi am băgat-o în mă-sa. Eram ameţit când am ieşit. Am alunecat şi am căzut. În fine am pornit maşina şi am venit aici, mi-a fost milă când te-am văzut, mi-am dat seama cât de rău te simţeai. Am urcat în cameră la mine.

— Stai puţin, ca să pricep şi eu! Ce ai văzut tu, mai exact, la supermarket?

— Am văzut clar că se simţeau bine, că erau bucuroşi că sunt împreună. Ca atunci când e cu mine şi suntem noi doi împreună, Emeterio şi cu mine…

— Care-i diferenţa?

— Am văzut diferenţa. Diferenţa dintre Emeterio cu mine şi Emeterio cu ea, Mari Carmen. Emeterio era bucuros cu amândoi, şi cu mine, şi cu ea, dar mai tare cu ea.

Fernandito are ochii larg deschişi când povesteşte toate astea, vorbeşte rar, de parcă ar avea gura uscată. Acum nu se sprijină pe spătarul fotoliului, e aşezat chiar pe margine şi îşi ţine mâinile pe genunchi în timp ce-l priveşte fix pe Antonio. Antonio ştie că spune adevărul şi mai ales că vrea să zică adevărul: că vrea să scoată la suprafaţă adevărul şi să şi-l pună în faţa ochilor: asta e ceea ce vrea în momentul ăsta Femando Campos. Iar Antonio recunoaşte intenţia respectivă, ba chiar, în cazul acesta, şi fizionomia care însoţeşte intenţia respectivă. Ştie că nu are nevoie să-l preseze pe Femando, e de ajuns să-i lase loc, cu o privire prietenoasă, ca să se desfăşoare. Şi Fernandito continuă:

— În toţi anii din urmă şi chiar până mai ieri credeam că Emeterio e ca şi mine, că eu îi sunt de ajuns. Eram aşa de sigur că nu-l iubesc. Emeterio era proprietatea mea, nu trebuia să-l mai şi iubesc, era al meu: pricepi, Antonio, ce vreau să zic? înainte amândoi eram absolut egali, leiţi. În schimb, la supermarket, Emeterio nu mai semăna cu mine, era chiar mai inteligibil, mai uşor de înţeles, mai obişnuit chiar, mai ca oricare tip de vârsta lui care şi-a scos

prietena în oraş şi s-au dus să mănânce un hamburger la supermarket. Se bucura împreună cu Carmen că e la fel ca toată lumea, ca orice muritor, în schimb cu mine… cu mine se poate bucura doar de mine, nu există comunitate, nu există toată lumea, există doar calitatea de muritor, dar suntem singuri el şi cu mine, singuri şi muritori, plictisiţi să ne întâlnim…

— Fernando, eu în locul tău m-aş mai gândi o dată la toate astea, le-aş mai analiza şi aş vorbi cu Emeterio, fiindcă asta e important! Dacă, după ce le mai analizezi pe toate încă o dată şi încă o dată, tot mai crezi ceea ce mi se pare mie că tu crezi acum, că lui Emeterio îi e mai bine cu Carmen decât cu tine, atunci da, într-adevăr, atunci ai putea să-ţi pui problema să zici: gata, îl las pe Emeterio sau, şi mai bine, vreau ca lui Emeterio să-i meargă bine cu Carmen, îl iubesc şi îl voi iubi mereu, şi mă dau la o parte, ceva de genul ăsta. E cumplit de greu să faci asta. Şi dacă o faci, să nu te aştepţi la vreun premiu. E posibil ca nici măcar Emeterio să nu-şi dea seama ce faci pentru el, e foarte posibil ca nici măcar Emeterio să nu-ţi aprecieze generozitatea, eu aşa văd lucrurile astea…

— Dar mă râcâie! Mă râcâie, nu ştii cât mă râcâie!

— Îmi închipui. Aici e tot şpilul.

— Futu-i şpilul!

— Da, exact, chiar aşa. Dar pe deasupra mai e ceva: anume că nici măcar când eşti sigur şi eşti convins că ai făcut un pas înainte şi i-ai spus lui Emeterio şi l-ai lăsat pe Emeterio şi l-ai lăsat în aşa fel încât să nu mai fie cu putinţă să dai înapoi, nici măcar atunci n-o să fii sigur, n-o să fii pe deplin convins. Bun, ai luat o decizie irevocabilă, ai făcut ce ai crezut tu că e mai bine pentru Emeterio şi ai făcut-o clar, cu generozitate, o dată pentru totdeauna. Şi atunci o să zici: acum, gata, s-a sfârşit, am făcut ce trebuia să fac, sunt sigur: chiar în momentul acela n-o să mai fi sigur, de aia e aşa de oribil…

— Te înţeleg şi nu te înţeleg. De ce zici că exact atunci când o să fiu sigur n-o să mai fiu sigur?

— Poate că mă înşel, bine ar fi să mă înşel. Ce vreau să-ţi zic e că imaginează-ţi că, sedus cum eşti acum de ideea de a face ce e mai bine pentru Emeterio (idee care, la rândul ei, ţi-a fost indusă de imaginea lui Emeterio şi a lui Carmen la supermarket, tare bucuroşi amândoi, formând o pereche aşa de potrivită, un băiat şi o fată aşa de normali), te laşi dus de imaginea seducătoare a sacrificiului, vrei să te sacrifici pentru Emeterio şi Carmen, vrei să faci ce ţi se pare ţie mai bine, şi dorinţa asta te împinge năvalnic, aşa cum i se întâmpla şi Matildei când îi venea o idee bună: şi mama ta era la fel, mi-am amintit foarte mult de ea când te ascultam, da, impetuoasă, fără jumătăţi de măsură, neînfricată. Mama ta era o femeie curajoasă, energică şi curajoasă, ca tine. Forţa unei idei care i se năzărea o lua pe sus, câteodată, la fel cum te ia şi pe tine pe sus ideea asta de a te despărţi de Emeterio. Dar dacă te înşeli, Femando? La urma urmei, uită-te mai bine, nu ai decât o imagine pe care ţi-ai făcut-o în ziua aceea la supermarket, anume că pentru Emeterio binele înseamnă normalitatea, viaţa cu Carmen şi fără tine: forţa atavică a normalităţii ca virtute ţi-a izbucnit în piept, încă eşti făcut praf din cauza exploziei şi explozia asta încă îşi mai face simţite efectele şi mai detonează încă în tine şi te face praf. Intensitatea evidenţei e atât de mare, încât acum nu poţi să mai vezi nimic altceva. Eu nu te întreb decât: la fel o să vezi lucrurile astea şi peste un timp? La urma urmei, tu şi Emeterio aţi trăit o viaţă împreună, de când eraţi mici, aţi făcut amor de sute de ori şi v-a plăcut, v-a plăcut mult, emoţiile astea erotice, organice, sunt foarte profunde, nu dispar fiindcă vrem noi să dispară, nu suntem pe de a întregul stăpânii dorinţelor noastre, putem să le controlăm, dar nu suntem pe de-a întregul stăpânii dorinţelor noastre Şi dacă, peste un timp, tu sau chiar

Emeterio, după ce, să presupunem, s-a plictisit de Carmen, sau chiar fără să se fi plictisit, îşi aminteşte de tine şi te doreşte şi vrea să o luaţi de la început şi tu, la rândul tău, vrei să o luaţi de la început, atunci, Femando, atunci? Atunci o să fii în acelaşi timp sigur că ai acţionat bine şi nesigur de rezultatul bunei tale acţiuni, şi zi-mi, eşti pregătit pentru asta?

— Ştii ceva, Antonio, tocmai mi-ai zis că eu ţi-am amintit acum câteva clipe de maică-mea. Tu ştii de cine îmi aminteşti mie chiar în momentul ăsta? De nenorocitul de taică-meu. Aşa vorbea pe vremuri nemernicul ăla pe care eu îl iubeam şi pe care, din păcate, îl mai iubesc şi acum, aşa vorbea în urmă cu nişte ani, exact ca tine acum…

— Sunt de acord, ce ţi-am zis mai devreme am învăţat de la tatăl tău, e mare păcat că de atâta timp tatăl tău nu a mai vorbit cu noi în felul ăsta. Eu nu am nicio cădere să-i judec, deşi în ultima vreme mi-e tot mai greu să nu-l judec, să nu-l condamn, dar aici ai dreptate, aşa vorbea Juan Campos când l-am cunoscut eu, şi de la el ştiu tot ce-i mai bun, mai îndrăzneţ şi mai clar, de la el am învăţat şi nu am uitat, de aceea ce se întâmplă acum între noi, ce se va întâmpla în familia asta peste puţin timp, e tragic…

— N-o să se întâmple nimic, Antonio, nu-ţi face griji, Emilia o să se facă bine, mai lasă să treacă puţin timp şi doliul pe care i-l poartă mamei o să se mai potolească, Emilia o să se facă bine, sunt sigur că o să se facă bine, taică-meu niciodată, însă taică-meu e un zero tăiat în patru, ăsta nu contează…

— Bine ar *ñ* să ai dreptate în ce-o priveşte pe Emilia, Fernandito dragul meu!

XXXVII

Lui Jacobo i s-a tăiat tot cheful de vânătoare. De câteva zile se tot foieşte pe la Asubio şi îl ia pe Felipe Amaiz la

Lobreña sau la Letona să bea bere. Lungul weekend pe care îl aveau la dispoziţie e pe sfârşite. Totul e aşa de încâlcit şi toate i se par aşa de complicate la Asubio, încât i-a dat un telefon surorii lui şi i-a spus să nu vină: nu-i momentul potrivit şi nici mediul nu-i potrivit pentru copii, Andrea. Mai bine staţi la Madrid. Angélica şi cu mine stăm cum stăm, adică rău.

Angélica şi-a prelungit convalescenţa cât a putut, ca să nu dea ochii cu soţul ei, pe de o parte, şi cu socrul ei, pe de altă parte. Când se gândeşte la Jacobo o apucă durerea de cap, când se gândeşte la Juan o apucă tahicardia. Să-şi pună problema că ar putea vorbi cu Juan când Jacobo se învârteşte prin casă, asta-i cu neputinţă, aşa că mai bine să stea în pat convalescentă. Astăzi, sau mâine, sau poimâine, Jacobo o să se întoarcă la Madrid împreună cu Felipe Amaiz. Şi Angélica ce-o să facă? Angélica e convalescentă şi nu poate să călătorească. Nu, nu încă.

Jacobo şi-a făcut în sfârşit apariţia în dormitorul Angélicăi şi a spus:

— Angélica, trebuie să vorbim. Lui Jacobo nu i se potriveşte prea bine obligaţia asta de a vorbi înţeleasă ca o activitate distinctă de cea de a vorbi despre afaceri la birou sau de a sporovăi acasă despre una-alta pe măsură ce trece viaţa. Jacobo nu e un mare vorbăreţ. În prima fază a căsniciei era mulţumit să întruchipeze figura asta practic monosilabică a tânărului soţ. Angélica se achita de sarcina asta cât pentru amândoi. Angélica avea multe de zis despre toate cele din cer şi de pe pământ. Iar Angélica dispunea, mai ales, de o temă inepuizabilă, soacra: Matilda a fost o constantă a conversaţiei, sau poate doar a monologului, în perioada de dinaintea căsătoriei, în primii ani de căsnicie, în perioada bolii Matildei, după moartea Matildei. Prin procesul inerent al doliului, Matilda a rămas o temă obligatorie, o datorie de la care nu poţi să te sustragi, în linia, acum funerară, a lui *must* marca Cartier.

La fel cum există brichete sau ceasuri sau batiste de mătase Cartier pe care, în anumite cercuri, e impardonabil să nu le ai, tot aşa i se părea Angélicăi impardonabil ca într-o situaţie atât de *post mortem* ca aceea în care se afla familia Campos după moartea Matildei să nu se exhibe doliul, suferinţa. Deoarece azi nu se mai poartă doliu vestimentar şi nici măcar elegantele însemne negre de pe timpuri, Angélicăi i se părea că reliefarea doliului în conversaţiile conjugale era tot ce poate fi mai firesc şi mai necesar. Ce e mai potrivit decât un fior subepitelial bine cronometrat, care să lase să se ghicească tristeţea fără să lase loc lacrimilor sau durerii exagerate? Angélicăi i s-a părut scandalos că procesul doliului în familia Campos, începând chiar cu soţul ei, avea trăsături anglo-saxone, distinse într-adevăr, însă în acelaşi timp anglo-plicticoase. Normal că-i bine să nu gemi şi să nu te văicăreşti la orice zdruncinătură, dar atitudinea lui Jacobo, de pildă, chiar că era, cum zice tineretul astăzi, tare: omitea pur şi simplu dispariţia şi, Doamne, se gândea Angélica, doar e vorba de mama lui! O suferinţă atât de discretă ajunge până la urmă să pară – şi să fie –, după părerea Angélicăi, abia o umbră de suferinţă. Şi asta – în calitate de absenţă a suferinţei cel puţin – ar fi trebuit să ofere subiecte de conversaţie cu ghiotura. Şi totuşi, în cazul Angélicăi şi al lui Jacobo nu a provocat decât o distanţare conjugală amestecată – aşa cum s-a semnalat la început – cu o oarecare îngrijorare vizavi de starea mintală a lui Juan Campos şi de decizia, atât de dramatic de solitară, a retragerii lui la Asubio. Când Angélica a rămas la Asubio ca să-i ţină companie Andreei, Jacobo s-a simţit foarte mulţumit şi în largul lui: era ca un fel de vacanţă. Dar e clar că senzaţia de vacanţă provenea dintr-o jenă surdă şi insipidă care însoţea căsnicia, bun, aproape fără să provoace conflicte, însă, hai s-o recunoaştem, neîntrerupt, o jenă care apăruse dinainte de boala Matildei, continuase cât timp fusese bolnavă şi

rămăsese la fel şi după aceea. Procesul doliului, în cazul de faţă, fusese un proces de separare. Şi, într-adevăr, Angélica a vorbit pe larg şi pe îndelete despre asta cu socrul ei în zilele fericite de dinaintea incidentului de la peştera Crabilor şi a venirii lui Jacobo. Angélica nu a ajuns la nicio concluzie, cu excepţia convingerii ferme că socrul ei era un om minunat pe care Matilda nu l-a înţeles cum ar fi trebuit. Juan Campos a ajuns la concluzia că Angélica era într-adevăr aşa de proastă şi de semidoctă cum bănuise el dintotdeauna, însă, în acelaşi timp, în unele ceasuri, o plăcută companie feminină, superficial erotizantă.

Când Andrea s-a întors la Madrid şi Angélica l-a anunţat la telefon (sunându-l chiar de mai multe ori pe zi la începutul şederii ei la Asubio) că, dacă Jacobo nu are nimic împotrivă, ea mai rămâne la Asubio întrucât consideră că socrul ei are nevoie de ea, Jacobo a intrat la idei. (Toţi copiii lui Juan Campos erau convinşi că tatăl lor nu are nevoie de absolut nimeni, doar de un personal domestic de încredere şi, vorba aia, la Asubio erau Antonio şi Emilia). A intrat la idei, aşadar, şi imediat a şi ieşit. Angélica era soţia lui legitimă în toată puterea cuvântului. Era o afacere pe viaţă, aşa de pe viaţă încât era bine să o mai temporizezi, şi cu cât mai mult, cu atât mai bine. În acelaşi timp, însă, ceva îi zicea că situaţia asta în care Angélica are grijă de tatăl lui, deşi tatăl lui n-a păţit absolut nimic, era anormală. Iar Jacobo Campos, cu anii şi cu serviciul lui la bancă, devenise un tip convenţional care gândeşte în termeni de ori-e-laie-ori-bălaie. Exista, deci, între ei o situaţie în acelaşi timp tensionată şi detensionată: un soi de separare-vacanţă de lungă durată. Căsnicia rămânea în picioare şi inconvenientele ei se domoleau. Totuşi, Jacobo avea intenţia să o ia pe Angélica cu el, la Madrid, după zilele de vânătoare.

Prezenţa lui Felipe Amaiz la volan pe drumul de întoarcere va avea darul să iniţieze destinderea sau să

suprime tensiunea care va fi fost sau încă va fi fiind. Însă incidentul de la peştera Crabilor urmat de neaşteptata tăcere (întrucât nici tatăl, nici nevasta nu i-au dat nici cea mai mică explicaţie lui Jacobo) a mărit tensiunea, care, în cel priveşte, nu era niciodată excesivă, dar care acum, dintr-odată, a ajuns să fie suficient de intensă pentru ca, după câteva zile în care nu a făcut altceva decât să-şi vadă de vânătoare şi să-i facă niscaiva conversaţie nesăratului de Felipe Amaiz, Jacobo să se decidă să urce în dormitorul soţiei lui convalescente şi să spună răspicat:

— Angélica, trebuie să vorbim.

E amiază. În curând va fi ora douăsprezece. A plouat şi plouă şi va ploua. Şi întregul Asubio, cu faleza voalată acum de ceaţa-ploaia care persistă, e o pictură în tonuri de gri care cuprinde marea până în Anglia. Şi grădina şi copacii din grădină. Lângă poarta de la intrare, căsuţa lui Bonifacio şi Balbanuz şi Emeterio. Şi deasupra casei lor, Asubio în sine, conacul, aşa de puţin solemn, construit la ordinul lui sir Kenneth Turpin, care a dispus în termeni categorici să fie estival şi invizibil din orice parte ar fi privit, dar a cerut, în acelaşi timp, ca din orice loc din casă să se poată vedea marea, enorma Cantabrică, Atlanticul, şi grădina şi copacii şi ploaia şi anotimpurile succedându-se în şir, înflorite sau neguroase, eterne şi inconsistente precum vieţile omeneşti. Astfel că întregul peisaj este prezent în focul şemineului din dormitorul Angélicăi şi în tapetul de pe pereţi şi în tablourile care înfăţişează scene de vânătoare. Şi, încă o dată, văzut de sus şi văzut din afara, întregul Asubio este o litografie alb-negru-gri din secolul al XIX-lea, şi Asubio e un tablouaş, o litografie cu doi copii care, pe drumul Montañei, stau la Asubio, într-o dimineaţă ploioasă, sub o marchiză din lemn care nu te apără de vânt şi umezeală, cu ciorapii căzuţi peste cizmele vechi şi cu un coş de mere renéte la picioare.

Angélica, care stătea în faţa focului citind o carte, s-a

simţit dintr-odată foarte fericită. Ceva ca un fel de noutate ontologică, acel imposibil *novum,* datorită căruia gândirea iese în afara ei înseşi şi se gândeşte pe sine în afara gândirii. Fascinant – faptul că, într-o amiază ploioasă Jacobo apare în faţa ei şi îi spune: Angélica, trebuie să vorbim. A zis acum lucrul ăsta pentru a treia oară. Angélica are acum impresia că nu mai e nevoie să spună nimic, ci doar să repete fraza asta o dată şi încă o dată, pentru a se produce acea emoţie atât de medievală a unui călugăr medieval care s-a dus în pădure şi, când a vrut să-şi amintească, iată că dintr-odată trecuse toată eternitatea.

Bucuria Angélicăi e, biata Angélica, mixtă. Ca să fie pură – ca să aibă relevanţă prezenţa soţului în dormitorul conjugal, în faţa focului din cămin, în acest Asubio încă ţinut sub vraja fantomei Matildei Turpin – ar trebui ca Angélica să nu aibă intenţii secunde. E clar că Jacobo nu le are: Jacobo e un om dintr-o bucată pe care niciodată nu l-a tulburat vreo *intentio obliqua.* Însă situaţia din prezent e de asemenea natură încât imaginea soţului ei legitim şi ilegitima imagine a tatălui soţului, Juan Campos, socrul cel viclean, interferează neîncetat, mai repede şi mai intens ca niciodată. Desigur, neîndoios, tatăl şi fiul seamănă foarte bine. Angélica a conchis dintr-o dată în sinea ei că seamănă aşa de tare, încât ar putea chiar să-i confunde în semiobscuritate. Valabilitatea principiului identităţii celor care seamănă leit e atât de puternic acum, încât Angélica are impresia că, fiindcă n-a avut încotro, tocmai a dat pe gât două tequila tari, una după alta. E puţin şi efectul beţiei, gândeşte confuz Angélica, uitându-se la unghiile de la degetele picioare lor. Ce-o să-i zică lui Jacobo? Pentru că e clar că Jacobo a apărut ca din senin în dormitor cu intenţia de a sta de vorbă. Să-l lase să vorbească, să se desfăşoare. Pe de altă parte, însă – gândeşte Angélica – Jacobo nu e genul de om căruia îndemnul „hai, vorbeşte, hai, desfăşoară-te”, să-i dea o senzaţie plăcută de libertate.

Ba chiar dimpotrivă: cu cât i se dă mai multă libertate să se desfăşoare, cu atât mai puţin liber se desfăşoară, cu atât mai tare simte că i se pune un nod în gât şi cu atât mai tare se crispează. Cu atât mai mult tace. Aşa că Angélica se hotărăşte să vorbească ea prima:

— Ăsta-i, Jacobo, un dialog de surzi, aşa l-aş defini, dacă nu vorbeşte niciunul dintre noi.

— Ai vrea, Angélica, să zici, un dialog de muţi.

— Dar, Jacobo, tocmai ai făcut o glumă! Ha-ha-ha! Mor de râs!

— Bine, bine, mă bucur că te bucuri.

— Nu mă bucur, Jacobo, râd, nu-i totuna.

— Oricum e de bine, bucură-te sau râzi, fă ce vrei! Jacobo se simte acum confuz, iritat şi luat peste picior. În străfundul sufletului, simte că e mai bine că se simte aşa, fiindcă simţindu-se în felul ăsta îi e mai uşor să spună ce vrea să spună de când a venit aici, adică să spună ce?

— Despre ce ai vrea, Jacobo, să vorbim, mai concret? Scuze pentru greşelile gramaticale, dar treaba-i că ai un mod aşa de urâcios de a începe vorba printr-o tăcere, că îmi ies din sărite.

— Tu ştii despre ce vreau să vorbesc, Angélica.

— Dar chiar nu ştiu, Jacobo, nu ştiu. Despre ce ai vrea să vorbeşti?

— Păi să vedem ce planuri ai, adică vii cu mine sau rămâi aici?

— Păi uite că nu ştiu. Aşa cum se prezintă situaţia între noi doi, nu ştiu.

— Păi chiar asta nu înţeleg, Angélica, exact asta. Adică, stăm rău, stăm bine sau cum stăm?

A

— Păi stăm departe, Jacobo, şi păstrăm distanţa… În scopul de a putea, cândva, să trecem peste ea. Asta, apropo, e o frază tipică tatălui tău.

— Ei drăcie! mai zi-o o dată, ca să înţeleg şi eu fraza lui

taică-meu!

— Tatăl tău zice, şi are întru totul dreptate, că oamenii anulează distanţele doar dacă le păstrează. Iar asta, în cazul nostru, se potriveşte de minune.

Conversaţia asta – gândeşte Angélica – nu are nicio substanţă. E o peltea lungă. Acum bucuria s-a dus iar Angélica îl măsoară din cap până în picioare pe soţul ei: adevărul e că îi vine să caşte numai când se uită la el. Jacobo Campos, la rândul lui, se uită la soţia sa şi gândeşte ce a gândit dintotdeauna: cât e de frumoasă şi de afectată. E aşa de afectată încât, de îndată ce scoate trei cuvinte, sau un citat demn de reprodus, fie că îi aparţine tatălui meu sau altcuiva, îmi vine să-mi iau câmpii aşa de tare ca aş vrea să fiu din nou, chiar acum, în biroul meu de la Madrid, la bancă, să consult indicii de preţuri pentru consumatori sau să parcurg mental variaţiile valorilor Dow Jones. Asta chiar e viaţă şi nu tâmpeniile cu distanţele anulate sub înalta autoritate a bunului meu tată. Da' ia mai ducă-se la dracu' şi bunul meu tată şi cu nevastă-mea după el! Asta nu mai zice Jacobo, n-o s-o zică niciodată, ba chiar niciodată nu va ajunge să gândească în termenii ăştia cruzi, atât de literari şi de manierişti în fond. Jacobo e un băiat bun, un soţ bun *prim and proper,* care n-ar jigni niciodată o femeie, şi cu atât mai puţin pe soţia lui. N-o să gândească nimic rău despre ea, n-o să gândească şi n-o să zică nimic, absolut nimic. Nu că Jacobo ar fi un tâmpit, nu e. Doar că e obişnuit să gândească exact ce se gândeşte şi să zică exact ce se zice, iar Angélica e atât de ciudată, încât Jacobo nu reuşeşte să gândească vizavi de ea nimic altceva decât ceea ce seamănă cu un negândit. Iar ceea ce seamănă cel mai bine cu un negândit e să repete iarăşi următoarele: hai să vedem ce planuri ai, Angélica, pentru următoarele săptămâni. Iar Angélica, în momentul acesta, gândeşte: acum sau niciodată. Şi spune:

— Planul pe care îl am e următorul: eu de aici nu plec,

doar dacă tatăl tău mă ia de-o aripă şi mă dă afară. Şi dacă mă dă afară, plec. Dar plec acasă la mama, acolo plec.

— Adică, în alte cuvinte, mă părăseşti.

— Nu, nu te părăsesc, Jacobo. Dacă te gândeşti mai bine, Jacobo, nu te părăsesc. Mă despart de tine din cauza nepotrivirii de caracter, pentru că mă scoţi din sărite aşa de tare şi în fiecare clipă şi într-un chip aşa de insuportabil, încât mă omori cu zile, îmi toci creierii, asta faci. Iar aici, cel puţin, cu tatăl tău, nu mi se mai toacă creierii: el, dimpotrivă, mi-i şlefuieşte. Eu îmi dau seama, Jacobo, că nu sunt dreaptă cu tine, chiar nu sunt. Şi mă apasă, cum e logic să mă apese, un sentiment de culpabilitate extrem de puternic, Jacobo, foarte puternic. Dar treaba-i că nu mă văd întorcându-mă la Madrid şi gata, mâine ne întoarcem la Madrid şi o luăm de la capăt, hei-rup, din nou acelaşi lucru.

— Dar hai să vedem, Angélica, la Madrid, ce aveai tuia Madrid? Eu îmi dau seama că aveai tu ceva, fiindcă erai cam pleoştită şi acum văd că îţi merge mult mai bine.

— Vezi şi tu, îmi merge mult mai bine.

— Mă bucur foarte mult, dar ăsta nu e un motiv ca să arunci totul pe apa sâmbetei.

— Ba e un motiv. Sau mai bine zis: nu e un motiv. Dar lasă-mă să mă gândesc, te rog. O femeie trebuie să aibă dreptul la propriul timp ca să se gândească bine la ce are de gândit. Nu toate sunt ca mama ta, femei de acţiune, impulsive, heirupiste. Eu trebuie să am un timp pentru mine ca să mă gândesc la toate în profunzime, pentru că trebuie neapărat să mă gândesc, să ştii, Jacobo, trebuie să mă gândesc. Eu dacă n-aş gândi, n-aş trăi.

— Păi gândeşte-te la ce ai de gândit. Eu plec mâine.

— Bine, du-te.

— Şi după aceea?

— După aceea o să vedem, Jacobo. Până ce viaţa nu face o rotaţie completă, nu se vede nici măcar o fărâmă, nimic,

absolut nimic. Asta o să ţi-o explice tatăl tău cât se poate de bine. Semnificaţia intrinsecă a fiecărui lucru, a fiecărui lucru în parte, până ce viaţa nu face o rotaţie completă, nu se vede nici pe de-a întregul, nici în parte. Pentru că totul ţine de perspectivă, asta zice tatăl tău. Un perspectivism radical. Eu sunt eu şi circumstanţa mea, aşa zice tatăl tău, şi tot aşa zicea şi Ortega. Că din cauza copacilor nu vedem pădurea…

— Bine, Angélica, uite. Uite ce facem, Angélica, în cazul ăsta: tu rămâi aici şi vorbeşti despre toate astea cu tata, dar, fii atentă, cu mine şi cu tata în acelaşi timp, asta-i imposibil. Mi se face rău doar dacă mă gândesc la aşa ceva. Şi după ce ai vorbit pe larg despre toate şi viaţa a făcut o rotaţie completă, cum zici tu, atunci mă suni şi vorbim.

— Nu-mi vine să cred, Jacobo, eşti incredibil! Ştiam eu că până la urmă o să înţelegi!

E prima dată – gândeşte Jacobo – când intru în acest birou al tatălui meu, şi mă aşez la focul tatălui meu, ca să vorbesc de căsnicia mea cu tatăl meu. Acest elaborat şir de idei accentuează tendinţa naturală a lui Jacobo Campos spre laconism. Faptul că e vorba de o singură idee (anume, că fiul cel mare al lui Juan Campos nu s-a dus niciodată la tatăl lui să stea de vorbă cu el) face ca în adevărul ei simplu să fie conţinut ceva de genul unui resort neaşteptat: adevărul e că este cât se poate adevărat că Jacobo şi Juan n-au stat de vorbă mai niciodată despre nimic, că între ei conversaţia nu e ceva obişnuit. Apariţia în birou a fiului, care e animat în mod vădit de intenţia de a vorbi despre ceva şi nu ştie prea bine cum să înceapă, i se pare fascinantă şi comică lui Juan Campos. Simţul umorului înlocuieşte afecţiunea în cazul de faţă: nu îl iubeşte, dar îl amuză, cel puţin pentru scurt timp. Juan hotărăşte să atace el însuşi tema pe care fiul lui sigur nu o va aduce în discuţie decât după o bună bucată de vreme:

— Am înţeles, Jacobo, că te întorci la Madrid. Şi fără să fi tras niciun foc de armă. Îmi pare rău, sincer îmi pare rău. Înţeleg şi eu că, dată fiind situaţia voastră, nu mai are nimeni niciun chef de vânătoare…

— Păi da, nu prea.

— Ştiu ce se întâmplă, Angélica mi-a dat de înţeles cum stă treaba, e firesc. Când tu munceşti cum munceşti, şi ea stă toată ziulica în casă şi se învârteşte pe acolo fără să facă nimic, e normal să meargă tot mai prost convieţuirea, chiar şi cele mai intime şi mai profunde căsnicii pălesc şi se degradează, ba chiar mai mult, sunt convins că, de fapt, cu cât sunt mai profunde relaţiile de convieţuire, cum e cazul vostru, cu atât mai tare se degradează atunci când proiectele celor doi soţi nu se întâlnesc în niciun punct. Eşti de acord?

— Sunt… Cred că sunt… de acord. Ce aş vrea să ştiu, tată, e cum ţi se pare, sau dacă ţi se pare că e bine, ca Angélica să mai rămână aici câteva zile, cu tine, măcar până la Crăciun, să zicem…

— Mie, Jacobo, îmi pare bine, dacă ţie, Jacobo, îţi pare bine. Dacă amândurora vă pare bine, mie, Jacobo, îmi pare bine. Casa asta e şi a voastră, cum e normal, iar Angélica e pentru mine ca o fiică. Chiar mai mult decât o fiică, aş zice, fiindcă pe Andrea aproape că n-am mai văzut-o. De când s-a măritat cu băiatul ăsta, Ángel Luis…

— José Luis.

— Cum, cum?

— José Luis, tată, îl cheamă José Luis, nu Ángel Luis.

— Exact, José Luis, ce prost sunt!

— Cu mine Angélica o duce ca naiba, tată, cam prost. Pentru că nu avem despre ce să vorbim. Eu recunosc că odată ajuns acasă, după o zi întreagă la bancă, de asta îmi arde cel mai puţin, dar chiar cel mai puţin: să vorbesc. Asta recunosc.

— Te înţeleg. Mama ta, odihnească-se în pace, mereu

zicea asta despre bănci, mă rog, despre birourile de la bând, fiindcă pe ea băncile în sine o fascinau. Zicea: o bancă îl plictiseşte până şi pe un bou din lemn. Se referea, bănuiesc, mai degrabă la sucursale. Şi bineînţeles, chiar dacă tu nu lucrezi la o sucursală, ci mult mai sus, la un cu totul şi cu totul alt nivel, adevărul e că până la urmă, până la urma urmei, chiar şi la nivelul tău, o bancă tot te plictiseşte de moarte. Ajungi acasă şi, normal, ce să faci altceva decât să încerci să nu mai fi, să nu mai vorbeşti, să nu te mai plictiseşti măcar pentru câteva ore. De la ora douăzeci şi două *post meridian,* să zicem, până ce se termină „Tómbola" la două, ce pace! Departe de greoaia bancă şi neobligat să scoţi niciun cuvânt. Doar Angélica vorbeşte şi pentru tine…

— De obicei ne uităm la filme, emisiunea aia cu „Tombola" pe mine nu prea mă amuză, şi nici pe Angélica.

— Te înţeleg, nici pe mine. „Tómbola" e foarte ordinară.

— Nu ştiu, pe mine nu mă face să râd.

— În orice caz, se face unu, se face două, e ora de mers la culcare, somn, apoi e ora de trezire, trebuie să ajungi la birou odihnit.

— Aşa e, pun deşteptătorul la şapte.

— Minunat, declară Juan Campos care, ca să nu i se observe râsul s-a ridicat şi se pregăteşte să-şi toarne în pahar un whisky dublu. Vrei un whisky, Jacobo?

— Nu, mulţumesc. Acum câteva clipe Jacobo a depăşit senzaţia stranie pe care i-o provoacă prezenţa tatălui său. În momentul de faţă, inhibiţia şi bine învăţatul (deşi poate prost înţelesul) sentiment al ierarhiei, atât de bancar, al respectului faţă de autorităţi, s-a risipit aproape complet, aşa că percepe cât se poate de limpede ţâfna, tonul persiflator, pornirea lui taică-su de a râde de fiul lui şi de oricine. E prima dată când Jacobo vorbeşte cu tatăl lui despre căsnicie. Acum, când inhibiţia s-a redus şi a fost înlocuită de convingerea că tatăl lui are chef să-şi bată joc

de el, Jacobo apelează la strategia pe care a învăţat-o în copilărie (şi în glumă, cu Antonio Vega) şi care i s-a confirmat amar la bancă, strategie a cărei deviză e: cine dă primul, dă de două ori. Aşa că spune:

— Că eu sunt un plicticos, asta nu-i o noutate, nu-i nevoie să mi-o aminteşti, fiindcă o ştiu deja! însă ideea asta că Angélica se plictiseşte aşa de tare la Madrid încât trebuie să rămână aici ca să se plictisească măcar un pic mai puţin e ridicolă. Toate nevestele prietenilor mei duc o viaţă asemănătoare cu cea a Angélicăi: organizează tot soiul de chestii, duc copiii la şcoală, se duc la coafor şi, din două în două zile, se întâlnesc acasă când la una când la alta ca să joace canastă.

— Bine zis, băiete! Dar, bineînţeles, există un dar, există un dar, da, Jacobo, există un dar!

— Care dar, mă-sa lui de dar! exclamă Jacobo, care acum s-a înfuriat.

— Există următorul dar, extrem de crud, Jacobo, pe care am să ţi-l spun: biata Angélica nu are copii pe care să-i ducă la şcoală sau oriunde, fiindcă nu are copii, nu are, nu aveţi copii şi nici nu vreţi să aveţi, nu vreţi.

— Te rog frumos!

— Tu vrei să ai copii?

— Mie mi-e indiferent, cred. Ea e cea care nu vrea, nu a vrut niciodată, când ne-am căsătorit a pus condiţia asta, să nu avem copii.

— Bine. Să lăsăm asta. Problema e că tu însuţi recunoşti că nu merge bine treaba între voi, că merge chiar prost, şi de fapt ai venit să mă întrebi dacă pot să rămân eu cu Angélica. Eu pot, ţi-am zis doar, eu chiar pot. Nu mai are rost să vorbim despre asta.

— Nu, nu mai are rost să vorbim despre asta. Doar că e ceva ciudat la mijloc. Până când are de gând Angélica să rămână aici cu tine? Bănuiesc că ea nu ştie, şi nici tu nu ştii, şi nu se poate şti în general. Eu, tată, drept să-ţi spun,

am cam obosit. Poate că Angélica ar trebui să rămână aici cu tine să studieze filosofia, asta îi place la nebunie, şi unde mai pui că aţi putea s-o analizaţi şi s-o disecaţi pe mama până în cel mai mic amănunt. Şi asta îi place nevesti-mii la nebunie. Mama a fost, de când ne-am căsătorit, obsesia ei favorită, acum are ocazia să vorbească cu tine despre ea şi să ia din nou de la capăt toată povestea şi s-o analizeze de la A la Z. Mama a fost şi obsesia ta, nu-i aşa, tată?

— Eşti un zeflemist extraordinar, Jacobo, îmi place de tine. Îmi placi în acest nou *mood* agresiv şi cinic şi strepezit. Aşa îmi place mult mai mult decât în rolul tău nesărat pe care îl reprezinţi de obicei, oh, înaltul şi exemplarul funcţionar de la o mare bancă.

— Am obosit şi mă tirez acum, plec cu Felipe Amaiz înapoi la Madrid. Voi aici să rămâneţi! Dea domnul ca Angélica să profite cât mai mult de necuprinsa ta cunoaştere! Eu, într-adevăr, n-am învăţat nimic de la tine. Numai din cauza mea, rog să se reţină, fiindcă de când m-am născut n-am fost altceva decât un înalt director exemplar care îl plictiseşte până şi pe un bou de lemn…

Jacobo şi Felipe Amaiz îşi scot valizele şi puştile, se urcă în maşina de teren a lui Amaiz, pornesc spre Madrid peste o jumătate de oră. Din camera ei Angélica se uită la cei doi cum pleacă: cerul e neted, lichid, fin şi profetic ca ploaia, ca timpul. Angélica e cufundată cu pioşenie în această clipă, în acest timp al ei la Asubio, timpul unui *tertio excluso,* când orice se poate întâmpla, sau nimic, sau totul. Ce se întâmplă e că, întorcându-se, Angélica dă nas în nas cu Juan Campos, care intră în dormitorul ei, închide uşa după el, se îndreaptă cu paşi hotărâţi spre Angélica, în total sunt trei paşi de la uşă până la Angélica, şi spune:

— Jacobo tocmai a plecat spumegând de furie! Ce i-ai făcut, Angélica, fiului meu?

Angélica nu răspunde. Nu e nevoie. Vocea lui Juan

Campos e splendidă, joasă, clară, doctorală, conjugală, genială, vocea unei conştiinţe eliberate de prejudecăţi şi de trecut. În sfârşit, într-un Asubio fără Matilda, Juan îşi sărută tandru nora pe buzele ei cufundate în extaz. *Era un da de iasomie, buzele ei.*

XXXVIII

Era un da ca iasomia, buzele lui. O iasomie uscată revenind, *revenante,* a fost un salt calitativ acest act al lui Juan Campos de a se apropia de uşa dormitorului Angélicăi, de a o deschide fără zgomot şi de a o închide la fel de silenţios după el, de a face trei paşi hotărâţi până la nora lui şi de a o săruta pe gură. E în acelaşi timp un act huliganic. Un act gratuit de violenţă premeditată aşa cum ai elabora mental o glumă pe care s-o plasezi la finalul unei întâlniri unde ştii sigur că spiritul tău va avea parte de o primire ambiguă. Parţial plăcută, pentru că Angélica a simţit un fel de plăcere când a fost sărutată pe neaşteptate de socrul ei, şi parţial speriată şi revoltată ca orice noră normală al cărei socru întrece dintr-odată măsura. Încă se mai putea că sărutul ăsta stupid să rămână la atât şi să nu treacă mai departe: ar fi fost de ajuns ca Juan să izbucnească în râs şi să facă un compliment afectuos din care să reiasă cât se poate de clar lipsa de importanţă a respectivului act: la urmă urmei, între cei doi există o considerabilă diferenţă de vârstă şi Juan nu o doreşte sexual pe nora lui. Totuşi, trebuie aflat ce doreşte Juan. În linii mari, Juan Campos crede, alături de Freud, că în natura însăşi a sexualităţii există ceva care provoacă eterna absenţă mentală a satisfacţiei. Această lipsă de satisfacţie constitutivă e cea care permite neîncetatul joc al amorului dacă – şi acesta e şi cazul lui Juan, deja văduv – nu e grevat de niciun compromis. Însă Juan Campos nu e, n-a fost niciodată, un curvar. I-a fost fidel Matildei şi nu se

poate spune că acum îi e infidel memoriei Matildei sau neloial faţă de fiul lui Jacobo. Nu le răpeşte niciunuia dintre ei nimic din ceea ce s-ar putea spune că mai posedă: nici Matildei, nici lui Jacobo. Într-o lume morală, unde afirmaţiile etice se justifică numai dacă sunt universabile şi valabile la nivel intersubiectiv, lui Juan Campos i s-ar putea cere socoteală pentru neruşinatul lui incest. Însă neruşinarea e noua poziţie morală pe care Juan Campos o adoptă cu tot mai multă tărie: pe zi ce trece se simte tot mai degrevat de responsabilităţi sau, cum ar prefera el să spună, de moravuri. Matilda a murit şi au fost lichidate toate moravurile. Asubio, în acest moment, reprezintă lichidarea absolută, marea scoatere la mezat, e neruşinarea superficială şi iresponsabilă.

Şi acum, după ce a scăpat de toate, acum chiar că e liber Juan Campos, acum chiar şi Matilda ar putea să-l bântuie şi să-i apară în faţa ochilor aşa cum apare un osândit în faţa altui osândit în chinurile iadului.

Juan Campos e cât se poate de curios – mereu a fost aşa şi acum e din ce în ce mai tare – apropo de ce se întâmplă imediat după un eveniment cu totul ieşit din comun. Ce s-a întâmplat imediat ce s-a izbit primul avion de unul dintre turnurile gemene? Ce s-a întâmplat imediat după ce Matilda, muribundă, l-a dat afară pe Juan din camera ei de muribundă? Ce se întâmplă imediat după ce sărută, cum e cazul de faţă, pe cine nu trebuie să sărute? Curiozitatea lui nu se referă la prezentarea obişnuită a segmentelor ulterioare secvenţei luate în discuţie: e interesat de intervalul, luat la dimensiuni milimetrice, între evenimentul dat şi secunda următoare. Interesul lui Juan ţine mai mult de microprocese decât de macroprocese: de fapt, ceea ce s-a petrecut în turnurile gemene la o secundă după prima explozie, date fiind şi dimensiunile colosale ale clădirii şi ale evenimentului, este infinit de complex şi nu se potriveşte prea bine cu genul de analize de cabinet care

fac deliciul lui Juan. De fiecare dată când Juan încearcă să analizeze aceste minime entităţi spaţio-temporale ale imediatului posterior în raport cu un punct oarecare, determinat arbitrar, se simte husserlian, altfel spus, se simte stăpân pe facultăţile lui descriptive, narative, intelective, cu atât mai mult, cu cât îşi concentrează raza de atenţie a conştiinţei lui într-un minim punct prezent în faţa acţiunii cognitive a eului. Important pentru Juan Campos e ca obiectul în discuţie, *cogitatum*-ul, să fie cât mai mic cu putinţă: astfel, de pildă, îi place lui Juan să descrie totul în cele mai mici detalii, concentrându-şi toată atenţia în clipa imediat următoare celei în care a sărutat-o pe nora lui pe buze. Ce s-a întâmplat în acest moment? Pentru o fracţiune de secundă, în timp ce se gândeşte la lucrurile astea, aşezat la masa din biroul lui şi având în mână un stilou şi în faţa o mulţime de foi albe, Juan Campos se amuză imaginându-şi, deliberat în glumă, una dintre multele zevzecii care ar fi putut să se întâmple şi nu s-au petrecut: Angélica ar fi putut să-i tragă o palmă. Juan ar fi putut să nu nimerească buzele Angélicăi din cauza, să spunem, a dezobişnuinţei, ar fi putut să alunece puţin la dreapta sau la stânga, şi astfel sărutul, în loc să fie pasional, ar fi devenit un sărut patern pe obraz. Angélica ar fi putut să ţipe. Juan ar fi putut, ca să o împiedice pe Angélica să ţipe, să-i acopere gura cu mâna liberă (dat fiind că pentru a o putea săruta, a trebuit să o apuce uşor de talie, ca în fotografiile din vechile studiouri foto). Angélica ar fi putut să-l întrebe: Dar ce înseamnă asta, Juan? Juan ar fi putut să declare: o relaţie între noi e imposibilă, dar te iubesc din primul moment în care team văzut. Sau acelaşi lucru ar fi putut să-l zică Angélica… Juan tocmai şi-a amintit acum că, în clipa următoare sărutului, Angélica a şoptit ceva care-a sunat de genul: drag*oste imposibilă, sa*u poate: drag*oste păcătoasă. În* ambele cazuri, cam aşa ceva a zis Angélica fiindcă Juan îşi

aminteşte că, după ce şi-a sărutat nora, a făcut un pas în spate şi a izbucnit cât de repede într-un râs sănătos: săruturile te fac să râzi, săruturile pe gură provoacă râsul. Lăsând stiloul să alerge pe foi ca să noteze toate astea, Juan descoperă că nu e mai mult de atât, că asta a fost şi punct, că, de aici, capacitatea lui analitică nu mai poate scoate nimic şi că nu e capabil să mai stoarcă mare lucru din această analiză descriptivă a intervalului dintre clipa cu un conţinut bubuitor şi clipa imediat următoare care, prin comparaţie, e goală. Efortul analitic i-a folosit, totuşi, ca să-şi amintească un lucru, anume că, pe scurt, acel sărut furat l-a făcut să râdă şi a confirmat că Angélica era mai degrabă în favoarea conlucrării, de vreme ce nu i-a aplicat un genunchi drept între picioare.

Ea voia. Juan tocmai a pronunţat fraza asta cu voce tare şi a izbucnit în râs. Melodramatismul expresiei şi această nouă capacitate de a râde îi plac la nebunie; niciodată nu a râs de unul singur, nimeni nu râde de unul singur, chiar dacă zice asta, râsul e social, râdem împreună cu ceilalţi. Dar nu e cu neputinţă să râzi singur, şi nu e neverosimil, doar că trebuie să fie întrunite condiţiile psihice pentru ca un om de vârsta lui Juan, un intelectual, instalat în biroul lui şi reflectând asupra unui eveniment care nu are, privit mai îndeaproape, nici cel mai mic haz, să poată râde aşa, şi aceste condiţii trebuie să fie unice. Nu ar râde Juan, nici acum, şi nici cum a râs după sărut, dacă s-ar fi simţit atras fizic de nora lui: atracţia fizică intensă prezintă, înainte de consumare, un aer flasc, un fel de fixitate flască şi transpirată şi mototolită. Juan a râs pentru că nu o dorea pe nora lui, a râs exact pentru că reuşea în mod desăvârşit să simuleze că o doreşte fără s-o dorească de fapt. A râs pentru că nora lui a căzut în capcană. Şi acum râde cu satisfacţia celui căruia îi reuşeşte o stratagemă. E un fel de *îmi mănâncă din palmă!* exprimat de un intelectual. Râde pentru că se simte mulţumit că i se adevereşte încă o dată

că o are pe nora lui în palmă, că prostănaca îi mănâncă din palmă. Şi zâmbeşte, pe lângă faptul că râde singur, pentru că zăreşte cu coada ochiului cum se iveşte un Juan Campos inedit: acel Juan Campos pe care Juan Campos îl cunoştea, bunul Juan Campos, profesor de Filosofie modernă, soţul Matildei, mentorul lui Antonio Vega, omul în care puteai să ai încredere, cel mai de încredere, potrivit lui Antonio Vega, intelectualul cel mai amabil şi mai răbdător, care s-a îngrijit ca Antonio Vega să înţeleagă mitul peşterii şi să citească fragmente selectate din *Confesiunile* Sfântului Augustin şi să înţeleagă succesiunea fenomenelor istoric-cultural-sociale şi economice care au făcut cu putinţă modernitatea, apariţia *cogito*-ului cartezian… Omul care i-a explicat lui Antonio de ce este numită copernicianăă revoluţia copernicianăă a lui Kant… acest personaj pe care toţi îl considerau bun, şi pe care el însuşi, Juan Campos, îl considera bun, şi care se privea cu plăcere în oglinda propriei lui bunătăţi, asistă acum, cu nu mai puţină plăcere, la ivirea lui în oglinda propriei răutăţi. Trebuie *să faci răul pentru că binele e deja făcut, îşi ami*nteşte brusc Juan Campos. Iar această idee a lui Sartre i se potriveşte ca o mănuşă, e chiar portretul lui cu mănuşi. E acelaşi Juan Campos dintotdeauna, doar că mult mai bine scos în evidenţă de acest Juan Campos inedit, înălţat din nou, ridicat în văzduh de această revoluţie a conştiinţei care de mult se cocea la focul mocnit al ranchiunei şi care acum, graţie falsului sărut incestuos pe care i l-a furat nurorii lui (care, hai să recunoaştem, l-a primit precum însetatul apa), e un om nou. Zideşte, *Doamne, în noi*, *o inim*ă *curată. Iată că* Juan are acum o inimă curată, nouă. Şi nu i-a zidit-o Dumnezeu, pentru că nu există Dumnezeu. Cine i-a zidit-o atunci, dacă nu există nimic în afara conştiinţei? A zidit-o conştiinţa lui Juan Campos. Cu ajutorul, sigur că da, al unui „afară” controlabil: Angélica e acel al*tul c*ontrolabil: o conştiinţă independentă de conştiinţa lui Juan, care se lasă

sedusă de Juan şi pe care, la modul tot mai serios, Juan o asimilează cu o târâtoare şi cu fascinantele mişcări de contracţie ale amibei.

Antonio Vega a întâlnit-o pe Angélica chiar în seara asta în grădină. Angélica avea chef să vorbească. Antonio nu. A lăsat-o să vorbească, Angélica i-a spus că pentru moment o să rămână la Asubio, şi că o să-l ajute pe Juan să îşi scrie memoriile (treaba asta cu memoriile e o idee de ultimă oră, mai precis de ultim minut, pentru că i-a trecut prin cap în prezenţa lui Antonio şi pentru că, tot povestind, şi-a dat seama că prezenţa ei echivocă la Asubio avea nevoie, acum de-a dreptul imperios, de o justificare precisă).

Antonio Vega nu-şi ridică privirile din pământ. Angélica turuie ca o moară stricată. Antonio nu-şi ridică privirile din pământ. Stau amândoi în picioare, în faţa porţii de la Asubio. E o seară rece. Repede îmbeznată, rece, ceţoasă. *De ce există ceva mai degrabă decât nimic? Misterium iniquitatis.* Antonio nu-şi ridică privirile din pământ, Angélica turuie ca o moară stricată. Stau amândoi în picioare în faţa porţii de la Asubio. Da, asta înseamnă infernul: aşa e infernul, locul lipsei de asemănare, locul eternei neasemănări, care nu e, totuşi, nimicul pur şi simplu, golul limpede şi pur, ci un plin ticsit de mărunţişuri şi inepţii şi fleacuri, şi gelozii şi ciudă. Antonio ar vrea acum să poată plânge, dar nu se gândeşte decât la Emilia care abia dacă mai iese din camera ei, care stă toată ziua ghemuită în faţa televizorului stins. Care nu reacţionează şi nu zâmbeşte decât când Antonio, după ce şi-a terminat treburile, se aşază lângă ea şi îi povesteşte ce a făcut în ziua aceea, şi că Bonifacio şi Balbanuz au întrebat de ea, şi Antonio le-a promis că o să coboare amândoi într-una din serile astea, ca să stea cu ei şi să se uite împreună la televizor.

XXXIX

— Am auzit totul, am văzut totul. Eram aşezată lângă pat, în faţa Matildei, îi ţineam mâna stângă care era ca picioruşul unei păsări. Atunci a intrat, nu mi-am dat seama, Matilda adormise, de multe ori aţipea ziua. Nu dormea, nici ziua, nici noaptea, nu dormea, doar aşa, aţipea. Şi el a intrat într-unul din momentele astea, nu l-am auzit niciuna dintre noi. Probabil că a deschis şi a închis foarte încet uşa. Mi-am dat seama că era acolo pentru că şi-a pus în spatele meu mâinile pe spătarul scaunului. Atunci eu mi-am ridicat capul spre el şi am văzut că era foarte palid. Atunci m-am ridicat de pe scaun ca să se aşeze el. M-am bucurat că s-a hotărât în sfârşit să intre în cameră. Îţi aminteşti, Antonio, cum a fost? Trebuie să-ţi aminteşti. De îndată ce boala s-a agravat, aşa de rapid, Matilda nu a mai lăsat pe nimeni să intre la ea, doar pe mine, uneori şi pe Fernandito. Nu voia să o vadă bolnavă, nu voia nici ea să îl vadă, spusese că nu are voie să între, şi în acelaşi timp mă gândeam că el n-o s-o ia în seamă şi o să între, aşa mă gândeam, aşa cred, şi cred că şi Matilda, că o să între, o să vină acolo, chiar dacă o să fie cu forţa, chiar dacă o să-i nesocotească ordinul. Îţi aminteşti că am vorbit despre asta, Antonio?

— Îmi amintesc totul, Emilia, bineînţeles. Vorbeam adesea şi spuneam că e trist faptul că Juan şi Matilda s-au distanţat aşa de mult în toţi anii ăştia…

— Dar nu se distanţaseră! Aşa credeam şi eu, credeam că se distanţaseră, ca noi, care ne întâlneam aşa de puţin în anii aceia de activitate intensă alături de Matilda…

— Noi bineînţeles că nu ne distanţaserăm! Antonio dă la o parte cu ambele mâini şuviţa de păr care cade pe fruntea Emiliei, părul moale al Emiliei. Îi ia faţa în palme şi o priveşte de foarte aproape. Ce mult s-a spălăcit faţa dragă a Emiliei, parcă ar intra la apă pe zi ce trece!

— Ei nu se distanţaseră, sau nu ştiu ce să spun. Când

Juan a intrat, eu m-am ridicat ca să-l las să se aşeze în locul meu, şi când am făcut asta a trebuit, bineînţeles, să las mâna Matildei pe saltea. Atunci a deschis ochii şi m-a prins cu amândouă mâinile şi m-a întrebat unde plec. Eu i-am zis că vin imediat, că ies un moment, că rămâne Juan cu ea. Atunci a deschis ochii şi mai bine, mi-a strâns mâna şi mai puternic cu amândouă mâinile, care aproape că nu mai aveau nicio putere, ca două picioruşe de lăstuni, exact aşa. Atunci Matilda a zis: *Juan.* Nu ca şi cum l-ar fi chemat, pur şi simplu i-a pronunţat numele. Şi atunci Juan a zis: *Mai bine vin altădată, când e mai liniştită.* Atunci Matilda a zis: *Sunt liniştită, să nu mai vii, ţi-ai făcut datoria, sunt liniştită acum.* Şi atunci Juan a zis: *Mai bine mă duc, dacă vrei.* Şi Matilda a zis: *Mai bine du-te, da.* Şi eu am zis: *Mai bine să rămână puţin Juan cu tine, în felul ăsta nu rămâi singură, că eu vin imediat.* Şi Matilda a zis: *Mai bine du-te, Juan.* Şi atunci Juan s-a dus în spatele meu: eu eram în picioare. Şi m-am gândit că o să se ducă spre uşă, dar a înconjurat patul şi s-a aşezat de partea cealaltă. Şi a zis Juan: *Asta nu se poate, Matilda, ce-i cu tine?* Matilda făcuse un efort ca să se ridice în capul oaselor, sprijinindu-se în perne, şi fără să-mi dea drumul la mână s-a întors înspre Juan: *Dar tu nu vezi? Oricine poate să vadă ce-i cu mine, chiar şi tu, mor.* Era suptă de boală, avea faţa descărnată, şi braţele, era un schelet. Tot un schelet e şi acum când o văd, şi o ajut să meargă din pat până la baie şi înapoi, sau când fac cu ea câţiva paşi prin cameră, tot timpul o văd aşa. Şi atunci la fel. A deschis gura, parcă ar fi horcăit, avea gura uscată şi saliva lipită de buze, a oftat şi a închis gura şi a închis ochii. Juan, uitându-se la mine, a repetat ce spusese înainte: *Mai bine, Emilia, vin mâine când o să fie mai liniştită.* Şi Matilda a zis: *Emilia nu are nimic de-a face cu asta, mai bine acum decât mâine.* Atunci eu am spus din nou: *Mă duc puţin afară.* Am repetat asta şi, în plus, într-adevăr voiam să plec puţin, fiindcă se vedea

că au de vorbit, mai bine rămâneau singuri. Pe vremea când totul mergea bine, dacă Matilda voia să nu fiu acolo, mi-o spunea fără înconjur. Tu îţi aminteşti totul, ca şi mine, Antonio, şi îţi aminteşti ce uşor mergea totul cu Matilda, dar şi cu Juan, nu-i aşa?

— Da, şi cu Juan, sigur.

După ce a pus întrebarea asta, Emilia s-a oprit brusc. A schimbat tonul foarte jos al vocii, aproape de şoaptă, cu care a povestit toate cele de dinainte. Şi şi-a recăpătat brusc, pentru o clipă, tonul iscoditor şi ferm al Emiliei de pe vremuri, tonul unei persoane cu simţ practic şi care ştie să distingă detaliul important dintr-o problemă, şi îl subliniază foarte clar într-o întrebare. Faptul că Emilia vrea, dintr-odată, să ştie cu certitudine dacă lucrurile mergeau uşor şi în ceea ce-l priveşte pe Juan, pe timpuri, i se pare lui Antonio că indică o anume incertitudine a Emiliei, că nu e sigură că lucrurile merg prea uşor acum cu Juan. Dar având în vedere că Emilia se achită de îndatoriri aproape ca un robot, absentă parcă, pe Antonio îl surprinde acum faptul că ea vrea să-şi confirme acest detaliu în particular. Emilia a închis ochii şi şi-a lăsat capul pe umărul lui Antonio, cum fac copiii, care se trezesc în mijlocul nopţii şi cer apă sau vor să facă pipi, şi aproape în acelaşi timp în care beau apă sau fac pipi adorm în braţele părinţilor. Emilia îşi deschide ochii din nou, îşi ridică capul, închide ochii la loc. Îşi redeschide ochii. Acum, din nou, Antonio are impresia că se întoarce Emilia cea precisă şi energică dintotdeauna şi spune, mijindu-şi ochii:

— *Mai bine rămâi, Juan,* a zis Matilda, *şi am să-ţi spun despre ce e vorba. Ţie îţi rămâne uzufructul dintr-o treime din toată averea, plus libera dispoziţie a ei, ceea ce e destul Era singurul lucru despre care trebuia să mai vorbim şi uite că am vorbit.*

Şi atunci Juan a zis: *Matilda, eu nu vreau nimic de la tine, doar ştii şi tu.* Şi Matilda a zis: *A, da? Nu ştiam.*

Atunci Juan s-a ridicat de pe pat şi s-a aplecat deasupra Matildei şi şi-a întins mâna asupra ei: credeam că o să-i tragă o palmă.

Antonio se simte foarte uşurat acum. După atâtea luni negre, de doliu etanş, acum Emilia pare schimbată: parcă e din nou Emilia de pe vremuri. Schimbarea fizică e foarte vădită: acum nu mai pare adormită, e ca şi cum ar fi scăpat de o durere surdă şi continuă care a chinuit-o, ca şi cum dintr-odată, doar prin forţele ei, Emilia s-ar afla sub efectul tranchilizant, inteligibilizant, al unui opiaceu.

Poate că – gândeşte Antonio – am găsit leacul fără să vrem. S-ar părea că aluzia la terminologia testamentară i-a risipit Emiliei melancolia. Astfel că Antonio se hotărăşte sa exploreze cu mare grijă această filieră mizericordioasă din memoria soţiei lui.

— Atunci, tu zici că după atâtea zile, după atâtea săptămâni în care nu a vrut să-l vadă pe Juan, când l-a văzut pe Juan şi a stat de vorbă cu el despre lucrurile curente, care, oricât de triste sunt, sunt totuşi curente, adică de dispoziţiile testamentare, Matilda s-a reînsufleţit, s-a simţit mai bine. Asta a fost senzaţia ta, nu?

— Pentru o clipă, da. Aşa a fost. Matilda şi-a retras mâna dintr-a mea şi nu s-a mai uitat la mine, şi asta a fost ceea ce m-a uimit cel mai mult: pentru că lucrul cel mai uimitor era că aproape tot timpul cât vorbise cu Juan se uita la mine, sau la amândoi, mutându-şi privirea de la unul la altul, dar stăruind parcă mai mult asupra mea. Acum se uita la Juan. Şi eu, la rândul meu, tot la Juan mă uitam, să văd ce face…

— Şi ce a făcut Juan?

— Păi ce a făcut nu mi-a plăcut, n-am înţeles de ce face asta, s-a ridicat şi a înconjurat patul cu mâinile la spate, a făcut câţiva paşi. Şi după aceea s-a întors de cealaltă parte a patului, din faţa mea, cu mâinile la spate şi apoi cu mâinile în buzunare şi nu s-a aşezat pe pat, a rămas în

picioare. Şi a zis: *Cum poţi să fii atât de crudă?* Şi apoi a repetat: *Cum poţi să fii atât de crudă? Adică tot ce avem de vorbit se reduce la nenorocita de treime din libera dispoziţie. Ai devenit o femeie obişnuită din cauza afacerilor tale nesfârşite, Matilda. Din ce spui îmi dau seama că eu mereu am stat cu tine pentru bani. Tocmi ai zis-o. Îţi spun că n-am nevoie de banii tăi şi tu vii şi-mi spui că e prima veste pe care vrei să mi-o dai. Asta se cheamă mârşăvie.* Şi atunci Matilda a zis, şi îi tremura vocea când a zis: *Ai zis că nu vrei nimic de la mine, şi asta m-a durut, de ce să nu vrei când ai început să nu mai vrei? Ţi-a venit ideea asta acum sau te gândeşti la ea de multă vreme? Noi, aminteşte-ţi, Juan, n-am făcut niciodată diferenţa asta între ce-i al meu şi ce-i al tău, nu, n-am făcut nicio diferenţă. Eu aveam mai mult decât tine, mereu am avut mai mult, după aceea am câştigat mulţi bani, şi tot n-a contat, mereu am crezut că nu contează cine are mai mult sau mai puţin, pentru că eu te iubeam. Dacă mă iubeai pe mine, Juan, iubeai şi banii pe care îi câştigam eu, pentru că nu conta cât câştigam, frumos era să-i câştig, afacerile erau frumoase. Tu ai fost primul care ai zis că în asta stă tot farmecul, tu m-ai încurajat sa intru în afaceri când a murit tatăl meu. Acum nu a mai rămas timp pentru nimic, fiindcă mor, de aceea am zis că singurul lucru pe care mai rămâne să-l vorbim e prostia asta cu testamentul, care e făcut de mult şi tu ştii asta, în condiţiile pe care tu le ştii, conform contractului nupţial pe care l-am făcut, când ne-am luat din dragoste… Şi* apoi, mai e ceva…

— Emilia, poate că vorbim prea mult în seara asta, poate că te oboseşte prea mult, fără să-ţi dai seama.

— Nu, nu. Vreau să-ţi povestesc toate astea, să-ţi spun ce am văzut în ziua aceea, ce au zis ei. Matilda a zis: *Şi mai e ceva, Juan. Pentru asta sunt vinovată şi îţi cer iertare. Mă simţeam aşa de rău, eram aşa de furioasă că mor, încât nu mai voiam să te văd, mi s-a părut că asta nu te interesa,*

că faptul că mor te distrage de la ale tale, sau aşa ceva. Când am văzut că nu se mai poate face nimic, am avut impresia că ţi-e totuna, că te resemnezi… Şi atunci Juan s-a depărtat iarăşi de pat şi a început din nou să se plimbe tot aşa, cu mâinile la spate, şi apoi s-a întors lângă pat, şi a zis sec: Bine*, şi ce voiai să fac? Tu eşti complicată, Matilda, şi erai furioasă, agresivă, m-am gândit că mai bine să te las în pace. Şi* Matilda a zis: îmi *pare rău, Juan. Şi* Juan a zis: Nu m*ai contează cât de rău îţi pare, ce-i făcut e bun făcut, gata. Şi* atunci Matilda a scos un ţipăt groaznic şi a sărit din pat, deşi nu a putut din cauza greutăţii păturii, şi a căzut peste mine şi eu am sprijinit-o ca să nu cadă pe jos. Aşa cum ţinea de mine şi cum stătea în genunchi pe jos, a strigat: Ce-i *gata, nemernicule, ce-i gata, încă nu am murit! Şi* atunci Juan şi-a lăsat capul în jos şi fără să se uite la ea a ieşit din cameră şi a trântit uşa după el.

— Ia să văd dacă înţeleg, mai explică-mi o dată, Emilia, că nu pricep bine… Antonio se simte exaltat: simte că o cotitură indispensabilă în doliul Emiliei e pe punctul să aibă loc: după această cotitură, dacă în sfârşit are loc, o să rămână tristeţea şi amintirea, însă Emilia se va elibera de repetiţia obsesivă, de durerea închistată, şi chiar asta e soluţia, să vorbească despre tot ce s-a întâmplat în după-amiaza aceea, da, să redea totul, cuvânt cu cuvânt! Asta exclamă Antonio Vega în sinea lui, peste măsură de vesel, ca un îndrăgostit. Tu ce crezi că a vrut să zică Matilda, de ce s-a supărat când Juan a zis: *gata*? Ce crezi tu că voia să zică Juan prin asta? Poate că nici Matilda n-a înţeles ce voia să-i zică Juan…

— Ba a înţeles, şi eu am înţeles. Matilda a înţeles, Juan a înţeles. Cum să nu înţelegem, Antonio? Tocmai îi ceruse iertare. Matilda nu cerea prea des iertare, uneori da, dar nu adesea, şi nici eu, deşi uneori îmi ceream iertare. Nu-i aşa, Antonio?

— Sigur că da, tu îţi ceri iertare, bineînţeles. Uneori trebuie să-ţi ceri iertare cât se poate de serios!

— În seara aceea Matilda şi-a cerut iertare, a zis că îi pare rău pentru ce s-a întâmplat, şi se referea, cred, mai ales la faptul că nu l-a lăsat să intre s-o vadă şi aşa mai departe, dar şi pentru cele din trecut, pentru ce s-o fi petrecut între ei în trecut, în toate timpurile trecute, prezente şi viitoare pe care le-au trăit împreună, eu o cunoşteam, Juan ar fi trebuit şi el să o cunoască. Uneori avea îndoieli apropo de ce s-a întâmplat, de ce a făcut, şi se căia. Şi de data asta s-a căit, acum că nu mai avea timp, nu mai era timp aproape deloc, şi îi cerea iertare soţului ei, pentru că Matilda credea cu tărie, şi eu de asemenea, şi tu la fel, noi credem cu tărie că o ultimă acţiune bine dusă la capăt, chiar dacă e pentru ultima oară, un sentiment puternic, chiar dacă se iveşte o singură dată şi e ultimul dintre toate, schimbă totul, repercutează asupra trecutului şi schimbă totul. De aceea a zis Matilda: *îmi pare râu, Juan.* Şi Juan a zis: *Nu mai contează cât de rău îţi pare, ce-i făcut e bun făcut, gata.* Iar asta Matilda n-a putut să suporte, a apucat-o din nou furia doar din cauza asta, pentru că nu e o minciună mai mare ca asta, că nu poţi să schimbi nimic la sfârşit, poţi să schimbi, poţi să ceri iertare, şi asta înseamnă că, de fapt, ce-i făcut e în acelaşi timp nefăcut, că trecutul e în acelaşi timp viitor, şi că în vieţile noastre nu există decât viitor… Acum Emiliei îi tremură vocea şi Antonio nu ştie ce să facă, emoţia Emiliei pune stăpânire şi pe el: identificarea Emiliei cu voinţa Matildei în ultima clipă a vieţii ei, şi senzaţia ei de eşec, frustrarea ei, când i s-a părut că Juan s-a resemnat deja cu moartea sa, pentru că, gata, ce-i făcut e bun făcut. N-ar fi trebuit să-l insulte, asta nu. Matilda era uneori agresivă, Juan ar fi trebuit să rămână acolo, ar fi trebuit să rămână până la capăt, ar fi trebuit, dacă ar fi fost nevoie de aşa ceva, să se ia la pumni cu Matilda, ba şi cu mine. Nu

putem să plecăm, chiar dacă nu mai durează decât o clipă, trebuie să rămânem. Şi tu tot aşa gândeşti, Antonio?

— Da, şi eu.

— Ştiu. Am revăzut toată scena. Ce-i rău e că acum chiar că e gata, ce-i făcut e bun făcut. S-a terminat, acum chiar că s-a terminat.

În sfârşit Emilia a adormit, epuizată. Antonio meditează la ultimele fraze ale Emiliei: nu există decât viitor. Are dreptate Emilia. Nu există decât viitor. Cum de nu e în stare Emilia să-şi aplice chiar ei, în viaţa ei alături de Antonio, ideea asta? Antonio a fost pe punctul, acum câteva minute, s-o ia de păr şi să-i strige: ai dreptate, Emilia, bineînţeles că ai dreptate, chiar tu ai zis-o, tot ce există e viitorul, singurul lucru care există! Dar spre sfârşit Emilia a dat semne că se stinge din nou şi Antonio nu a îndrăznit să forţeze discuţia, dacă asta ar putea fi numită o discuţie. Antonio începe acum să-şi pună problema dacă un psihiatru ar putea, cine ştie, s-o ajute pe Emilia, poate că e vorba, la urma urmei, de o obsesie, de o depresie serioasă, care ar putea fi domolită prin mijloace chimice. Din depresii se iese. Oare nu-i nebun Antonio că nu-şi duce nevasta la doctor? Mereu a auzit că un număr considerabil de sinucideri ar fi putut fi amânate sau evitate cu totul printr-o medicaţie adecvată. În noaptea asta Antonio tot întoarce pe o parte şi pe alta această idee, tot aşa cum întoarce pe o parte şi pe alta şi convingerea lui că Emilia nu e nebună.

Oare se lasă să moară văzând cu ochii şi nu e nebună deloc? Oare nebunul nu e, de fapt, Antonio Vega?

XL

Ea vrea – repetă mental Juan Campos – ea vrea. Tot farmecul, pentru Juan, constă în a spune fraza respectivă: acţiunea frazei ar fi un efect colateral al pronunţării ei.

Juan Campos zâmbeşte şi repetă mental: ea vrea. Ea, Angélica, e fierbinte, *all lit up,* aşa ar fi zis sir Kenneth, vrând să sugereze prin asta că a întrecut puţin măsura şi-i cam turmentată. Totuşi, Angélica nu e turmentată în seara asta. Nu au băut decât un whisky fiecare, cel al Angélicăi cu multă gheaţă şi apă. Doar că greşeşte cu totul, se înşală de la un cap la altul. Şi asta e consecinţa – aşa cum Juan ştie prea bine – mai degrabă a celor petrecute ieri şi alaltăieri decât a celor care s-au întâmplat azi. De la scena sărutului Angélica simte că se transformă, da, în Matilda. Sărutul a fost startul. De multă vreme, de când era proaspăt căsătorită, de la bun început, a încercat mereu să-şi închipuie cum făceau dragoste Juan şi Matilda. În imaginaţia Angélicăi nu a existat niciodată – şi nici acum nu există – măcar o urmă din sexualitatea asta inumană pe care o numim pornografie. Angélica nu îşi imagina sexul între socrii ei ca să se stimuleze erotic sau ca pe o curiozitate, ci ca să potenţeze calitatea propriei iubiri faţă de Jacobo. Existase în primii ani de căsnicie o încercare foarte nevinovată – cam pedantă, ce-i drept, şi foarte snoabă – de a semăna întru totul cu soacra ei. În ce priveşte sexul în sine (Jacobo Campos era un bun amant, atent, într-un gen sportiv nu foarte plin de imaginaţie, dar satisfăcător), când se gândea la socrii ei, Angélica îşi imagina oarecum un plus, un *plus ultram.* Îşi imagina că vorbesc despre sex şi în acelaşi timp nu vorbesc despre sex. Şi-i imagina ca pe nişte amanţi poetici, îşi imagina o conjugalitate poetică şi cotidiană capabilă să contrazică locul comun logic pe care îl menţionează cu umor Bryan Magee, potrivit căruia *what is permanently the case cannot be exceptional.* După aceea a urmat perioada când s-a simţit respinsă de Matilda, un pic dezamăgită de Jacobo, puţin dezamăgită de ea însăşi fiindcă nu vrea copii (iar asta implica o apărare înflăcărată a ideii că e mai bine să nu vrei copii), şi asta după marele avânt financiar al

Matildei, după boală, după moarte, după doliu. Şi după aceea, Juan Campos şi Asubio. A fost ca povestea liniară a unui film franţuzesc. Odată ajunsă la Asubio, începând de la episodul frumoasei bicicliste şi al atenţiilor cu care o copleşea socrul ei – care depăşeau, ca în imagine, limitele cuvenite, fără ca totuşi să le depăşească vreodată – s-a înamorat uşor de Juan în aceeaşi proporţie în care se comparase, plină de ciudă, cu Matilda. Aici timpul sentimental al Matildei substituie succesiunea prin simultaneitate. Tot ce simte Angélica are loc în prezent, anticipându-se puţin şi rămânând, deopotrivă, puţin în urmă. Apoi a crezut că Juan avea nevoie de ea. Apoi – şi asta venea tot din trecut, dar s-a înteţit cu prilejul şederii la Asubio – a recunoscut că îi era deja imposibil să se întoarcă la apartamentul ei de la Madrid şi la acelaşi Jacobo de dinainte. Separaţia neoficială care a avut loc după ultima vizită a lui Jacobo a liniştit-o. Povestea cu peştera Crabilor a fost o sperietură, deşi nu s-a întâmplat nimic: poate chiar asta a fost cel mai de speriat, faptul că nu s-a întâmplat nimic, şi că Juan nu a făcut altceva decât să încerce s-o sperie, schimbându-şi vocea şi cufundându-se în întuneric şi apucându-o pe neaşteptate de mână. De câteva ore, de când s-a terminat prânzul, nu e nici noapte, nici zi: acum e o oră fără de preajmă. Camera de zi a lui Juan Campos îi produce Angélicăi impresia unui vast spaţiu blindat. E reconfortantă senzaţia că nu există ieşire şi că au ajuns amândoi, în sfârşit, la un final neechivoc şi inevitabil. E reconfortant pentru că nu e nevoie să se ia vreo hotărâre. Niciunul dintre ei nu trebuie să vorbească: totul e implicit, intens de implicit. Angélica e Matilda, sunt toţi trei împreună: Juan, Angélica şi Matilda. Angélica se gândeşte că acum, prin osmoză, inhalează şi exală un volum imens de irealitate şi de idealitate vitală, dar şi erotică, cu sprijinul lui Juan şi – or, asta-i fascinant – cu consimţământul fantomatic al Matildei Turpin. Ea vrea.

Matilda vrea. Juan vrea. Şi eu vreau.

— Te iubesc, Juan, declară Angélica.

— Ştiu, şi eu şi mai mult, şopteşte Juan care a îngenuncheat în faţa nurorii lui şi stă cu un genunchi pe podea şi cu amândouă mâinile sprijinite, deocamdată, pe braţul fotoliului. (Orice observator obiectiv al acestei scene ar putea spune că Juan îşi bate joc de nora lui. Genunchiul ăsta pus pe podea, mâinile astea încrucişate pe braţul fotoliului, faţa asta ridicată spre Angélica, asta-i operă bufă, e parodia unei comedii burgheze!)

— Nu fi copilăros! comentează Angélica şi izbucneşte într-un râs scurt: e măgulită, e puţin nervoasă, e liniştită, stă în expectativă. Şi dacă până la urmă n-o să se întâmple nimic?

— Orice dragoste e copilăroasă, Angélica! Juan exultă: parodia atinge acum perfecţiunea cu ajutorul unui minim de mijloace dramatice, e într-adevăr o operă bufă. Un duet buf.

— Ce frumos e ce spui, Juan, tu ştii atât de bine să găseşti cuvintele potrivite, mereu ştii să găseşti exact acele cuvinte care îţi ajung direct la inimă, Juan!

Juan, încă în poziţia iniţială cu genunchiul pus pe podea, îşi ia mâna dreaptă de pe braţul fotoliului şi şi-o aşază pe genunchiul nurorii lui: făcând asta, măreşte puţin unghiul de deschidere al picioarelor Angélicăi.

— Citeşte în inima mea, Angélica, tu citeşte în inima mea! Aici vremea e plăcută până în decembrie, la Baden-Baden!

— Ce vrei să spui?

— Nimic, nu vreau să zic nimic! E un non-citat idiot, un non-idiot non-citat, un fleac, un flecuşteţ şi nimic mai mult, ceva care să dea mai multă culoare locală.

Fără să-l bruscheze, Angélica se ridică în picioare, parcă mânată de o forţă irezistibilă, şi semănând parcă cu o gimnastă care face abdomene, cele două mâini însoţesc

mişcarea trunchiului până ce se aşază pe capul încărunţit al lui Juan, a cărui palmă a urcat pe piciorul Angélicăi în sus. Angélica sărută capul încărunţit al socrului ei.

Juan şi-a oprit mişcarea mâinii puţin înainte de a ajunge la pubis, a simţit pânza chilotului Angélicăi şi freamătul ei. Şi-a retras puţin mâna. Angélica şi-a cufundat faţa în părul lui Juan şi îi îmbrăţişează capul. Şi Juan se gândeşte: ia te uită, asta e prima mea infidelitate! Am iubit-o pe Matilda, am dorit corpul Matildei, mi-a fost ciudă pe Matilda, n-am vorbit-o niciodată de rău. Acum sunt văduv, un văduv infidel memoriei fantomei legitimei mele soţii! Fii atent ce babilonie! *The nonsensical,* aşa ar zice Matilda. Angélica crede că o doresc, dar nu o doresc. Şi nici măcar nu doresc dorinţa. Atunci, ce doresc? Vreau să-i tai retragerea Angélicăi. Dacă mă opresc aici, Angélica va interpreta oprirea asta în termenii presupusei mele integrităţi: va crede că nu merg mai departe pentru că o iubesc prea mult, pentru că o respect, pentru că e soţia fiului meu şi pentru că îl respect pe fiul meu. Atunci Angélica o să-i imite această presupusă integritate şi se va retrage, va spune: e o dragoste imposibilă, Juan, sau orice altă tâmpenie de genul ăsta. Şi dacă o să se retragă, nu o să mai poată fi manipulată. Trebuie să-i fac retragerea imposibilă, în fond asta vrea şi ea, să nu aibă cum să se retragă, să fie prinsă în capcană. Atunci, bine, aşa să fie:

— Acum, Angélica, suntem amândoi singuri, după-amiaza înseamnă singurătate, camera asta înseamnă singurătatea pe care o împărtăşim amândoi. Să nu lăsăm lucrurile la jumătate, să nu ne oprim aici şi acum, pentru că asta ar însemna să fim laşi. Să mergem mai departe.

Ce e curios e că Angélica, vrăjită cum e, aude un cântec de dragoste, un *lamento amoroso, o* arie de dragoste. Cu amândouă mâinile, Juan îi ridică puţin fusta. Acum e excitat. E o excitaţie mecanică, erecţia e automată. Juan bănuieşte că nu va dura mult, nu e nevoie să dureze mult.

Singurul lucru care contează e ca Angélica să simtă penisul tare şi ferm al socrului în vaginul ei. E indispensabil. Trebuie să nu aibă nici cea mai mică îndoială că în seara asta a consimţit din dragoste ca socrul ei să o penetreze în biroul lui, trebuie să simtă şi să îşi amintească mereu că ea a dorit să se întâmple asta, şi că s-a întâmplat. Juan o penetrează pe nora lui şi ejaculează în interiorul ei. Gata. Juan se retrage, se încheie la prohab, îşi aranjează pantalonii. Angélica îşi trage fusta. Se sărută.

— Te iubesc, Juan, şopteşte Angélica.

— Ştiu, Angélica, şi eu şi mai mult. Iar acum, în plus, nu mai putem da înapoi. O să-i spui lui Jacobo?

— Doamne, nu!

— Adevărul e că nu ai de ce să-i spui nimic.

— Şi în plus, nici n-aş putea să-i spun!

— De putut, poţi. Şi chiar ar trebui, dacă nu aţi fi despărţiţi. Dar având în vedere situaţia voastră, că practic sunteţi despărţiţi, iar eu văduv, asta nici măcar nu poate fi considerat un incest. Tu şi eu suntem rude prin alianţă, nu de sânge, e vorba doar de o infidelitate punctuală.

— Mă simt groaznic, Juan!

— Acesta e efectul post coitum clasic, Angélica, oricine trece prin asta.

— E prima dată când mi se întâmplă asta.

— Şi mie, Angélica, şi mie.

— Nu am putut să evităm acest lucru pentru că ne iubim, Juan, era imposibil.

— Aşa-i, Angélica, aşa-i.

— Şi niciunul dintre noi nu va putea uita asta… pentru că ne iubim.

— Din cauza asta, exact, şi pentru că, prin acest act de amor, am întemeiat o nouă lume, cum a zis cineva, o lume care ne aparţine exclusiv ţie şi mie. Nu mai putem da înapoi.

— Şi ce o să facem? întreabă fremătând Angélica. Acum

e speriată. Tonul rece al lui Juan i-a amintit dintr-odată de tonul lui zeflemitor din peştera Crabilor, cu zgomotul calcaros al mării, umezeala peşterii, şi ceea ce nu s-a întâmplat atunci, şi aproape că i-a părut rău că nu s-a întâmplat, s-a petrecut chiar acum, şi Angélicăi nu-i pare rău. Acum nu mai e Matilda. Acum e Angélica, soţia lui Jacobo, nora lui Juan, iubita lui Juan, într-o anume măsură şi concubina lui… Din toate aceste motive, întreabă din nou: Ce facem acum?

— Acum, cred eu, Angélica, ne culcăm. Fie amândoi în patul meu. Fie fiecare în patul lui şi în camera lui. Această a doua opţiune ar fi laşă pentru că ar însemna că în fond ne e ruşine că am făcut dragoste. Ţi-e ruşine că ai făcut dragoste acum câteva clipe?

— Nu, Juan, pentru că te iubesc.

— Exact, iubeşte şi fă ce vrei, bătrânul Luther ştia el ce spune, sau a fost Sfântul Augustin? Cum tocmai ai spus chiar tu, Angélica, dragostea mea e povara mea. Şi nu ne ruşinăm de povara prea grea a iubirii, care e un jug lesne de purtat şi o greutate uşoară. Şi cum nu ne ruşinăm, atunci ne culcăm împreună începând chiar de azi, chiar din noaptea asta, nu-i aşa?

— Mi-e nu ştiu cum, mă cam ia cu tremurici. Aici, în prezenţa Matildei, vreau să zic, în casa Matildei.

— Vrei să zici în casa mea.

— Nu ştiu ce vreau să zic, Juan. Adevărul e că nu ştiu ce simt…

— Am să-ţi spun eu ce simţi, Angélica, chiar acum: simţi o senzaţie de apartenenţă, de consumare şi de întoarcere. Te simţi împăcată, simţi o pace imensă, ca o stampă imensă a păcii, albă şi mută. Ca Matilda. Pe veci absentă, prelinsă prin canalul de scurgere al morţii spre nimicul limpede şi pur, spre non-fiinţa unde nimeni nu e nimeni şi toţi odihnesc în pace. Asta-i ce simţi, mai mult sau mai puţin, nu-i aşa?

— Nu, nu asta simt, Juan, nu simt nimic din toate astea. Mai degrabă mă simt ruşinată.

— Aha, deci asta e!

— Nu pot să-mi înăbuş sentimentul ăsta de uşoară ruşine, mai ales faţă de Jacobo. Chiar dacă faptul că te iubesc şi ne iubim compensează puţin starea asta, şi nu mă simt copleşită cu totul de ruşine. Sau, mai bine zis, mă simt şi nu mă simt aşa: mai mult nu simt decât simt, însă tot mă simt un pic ruşinată…

— Ar trebui să te simţi, iubita mea Angélica, ruşinată peste măsură sau absolut deloc, aşa cum mă simt eu, care sunt cum nu se poate mai mulţumit de această nouă situaţie. Ce e într-adevăr tâmpit, Angélica, e să te simţi ruşinată doar un pic. Asta e *petit bourgeois.* Pe de altă parte, ce s-a întâmplat e ireversibil, e un dat ireversibil, un punct de ne-întoarcere, gata, nu mai poţi să te întorci. Nu trebuie să te simţi nici ruşinată, nici vinovată, după părerea mea. Trebuie, dimpotrivă, să te simţi foarte bucuroasă, foarte fericită pentru că mă iubeşti, şi pentru că eu îţi ofer, alături de dragostea mea sinceră, o slujbuliţă…

— O slujbuliţă? Ce spui!

— Mă refer, Angélica, la ce am vorbit noi de atâtea ori, doar am vorbit clar despre asta, la faptul că nici Jacobo, nici Madridul nu mai sunt o opţiune pentru tine, ci opţiunea ta sunt eu, Asubio este opţiunea ta acum. Şi eu am nevoie de tine, Angélica, viaţa mea acum trebuie să continue, ca şi viaţa ta, trebuie să scriu, trebuie neapărat să scriu. Matilda a vrut mereu ca eu să scriu şi încă mai vrea asta, încă mă mai priveşte, *ne* mai priveşte, prin intermediul unui duh gol, aproape vegetal, care nu există, în felul ăsta ne priveşte şi vrea ca eu să-mi public în sfârşit memoriile unei vieţi întregi dedicate filosofiei şi educaţiei tineretului. Vorbisem despre asta destul de limpede, că tu o să mă ajuţi la memorii, o dată la două zile. Un fel de *part*

time iar acum chiar ceva mai mult pentru că se vede treaba că o să rămân singur, iar casa asta are nevoie de cineva responsabil ca să se ocupe de toate… iar persoana asta eşti tu.

— E o mare mângâiere să zici asta, Juan, e aşa, omenesc, prea omenesc ceea ce îmi ceri. Şi îmi place, şi o să te ajut dacă nu vor apărea impedimente, dacă nimeni n-o să aibă nimic împotrivă şi dacă…

— Cine o să îndrăznească să-mi ridice mie obiecţii? Evident, Jacobo nu, în niciun caz. Şi în afară de Jacobo nu mai e nimeni altcineva. Nu mai suntem decât noi doi. Şi, bineînţeles, Matilda, ca întotdeauna…

XLI

Acum, se gândeşte Antonio, Juan nu mai e cufundat în gânduri şi nu mai e adormit. S-a trezit aşa cum te trezeşti dintr-un somn zbuciumat. Ca atunci când, după un vin prost băut în neştire la un chiolhan, un om încă îşi mai scutură agresivitatea bălăbănindu-şi capul la tejgheaua barului. S-a trezit dintr-un somn zbuciumat. Dar oare a fost vreodată Juan adormit? Acum Antonio nu mai ştie ce să creadă. Începe să nu mai fie în stare să gândească lucrurile unul câte unul. Antonio îşi dă seama că acum conştiinţa lui nu mai analizează lucrurile în şir, cum făcea înainte. O acceleraţie nebunească împinge gândurile claie peste grămadă, ca pe un tobogan. Antonio are acum impresia că viaţa lui conştientă – care, culmea, şi-a încetinit tot mai mult ritmul, fiind tot mai puţină activitate exterioară la Asubio – este o pantă înclinată pe care emoţiile, imaginile, ideile se încalecă unele peste altele în graba mare, nu se lasă gândite sau văzute sau simţite bine, în mod clar. Acum lipsa de claritate iluminează totul. Da, este o deşteptare într-un acum translucid, neclintit şi fără viitor: o repetiţie precipitată a întregului lui trecut. Bine ar

fi dacă Antonio ar putea să se oprească o clipă asupra lui însuşi, să oprească pentru o clipă repeziciunea cu care cad toate deodată, de-a valma, peste el! Ar avea atunci claritatea dintotdeauna, ar lua decizii sau ar rămâne deliberat în aşteptare fără să ia deocamdată nicio decizie, ar rămâne alert, ar fi capabil sa ofere sprijin celorlalţi şi lui însuşi. Însă acest acum translucid, trezirea informă, nu lasă timp liber, nici spaţiu liber pentru a putea fi gândite lucrurile unul câte unul. Da, Juan Campos nu mai e cufundat în lumea lui, nici adormit, nici îndurerat, nici gânditor: e în armonie cu sine, e liber. Lui Antonio îi trece de mai multe ori prin faţa ochilor imaginea senzaţiei de libertate, crudă şi satisfăcută, pe care o are Mr. Hyde când bunul Dr. Jeckill nu e capabil să-i controleze transformările. Precum Hyde, fantoşa dezarticulată dar înzestrată cu o enormă energie vitală, proprioceptivă, Juan rătăceşte prin Asubio – nu mult mai mult decât înainte, trebuie s-o recunoaştem – în compania Angélicăi, pe care uneori o ia de braţ sau de mână sau care uneori îl prinde ea de braţ pe Juan, ca o soţie convalescentă. Antonio i-a văzut plimbându-se aşa prin grădină: un Juan Campos degajat însoţit de o Angélica convalescentă. Şi Bonifacio şi Balbanuz au observat.

— Ştii, Antonio, ce face domnul? l-a întrebat Balbanuz pe Antonio într-o zi la bucătărie. Şi văzând că Antonio nu spune nimic, şi cu o anume timiditate, de parcă ar fi întrebat ceva nepotrivit sau ar fi făcut o observaţie nepoliticoasă, Balbanuz a adăugat: Domnişoara Angélica o să rămână atunci aici, cu noi?

— Pentru moment, da, Balbi, toate o să fie ca mai înainte, a răspuns Antonio.

Această conversaţie, oricât ar părea de banală în sine, l-a tulburat foarte mult. Nu era pic de răutate în tonul vocii lui Balbi, nici măcar nu voia să insinueze ceva. Pentru o clipă, Antonio a suprapus tendenţiozitatea peste

întrebările lui Balbanuz aşa cum ar retuşa desenul naiv al unui copil un profesor de desen, care, stând în spatele copilului, reface sau conturează dintr-un condei coama leului, căpşorul răţoiului, feţele mamei şi tatălui. Era o urmă a vechii lui vocaţii – cât de cumplit şi de scârţâitor sună acum acest termen! –, era o urmă a vocaţiei lui de preceptor, de belfer, pe care Juan i-a inculcat-o lui Antonio chiar de la început, ca să se ocupe de copiii lui: să-i educe, să-i însoţească, să stea lângă ei, asta, în mare măsură – explică vocea lui Juan din alte vremuri – înseamnă să-i corecteze: peste orice, idei, invenţii, greşeli, se scrie din nou, se desenează din nou, se conturează din nou; chiar şi greşeala însăşi, chiar şi linia neizbutită, expresia prostească, stângăcia procesului de învăţare infantil poate fi corectată în sine, fără să fie anulată, ci doar refăcându-se, păstrând stângăcia în corijare, fecundând corijarea prin stângăcie, retrăindu-se, regândindu-se, reînviindu-se, readucându-se pe sine la viaţă prin expresia stângace, prin ideea iniţială, prin lumina iniţială. Şi această obişnuinţă de a retuşa ideile fără importanţă a funcţionat şi acum, în urmă cu câteva clipe, când a interpretat în felul lui întrebarea lui Balbanuz. Conţinutul întrebării era, de bună seamă, banal, făcea parte din ordinea de zi şi din obiceiurile casei să-i informezi pe cei de la bucătărie cine pleacă şi cine vine, câţi rămân la prânz. Într-adevăr, Balbanuz şi Bonifacio le-au arătat întotdeauna respectul cuvenit Matildei şi lui Juan. Angélica a fost întotdeauna domnişoara Angélica. José Luis, soţul Andreei, a fost mereu domnişorul José Luis. Niciodată Boni şi Balbi n-au considerat că tutuirea răspicată pe care o instituise Matilda trebuia să fie respectată *ad litteram* în cazul lor. Acum, când se gândeşte la acest cuplu, lui Antonio Vega i se umezesc ochii. Era aşa de uşor cu Matilda, are dreptate Emilia. Matilda ţinea în frâu lumea, făcea loc viitorului, era viitorul, era semnificaţia unei lumi.

A fost, mai ales, semnificaţia lui Juan Campos, fără ca acest fapt să prejudicieze în vreun fel demnitatea sau semnificaţia lui Juan însuşi. De unde a apărut ranchiuna? De ce-i poartă ranchiună? După povestea pe care a spus-o în noaptea aceea, Emilia a căzut din nou într-o delăsare din ce în ce mai vădită. De ce nu o duce Antonio cu forţa, chiar acum, la un doctor? La Letona există, fără îndoială, medici care ar şti să-i oprească Emiliei depresia, delăsarea, renunţarea la voinţa de a trăi. Asta e una dintre ideile recurente care se învălmăşeşte cu celelalte pe toboganul conştiinţei lui Antonio. Dar oare însuşi Antonio doreşte să-şi continue viaţa? Antonio va voi să trăiască mai departe numai dacă Emilia îşi va dori o continuare a existenţei. Antonio refuză ferm – ca atunci când respingi o ispită înjositoare – ideea că Emilia se lasă să moară pentru că e bolnavă. Emilia nu e bolnavă, suferinţa nu e o boală, lehamitea de viaţă nu e în cazul acesta o laşitate. Ce bine ar fi dacă Antonio ar putea să gândească acum lucrurile unul câte unul! Aşa cum algele mareelor din septembrie se încolăcesc în jurul picioarelor înotătorilor, aşa cum curenţii schimbători ai mareei la sizigii îl împiedică pe înotător să se agaţe de stânci când salvarea e atât de aproape, la fel, sfâşiindu-i carnea precum pietrele ascuţite ale falezei de care se sparg valurile, imaginile dureroase ale acestui loc devastat numit Asubio şi ale locuitorilor lui se împletesc şi se răsfiră succesiv în conştiinţa lui Antonio Vega, cufundându-l lent în marea cea miloasă a morţii. Însă, deocamdată, Antonio înţelege cauza întrebărilor lui Balbanuz, cu atât mai clar, cu cât e mai puţină răutate în ele: nu e lipsit de pertinenţă să te întrebi acum ce va face Juan, dacă va rămâne toată viaţa alături de el nora lui, soţia fiului său, domnişoara Angélica. Balbanuz sau oricare dintre menajerele care vin de la Lobreña în fiecare dimineaţă trebuie să-i facă patul lui Juan Campos, pat în care e evident că au dormit două persoane, şi nu trebuie să

facă patul Angélicăi, care nu mai doarme în camera ei de câteva nopţi bune. Această observaţie banală e vizibilă pentru oricine, şi la fel de vădit – cel puţin pentru Antonio – e aerul supus al Angélicăi, punctat uneori de un fel de insolenţă explicativă, ceva ca o elocvenţă imposibil de ţinut în frâu, care, în conversaţiile cu Antonio, pare să o oblige să-i dea lui Antonio nişte explicaţii pe care el nu i le-a cerut. Deunăzi, Angélica a explicat cu lux de amănunte că Juan îşi propune să scrie – şi că deja îi dictează Angélicăi – nişte memorii care ar putea fi considerate o versiune actualizată a *Jurnalului metafizic* al lui Gabriel Marcel. Şi că are intenţia să-şi pună acolo câteva probleme majore referitoare la supravieţuirea *eului,* considerate din perspectiva neohegeliană a metafizicii *eului* la Bradley *(self,* a precizat Angélica). (Asta l-a făcut pe Antonio să zâmbească: i-a amintit cum el însuşi, în tinereţe, în urmă cu atâta amar de ani, imita fără să vrea genul de fraze erudite şi sclipitoare ale lui Juan Campos. Au fost vremuri când retorica lui Juan a fost contagioasă). E deprimant să te gândeşti la ce e dedesubt, la ce e în spatele a ceea ce, cu ochiul liber, se vede la suprafaţa acţiunii lui Juan Campos. E încheierea, conchide Antonio. Şi, culmea, în acest bulucit du-te-vino al ideilor lunecoase în conştiinţa lui Antonio se adaugă un amănunt caraghios: Antonio a fost prezent la plecarea lui Fernandito. Fără să intre în amănunte, Fernandito i-a spus că avusese loc, în sfârşit, conversaţia cu Emeterio şi că a hotărât să renunţe. Femando i-a povestit asta stând deja la volanul maşinii, cu motorul pornit, a vorbit cu răceală, cu amabilitate. Fără amărăciune. S-a despărţit de Antonio cu aceeaşi afecţiune dintotdeauna. Au vorbit puţin despre Emilia. Era pe punctul de a porni maşina; se uita drept în faţă şi a zis: *Cred că e cel mai bine pentru Emeterio.* Şi atunci a oprit motorul şi s-a întors către Antonio, care îşi ţinea mâinile sprijinite de portiera maşinii:

— Ştii ultima noutate apropo de taică-meu? Mă gândeam să plec fără să-ţi spun: la ce să mai răscolesc, aşa îmi ziceam. Şi acum la despărţire nu mă pot abţine să vreau să-ţi povestesc: într-una din zilele trecute, după masa de prânz, tatăl meu a venit la mine şi m-a invitat la o plimbare prin grădină. Era dintr-odată cel de dinainte: ştii tu, transformările astea fulgerătoare care sunt specialitatea lor acum. Acum era cel de dinainte, acum iarăşi nu mai era. Credeam că vrea să-mi povestească despre relaţia lui cu Angélica. Credeam că o să-i ard una de-o să-i sară fulgii. Până la urmă s-a dovedit a fi altceva: ştiu că e ceva între tine şi Emeterio, că renunţaţi amândoi la relaţie, nu mi-a spus nimeni, doar v-am văzut vorbind, iar eu întotdeauna percep crizele, le miros, şi acum tu o să pleci la Madrid, după cum ai zis, şi e adevărat că renunţaţi? I-am zis că da, că, vorba aia, ce mă-sa îi pasă lui. A fost minunat: s-a arătat minunat: m-a emoţionat. Ticălosul ştie că mă emoţionează cu uşurinţă, din ce în ce mai puţin, dar tot mă mai emoţionează. Şi toată povestea cu Emeterio mi-a cerut eforturi. Probabil, ceea ce a perceput tatăl meu a fost durerea, el simte lucrurile de genul ăsta la ceilalţi, le miroase, ca sângele. Nu cred că ar fi trebuit, a zis el, să-l laşi pe Emeterio aşa, dintr-odată. Homosexualitatea e la modă azi, nu ai de ce să suferi.

Bucură-te de Emeterio. A te bucura este o datorie pe care o ai faţă de tine, faţă de Emeterio. M-a prins când eram obosit, ăsta-i adevărul, m-a surprins interesul lui brusc pentru afacerea asta, m-am pierdut o clipă cu firea şi am menţionat că am vorbit şi cu tine, şi că faptul că-l părăsesc pe Emeterio nu e un capriciu, ci e o decizie bine gândită, şi i-am povestit ce-ai spus tu, anume că nu neapărat să-l părăsesc, ci să mă gândesc bine. Atunci, bunul meu tată şi-a deschis imensa coadă de păun a briliantei sale ironii. A scos abia audibil acel ţipăt pe care-l scot păunii masculi pe nepusă masă şi care în cazul lui a

fost exclamaţia: o eroare crasă, of, o eroare crasă! Ai dreptul să te bucuri de tinereţe, de corpul tău, de Emeterio, care e al tău, nu renunţa, nu îl lăsa, pe amărâta lui de prietenă dă-o dracului, asta a zis. Iar eu i-am răspuns: Ştii ceva, tata? Ia să te duci tu dracului! Şi am plecat.

Plecarea lui Fernandito lasă o dâră invizibilă pe suprafaţa în tonuri de sepia a grădinii. Înserarea umedă e un câine abandonat. Dă târcoale în jurul lui Antonio, vede că îi e frică, îl urmăreşte până în casă. Toate luminile de la Asubio sunt stinse. Antonio îşi imaginează Porsche-ul Boxster al lui Fernandito accelerând spre Castilia. Inima cătrănită a băiatului îl cătrăneşte şi pe el. Toate mâhnirile tuturor întristaţilor lumii sunt reunite în această înserare sepia ca părul ud al unui câine, un câine de vânătoare frumos care pentru o clipă l-a amuzat pe un stăpân capricios, părul ud al serii cu coada între picioare. Moartea e aceeaşi pentru toţi, acesta e privilegiul morţii. Însă tristeţea care duce la moarte e diferită pentru fiecare. Nu se aude nimic în Asubio, e ca seara într-o zi de sărbătoare, au ieşit cu toţii. Sau ultima zi de vacanţă, copiii s-au întors la colegiu, Emilia şi Matilda sunt plecate în călătorie, Antonio a rămas să strângă, toate sobele sunt stinse. În astfel de momente, Antonio cobora la casa lui Boni şi Balbi ca să sporovăiască puţin cu ei şi să se uite la televizor. A doua zi, după ce va fi strâns, o să se întoarcă la Madrid. Şi astăzi la fel, casa e închisă, luminile stinse, grădina e un câine ud care dă târcoale în jurul lui Antonio. Antonio se îndreaptă spre latura lui de casă, astăzi mai mult ca niciodată se împarte Asubio în două: latura familiei Campos, latura Emiliei şi a lui Antonio. În bucătărie Balbanuz tocmai a strâns totul, Antonio o invită să bea o cafea cu el şi cu Emilia. Antonio nu poate să stăvilească acum în niciun fel cumplita tristeţe a acestei minuscule ceremonii a cafelei cu lapte şi o chiflă dulce sau, cel mai

adesea, un *fruit cake* pe care Matilda a învăţat-o pe Balbanuz să îl facă. Emilia se bucură să o vadă pe Balbi. Antonio face cafeaua cu lapte, nu sunt chifle dulci, sunt biscuiţi María. *Nici copilăria nici viitorul nu se împuţinează*, îşi aminteşte Antonio. Însă în seara asta nu viaţa, îmbelşugat, irumpe în inimă[20], ci doar melancolia, boala interzisa, melancolia e răutate. Niciodată nu a existat melancolie în casa Matildei, în viaţa Matildei. Acum melancolia e o seară sepia şi udă, câinele abandonat care dă târcoale în jurul inimii covârşite a lui Antonio Vega. Antonio spune că Fernandito tocmai a plecat. În timp ce dă informaţia asta, imaginea lui Femando dispreţuind idiotul sfat patern – idiot pentru că e superficial şi răutăcios – îi apare din nou în minte. Şi ca şi cum Balbi ar ghici la ce se gândeşte, spune:

— Ce păcat că pleacă Fernandito.

— Da, chiar că-i păcat, dar trebuie să se întoarcă la slujba lui, spune Antonio, care vrea să menţină conversaţia la un nivel cât mai banal.

— Niciunul dintre ei nu mai e un copil, comentează Balbi şi zâmbeşte. Eu sunt o babă.

— Ce vorbeşti, Balbi! exclamă Emilia amuzată.

Lui Antonio îi e teamă ca Balbi, din naivitate, să nu aducă acum vorba despre senzaţia de singurătate care, în mod cât se poate de limpede, îi apasă pe toţi trei, şi care are de-a face cu moartea Matildei. Ca să evite acum un asemenea subiect – deşi Balbi e întotdeauna discretă – Antonio spune:

— Cred că Emeterio al nostru se însoară!

— Nu ştiu dacă-i până acolo, dar sigur, se întâlneşte de mult cu fata asta, Carmen. Ar fi bine să se însoare, într-adevăr.

— Dar nu prea pari convinsă de asta, Balbi, comentează

20 Aluzie la versurile finale din *A noua elegie duinezà* de R. M. Rilke (în româneşte de Dan Constantinescu).

Emilia, care şi-a aprins o ţigară.

Antonio are impresia că poate, dacă ar fi acum capabil să împingă, ca un culturist, toată greutatea în sus, cu pectoralii, braţele şi umerii, totul în sus, melancolia s-ar risipi dintr-odată.

— Nu că n-aş fi convinsă, e o fată bună, de la Lobreña. Şi mă rog, e bine să se căsătorească. Părinţii ei ar plăti avansul la apartament şi noi i-am ajuta cu chiria pentru atelier. Aşa am hotărât. E o fată serioasă şi bună, o fată de aici.

Antonio şi-l aminteşte acum cu intensitate pe Fernandito. Şi hotărârea lui curajoasă de a proteja această posibilă fericire domestică a lui Emeterio împreună cu Mari Carmen: atelierul mecanic, ratele bancare, simpatica şi obositoarea pruncime care o să apară mai târziu. Îl îmbrăţişează în gând.

Astfel trece seara cea liniştită. Singura notă mai complexă o percepe Antonio şi de data asta, tot datorită lui Balbanuz.

— Eu zic, Antonio, că domnul şi-a revenit destul de bine de când domnişoara Angélica s-a instalat aici în casă. E, bineînţeles, cât se poate de normal şi în acelaşi timp nu-i normal deloc. Sigur Jacobo e de acord, poate că se îndepărtaseră unul de altul, tinerii de azi nu mai sunt cum eram noi, e mai greu acum să rămâi împreună, fiecare merge pe drumul lui. Domnişoarei Angélica îi este mult mai bine aici decât la Madrid, singură în casă, sau decât acasă la părinţii ei…

— Sigur că da, Balbi, ai dreptate.

În elaborata retorică a lui Balbi neformulatul există ca un punct minuscul care îl face pe radiolog să-şi pună întrebări când examinează radiografia plămânului, o umbră care n-are ce căuta acolo. Antonio crede că doar asta percepe Balbanuz în ceea ce-i priveşte pe Juan şi pe nora lui. Mai bine să nu ştie detaliile Bonifacio şi Balbanuz.

E clar, totuşi, că în momentul ăsta, pentru prima oară în viaţa ei, Balbanuz nu e întru totul directă şi sinceră: îşi arată latura ei *pasiega*[21], aproape fără să vrea. Balbanuz îşi dă fără doar şi poate seama de ceea ce se petrece în casă. Însă nimic din ce şi-ar putea îngădui să zică sau să gândească nu ar putea să conţină vreun reproş, nici măcar implicit, la adresa lui Juan Campos. Antonio e sigur că Boni şi Balbi nu ar cenzura nici măcar când sunt numai ei singuri ceea ce, după părerea lor, e o situaţie de neînţeles şi anormală. În privinţa asta, paznicii de la Asubio seamănă puţin cu oamenii de la ţară: sunt ca paznicii de far de pe vremuri, obişnuiţi să îşi ţină singuri de urât, să trăiască izolaţi, să nu judece. Aşa era totul înainte, judecăţile sumare se îmbulzesc acum pe toboganul conştiinţei lui Antonio, ca nişte vipere. În momentul ăsta, telefonul interior, de la Juan, năvăleşte brusc cu ţârâitul lui, făcându-i pe toţi să tresară. Antonio ridică receptorul, ascultă în tăcere. Pune receptorul în furcă.

— Rămâi o clipă cu Emilia, Balbi, mă duc să văd ce vrea Juan, stai un moment aici.

— Sigur, rămân, nu-ţi face nicio grijă.

Când iese pe uşă, Antonio se întoarce şi le vede pe cele două femei aşezate la măsuţa cea joasă, cafetiera, ceştile de cafea, vasul cu lapte, farfuria cu biscuiţii María, o atmosferă cordială care vine de foarte departe şi care ar putea, în alte împrejurări, să dureze încă multă vreme neschimbată. Antonio iese din cameră şi închide uşa foarte încet după el.

— Te-am chemat, Antonio, şi ţi-am întrerupt odihna de la sfârşitul zilei, pentru că mi s-a făcut dintr-odată dor de tine. Angélica avea o uşoară migrenă şi a urcat în camera ei să se odihnească. Şi am tras perdelele, şi m-am uitat

21 *Los pasiegos* sunt o comunitate din Cantabria, originar pastorală, care şi-au păstrat o identitate culturală aparte, din cauza izolării lor deliberate şi a unui stil de viaţă foarte tradiţional.

afară, pe geam, iar grădina asta întunecată (a început din nou să plouă) m-a izbit în faţă, ca şi cum aş fi datornicul grădinii. Asubio şi grădina sunt creditorii mei dintr-odată şi eu datornicul, zălogitul, scăpătatul Juan Campos: aşa m-am văzut, aşa m-am simţit şi mi s-a făcut dor de tine. De puţine ori ţi-a fost dor de mine zilele astea, Antonio.

— Ce vrei să zici cu asta?

— Ei, Antonio!… Bun, acum, dacă mă întrebi, am să fiu sincer cu tine. Te îndrepţi tot mai mult, dar foarte mult, să ştii, poate fără să-ţi dai seama, spre o poziţie satirică şi cenzorială, cel puţin în ceea ce mă priveşte. Da sau nu?

— Dacă tu zici, Juan. Îmi sună foarte stupid, totuşi, ce aud că-mi spui.

— Vezi?

— Tu m-ai chemat, ce voiai de la mine?

— Voiam să te văd, Antonio, tocmai ţi-am spus. Am tras perdelele ca să văd grădina şi m-am văzut pe mine însumi reflectat în geam, mort neîngropat, înghiţit de întunecime şi ploaie, dizolvat în negreala geamului de la fereastră, alarmat de reflexia zbuciumată, reprodusă de argintul-viu al nopţii ploioase. Şi mi s-a făcut dor de tine. De asta te-am chemat. Chiar dacă ştiu prea bine că te-ai schimbat foarte mult…

— Nu eu sunt cel care s-a schimbat foarte mult, Juan, ştii asta cu vârf şi îndesat. Da, casa asta s-a schimbat într-o clipită, ca prin farmec, dar nu eu sunt cel care s-a schimbat cel mai mult, şi nici Emilia, nici paznicii, nici fiii tăi. Tu te-ai schimbat.

— Aha! Şi ştii cine s-a mai schimbat foarte mult, Antonio? Angélica: şi Angelica s-a schimbat foarte mult. Şi în bine.

— Acum e concubina ta.

— Te rog! Tonul vocii tale capătă inflexiuni benaventine, e ca într-o dramă rurală a lui don Jacinto Benavente, o treabă din topor, realistă şi în acelaşi timp rafinată. Don

Jacinto Benavente, ce mare câştigător al Nobelului a fost şi el!

Antonio e nervos în seara asta: pentru Antonio e un sentiment nou, nu e familiarizat cu senzaţia egotică a nervozităţii, iritabilitatea hipersensibililor i-a fost întotdeauna străină. În seara asta, totuşi, se simte el însuşi hipersensibil *şi* copleşit. Cât de puţin îl mai interesează Juan Campos şi învârtelile lui! A fost o vreme când ironia lui Juan avea haz, era aproape în întregime bazată pe umor, acum nu mai e umor în cuvintele lui Juan. Iar Antonio e obosit şi iritabil în seara asta. Aşa că declară abrupt:

— Văd că nu ai nevoie de mine, Juan. Tocmai beam o cafea cu Balbi când m-ai chemat…

— A, dar chiar am nevoie de tine! Am nevoie de tine şi chiar râvnesc să te am aici. Acum văd că vrei să te duci şi nu te simţi prea bine în compania mea.

— Nu că nu mă simt prea bine, Juan, cred că eram în cu totul alt film decât tine, aşa cred…

— Vezi tu, e o treabă despre care aş vrea, nu ştiu cum să zic, să stau de vorbă cu tine, să o comentez cu tine, ca pe vremuri. Nu e ceva delicat, nu e nici măcar dificil, dar e privat, sau semipublic. Situaţia, vreau să zic, a nurorii mele care e aici cu mine. Mă rog, se vede cu ochiul liber ce-i de văzut cu ochiul liber…

— Aşa e.

— Şi aş vrea, Antonio, să ştiu şi opinia ta în privinţa asta.

— Nu ai nevoie de opinia mea şi nu-ţi pasă nici cât negru sub unghie. Nu ştiu ce se întâmplă, Juan, eu m-am pierdut la un moment dat şi nu mai pot să te urmăresc, am pierdut firul în ce te priveşte…

— Am să-ţi spun eu de ce ai pierdut firul sau crezi că l-ai pierdut: pentru că nu mă mai respecţi şi nu mă mai iubeşti, acum doar mă judeci. Ţi se pare că nu port cum trebuie lungul doliu pentru Matilda. Ţi se pare că dacă m-am

combinat cu nora mea, chiar dacă nora mea şi fiul meu sunt practic despărţiţi, asta e ceva prematur, scandalos chiar. Nu îţi mai place de mine, într-un cuvânt. Toată fiinţa ta, din cap până în picioare, aşa cum stai în faţa mea, e întruchiparea dezaprobării, a osândirii. Iar eu, osânditul…

— Uite ce-i, Juan, adevărul e că mi-e absolut indiferent.

Nu am nimic de zis despre Angélica şi nici despre tine.

Nu mai am nimic de zis despre nimeni, şi în general despre nimic…

— Dar recunoşti şi tu că, în calitate de *second best,* într-o situaţie spirituală de anihilare totală ca aceea în care ne găsim, Angélica dă bine, mi se potriveşte. E foarte sârguincioasă, foarte tandră, aminteşte-ţi de vremea când tu erai foarte tandru, tu şi Emilia. Mi-e dor de vremurile acelea…

— Minţi. E jenant să te aud vorbind aşa, Juan. Treaba voastră ce faceţi, tu şi cu Angélica, treaba voastră cum o să vă descurcaţi tu şi cu Jacobo…

— Bine, bine, înţeleg. Deci vrei să pleci, vreţi să plecaţi, hm?

— Conversaţia asta e jenantă. Dacă nu mai ai şi altceva să-mi spui, prefer să plec.

— A, dar mai am mult mai mult, şi încă o grămadă, tot ce mai rămâne de spus, încă n-am zis nimic!

— Ce mai rămâne de spus? Vocea lui Antonio sună foarte obosită când pune întrebarea asta, întrebarea asta abia mai sună a întrebare.

Acum câteva clipe, nervozitatea lui Antonio s-a risipit şi a lăsat loc melancoliei: sentimentul că se angrenează într-o discuţie absurdă, acum când Antonio nu mai e în stare să găsească măcar o urmă de sens în viaţa de la Asubio şi, prin extensie, în viaţa lui. Au fost atâţia ani de credinţă naivă în voinţa bazată pe raţiune şi cultură a lui Juan Campos şi a Matildei Turpin, a amândurora deopotrivă, încât acum Antonio nu e în stare să recompună singur o

semnificaţie pe care, în trecut, a crezut-o neîndoielnică. E curios că în noaptea asta, pe măsură ce conversaţia îşi urma cursul şi iritarea lui se potolea, Antonio Vega a încetat să-l mai judece pe Juan. Atitudinea lui Juan i se pare agresivă, i se pare cinică, însă nu-l mai atinge, sigur e sfârşitul, un sfârşit oarecare, ca orice sfârşit care se năpusteşte peste noi într-o bună zi, pe neanunţate. Ca moartea. Nu a mai rămas decât melancolia, străbătută acum de teama adolescentină de a fi în plus, de a fi de prisos, de a nu avea ce căuta în lumea asta.

O teamă care nu se poate stăvili printr-o dreaptă smerenie şi nici printr-un orgoliu justificat: prin certitudinea clară că ştii cine eşti şi cât preţuieşti. E teama adolescentină că pur şi simplu dispari. Şi e adolescentină: e o emoţie care îl copleşeşte acum pe Antonio Vega, agravată de acest caracter juvenil. Nu e vorba de lipsă de maturitate sau de starea de a fi în pregătire, pe drum – senzaţia asta că am pomit-o pe un drum anevoios pe care o avem în tinereţe, când nu ştim prea bine ce roade vor da sforţările noastre – nu, nu e vorba de asta. E o senzaţie adolescentină de părăsire, părăsirea pe care Antonio o simte acum când o îmbrăţişează pe Emilia şi o vede că se lasă pradă unei indiferenţe totale în ceea ce o priveşte: ca şi cum Emilia – în această fragilă tinereţe de acum – nu ar putea doar prin propriile puteri să se salte puţin, să ridice un pic vocea, să oprească măcar o secundă cursul evenimentelor care o prind în vârtejul lor. Ca un accident neaşteptat într-un trafic cursiv, ca o bombă în metrou, sau ca ameninţarea cu bombă într-un mare complex comercial, dintr-odată toată lumea se pierde cu firea şi nimeni nu e în stare să priceapă de ce se întâmplă aşa ceva şi, deodată, e haos. Sigura diferenţă între astfel de situaţii şi situaţia în care se află Antonio şi Emilia este că absurdul care îi copleşeşte e aproape imperceptibil din exterior. Şi e silenţios. Ca o metastază canceroasă. Dintr-odată e prea

târziu ca să fie operată, e prea târziu ca să-ţi schimbi regimul de viaţă, ca să-ţi reiei viaţa de la capăt, o silenţioasă lipsă de sens, metastaza pune stăpânire pe toate. Atât de puternice sunt aceste impresii, încât Antonio a declarat că vrea să plece, pentru că îi e cu neputinţă să mai suporte conversaţia. De această declaraţie se agaţă acum Juan Campos.

— Apropo, Antonio. Ce planuri aveţi? Mă refer la tine şi la Emilia, pentru că e clar că treburile nu mai stau deloc ca acum câteva luni în ceea ce vă priveşte. Plecaţi sau ce faceţi? îţi aminteşti că ai zis că pleci, că te gândeai să pleci. Nu pot să fac nimic ca să vă reţin, nu depinde de voinţa mea, acum nu mai depinde de mine. Dar mă rog, dacă plecaţi, mi-ar plăcea foarte mult să ştiu asta cu ceva timp înainte. Ce-i rezonabil rămâne rezonabil. Să o ştiu măcar cu o lună înainte, cel puţin. Putem să începem să socotim chiar din momentul ăsta, dacă vrei. Ce, o lună e mult ca să găsesc pe cineva care să vă înlocuiască? Dacă îmi permiţi să folosesc expresia asta, expresia asta absurdă, nimeni nu vă poate înlocui, nici pe tine, nici pe Emilia. Nu va fi uşor să găsesc pe cineva care să vrea să stea aici cu mine pentru totdeauna. În acest Asubio devastat de ploi şi de incertitudini. Acum ai cuvântul, Antonio…

— Poţi să începi să cauţi, Juan, dacă vrei. Peste aproximativ o lună plecăm, chiar şi mai devreme dacă găseşti pe cineva…

— Aşa să fie, răspunde Juan cu o voce mieroasă.

Antonio iese din cameră. Când iese din cameră îi întoarce spatele lui Juan, străbate cu paşi hotărâţi spaţiul până la uşa salonului. Deschide uşa salonului. Atunci se petrece insolitul: Juan Campos scoate un ţipăt. E prima oară când Juan ridică vocea. Antonio nu-şi aminteşte ca Juan să fi strigat vreodată, nu şi-l aminteşte furios. Acest ţipăt pare vocea altcuiva, ca şi cum ar fi apărut deodată o

altă persoană în cameră şi ar fi strigat la el să plece. E atât de violent acest ţipăt, încât Antonio rămâne cu spatele încadrat de rama uşii şi nu se întoarce. Asta e ceea ce aude, şi deja nu mai e ţipătul, ci un fel de verbalizare care urmează ţipătului şi care păstrează din ţipăt violenţa, stranietatea, ca şi cum această a treia persoană proaspăt venită, pe care Antonio nu o vede pentru că stă mai departe cu spatele, i-ar explica, încă scoasă din fire, ceea ce ţipătul a zbierat fără verb:

— Tu nu ştii nimic! Nu ştii despre ce e vorba aici! Crezi că mă cunoşti, şi de fapt nu mă cunoşti! Ea v-a tras pe sfoară! Ea v-a minţit! Turpin a minţit! De aceea i-am lichidat afacerile orişicum, pierzând bani, şi mai ales faimoasa Narcisa Investments, gândită de ea ca să mă chinuiască…!

Antonio mai face un pas şi închide uşa după el. Nu e nicio lumină aprinsă în casă. În hol, o lucoare subacvatică, verde închis, aminteşte de ploaie, de faleză, de înfrângere.

Nu a lipsit mult. Când Antonio intră în camera de zi a apartamentului lui, Emilia şi Balbi încă mai stau liniştite de vorbă. Ar vrea să spună: ce bine ar fi dacă ai mai rămâne cu noi. Însă nu zice nimic. Balbi pleacă peste scurt timp.

XLII

Antonio o însoţeşte pe Balbi până la poarta care dă în drum. Traversează cu ea aproape toată grădina. Odată cu plecarea lui Balbi sentimentul continuităţii timpului se şterge. Când se întoarce, încet, în camera de zi unde se află Emilia, Antonio simte că nu există continuitate. Ca şi cum, când a plecat Balbi, când a intrat în casă şi a închis uşa după el, noaptea s-ar fi închis în sine. În Antonio şi-a făcut loc acum un sentiment al finalizării complete, al încheierii o dată pentru totdeauna. Astfel e moartea celuilalt. Când moare cineva pe care îl iubim, şi ne

întoarcem în locurile unde am trăit împreună cu cel mort, toate par lucruri nefinalizate, totul ne vorbeşte despre un mâine care nu va avea loc. Şi orice lucru pe care îl vedem, care i-a aparţinut celui dispărut, e sfâşietor pentru că face referinţă la ultima nerespectare a angajamentului şi, în acelaşi timp, la ultima noastră clipă, la sfârşitul nostru. Însă ideea sfârşitului nostru nu e sfâşietoare în acelaşi fel, nu ştim când va avea loc şi trăim, de fapt, ca şi cum n-ar avea loc vreodată, pentru că în niciun caz nu va fi o experienţă a noastră, nu vom simţi noi moartea noastră. *Cât timp eu exist, nu există moarte* este clişeul care exprimă în chipul cel mai profund felul cum resimţim propria moarte. Moartea celuilalt, în schimb, irecuperabilul fiinţei dispărute, abia acestea sunt sfâşietoare. Antonio intră în casă rumînând aceste idei, atât de comune pentru noi toţi. De când a murit Matilda, Emilia nu a mai trăit decât această experienţă sfâşietoare a dispariţiei ei. Nu a reuşit să dezactiveze în vreun fel această experienţă, nu a reuşit să dezactiveze cumva sfâşierea. Antonio se simte în noaptea asta responsabil de decăderea Emiliei, vinovat pentru că nu a făcut mai mult. Şi ce am fi putut face mai mult şi n-am făcut? Am fi putut fi mai afectuoşi? Ar fi trebuit oare ca Antonio Vega să o ducă pe soţia lui la doctor? Oricât ar analiza şi ar reanaliza viaţa lui alături de Emilia în ultimul an şi ceva, Antonio nu-şi găseşte nicio vină majoră în ceea ce-l priveşte. Poate că nu a fost peste măsură de afectuos, dar adevărul e că el e foarte afectuos cu Emilia, e de obicei afectuos şi mereu a comunicat cu ea. E adevărat că Antonio nu a reuşit să intre în această redută pe care, până la urmă, o avem cu toţii şi care ne face unici şi misterioşi chiar şi pentru cei care ne cunosc cel mai bine. Când iubim mult pe cineva, altfel spus, când singularizăm şi individualizăm cu atâta precizie o fiinţă în spaţiu şi în timp, dar şi în sentimente şi în conduită, încât ea nu mai poate fi confundată cu absolut

nimeni niciodată, atunci apare teama că, în ciuda cunoaşterii atât de profunde a ei, tot mai rămân goluri de umplut, laturi care se cer cunoscute. Oricât de bine cunoaştem o fiinţă, de ani de zile, ne cuprinde câteodată teama că nu mai reuşim să o înţelegem pe de-a întregul. E de ajuns ca fiinţa respectivă să ne asigure că ne iubeşte, sau că se simte iubită şi înţeleasă, pentru ca teama să se risipească, deşi la unii această teamă poate să se ivească din nou, de mai multe ori. Nu e, fireşte, teama de infidelitate, nu e teama că ai putea fi trădat, această spaimă nu apare la cei care s-au angajat ferm într-o dragoste, aşa cum nu apare nici gelozia, sau cel puţin nu ajunge să se închege ca sentiment, deşi ea mai bântuie, aproape la modul umoristic, conştiinţa celor care se iubesc. Antonio se gândeşte că e teama de moartea fiinţei iubite, teama de finitudine, iar spaima asta e de nebiruit pentru că ţine de un fapt pe care toţi, indiferent cât suntem de tineri, indiferent cât de bine ne simţim, îl luăm în considerare, faptul că vom muri şi că fiinţele pe care le iubim, chiar dacă nu vor înceta să ne iubească, nu vor mai exista la un moment dat (poţi să tragi nădejde că vei muri după celălalt, dar asta nu poate fi calculat cu precizie). Antonio Vega asociază aceste idei, în noaptea asta, când stă alături de Emilia, cu senzaţia că deşi o iubeşte şi o cunoaşte profund, ceva din Emilia tot îi scapă, şi că acesta e un mister, şi le mai asociază cu gândul că, orice ar face, până la urmă nu o va putea salva de la moarte. E cât se poate de clar că nu poate să o salveze de la moarte. Cum de nu se gândeşte Antonio Vega la ceea ce se gândeşte orice cititor al povestirii de faţă? Nu e oare neverosimil faptul că Antonio Vega nu-şi judecă situaţia cu care se confruntă în prezent în termenii banali şi obişnuiţi? La urma urmei, ce se întâmplă e că, de vreme ce Matilda a murit, Juan a încetat să mai trăiască în proiectul conjugal pe care l-a iniţiat împreună cu Matilda şi care includea,

printre altele, convieţuirea alături de Emilia şi Antonio ca într-o mare familie: acum Juan a renunţat la acest proiect, nu îi mai vede pe Emilia şi pe Antonio ca pe nişte prieteni, d îi vede ca pe nişte angajaţi; cu angajaţii se stabilesc relaţii contractuale care nu sunt nedeterminate în timp: aşa se face că acum aceste relaţii nu mai funcţionează. Emilia şi Antonio pot să plece din casă şi să trăiască pe cont propriu. Şi e evident că Emilia trebuie dată în grija unui psiholog sau a unui psihiatru. E foarte posibil ca un tratament medicamentos adecvat să o restabilească pe Emilia: ei sunt, fără îndoială, un cuplu încă tânăr, au toată viaţa înainte, ba chiar au şi o situaţie economică relativ bună. Ce mai poţi să ceri? *De* ce îl copleşeşte pe Antonio Vega, în noaptea asta, sentimentul înfrângerii şi al morţii?

Spre surprinderea lui, întrucât Antonio credea că Emilia adormise în faţa televizorului, chiar şi stins, Emilia îl întâmpină însufleţită şi zâmbitoare. Şi-a turnat un whisky, şi-a aprins o ţigară. Antonio îşi toarnă şi el un pahar. Antonio îşi zice că prezenţa lui Balbi i-a făcut bine Emiliei. A liniştit-o să vorbească despre Emeterio şi apropiata lui însurătoare, sau chiar să nu vorbească despre nimic, dar să se simtă în compania plină de bun-simţ alui Balbanuz. Are chef de vorbă:

— De câteva zile te văd ca pe un motan. Mă uit la tine şi îmi zic: e un motan. Faci lucruri de motan…

— Dar ce fac, miaun? întreabă Antonio.

— Torci. Te faci ghem în fotoliu, lângă mine, îţi pui căpşorul pe piciorul meu. Dacă închid ochii şi îţi mângâi părul şi spatele simt blăniţa ta de motan. Eşti un motan gri în dungi care ocupă destul de mult loc în fotoliu, aproape că te lăţeşti pe tot fotoliul, mai puţin pe centimetrii pe care mi-i laşi şi mie, care sunt perna ta.

— Dacă sunt un motan, m-ai lăsat fără cină, ai uitat să îmi iei Friskies.

— Sigur că n-am uitat, sigur mai e jumătate de pachet

de Friskies în bucătărie, nu te-ai uitat tu bine. Ştii ceva, Antonio? Zilele astea mi-am amintit de pisicile pe care le vedeam la Madrid vara. Înainte să te cunosc, înainte s-o cunosc pe Matilda, când lucram la Burger, între două contracte pe termen limitat la bancă, mă uitam la pisicile din Madrid, vara. Pisicile erau de două categorii. Erau pisicile de la Canal, vara vreau să zic. Şi pisicile de sub maşinile parcate pe stradă. Ah, pisicile de la Canal, cât erau de fericite! Erau de toate mărimile şi culorile, şi pisicile astea erau foarte cuminţi. Nu ieşeau niciodată dincolo de gard, stăteau tot timpul după gard. Şi era o doamnă, destul de în vârstă, care purta chiar şi în august o rochie foarte frumoasă, dar nepotrivită, verde, împletită, stil franţuzesc. Era verde, împletită, anii ’50 să zicem. Şi cred că decolteul, da, era un decolteu mic *en coeur*, se încheia cu o broşă, o bijuterie rotundă cu strasuri verde închis. Din câte îmi amintesc, doamna asta purta rochia de care îţi zic şi iarna şi vara, poate că iarna îşi punea deasupra un şal, poate un şal negru cu doi ciucuri la capete. Vara, bineînţeles, nu purta şalul. Rochia asta a ei îi ajunge până sub genunchi. Bun, şi la o anumită oră, nu ştiu, poate că şi dimineaţa, numai că eu nu eram dimineaţa la lucru, dar seara, în fiecare seară, fără greş, după ceai, pe la şapte, încă mai era foarte cald. Îţi aminteşti de Canal, Antonio? Sigur îţi aminteşti de Canalul Isabel II din Madrid. Toţi oamenii care au locuit în Madrid într-o pensiune, vara, şi au lucrat la Burger sau în locuri din astea, sau au avut contracte temporare la bancă, toţi ştiu că seara, dacă te apropii de grădinile din jurul Canalului, e mai răcoare decât oriunde în Madrid. Poate să fie oricât de cald, cum sub gazonul de lângă Canal există un depozit de apă, iese la suprafaţă răcoarea apei, albastră şi neagră, apa neagră imaculată pe care au captat-o inginerii reginei Isabel II. Toate acestea le ştiu din vremea aia când lucram la Burger, între două contracte pe termen limitat la bancă.

Bun, şi doamna asta, Antonio, cu rochia verde împletită, aşa de franţuzită, avea şi un cordon, tot împletit, care se lega pe talie, venea ea încet, deşi totuşi cu o distincţie de femeie care pe vremuri a fost frumoasă şi acum e bătrână, dar tot mai are o anumită distincţie, un aer elegant de Paris. De obicei venea între şapte jumătate şi opt, cam aşa, şi avea o geantă de piele întoarsă. Deschidea geanta şi scotea un pachet învelit în foi de ziar şi pisicile din Canal o bunghiseră de departe; de îndată ce o zărea, o pisică dădea semnalul. Când ea ajungea în faţa porţii, o poartă care nu se deschidea niciodată, o poartă din acelea frumoase pe unde intra regina Isabel II cu crinolina ei şi cu corset… Poarta asta, când a murit regina Isabel II, s-a închis şi nu s-a mai deschis niciodată, în vecii vecilor. Însă pisicile mergeau după mirosul pe care-l emana ce avea doamna aceea în pachetul învelit în foi de ziar, probabil resturi de la propria ei masă, sau resturi strânse de la alţii, erau destule resturi, aşa că eu bănuiesc că ea mai strângea şi de pe la alţii din gunoaie. Şi atunci veneau toate pisicile de la Canal, cu mic şi mare, să-şi ia cina. Niciodată de atunci, Antonio, nu am văzut atâtea pisici de toate felurile strânse la un loc. Îţi era mai mare dragul să le vezi, aşa, de toate mărimile, şi ţine cont că nu erau deloc frumoase pisicile astea, sau simpatice, nu, erau pisici vagaboande, nu toate frumoase, multe cu rosături şi cu ochii scoşi de la bătăile pe care le purtau la lumina lunii, la Canal. Însă unite toate prin foame şi pofta pe care le-o provocau resturile acelea aduse de doamna în rochie verde în pachetul făcut din foi de ziar. Şi bineînţeles, Antonio, câteva dintre pisicile astea, mai ales cele mai tinere, se strecurau dincolo de gard ca să se dea bine pe lângă vreun om, eu de exemplu, care privea scena aceea din care se degaja o mare fericire şi plenitudine. Toate serile din toate verile de la Canal, din câte îmi amintesc. Însă pe lângă pisicile astea, mai erau altele şi mai asemănătoare cu noi

doi, Antonio: pisicile de sub maşinile de pe stradă. Vara, pisicile astea erau date afară din casă, oamenii plecau în vacanţă, le lăsau pe stradă. Şi aceste pisici suntem eu şi tu, nu ştim unde să ne ducem. Şi părem răi, agresivi, pisici care ţâşnim deodată de sub o maşină, fără să mieunăm, ursuze şi afurisite, aruncate pe stradă, pentru că suntem în plus. Şi doar Matilda ne iubea, iar Matilda tocmai a murit şi deşi a cerut celor care au rămas să aibă grijă de noi, pentru că la urma urmei am fost pisicile ei şi ne-a iubit, nu are nimeni grijă de noi şi nimeni nu ne iubeşte, şi pe deasupra mai şi purtăm boli molipsitoare: râie, de pildă, suntem nişte pisici râioase, se vede după blana noastră julită şi după cum vorbim, că nu mai vorbim nimic care ar mai putea fi înţeles, ci doar de lucruri pe care nu le înţelege nimeni, nici măcar noi. Şi ce diferenţă e între noi şi pisicile acelea, sau lăstunii care cădeau pe terasă sau lângă zidul bisericii din cauza căldurii şi pentru că, fiind prea tineri, nu reuşeau să zboare chiar când trebuiau să zboare din cuib, foarte tineri fiind? Şi noi la fel, Antonio, exact la fel…

Antonio se gândeşte că acum, dacă ar putea să plângă, ar plânge. O îmbrăţişează pe Emilia, care e ca un lăstun în braţele lui, ca o pisică de sub maşinile de pe stradă. Dacă acum ar putea să o îmbrăţişeze mai tare, Antonio ar îmbrăţişa-o şi mai strâns pe Emilia. Dar nici să îmbrăţişeze şi nici să plângă nu îi mai stă în putere, în ora aceasta uşoară a surorii morţii. *Lăudat fii, Doamne, şi prin sora noastră moartea cea trupească*. De ce a adăugat Francisec din Assisi şi adjectivul ăsta inutil, el care era un mare poet şi care, în consecinţă, nu a pus niciodată un adjectiv fără rost? *Lăudat fii, Doamne, şi prin sora noastră moartea…*

(Adjectivul *trupesc* pe care îl foloseşte marele Francisc din Assisi este nepotrivit, pentru că e redundant: nu există decât o moarte, sora moarte, aceeaşi pentru toate făpturile. Univocitatea morţii. Şi într-adevăr, această

moarte este trupească: dar nu e nevoie să o spui, este singura care există.)

XLIII

— Vezi tu, Angélica, m-am văzut pus într-o *poziţie falsă.* Am fost plasat ca atare de toţi, dar mai ales de Antonio. Imaginează-ţi, Angélica, fă abstracţie pentru o clipa de relaţia noastră aparte sau, mai bine zis, de adulterul tău aparte, şi zic asta pentru că încă nu te-ai eliberat cu totul de un anume sentiment de culpabilitate şi asta te ţine un pic pe loc, Angélica. Cum culpabilitatea încă te mai roade, cel puţin uneori, nu mai auzi, sau nu auzi bine. Nu îmi acorzi atenţie pentru că te furnică prin tot corpul culpabilitatea. Şi e păcat pentru că… Ce bun e ceaiul, apropo, ţi-a ieşit de minune de data asta! Acum câteva clipe, când ai intrat în cameră, gen Ma tilda, am crezut că eşti Ma tilda. Uneori Matilda intra, mă rog, în toate serile vreme de ani de zile, optsprezece ani au fost, Matilda intra în biroul meu, care era camera de zi din apartamentul din Madrid, dacă e s-o iei aşa, îţi aminteşti poate că în apartamentul acela camera de zi şi biroul meu, care aveau cam aceleaşi dimensiuni, erau separate de o uşă de sticlă pe care aproape niciodată nu o închideam, o uşă cu două canaturi, şi noi ne mişcăm dintr-o parte în alta în toate serile acelea lungi din Madrid, iarna. Îmi amintesc iarna la Madrid, cu copiii, cum se duceau şi veneau de la şcoală, Emilia şi Antonio… După şase, intra Matilda, aşa cum ai intrat tu acum câteva clipe, cu un ceai şi nişte saleuri sau prăjituri, uneori nişte sandviciuri. Mie îmi plăcea să mă opresc un moment, cum fac acum cu tine. Locul acesta e şi mai poetic decât apartamentul din Madrid. Concret, e aproape la fel, mobilierul, cărţile, decoraţiile, tablourile vreau să zic. Aici însă avem mereu focul aprins iar în seara asta avem şi vântul vijelios care vuieşte în sobă amintindu-

ne ce departe e casa asta de Lobreña şi de lume. Ce departe suntem noi de cei care încă mai sunt pe lume: cei trei fii ai mei, dintre care unul, Jacobo, e soţul tău. Şi de cei care nu mai sunt pe lume: Matilda, Emilia, Antonio. Tu şi eu ne aflăm la limita dintre două lumi, cea de aici şi cea de dincolo. Ştiu că senzaţia asta e la fel de vie pentru tine pe cât este şi pentru mine. Ştim că suntem singuri la graniţa care separă lumea asta de cealaltă lume, trecutul de prezent, familia de singurătate, viaţa de moarte. Acest gen de graniţe, Angélica, e locul firesc al fantomelor, al vocilor, al spaimei sau al spaimelor. Ca să te simţi bine acum, aşa cum stăm noi protejaţi de pereţii casei, la depărtare de marea întunecată şi de viforniţă, ca şi de lumea cealaltă, trebuie să ai o mare forţă mentală, o mare prezenţă de spirit. Dacă ne lăsăm duşi, fie şi un pic, dacă ne lăsăm aplecaţi, oricât de puţin, spre una din părţile pe care le vom numi întunecate, culpabilitatea, tărâmul de dincolo, trecutul, vocile trecutului, fantomele, o să fim pierduţi pentru totdeauna. Ar trebui să fugim şi, îţi dai seama, Angélica, ce spectacol ar fi, socrul şi nora urcaţi în Opelul Senator pe care îl conducea Antonio, lăsând în urmă Asubio, şi Lobreña şi toată provincia asta, şi ducându-ne, unde? Te închipui ajungând la Bilbao, sau chiar Gijón, sau întorcându-te la Madrid, străbătând toată provincia Palencia şi Valladolid ca să ajungi la Madrid, şi acolo ne-am duce la un hotel, la un hotel bun, la Palace, să zicem, nu e prea scump pentru mine acum, şi odată ajunşi acolo, ce facem? Te închipui coborând la Rotonda, cerând nişte Martini sec, şi după aceea, ce mai facem? Nu putem să plecăm de aici. Pentru că nu există niciun loc, nu mai există locurile, locurile s-au terminat, Angélica. Acesta e ultimul dintre toate, acesta e sfârşitul. Sigur că mă simt trădat, trădat mai ales de Antonio, pentru că eu mă bazam pe Antonio până la sfârşit. Văd că eşti puţin palidă, Angélica. Şi ai întors capul brusc de două ori deja ca să te

uiţi în spatele tău, ca şi cum ar fi intrat cineva: nu poate să intre nimeni pentru că nu a mai rămas nimeni, doar cei morţi care nu intră şi nu ies. Iar senzaţia de frig nu corespunde temperaturii din cameră, care e perfectă, sunt douăzeci şi cinci de grade aici înăuntru. Să zicem lucrurilor pe nume, după toţi anii ăştia, i se căşunează din senin şi se sinucide, că doar a fost o sinucidere. Dar a fost şi teatrală, a avut o notă de dispreţ, de „uite asta-i, descurcă-te, du-te dracului". Antonio ştie prea bine că o casă ca asta nu merge singură pe roate, că e foarte incomod dacă nu ai oameni care să facă lucrurile, treburile, mă rog, te am pe tine, slavă Domnului. Când ţi-am dat vestea că amândoi, cu maşină cu tot, s-au aruncat în golf, lângă macaraua de piatră, ai făcut ca naiba. Credeam că ai păţit ceva, nici n-ar fi fost de mirare, că nu era puţin lucru, dar nici chiar aşa, totuşi, fiindcă atunci când te-a apucat criza aia de nervi şi ai făcut faţa aia, te-ai făcut albă de parcă ai fi fost tu moarta, şi atunci ce mai puteam face? Tu ştii, Angélica, că în cazul acestor expresii sentimentale *ad extra* există un aspect ciudat, aproape mizer, pe care eu l-aş numi competitiv: fără să vrem, fireşte, cei îndureraţi, cei mâhniţi, rudele, prietenii şi aşa mai departe, se întrec în durere, hai să vedem care arată mai tare suferinţa pe care-o încearcă. Nu că ar fi în competiţie, să mă înţelegi bine, cuvântul competiţie e foarte nepotrivit, mai degrabă e vorba de un poliptic, de o scenă picturală, de o frescă, statică, în care cumplitul a avut, are sau va avea loc. Între ei, cei îndureraţi nu comunică, ei nu comunică decât cu cumplitul în sine, cu groaznicul pe care îl văd în faţa lor cu toţii, însă, fireşte, n-au cum să nu ştie că sunt împreună, că se înregistrează unul pe altul cu coada ochiului în prezenţa ororii. Neputând să nu se ştie împreună, nici nu pot să nu se simtă observaţi: se ştiu observaţi, mai mult, se observă pe ei înşişi, fiecare în parte în căutarea durerii tot mai

profunde şi mai sincere pe care o poartă în sine. Sau pe care ar trebui să o poarte. Toţi simţim că trebuie să resimţim profund ceea ce este profund. Aici începe competiţia, intrauterinul, Angélica, abia aici începe. Ar fi groaznic să aibă loc regretabilul, infinit regretabilul, nedreptatea cea mai cumplită şi fiecare în parte să tragă cu coada ochiului la sine, în interiorul său, ca în interiorul unui puţ negru, şi să descopere, de fapt, totala indiferenţă şi răceală emoţională. Asta îl îngrozeşte chiar şi pe cel mai crud om. Chiar şi cel mai insensibil dintre oameni, Angélica, bărbat sau femeie, dacă se confruntă cu o astfel de stare, se urăşte şi i se face scârbă şi se îngrozeşte de el însuşi, se simte satanic şi neînsemnat în acelaşi timp: iată, am de-a face cu tragicul, cu tragicul absolut şi cumplit, am de-a face cu ceea ce e strigător la cer, şi asta mă lasă indiferent. Asta probabil că ai simţit tu însăţi, Angélica, când te uitai la televizor. Dacă bagi de seamă, ceea ce îţi povestesc acum în felul ăsta un pic misterios, e în fond o experienţă foarte banală. O poţi avea la televizor zi de zi. Apare de exemplu o ştire despre un spital din Beirut şi îl arată pe un copil de doi ani care a fost spintecat, încă viu, şi îi vezi faţa şi burta goală, cu maţele scoase, şi următoarea imagine e o reclamă la L'Oréal şi următorul lucru pe care-l descoperi e că emoţia ta în ambele cazuri e practic nulă, că nu există nicio emoţie. Limaxul ăla care face reclamă la absorbante igienice zilnice şi copilul hăcuit devin identice pentru neatenţia şi dezinteresul tău şi atunci îţi zici ţie, Angélica, îţi zici, da, asta sunt, sunt indiferenţa asta umană rece ca gheaţa, indiferenţa faţă de cele omeneşti, tot ce e omenesc îmi este străin, şi aşijderea şi ce-i neomenesc. Şi după aceea vine serialul la care te uiţi, oricare dintre ele, *Friends* să zicem. Orice serial newyorkez stupid. Dar să mă înţelegi bine, Angélica, asta nu e o critică a televiziunii, Doamne păzeşte. Acelaşi lucru se întâmpla şi cu cruciaţii care-şi măcelăreau duşmanii cu

cuţitul la asaltul Ierusalimului în prima cruciadă, condusă de Godefroy de Bouillon: nu simţeau absolut nimic, doar năclăiala sângelui, duhoarea sângelui de om curgând în valuri. O senzaţie olfactivă foarte neplăcută, după cum am auzit. Aşa şi noi când se întâmplă ceva atât de oribil cum e, în cazul ăsta, sinuciderea neaşteptată a doi prieteni foarte buni. Ne uităm unii la alţii şi mai ales tu, Angélica, te uiţi la tine însăţi şi eu mă uit la mine însumi, şi ne zicem: asta ar trebui să simt, Doamne, asta ar trebui să mă doboare, ce bestie sunt, sau aş fi, dacă nu simt nimic sau aproape nimic! Aşa se prezintă situaţia. Tu poţi sta liniştită, Angélica, te rog să mă crezi, pentru că în ziua aceea, când ţi-am dat vestea, te-ai făcut albă ca varul, te-am văzut. Te-ai schimbat la faţă complet, am simţit cât de rău îţi părea, şi mi-am zis: na, bine, măcar Angélica e umană. Şi bineînţeles că, indirect, lucrul ăsta m-a durut, dă-ţi seama şi tu ce complex e sentimentul de care îţi spun: eu aprobam şi admiram faptul că durerea ta e atât de intensă şi de sinceră şi, exact în acelaşi timp, simţeam că puţin, doar puţin, mă dădeai la o parte, mă alungai, mă excludeai, mă împiedicai să-mi exprim şi eu o mare durere, fiindcă toată durerea acelui moment o absorbeai tu, tu simţeai durerea pentru amândoi. Mă fac înţeles? Asta nu e profunzime, Angélica, e doar răutate. E contrariul profunzimii, de fapt, e chiar ceva periferic, sunt suferinţe ale epidermei inimii omeneşti care nu are nicio profunzime! Aş mai bea o ceaşcă de ceai, dacă eşti amabilă. Tremuri. O să mai bag un lemn în foc, încă unul. Doar unul, pentru că senzaţia de frig e eminamente subiectivă, ca şi senzaţia de cald, şi dacă o să cedăm impresiei de frig, când de fapt nu e frig, fiindcă nu-i deloc frig în camera asta în seara asta, atunci locul ăsta o să se transforme într-o saună. Va trebui atunci să deschidem ferestrele ca să luăm aer şi să ne răcorim. Şi abia atunci se schimbă treaba, Angélica: când deschidem ferestrele, aşa,

ca să aerisim camera. Pentru că atunci descoperim că între interiorul acesta şi exteriorul acela, între acest Asubio ospitalier şi tărâmul unduitor de afară, nu se află nimic mai mult decât un geam subţire, o ramă de lemn şi o draperie de catifea grena. Auzi vântul? Dacă te-ai uita pe geamul deschis ai auzi cum se ciocnesc în pădure crăcile goale ale platanilor. Dacă ne aplecăm amândoi pe geam şi privim în faţă întunericul nopţii, o pală rece şi inumană de realitate ininteligibilă ar crea dintr-odată o distanţă enormă între noi doi. Te-ai auzi ţipând, Angélica.

Şi eu aş încerca să te liniştesc, luându-te pe după umeri, însă odată ce am pătrunde în noapte, odată ce noaptea ar intra pe domeniul ăsta, pentru moment protejat, nu am mai putea da înapoi. Ce-i făcut e bun făcut. Ceea ce nu am simţit când trebuia să simţim nu se mai poate simţi din nou acum, prin simpla referire la trecut. Nu se mai poate da înapoi. La fel cum tu şi eu, slavă cerului, ne culcăm împreună şi suntem deja de nedespărţit, la fel şi sentimentele pe care nu le-am simţit sunt condamnate pe vecie să nu mai fie simţite. Durerea pe care nu ai simţit-o tu la moartea Matildei, durerea pe care nu am simţit-o nici tu, nici eu la moartea lui Antonio şi a Emiliei (deşi tu te-ai prefăcut sau ai crezut că o simţi fiindcă te-ai speriat groaznic), nu se mai pot remedia. Nu se mai poate face cale întoarsă, nu se poate remedia, nici rectifica, nici uita… Dar, Angélica, scopul acestei seri, care crezi tu că e scopul acestei seri, care e semnificaţia ei? Tu care crezi că este?

— Nu ştiu, Juan. Mor de frig.

— Ştii ce se întâmplă cu tine, Angélica? Nu mori de frig, mori de frică, eşti îngrozită de lumea de dincolo. Cu asta te confrunţi. De aceea mori de frig. Dar nu există lumea de dincolo, nu există decât această lume de dincoace găunoşită de sentimentele noastre de culpabilitate sau de dorinţele noastre de fericire sau de frica noastră de

moarte. Dincolo de camera asta, în plină beznă, în grădina de la Asubio, nu există nimic pe care doi adulţi raţionali ca mine şi ca tine să nu-l poată ţine sub control dacă îşi iau o pelerină de ploaie şi o umbrelă, hai să zicem şi nişte cizme de cauciuc. E întuneric, da, iar întunericul ne face pe toţi, chiar şi pe cei mai raţionali dintre noi, să ne întoarcem spre primitivele regiuni infantile, regiunile lipsei de sprijin care se întâlnesc cu lipsa de sprijin a animalelor, cea a primilor locuitori ai pământului. Regiunile copilăriei noastre. Întunericul evocă şi lipsa de dragoste, faptul că deodată nu mai este prezenţa, căldura, reazemul acolo unde credeam că le vom găsi: iubeam pe cineva, eram convinşi că acest cineva ne iubea la rândul său. Şi dintr-odată, într-o bună zi, descoperim că nu ne mai iubeşte, că poate nu ne-a iubit niciodată. Sentimentul nostru de dragoste, în ceea ce ne priveşte, nu conteneşte în momentul în care dispare obiectul său: ceea ce e iubit, iubitul, rămâne mai departe demn de dragoste, continuăm să-l iubim, însă acum nu mai există *feed-back:* şi în asta constă semnificaţia întunericului şi a nopţii. Noaptea, ca un iubit care a încetat să ne mai iubească, ne alungă. De aici provine imaginea biblică atât de eficientă, care a provocat atâtea spaime milioanelor de credincioşi, imaginea expulzării în întunecimile exterioare. Tu eşti raţională, la fel de raţională ca mine, Angélica, dar eşti cu mult mai aproape decât mine de instincte. De aceea ţi-e frig, pentru că ţi-e teamă că tot analizând şi răsanalizând cum facem în seara asta, tot intersectând în discuţie sentimentele celor vii şi ale celor morţi, dintr-odată nu o să mai putem distinge clar care sunt unii şi care sunt ceilalţi. De pildă: când a murit Matilda, felul cum vorbeam despre ea cu fiii mei, sau cu Antonio, sau cu Emilia, nu se deosebea prea tare de felul cum vorbeam despre ea când pur şi simplu era plecată în călătorie. În primul caz, pentru totdeauna, în al doilea caz, pentru o vreme. În ambele

cazuri, dacă te opreai la punctul zero, la realitatea faptului că Matilda lipsea, că era absentă, ceea ce era peste măsură de tulburător era să vorbeşti despre ea şi să o evoci pentru că nu aveai cum să o determini să devină prezentă doar prin dorinţa ta de-a o vedea, sau prin faptul că te gândeşti la ea, sau vorbeşti de ea. Astfel, Antonio se mai află aici şi acum. Pentru mine Emilia nu a fost niciodată o prezenţă atât de însemnată ca Antonio. Emilia a fost o prezenţă constantă pentru Matilda, iar Antonio pentru mine. Nici prin cap nu-mi putea trece că Antonio o să se sinucidă sau că o să plece de acasă. Mă simt groaznic de rănit, Angélica, din cauza asta…!

— Dar, Juan, chiar tu ai zis că vrei să plece, că ai ajuns să te gândeşti la ei ca la nişte angajaţi, mai degrabă ca la nişte angajaţi decât ca la nişte prieteni, am vorbit mult despre asta, şi mai ales tu vorbeai!

— Erau doar vorbe, vorbe!

— Acum ţi-e dor de Matilda! spune pe neaşteptate Angélica.

— Vezi tu, Angélica, nu-i aşa. Dar asociaţia de idei e bună, chiar foarte bună. Eu nu pot să spun că mi-e dor acum sau că mi-a fost vreodată dor de Matilda, soţia mea. Ea era cea căreia îi era dor de mine, mai degrabă eu eram absentul pentru ea. Eu eram iubitul, ea era cea care mă iubea pe mine, iubitul ei. Iar iubitului nu îi e dor de cea care îl iubeşte, niciodată sau aproape niciodată, rareori. Mai mult, aproape că ar prefera să-i fie mai puţin dor de el ca să se poată mişca şi el în voie. Tu ştii toată povestea de la un cap la altul. Ştii că doliul pentru Matilda eu nu l-am resimţit în mod direct. Am traversat doliul, dar l-am trecut aproape în întregime prin intermediari. Matilda le murise tuturor şi, în treacăt, cum s-ar zice, mi-a murit şi mie. În schimb acum, Angélica, Antonio mi s-a prăpădit numai mie. Vezi legătura, vezi diferenţa?

— Ce îmi spui tu acum mi se pare cam ciudat. Doar nu

vrei să sugerezi că acum, dintr-odată, tu şi cu Antonio…

— Nu, Angélica, nu despre asta e vorba! Sau nu despre asta e vorba în forma brută în care se prezintă, aşa se prezintă când cei care se gândesc la asta nu ştiu ce să creadă…

— Adică vrei să zici că nu era nimic amoros între voi.

— Asta e, exact asta vreau să spun. Dar dacă aş vrea să zic asta, ar fi totuna dacă aş spune-o sau nu aş spune-o. Nimănui nu îi este dor de amanţi sau de relaţiile trecătoare, aceştia pot fi oricând înlocuiţi. Chipurile lor se diluează instantaneu când ne despărţim de ei. Eu şi Antonio nu eram amanţi, Angélica, nici măcar nu ne-a trecut vreodată aşa ceva prin cap. Fie şi numai să ne imaginăm aşa ceva ni s-ar fi părut greţos şi plicticos. Dar ceea ce am fost eu pentru Antonio pot să spun sigur: am fost temeiul lui. Antonio se baza pe mine, avea încredere în mine, eu eram omul cel mai de încredere pe care îl cunoştea Antonio, exact la fel ca Matilda pentru Emilia. Problema a fost că, spre deosebire de Matilda, pe care moartea a lovit-o mişeleşte, iar prin aceasta ea a căpătat în ochii Emiliei o reînnoită *lumen gloriae,* eu am lăsat lucrurile să meargă de la sine. Ceea ce reprezentam eu ca temei, garanţia pe care i-o dădeam încrederii pe care, la rândul său, Antonio mi-o dădea mie, s-a risipit, s-a diluat, s-a făcut praf în scurt timp. Însă degradarea aceasta atât de rapidă (pe care Antonio Vega doar spre sfârşit a început să o perceapă mai limpede) eu am observat-o de la bun început: nu se putea face nimic. Eu mă bizuiam pe faptul că pot să mai joc împreună cu Antonio Vega un joc lung care să antreneze întemeiatul şi temeiul. Mă bizuiam pe faptul că încă mai are nevoie de mine chiar şi atunci când degradarea era deja vizibilă, ba chiar atunci mai mult ca niciodată. Şi în perioada aceea am făcut mai multe experimente ca să verific soliditatea ontologică, tu mă înţelegi, Angélica, a acestei relaţii. L-am făcut să simtă că

nu am nevoie de el, chiar l-am împins să plece de aici. Şi ceea ce ţi-am povestit ţie despre faimoasa lichidare făcea parte tot din şirul ăsta de verificări şi reverificări şi contraverificări. Ce a fost cu Antonio? De ce nu m-a înţeles?

— A văzut că Emilia se lăsa să moară şi că nu mai vrea să trăiască, şi şi-a dat seama că nici el nu mai vrea. Asta nu ţi se pare rezonabil, Juan?

— Detaliile au fost rezonabile, da. Improvizata precizie a sinuciderii de care vorbim a fost foarte rezonabilă, sunt de acord. Din punctul de vedere al raţiunii instrumentale, al relaţiei computaţionale între mijloc şi scop, executarea actului a fost perfectă: a fost, cum zici tu, perfect rezonabilă. Absurd e doar că s-au omorât aşa, dintr-odată. Nerezonabilă a fost moartea, chiar dacă atât de precisa căutare a morţii, şi chiar încercarea de a o prezenta ca un simplu accident, au fost cât se poate de rezonabile. Sinuciderea nu.

Eu eram temeiul lui! Şi chiar Antonio era el însuşi, prin sine însuşi, un temei (poate temeiul meu), era omul cel mai de încredere pe care l-am cunoscut vreodată. Absurdul, nerezonabilul a fost hăul lui. Asta nu pot eu să înţeleg, nu înţeleg de ce s-a sinucis.

— Poate că a fost totuşi un accident! De ce eşti aşa de sigur că n-a fost un accident?

— Ce părere ai, Angélica, dacă ne turnăm acum un whisky foarte tare, doar cu un cub de gheaţă, ce poate fi mai bun decât o înghiţitură bună şi fierbinţeala aceea noptatecă a whisky-ului pe gât, ce alinare mai mare decât obsesia asta de a ne da un stimulent cu un whisky bun la ora asta din noapte. Hai să facem asta, Angélica: toarnă-mi un whisky dublu şi chiar triplu, cu puţină gheaţă, şi toarnă-ţi şi ţie umil la fel, te rog frumos.

Angélica se ridică de parcă ar urma nişte instrucţiuni date de un sufleor sau un regizor, se îndoaie de spate când

merge şi are un aer şleampăt, deşi e îmbrăcată simplu şi elegant cu o rochie verde împletită, stil franţuzesc. Însă pare altcineva. Şi când se mişcă, toarnă în pahare şi se întoarce la locul ei, pare o femeie bolnavă şi mult mai în vârstă. Îşi pune paharul de whisky pe braţul fotoliului, după ce a pus paharul lui Juan pe o măsuţă joasă de lângă fotoliul din faţa focului. Pentru o clipă se lasă tăcerea, se aude clinchetul cuburilor de gheaţă în pahare, se aud răsuflările bătrânei vijelii de afară. Răpăind în geamuri, deodată, ploaia. Senzaţia de confort în camera asta de zi se face acum intensă: cum Juan a tăcut, cum Angélica s-a întors la locul ei, cum beau whisky în linişte, o senzaţie de bine care nu se potriveşte cu tensiunea internă a frazelor lui Juan Campos invadează încăperea ca o prezenţă deocamdată binevoitoare, pe care nici Angélica, nici Juan nu au chemat-o şi de care ei, aşa cum sunt acum, puţin învioraţi de băutură şi ameţiţi încă de melopeea logoreică a lui Juan Campos, nici nu-şi dau seama. E evident că Juan, încetând să vorbească şi cufundându-se tăcut în degustarea whisky-ului – care e ca degustarea focului de stejar în şemineu şi a atmosferei deopotrivă de intelectuale şi de rafinate din biroul lui – s-a cam dezumflat. Cât despre Angélica – poate datorită scurtelor ei intervenţii care au reînsufleţit-o –, se simte mai bine acum, mai puţin moartă de frig, dar nu mai sigură pe ea. De când a început relaţia cu Juan nu a mai vorbit niciodată cu Jacobo. Şi nici cu altcineva. Iar prilejul de a vorbi cel puţin cu Andrea ca să-i anunţe moartea cumplită a lui Antonio şi a Emiliei i-a scăpat printre degete pentru că, aşa consideră Angélica, Juan nu a lăsat-o singură nicio clipă pentru ca nu cumva, într-un moment de slăbiciune, să dea un telefon. Mai mult: însăşi Angélica are impresia (deşi impresiile Angélicăi sunt foarte fluctuante zilele astea, încât îi e greu chiar şi ei, forul lor, să le ia drept puncte de referinţă) că Juan a ajuns să spună ceva de genul: acum sau niciodată, dacă acum

dai un telefon, Angélica, *niciodată* n-o să te mai întorci la mine, o să te reneg. Şi să mai ştii că nici la Jacobo n-o să te întorci, care te-a renegat ca adulteră, şi nici la ceilalţi doi fii ai mei, Femando şi Andrea, nu te vei mai putea duce ca prietenă, întrucât ceea ce am făcut noi nu mai are altă ieşire, nu mai are întoarcere. Dacă acum dai un telefon, eu te reneg şi ei niciodată nu o să te ierte. Doar dacă nu îi suni vom fi noi doi un sigur trup acum şi pe veci. Toate astea sunt, fără îndoială, prea lungi şi prea intelectuale ca să constituie o impresie, mai degrabă e vorba de analiza impresiei care reproduce din exterior ceea ce se află nearticulat înlăuntrul Angélicăi. Dar nici orb cu totul nu este. În momentul de faţă, Angélica are acea capacitate perceptivă redusă pe care o posedă anumite animale care trăiesc sub pământ, cârtiţa poate sau alt animal mic de felul acesta, care simte prezenţa duşmanilor, reptile sau câini, fără să ştie ce sunt. Mijindu-şi ochii, incapabilă să scape de senzaţia de frig şi de pericol, l-a ascultat pe Juan în toate orele astea fără să-l înţeleagă pe de-a întregul tot timpul, şi doar acum se înviorează puţin datorită whisky-ului şi a liniştii şi a trosnetului de lemne în foc. Acum Angélica ar vrea să fie Angélica anterioară celei de acum, o fată sigură pe ea, care considera că Matilda, soacra ei, şi-a greşit complet, dar complet, vocaţia. Însă Angélica ştie că acum ceea ce este nu mai e câtuşi de puţin ce a fost, şi că acest ceva care e Angélica de acum depinde de ce va fi Angélica mâine, ceea ce la rândul său depinde întru totul de ce intenţionează Juan să facă cu nora lui: deocamdată, singurul lucru clar e că Juan se simte singur şi, parţial, nelalocul lui într-o casă în care nu sunt Antonio şi Emilia şi că are nevoie ca Angélica să îndeplinească, în modul eficient şi impersonal al unui personal domestic competent, funcţiile pe care le exercitau ei. Angélica are încredere că această linişte confortabilă, clinchetul cuburilor de gheaţă, trosnetul focului, lumina estompată a

lămpilor din biroul lui Juan, vor încheia această seară, o dată pentru totdeauna, din fericire, iar următorul pas va fi să se ducă să se culce şi să adoarmă imediat buştean până a doua zi dimineaţă. Ce e rău e că acest gest de a se duce la culcare nu e pur şi simplu a se duce la culcare singură în patul ei, ci înseamnă să meargă în patul straniu al lui Juan Campos care, văzut acum de aproape, dă senzaţia că nu doarme niciodată şi că atunci când se bagă în pat nu face decât să îşi închidă şiret ochii şi să stea complet nemişcat cu mâinile încrucişate pe piept exact până în momentul în care Angélica începe să aţipească şi se cufundă cu o săritură scurtă în primul val mare al primului somn bun. Atunci Juan Campos se trezeşte şi întreabă: Angélica, dormi? încă nu e ora potrivită ca să urce în dormitorul lui Juan ca să nu doarmă, de fapt e foarte devreme, abia e trecut de douăsprezece, pe muchie de cuţit rămâne desluşirea pe litere a nopţii întregi, până la capăt.

— Parcă ţin minte, Angélica, că voiai să afli cum de am ştiut eu de la bun început că, în cazul lui Antonio, a fost vorba de sinucidere. Mai vrei să afli şi acum?

— Da, probabil. Cum de ai ştiut?

— Am ştiut pentru că în noaptea aceea i-am auzit că au coborât în garaj şi că porneau brecul. Tu deja aţipiseşi, Angélica. Şi eu mi-am zis: ia te uite, acum pleacă! Am auzit scrâşnind pe pietriş cauciucurile, m-am uitat la ceas. Nimeni nu pleacă noaptea la trei, aşa, la plimbare. Era o fugă în toată regula, dar unde puteau să fugă ăştia doi? Nu aveau scăpare. O să se omoare! m-am gândit. Şi aşa a fost. A doua zi am aflat.

— Am impresia, Juan, iartă-mă, că nu spui, adică nu ştiu cum să zic, adevărul… spune Angélica, înviorată subit.

Senzaţia pe care o dă e că nu se ştie din ce motiv, poate al paharului de whisky, s-a trezit. E posibil de asemenea ca Angélica să fie în momentul acesta convinsă că Juan are

dreptate şi că, pentru ea, nu mai există cale de întoarcere. Iar imposibilitatea de a modifica în vreun fel cele făcute – ireversibil e faptul de a se consacra lui Juan Campos, ireversibil e faptul că în momentul iniţial asta i s-a părut minunat – e posibil să-i provoace disperarea: dacă-i aşa, atunci pornirea bruscă de a vorbi şi de a-l contrazice pe Juan nu s-ar datora decât disperării unei *Angélica* hăituite în inexorabilul destinului ei tragicomic.

— De unde până unde, Angélica? E aproape cu neputinţă să nu spun adevărul pentru că în ceea ce îi priveşte pe Emilia şi pe Antonio m-am limitat la a-ţi spune că i-am auzit ieşind noaptea cu maşina şi m-a surprins ora absurdă şi că m-am gândit la ce-i mai rău. Cum adică nu spun adevărul? Nu-ţi spun decât ce s-a întâmplat, ce am gândit…

— Da, dar îţi ascunzi, cu o răceală calculată, sentimentele tale adevărate, care nu sunt… care nu pot fi atât de cumplit de reci cum sună în gura ta… Eu cred că şi pe tine te-a răvăşit nenorocirea asta şi că o ascunzi, o ascunzi faţă de mine din orgoliu, sau nu ştiu din ce motiv…

— Bine, Angelica, aşa e bine, aşa dai foarte bine. Genul ăsta dubitativ îţi face bine la ten, te prinde excelent. Pentru că tu, Angélica, spre deosebire de Matilda, poţi să pari, nu ştiu cum să-ţi zic, simpluţă. Matilda era prea compusă şi activă şi complicată. Ajunsese la metastază chiar înainte de a se îmbolnăvi. Transformistă, transformism. Tu, în schimb, eşti mai adormită. Şi asta produce un efect soporific încântător, fără doar şi poate, dar monoton. Şi bineînţeles, adevărul e că funcţia ta aici alături de mine, pe lângă gestionarea treburilor administrative în casa asta, şi pe lângă erotismul bătrânicios pe care mi-l deşteaptă prezenţa ta în patul meu, funcţia ta aici e să fii asistenta mea, să gândeşti-împreună-cu-mine. Formăm un duo, Angélica. Iar aceste amintiri, sau această relatare autobiografică, are într-

adevăr nevoie de o metastază în ceea ce te priveşte. O anumită capacitate de a te metamorfoza din când în când într-o stare de agitaţie sau într-o îndoială: ca acum, când mă taxezi drept rece. Conceptul de răceală, Angélica, e melodramatic. Răul e rece. Răzbunarea se mănâncă rece. Resentimentarii ca mine sunt oameni reci. Inteligenţa e rece.

Cei buni în schimb sunt mereu deschişi, calzi, călduroşi. Eu nu ştiu prea bine ce sunt, ăsta-i adevărul. Şi într-adevăr, adesea nici nu ştiu ce simt exact. Îmi vin în cap tot felul de idei, dar nu îmi vin şi sentimentele adecvate: sentimentele nu sunt evenimente clare şi distincte ale vieţii mele mentale. Alt mod de a exprima acelaşi lucru e să mă numeşti un om pasiv. Şi asta e la fel de adevărat, sunt foarte pasiv. Cum probabil că ţi-ai dat seama deja, şi în amor sunt tot pasiv. Prefer să fiu eu cel mângâiat, stimulat, mai degrabă decât contrariul. Sunt lucruri care nu pot fi evitate. Tu crezi, Angélica, că această răceală pe care o descoperi la mine, şi de care, într-un fel sau altul, mă faci responsabil, o să constituie de acum înainte un impediment în relaţia noastră? Mi-ar părea rău pentru tine dacă s-ar întâmpla asta, pentru că tot ce ar trebui să fac eu, în cazul în speţă, ar fi să rămân unde sunt, aşa cum sunt, pasiv. În schimb, tu ce-o să faci, Angélica? Pentru tine, ar fi groaznic. Te-ai vedea iarăşi faţă în faţă cu cele de dinafară, confruntată cu consecinţele sociale ale adulterului pe care l-ai înfăptuit cu mine, şi de asta ţi-e frică ţie cel mai mult, de dispariţia socială. Acum, cel puţin, eşti secretara mea şi asistenta mea personală şi iubita mea. Dar fără mine, ce te-ai face tu, Angélica, fără mine?

Angélica izbucneşte în plâns. Hohote şi lacrimi. Efectul e o senzaţie iraţională de fetiţă mică neconsolată, care plânge întruna noaptea fără niciun motiv inteligibil. Juan Campos nu pricepe de ce a izbucnit Angélica în plâns. E un

spectacol dezagreabil. E foarte stânjenitor să plângă oamenii fără motiv. Acum Juan e cel care nu ştie ce să facă. E zăpăcit. Şi, ca s-o liniştească pe plângăcioasa Angélica, spune pe tonul cel mai rece care-i stă în putinţă:

— Mă duc să mă culc, Angélica, şi tu să te duci, dar în patul tău. În noaptea asta dormim în paturi separate. Mâine va fi, cum bine ştii, o nouă zi. Şi la lumina zilei toate vor părea din nou rezonabile. Iar plânsul tău de acum, criza de nervi, pe care n-o înţeleg şi nici tu n-o înţelegi, un fleac… aşa o să pară mâine.

XLIV

Niciunul dintre cei trei nu a urcat la Asubio. Aproape fără nicio sforţare toţi trei au făcut abstracţie de Juan şi Angélica. Mai greu a fost, totuşi, sa facă abstracţie de casă. Singurul care a trebuit să facă făţiş acest lucru a fost Femando, care a rămas în casă la Boni, Balbi şi Emeterio. Andrea şi Jacobo au rămas în Letona, au însoţit dricul din Letona şi după înmormântare s-au întors direct la Madrid. Femando a rămas în dimineaţa aceea cu Emeterio. Pentru o clipă i-a trecut prin cap să urce până la Asubio ca să-i ceară socoteală lui taică-său. După aceea a hotărât în sinea lui că nu are rost. Spre deosebire de Jacobo şi Andrea, care au ajuns la Letona când corpurile se aflau încă la morgă, şi care nu au vrut să afle detalii apropo de cum şi când a ajuns vestea la Asubio, Femando Campos i-a cerut insistent lui Bonifacio să-i spună tot ce ştie, cu lux de amănunte: Fernandito voia să ştie în amănunt cum a ajuns vestea la Asubio. Bănuia el, dar voia detalii. Voia să ştie cine a primit primul vestea. Iar Bonifacio i-a spus că Juan a fost primul. După ce au scos maşina din golf, poliţia a găsit în torpedou adresa şi telefonul de la Asubio, şi au sunat direct acolo. Telefonul ăsta a fost dat pe la amiază, imediat după masa de prânz. Poliţistul a vorbit cu Juan, iar Juan a

vorbit imediat după aceea cu Bonifacio şi i-a dat însărcinarea să se prezinte la Letona – să-l ducă Emeterio la Letona – ca să efectueze formalităţile de recunoaştere a cadavrelor la morgă. Bonifacio i-a povestit toate astea în mod cât se poate limpede şi fără chef. Relatarea seacă şi scurtă a lui Boni a avut darul de a-i face lui Fernandito mai evidentă şi mai de neînţeles ca oricând atitudinea tatălui său: se inhibase complet. *Domnul nu a dat nicio explicaţie* – a spus Boni *–, nu a zis decât ca Emeterio trebuie să ia Opelul şi să mă ducă la Letona. Am ajuns la Letona pe la sfârşitul după-amiezii şi am recunoscut cadavrele amândurora. Nu au lăsat descoperită decât faţa. Corpurile erau acoperite cu cearşafuri.* Fernando nu a vrut să întrebe nimic despre vederea acestor feţe iubite, pe care le cunoşteau de o viaţă, împietrite în momentul acela care precede desfigurării, aceste douăzeci şi patru de ore în care, în trupul inert, chipul morţilor încă mai sălăşluieşte pe feţele lor. Şi totuşi nu a putut să doarmă gândindu-se la cei doi, care în amintirea lui Fernandito reprezentau graniţele copilăriei lui. Povestirea lui Boni apropo de starea de inhibiţie a tatălui său i-a fost totuşi de folos în noaptea aceea, nu ca să domolească ascuţişul durerii, ci măcar ca să stea de vorbă cu Emeterio despre Antonio şi Emilia, care şi pentru Emeterio fuseseră ca nişte fraţi. Emeterio şi Fernando au vorbit toată noaptea, aşezaţi în patul lui Emeterio, ca întotdeauna. Prezenţa lui Emeterio a fost astringentă. Fernando a trebuit să-l îmbărbăteze pe Emeterio, care plângea neconsolat, care refuza ideea că Antonio Vega ar fi putut să apese pe accelerator lângă macaraua de piatră ca să se prăvălească pur şi simplu în gol. În noaptea aceea Femando l-a iubit pe Emeterio pentru simplitatea lui înduioşătoare şi i-a amintit de francheţea, de sinceritatea şi de veselia care i-a însoţit mereu când Antonio era cu dânşii. Din cauza simplităţii bine intenţionate a lui Emeterio şi pentru a nu-l indigna,

Femando nu a făcut nicio referire agresivă la adresa lui Juan Campos. Nu a comentat în niciun moment situaţia absurdă de la Asubio, cu Angélica transformată în ţiitoarea şi servitoarea lui Juan. Astfel că încă o dată s-a dovedit infailibil instinctul Matildei Turpin când a încredinţat educaţia fiilor ei lui Antonio, precum şi, într-o măsură ceva mai mică, familiei paznicilor, cu tot cu Emeterio. Nici despre ce ar fi spus Matilda, dacă ar fi trăit, nu se putea vorbi chiar aşa de direct în noaptea aceea. Pentru că, de fapt, ce era cumplit era că dacă Matilda ar fi fost încă în viaţă, moartea lui Antonio şi a Emiliei nu ar fi avut loc. Au vorbit, totuşi, fără nicio reticenţă, de Carmen şi de planurile matrimoniale ale lui Emeterio. Fernando a găsit în această conversaţie alinarea pe care ne-o aduce în momentele grele convingerea că am făcut ceea ce trebuia să facem. Mai mult, Femando, vorbind acum deschis despre asta cu Emeterio, pe care îl iubea, a descoperit că nu mai simţea gelozie şi că îi dorea toată fericirea din lume prietenului său şi lui Carmen, cu o intensitate infinit mai mare decât şi-a dorit el însuşi să fie fericit, pe vremea când credea că el şi cu Emeterio vor ajunge să trăiască împreună.

În dimineaţa următoare Emeterio şi Femando pleacă la Letona, se întâlnesc la hotel cu Jacobo şi Andrea. Vorbesc puţin. Pe Femando îl impresionează faţa schimonosită a lui Jacobo: mereu l-a considerat pe Jacobo un băiat activ şi extravertit, acum dintr-odată pare absent, nu vorbeşte despre nimic. Dă senzaţia că nu înţelege din primul moment ce i se spune, parcă ar fi cu gândul dus în altă parte. Andrea a condus de la Madrid până aici.

Despre familia Emiliei nu se ştie nimic. Despre familia lui Antonio, Fernandito şi fraţii lui au ştiut întotdeauna multe. Singurul lucru pe care nu l-a ştiut acum Femando e cum să îi contacteze. Nu mai e timp să-i contacteze, nici măcar prin telefon. Femando hotărăşte să o însărcineze pe

Balbanuz cu asta: după înmormântare, să scotocească prin lucrurile lui Antonio şi ale Emiliei şi să găsească vreo adresă poştală sau vreun număr de telefon. Rămâne stabilit ca Balbanuz să-l sune pe Femando la Madrid, iar Femando îşi ia sarcina să meargă la ei să le dea vestea. Adevărul e că nu ştie dacă mama lui Antonio mai trăieşte, şi nici pe unde or fi fraţii lui. Dar vrea să fie el cel care le dă, personal, vestea asta cumplită.

Cei patru – Emeterio, Femando, Jacobo şi Andrea – ajung la morgă. Sunt trimişi într-o sală. Femando stabileşte prin telefon cu o firmă de pompe funebre detaliile ceremoniei. Trebuie să meargă cineva personal la sediul lor ca să aleagă sicriele. Înmormântare sau incinerare? Lui Femando îi e cât se poate de clar: incinerare, fără nicio îndoială. Nu în privinţa asta trebuie să iaşi zarurile să hotărască. Pompele funebre îşi vor lua însărcinarea ca, în cazul în care iau hotărârea respectivă, să reţină nişele pentru urne. O să se facă o slujbă religioasă? Cei de la pompele funebre vor să ştie dacă doresc o slujbă creştină obişnuită. Fernando spune că nu. Jacobo şi Andrea vor o ceremonie religioasă catolică. Emeterio, într-o discuţie între patru ochi cu Femando, îi sugerează să accepte ceremonia catolică, în schimb să insiste pentru incinerare. Lui Emeterio i se pare că ritualul catolic şi rugăciunile de veşnică pomenire, la urma urmei, pot să aducă, măcar superficial, o mângâiere. Nu îi ajută cu nimic pe cei care deja nu mai există, însă alină conştiinţa celor vii. Sau, cel puţin, conştiinţele convenţionale ale Andreei şi a lui Jacobo. Emeterio, în schimb, susţine ideea incinerării, pentru că şi pe el, ca şi pe Femando, îl îngrozeşte imaginea chipurilor iubite care încetul cu încetul se viermănoşează şi putrezesc în interiorul sicrielor lor capitonate cu înlocuitor de satin alb. A incinera înseamnă a transfigura aproape instantaneu corpul iubit în fum şi cenuşă. Şi după aceea, cenuşa poate fi aruncată în vânt de pe culmea

falezei. Sigur că atunci nu mai au nevoie de o nişă în cimitirul din Lobreña. Ideea de a arunca în vânt cenuşa lui Antonio şi a Emiliei îi trezeşte pentru o clipă interesul lui Femando. Însă Emeterio semnalează faptul că e ceva teatral în asta, că poate că nu cadrează cu discreţia lor deliberată, cu voluntara lor discreţie, în spiritul căreia Antonio şi Emilia au trăit mereu. Incinerare şi apoi să fie depusă cenuşa într-o nişă comună, asta e hotărârea finală.

Vreme ploioasă de mijloc de decembrie. Crăciunul se apropie vertiginos. Femando Campos nu are planuri, a revenit fără probleme la funcţia lui de la birou. Micul cimitir din Lobreña s-a mărit puţin în ultimii ani. În partea din spate, unde înainte era un gard vechi acoperit de muşchi, e acum un gard nou, vopsit în alb, ca un columbar renovat. Curăţenia impecabilă a acestei noi laturi te face să te gândeşti la o anexă a lanţului de mari magazine El Corte Inglés. Întreg procesul incinerării în Letona, înmânarea la sfârşit a urnelor care aduc vag cu nişte amfore greco-romane, depunerea acum a urnelor într-o nişă comună în columbar, toate astea amintesc de sectorul *Accesorii.* Au fost cumpărate toate cele esenţiale pentru sezonul de toamnă-iarnă şi nu mai rămâne decât să se îngrijească, o dată pentru totdeauna, de rămăşiţele pământeşti, de accesoriile incinerate ale Emiliei şi ale lui Antonio. Ar fi fost mai bine să arunce cenuşa la gunoi, ar fi fost mai bine să o arunce în marea Cantabrică. Jacobo şi Andrea au insistat totuşi să existe un loc cu placa aferentă în care să fie înscrise numele, datele naşterii şi ale morţii. Şi poate că au dreptate, la urma urmei, se gândeşte Fernandito, poate că şi eu, dacă mă întorc vreodată pe aici, o să vreau, cine ştie, să le citesc numele, în columbarul ăsta din Lobreña. Şi poate chiar – se mai gândeşte, simţind un nod în gât – Emeterio o să urce de ziua morţilor împreună cu Carmen să pună aici nişte flori. De fapt, chiar există o consolă minusculă şi o vază tubulară

la fiecare nişă ca să poţi pune nişte flori, să aprinzi nişte lumânări. Şi cu siguranţă Boni şi Balbi o să vină şi o să spună un Tatăl Nostru pentru sufletele celor doi prieteni ai lor. În acelaşi timp în care se gândeşte la toate astea, Fernando îşi imaginează încă o dată sălaşul din garaj fără Antonio. Emeterio stă în picioare lângă el. Faptul că a renunţat chiar din start să lupte pentru Emeterio l-a făcut să se liniştească. E o linişte efemeră? A fost, sau a ajuns să fie, o pasiune efemeră? Aceste întrebări pun, dincolo de conţinutul lor, nişte semne de întrebare ca nişte săgeţi crunte. Noaptea trecută şi-au amintit toată copilăria pe care au trăit-o în comun, cu turele de bicicletă şi sandviciurile ei, cu şcoala şi îmbrâncelile, cu alinturile şi ghionturile. Antonio i-a învăţat un pic de box – ce fantastic era când boxau ei doi într-un ring făcut în garaj, cu corzi şi cu pături! Amândoi, în amiaza aceasta ploioasă de la mijlocul lui decembrie, privesc drept în faţă şi se gândesc la Antonio şi la Emilia şi îşi amintesc cu dezolare de copilăria lor cu jocuri cu bile. O, copilăria cu jocuri cu bile!

Sunt strânşi cu toţii în jurul nişei în care au fost depuse urnele lui Antonio şi ale Emiliei. În mod spontan, s-au dispus pe perechi: Boni şi Balbi, Emeterio şi Fernando, Jacobo şi Andrea. Dintr-odată sună un telefon mobil. Sunetul ăsta familiar îi aminteşte iarăşi lui Fernandito de marile magazine El Corte Inglés.

— Scuze, e mobilul meu, spune Jacobo şi se dă o idee mai în spate. Reiese că e vorba de Angélica.

— Eu sunt, Angélica, Jacobo…

— Ce vrei?

— Cum adică ce vreau, unde eşti? spune Angélica.

— La cimitir, n-ai aflat? I-am îngropat astăzi pe Emilia şi pe Antonio.

— Ia te rog, Jacobo, sigur că am aflat!

— Atunci, de ce nu eşti aici?

— Dar cum să fiu acolo!

— Păi aşa, pur şi simplu. Şi tata de asemenea, să îi spui asta din partea mea.

— Ar fi fost groaznic de crunt! înţelege şi tu că ar fi fost groaznic de crunt!

— Nu, nu înţeleg. Nu te înţeleg, Angélica.

— Te sun din camera mea, ştii? Am urcat aici pentru o clipă şi profit de ocazie să te sun. Juan s-a dus la baie. Nu o să vii să mă vezi?

— Vrei să vin să te văd?

— Jacobo, Doamne, ce probleme îmi pui! Eu nu mai pot să îndur, nu mai pot să îndur nimic mai mult decât suport acum!

— Bun, ce-ai vrut?

— Cum adică ce-am vrut? Asta am vrut, să vorbesc cu tine.

— Acum nu-i momentul.

— Problema e că eu nu am niciun moment, potrivit sau nepotrivit. Sunt aşa de ocupată! Tatăl tău îşi scrie memoriile, ştii asta?

— Să-i fie de bine şi fută-se şi-n cur! Şi asta să i-o zici tatălui meu, din partea mea.

— Jacobo, nu ştiu ce crezi tu că se întâmplă. Nu am, cum ţi-am zis, niciun moment liber. Tatăl tău e lângă mine mereu, are nevoie de mine clipă de clipă. Nu am nicio clipă liberă. Doar în minutul ăsta pe care l-am avut să răsuflu, te-am şi sunat. Îmi pare rău că te găsesc exact când are loc înmormântarea.

— Ce ai de gând să faci? Te întreb asta fiindcă m-ai sunat. Ceri divorţul sau ce?

— Dar, pentru Dumnezeu, asta nu. Ce divorţ, ai înnebunit? Asta ar însemna un ditamai scandalul, şi inutil pe deasupra. Asta rămâne între noi, rămâne în familie, toate rufele se spală în familie.

— Asta zice tata, că toate rufele se spală în familie? Adevărul e că i se potriveşte să zică asta. E genul de

cinism care îl încântă.

Se lasă o pauză care coincide cu dispersarea aproape nemişcată a micului grup care stătea în jurul nişelor. Se risipesc de parcă fiecare s-ar duce în treaba lui, dar totodată încetişor, aşa încât văzuţi din locul unde stă Jacobo dau senzaţia că se mişcă pe bâjbâite, extrem de încet, purtaţi de centrifuga aerului îmbibat de ploaie, de pâcla verzui-întunecată a mării. În pauza asta telefonică, Jacobo are impresia că soţia lui strănută sau plânge cu sughiţuri. Sau poate că a coborât tonul. Sau a îndepărtat telefonul de gură şi nu se mai aude clar ce spune.

— Ce spui? Nu te aud, hai s-o lăsăm baltă, Angélica.

— Stai, rogu-te, să ştii că nici eu nu sunt fericită. Tu crezi poate că mie mi-e aşa de bine aici. Şi eu le am pe ale mele…

— Asta-i cunoscut, măi fetiţo, nu există trandafiri fără spini!

— Nu-ţi stă bine deloc, Jacobo, să fii aşa de crud! zice acum printre sughiţuri de plâns Angélica. Nu mai pot aici, mă simt aşa de împărţită, nu mai ştiu, Doamne, ce să fac…!

— Şi ce mai contează, e totuna. Asubio te pune la încercare, îţi ridică moralul, scoate din tine ce e mai bun. Rămâi cu tata! Ce am eu de gând, Angélica, şi îţi spun asta pentru că, judecând după faptul că mi-ai dat telefon, te interesează lucrul ăsta, e să divorţăm. M-am săturat de tine până în gât, vreau să mă gândesc la altcineva, vreau altceva. În fond, mă bucur că ai fost tu cea care a depus armele. Singurul lucru care îmi mai stârneşte curiozitatea, în ceea ce te priveşte, e să ştiu dacă, atunci când o să divorţăm, tata o să te accepte la fel de uşor cum te *acceptă* acum. O să mai vrea taică-meu să joci în continuare rolul pe care îl joci acum, secretară, guvernantă sau ce vei mai fi fiind, când o să ştie că, gata, eşti întru totul a lui, şi că aşa vei fi pentru totdeauna? Eu nu sunt prea deştept, Angélica. Am doar o doză de bun-simţ care mă face să îmi

văd de treaba mea. Iar bunul-simţ e maliţios. Până la urmă am devenit şi eu maliţios. Şi tare mă tem, maliţios fiind, că, în calitate de divorţată, rolul tău în casa tatălui meu o să-şi piardă mult din farmecul de acum. Acţiunile tale o să scadă la bursă, divorţată fiind, o să cadă ca avionul în picaj, Angélica, draga mea!

Angélica hohoteşte din nou şi spune *Jacobo, te rog...! sau* fraze de genul ăsta. Jacobo încheie conversaţia şi îşi închide telefonul pentru orice eventualitate. Se alătură încet celorlalţi şi acum par să formeze cu toţii din nou un grup compact care iese în tăcere pe poarta cimitirului din Lobreña.